

ΔΕΛΤΙΟΝ ΕΝΩΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ-ΜΑΪΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ 2003

Ιδιοκτησία

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Εκδότης

Επίχ. Καθηγητής ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΚΟΡΤΣΟΣ
Γενικός Γραμματέας ΕΕΤ

Επιστημονική Επιτροπή

Καθηγητής ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΡΟΒΟΠΟΥΛΟΣ
Οικονομικός Σύμβουλος Alpha Bank
Αν. Καθηγητής ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΑΛΕΞΑΚΗΣ
Πρόεδρος Χρηματιστηρίου Αθηνών
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΡΑΚΑΤΟΣ
Ακαδημαϊκός
Καθηγητής ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΡΑΜΟΥΖΗΣ
Αν. Διευθύνων Σύμβουλος EFG Eurobank Ergasias
ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΝΟΣ
Σύμβουλος Διοικήσεως Εθνικής Τράπεζας
Καθηγητής ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΟΣΧΟΣ
Οικονομικός Σύμβουλος Εμπορικής Τράπεζας
ΠΑΥΛΟΣ ΜΥΛΩΝΑΣ
Διευθυντής Διεύθυνσης Σχεδιασμού και
Οικονομικής Ανάλυσης Εθνικής Τράπεζας
Αναπληρωτής Καθηγητής ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ
Επιστημονικός Σύμβουλος Γενικής Τράπεζας
Καθηγητής ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΡΑΠΑΝΟΣ
Πρόεδρος Συμβουλίου Οικονομικών
Εμπειρογνομόνων ΥΠΕΘΟ
Δρ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ
Αντιπρόεδρος Alpha Trust
Καθηγητής ΓΚΙΚΑΣ ΧΑΡΔΟΥΒΕΛΗΣ
Προϊστάμενος Οικονομικού Γραφείου Πρωθυπουργού
Συντακτική Επιτροπή
ΜΑΡΘΑ ΔΕΡΤΙΑΗ
Σύμβουλος ΕΕΤ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΟΚΚΟΜΕΛΗΣ
Οικονομικός Σύμβουλος ΕΕΤ
Δρ ΜΑΡΙΑ ΜΑΓΓΙΩΡΟΥ
Επιστημονική Σύμβουλος ΕΕΤ
Υπεύθυνη Σύνταξης
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΑΝΙΑΤΗ
Υπεύθυνη Εκδόσης - Καλλιτεχνική Επιμέλεια
ΕΛΣΗ ΤΣΟΥΤΗ
Εξώφυλλο
ANNA ΚΑΤΣΟΥΛΑΚΗ
Υπεύθυνος Διανομής
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ηλεκτρονική Επεξεργασία Κειμένων
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
Διόρθωση Δοκιμών
ΧΑΡΙΣ ΓΚΟΤΖΗ
Διαχωρισμοί-Φίλμ
MEMIGRAF
Μοντάζ
ΤΑΚΗΣ ΚΟΔΕΛΛΑΣ
Εκτύπωση, Βιβλιοδεσία
Α. ΑΝΔΡΕΟΥ ΑΕ
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ 0,01€

Η συμπλήρωση του πρώτου εξαμήνου του 2003 συνέπεσε με την ολοκλήρωση της Ελληνικής Προεδρίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη διάρκεια της επιτεύχθηκε πρόοδος σε πολλούς και σημαντικούς τομείς, με κυριότερη φυσικά την υπογραφή της ιστορικής συμφωνίας για τη διεύθυνση της Ένωσης με δέκα νέα μέλη. Ωστόσο ενδιαφέροντες εξελίξεις σε πολλά επίπεδα σημειώθηκαν και αναφορικά με τον χρηματοπιστωτικό τομέα. Στις σελίδες που ακολουθούν παρατίθενται συνεντεύξεις με τρία από τα βασικά πρόσωπα που στήριξαν ενεργά το συναφές έργο της Προεδρίας, ενώ σε τεκμηριωμένο άρθρο ακολουθεί μια συνολική παρουσίαση και αξιολόγηση του έργου της Προεδρίας για τον χρηματοπιστωτικό τομέα. Στο πνεύμα του “ευρωπαϊκού” προσανατολισμού του τεύχους αυτού παρουσιάζεται επίσης εμπειριστατωμένο άρθρο για τον ευρωπαϊκό κοινωνικό διάλογο και τη νομική βάση του. Επιπλέον προβάλλονται άρθρα για θέματα τραπεζικά και κεφαλαιαγοράς, καθώς και η συνέχεια της ενδιαφέροντας μελέτης για το εκπαιδευτικό γίνεσθαι στο πλαίσιο του τραπεζικού συστήματος, που δημοσιεύθηκε στο προηγούμενο τεύχος. Οι γνωστές ενημερωτικές σελίδες για τις διεθνείς, κοινοτικές και εσωτερικές εξελίξεις στον χρηματοπιστωτικό χώρο, καθώς και για τη δραστηριότητα της ΕΕΤ και του ΕΤΙ κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2003 συμπληρώνουν την ύλη του παρόντος τεύχους.

Χρήστος Γκόρτσος
Γενικός Γραμματέας
της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

σελίδες 5-12

ΑΝΤΩΝΗ Κ. ΧΑΣΙΩΤΗ
Προέδρου Δ.Σ. και Διευθύνοντα Συμβούλου
Γενικής Τράπεζας της Ελλάδος
*Οι σχέσεις των επιχειρήσεων με τις τράπεζες
στο νέο ρυθμιστικό περιβάλλον*

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

σελίδες 13-28

Απόψεις των: ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ
Υποδιοικητή Τράπεζας της Ελλάδος
ΣΤΑΥΡΟΥ ΘΩΜΑΔΑΚΗ
Προέδρου Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς
ΓΙΩΡΓΟΥ ΖΑΝΙΑ, Γενικού Γραμματέα
στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών
Επιμέλεια: ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Αρθρο του: ΧΡΗΣΤΟΥ ΒΛ. ΓΚΟΡΤΣΟΥ
Γενικού Γραμματέα ΕΕΤ
*Αξιολόγηση του έργου της Ελληνικής Προεδρίας
για τον χρηματοπιστωτικό τομέα*

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

σελίδες 29-35

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΤΣΑΤΗΡΗ: *Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Διάλογος*

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

σελίδες 37-47

ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΥ: *Ενεργειακές αγορές και παράγωγα
χρηματοοικονομικά συμβόλαια ηλεκτρικής ενέργειας*

βρείτε μας στο
Internet

<http://www.hba.gr>

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

σελίδες 49-65

ΚΙΚΗΣ ΚΟΣΜΙΔΟΥ, ΚΩΝ/ΝΟΥ ΖΟΠΟΥΝΙΔΗ: *Η μέθοδος του προγραμματισμού στόχων για τη διαχείριση τραπεζικών κινδύνων: Η περίπτωση του Asset Liability Management* (49-60) • ΙΩΑΝΝΗ Γ. ΧΑΤΖΗΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: *Αλλαγές στις μεθόδους υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων λειτουργικού κινδύνου* (61-65)

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ

σελίδες 67-100

Διεθνείς και κοινοτικές εξελίξεις (67-81)
Εσωτερικές εξελίξεις (87-100)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΕΕΤ

σελίδες 101-133

Διατραπεζικές επιτροπές (101-113)
Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο (115-122)
Εκπαιδευτικά θέματα: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΥΡΤΣΗ (123-133)

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗΣ

σελίδες 137-141

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

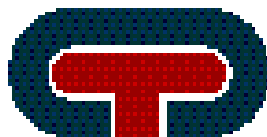
σελίδες 143-150

ΝΟΜΙΣΜΑ & ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

σελίδες 151-168

ΑΙΚ. ΜΠΡΕΓΙΑΝΝΗ: *Νομισματική σταθεροποίηση και πολιτικός μετασχηματισμός. Ένα σχόλιο για την περίοδο του μεσοπολέμου*

**Τα δημοσιευόμενα άρθρα
εκφράζουν τις προσωπικές απόψεις
των αρθρογράφων**

Διοίκηση ΕΕΤ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Β. ΚΑΡΑΤΖΑΣ
Διοικητής Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
Πρόεδρος Alpha Bank

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ
Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος
Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος

ΜΕΛΗ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΝΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
Διευθύνων Σύμβουλος Τράπεζας EFG Eurobank Ergasias

ΠΕΤΡΟΣ ΛΑΜΠΡΟΥ
Διοικητής Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος

ΜΙΧΑΛΗΣ ΣΑΛΛΑΣ
Πρόεδρος Τράπεζας Πειραιώς

ΑΝΔΡΟΝΙΚΗ ΜΠΟΥΜΗ
Πρόεδρος Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΟΡΩΤΟΣ
Γενικός Διευθυντής Citibank International plc

ΑΝΤΩΝΗΣ ΧΑΣΙΩΤΗΣ
Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος
Γενικής Τράπεζας της Ελλάδος

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ
Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος Τράπεζας Αττικής

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΤΖΑΣ
Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος Aspis Bank

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΝΤΑΛΑΚΗΣ
Υποδιοικητής Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΚΟΡΤΣΟΣ
Γενικός Γραμματέας Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών

ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Β. ΚΑΡΑΤΖΑΣ
Διοικητής Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥ Ε.Ε.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΝΤΑΛΑΚΗΣ
Υποδιοικητής Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

ΜΕΛΗ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΝΤΖΟΥΝΗΣ
Εντεταλμένος Σύμβουλος - Γενικός Διευθυντής Alpha Bank

ΒΥΡΩΝ ΜΠΑΛΛΗΣ
Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος
Τράπεζας EFG Eurobank Ergasias

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΦΡΑΓΓΕΤΗΣ
Γενικός Διευθυντής Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΣ
Υποδιοικητής Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος

ΣΤΑΥΡΟΣ ΛΕΚΚΑΚΟΣ
Γενικός Διευθυντής Τράπεζας Πειραιώς

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ
Α' Αντιπρόεδρος Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου

ΛΑΜΠΡΟΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ
Financial Controller Head, Citibank International plc

ΑΝΔΡΕΑΣ ΗΛΙΑΔΗΣ
Γενικός Διευθυντής Τράπεζας Κύπρου

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΕΛΤΣΟΠΟΥΛΟΣ
Διευθύνων Σύμβουλος Εργατίας Τράπεζας

ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΑΝΙΣΚΙΔΗΣ
Διευθύνων Σύμβουλος Novabank

ANNA ΠΟΥΣΚΟΥΡΗ-REICHE
Γενικός Διευθυντής HypoVereinsbank

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΚΟΡΤΣΟΣ
Γενικός Γραμματέας Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών

Οι σχέσεις των επιχειρήσεων με τις τράπεζες στο νέο ρυθμιστικό περιβάλλον

ΑΝΤΩΝΗ Κ. ΧΑΣΙΩΤΗ

ΠΡΟΕΔΡΟΥ Δ.Σ. ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΟΝΤΑ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Διανύουμε περίοδο στην οποία το ρυθμιστικό περιβάλλον των επιχειρήσεων και των τραπεζών αλλάζει γρήγορα και σημαντικά. Οι αλλαγές που ήδη συντελούνται και εκείνες που διαφαίνονται για το εγγύς μέλλον απαιτούν μείζονες προσαρμογές και υπαγορεύουν ανασύνταξη δυνάμεων. Τα αποτελέσματα θα είναι υπέρτερα, αν στην όλη προσπάθεια οι επιχειρήσεις και οι τράπεζες συντονίζουν τα βήματά τους.

Στο νέο ρυθμιστικό περιβάλλον, η επιτυχία μιας επιχείρησης θα εξαρτάται ολοένα και περισσότερο από την ικανότητα κατάρτισης και υλοποίησης προγραμμάτων και σχεδίων με σαφείς προσανατολισμούς, ρεαλιστικές στρατηγικές και λεπτομερείς στόχους. Η προσέγγιση αυτή θα αποδίδει τα μέγιστα, εφόσον συμπληρώνεται από μια σύγχρονη φιλοσοφία και πρακτική στις σχέσεις των επιχειρήσεων με τις τράπεζες.

Οι παρανοήσεις τείνουν να εκλείψουν

Ανέκαθεν η αμοιβαία κατανόηση, η στενή συνεργασία και ο συντονισμός ενεργειών αποτελούσαν ουσιώδη συστατικά για γόνιμες συνεργασίες των επιχειρήσεων με τις τράπεζες. Αλλά στο σύγχρονο ρυθμιστικό περιβάλ-

λον η ανάγκη αυτή θα γίνεται ολοένα πιο επιτακτική. Είναι συνεπώς ευτύχημα που ορισμένες παρανοήσεις ρόλων, οι οποίες δέσποζαν στη χώρα μας κατά το παρελθόν, σήμερα τείνουν σταδιακά να εκλείψουν.

Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η παρανόηση της ίδιας της έννοιας “τράπεζα”. Διάχυτη παλαιότερα ήταν στη χώρα μας η αντίληψη ότι αυτό που ονομάζομε “τράπεζα” είναι ένα είδος δημόσιας υπηρεσίας ή κοινωφελούς ιδρύματος, που διαθέτει αστείρευτους πόρους, περίπου όπως ο Μίδας, και θαυματουργές ικανότητες θεραπείας των μη αρτιμελών, περίπου όπως ο Άγιος Παντελεήμονας.

Ευτυχώς σήμερα όλο και περισσότερος κόσμος συνειδητοποιεί ότι η πραγματικότητα είναι πολύ διαφορετική. Οτι η τράπεζα διαχειρίζεται κυρίως τα κεφάλαια των επενδυτών και των καταθετών της. Επομένως έχει ευθύνη προς αυτούς.

Η κοινωνική ευθύνη της διαχείρισης κεφαλαίων

Τα κεφάλαια των τραπεζών και όλων των επιχειρήσεων, είτε δικά τους είναι είτε ξένα, αποτελούν συντελεστή παραγωγής που σπανίζει. Για την κοινωνία τα κεφάλαια είναι ένας πολύτιμος παραγωγικός πόρος, που αφενός δημιουργείται ή αντλείται με κόστος και αφετέρου, για να αξιοποιηθεί, χρειάζεται να εκτεθεί τόσο σε συγγνωστούς όσο και σε αστάθμητους κινδύνους, εκείνους που αναπόφευκτα συνοδεύουν οποιαδήποτε επένδυση.

Επειδή τα κεφάλαια κοστίζουν και η επένδυσή τους ενέχει κινδύνους, η διαχείρισή τους απαιτεί υπευθυνότητα, σύνεση, πειθαρχία. Η επίδειξη των προτερημάτων αυτών είναι πρώτιστο καθήκον και κοινωνική υποχρέωση κάθε επιχείρησης, αλλά κατ' εξοχήν των τραπεζών. Διότι οι τράπεζες αποτελούν τους κυριότερους φορείς μεσολάβησης μεταξύ των δανειζόντων και των δανειζομένων. Από τις τράπεζες η κοινωνία περιμένει και απαιτεί τους βέλτιστους συνδυασμούς απόδοσης και ασφάλειας των κεφαλαίων.

Ρόλος και καθήκοντα των τραπεζών

Τράπεζα ανέκαθεν ήταν “μια επιχείρηση που συστηματικά δέχεται καταθέσεις και χορηγεί δάνεια”. Ο ορισμός αυτός ισχύει και σήμερα και θα ισχύει πάντα, μολονότι στη διαδρομή του χρόνου οι τράπεζες συνεχώς εμπλουτίζουν την ποικιλία των χρήσιμων προϊόντων και υπηρεσιών που τους ζητά η κοινωνία. Από τον ορισμό αυτό συνάγονται τα τρία θεμελιώδη καθήκοντα μιας τράπεζας:

- Η τράπεζα, επειδή είναι επιχείρηση, οφείλει να εξυπηρετεί τις επιθυμίες και τα συμφέροντα των μετόχων.
- Η τράπεζα, επειδή αντλεί κεφάλαια από καταθέσεις, που είναι πληρωτέες “ανά

πάσα στιγμή”, οφείλει να προστατεύει τη ρευστότητα και την ασφάλεια των καταθετών.

- Η τράπεζα, επειδή χορηγεί δάνεια, που είναι εισπρακτέα “κάποτε στο μέλλον”, οφείλει να σταθμίζει και να αντισταθμίζει τους κινδύνους που αναλαμβάνει.

Επειδή τα τρία αυτά καθήκοντα βρίσκονται ενίοτε σε αντίφαση μεταξύ τους, η τράπεζα οφείλει επιπλέον:

- Να ενεργεί με ενόραση, ρεαλισμό και ευελιξία, ώστε να επιτυγχάνει χρυσή τομή μεταξύ των τριών βασικών καθηκόντων της.
- Να βρίσκεται διαρκώς σε εγρήγορση, διότι στις πιστωτικές αγορές οι συνθήκες συνεχώς αλλάζουν, καμιά φορά με απροσδόκητο και απότομο τρόπο.
- Να προβαίνει στις επιλογές της με στάθμιση όλων των παραγόντων και με επαρκείς προβλέψεις για τις έκτακτες καταστάσεις.
- Να εφαρμόζει πιστά τους ρυθμιστικούς και εποπτικούς κανόνες που θέτει η πολιτεία με σκοπό την προάσπιση της ρευστότητας και ασφάλειας των ιδίων των τραπεζών, των μετόχων και των πελατών τους.

Η παρανόηση των εμπράγματων ασφαλειών

Αν όλοι συνειδητοποιούσαν αυτά τα θεμελιώδη καθήκοντα των τραπεζών, θα είχε επίσης εκλείψει σήμερα και μια άλλη παρανόηση του παρελθόντος, εκείνη που αφορά τις εμπράγματα ασφαλείες. Το ζήτημα των “εξασφαλίσεων” θα προκαλούσε ηπιότερες και πιο γόνιμες συζητήσεις, αν ήταν ευρύτερα κατανοητός ο ρόλος τους, ο πραγματικός λόγος για τον οποίο οι τράπεζες τις ζητούν.

Μέχρι πρόσφατα τα spreads για τις επιχειρήσεις στην Ελλάδα ήταν πολύ πιο ευ-

νοϊκά απ' ό,τι σε άλλες χώρες. Και πάντως ήταν εμφανώς δυσανάλογα με κριτήριο τα ιστορικά στοιχεία και αποτελέσματα που παρουσίαζαν οι επιχειρήσεις, τα οποία δεν υπόκειντο σε τυποποιημένο auditing ή ελέγχονταν μόνο από το ΣΟΛ και έφεραν πολλές και ουσιώδεις υποσημειώσεις.

Αλλά και σήμερα πολλές φορές, για κάποιους λόγους (π.χ. φορολογικούς), τα επίσημα στοιχεία των επιχειρήσεων δεν αντανακλούν την πραγματικότητα ή δεν προμηνύουν επαρκείς χρηματικές ροές (cash flow) για την αποπληρωμή του δανείου. Σε τέτοιες περιπτώσεις οι τράπεζες υποχρεώνονται απαραίτητα στη λήψη εξασφαλίσεων. Δεν τις ζητούν για να διώξουν τον πελάτη ή να δυσκολέψουν την επιχειρηματική του δράση. Πρώτες απ' όλους οι τράπεζες ξέρουν ότι “επιχειρήσεως πεσούσης ουδείς ξυλεύεται”.

Ο αληθινός ρόλος των “εξασφαλίσεων”

Δεν είναι δουλειά της τράπεζας να παίρνει σπίτια και αυτοκίνητα. Δουλειά της είναι να παίρνει πίσω τα χρήματα που δάνεισε. Δεν πρόκειται για χρήματα δικά της, αλλά κυρίως των επενδυτών και των καταθετών της. Όταν λείπει η βαθμολόγηση από έγκυρες εξωτερικές εταιρείες πιστοληπτικής αξιολόγησης, λείπει το ειλικρινές και θετικό ιστορικό, λείπει ένα ρεαλιστικό σχέδιο επιχειρηματικής δράσης και ροής εσόδων (cash flow), η τράπεζα δεν έχει άλλη επιλογή. Μόνη δυνατότητα που της απομένει είναι να δώσει βάρος στις επαρκείς εξασφαλίσεις. Αυτό η τράπεζα δεν το προτιμά, είναι όμως υποχρεωμένη να το κάνει.

Αν σε μια χρηματοδότηση για οποιοδήποτε λόγο εντοπίζονται κίνδυνοι, προκειμένου να μπορούν να γίνουν “τραπεζικά” αποδεκτοί (bankable), λαμβάνονται εξα-

σφαλίσεις, οι οποίες αποτελούν το στοιχείο που δίνει στην τράπεζα την απαιτούμενη κάλυψη για τους κινδύνους που αναλαμβάνει. Είναι δηλαδή το στοιχείο που θα την δικαιολογήσει, ώστε να μην κριθεί αρνητικά από τους αξιολογητές της, όσον αφορά το χαρτοφυλάκιο των πιστοδοτήσεων. Οι αξιολογητές μιας τράπεζας είναι και πολλοί και αυστηροί: Οι εποπτικές αρχές, οι μέτοχοι, οι καταθέτες, το χρηματιστήριο και η αγορά εν γένει.

Το ευτύχημα για όλους είναι ότι στο νέο ρυθμιστικό περιβάλλον, με τους νέους κανόνες που σύντομα θα ισχύσουν, η σχέση των επιχειρήσεων με τις τράπεζες θα βασίζεται ολοένα και περισσότερο στα ειλικρινή και αξιόπιστα στοιχεία. Ετσι, όλο και λιγότερο οι εμπράγματα ασφάλειες θα δίνουν λαβή για παρανοήσεις και προστριβές. Κλειδί της ιστορίας από εδώ και εμπρός θα είναι το τρίπτυχο:

- σωστές οικονομικές καταστάσεις και ιστορικά στοιχεία,
- έκθεση ελεγκτών χωρίς σημειώσεις,
- βιώσιμο επιχειρηματικό σχέδιο.

Όταν το τρίπτυχο αυτό εξασφαλίζεται, μειώνεται η πιθανότητα επισφαλειών, άρα και η ανάγκη για εμπράγματα ή άλλη κάλυψή τους.

Οι προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις

Αμεση συνάφεια με τα παραπάνω έχει η πρόσφατη απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος για την επάρκεια των προβλέψεων των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι απαιτήσεών τους από πιστοδοτήσεις. Ένας από τους κύριους λόγους, που ώθησε την εποπτική μας αρχή να λάβει τώρα αυτή την απόφαση, είναι το γεγονός ότι το ίδιο γίνεται αυτή την περίοδο και σε άλλες χώρες.

Σε χώρες της Ευρώπης που διανύουν

φάση οικονομικής επιβράδυνσης και χαμηλών κερδών, τελευταία το ζήτημα των προβλέψεων έναντι επισφαλειών έπαιρνε διαστάσεις. Ορισμένες τράπεζες επιδίωκαν να καταγράψουν υψηλότερες αποδόσεις αυξάνοντας τα ανοίγματά τους προς επιχειρήσεις χαμηλής πιστωτικής διαβάθμισης (χαμηλού rating), κάτι που ίσως δεν θα έκαναν αν οι συνθήκες της αγοράς ήταν πιο κανονικές.

Η πρόσφατη Πράξη Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος (2513/03) όντως αυξάνει το κόστος των κεφαλαίων, αφού πλέον το μη εξυπηρετούμενο δάνειο εγγράφεται νωρίτερα στις καθυστερήσεις. Παρά τις ανησυχίες που διατυπώθηκαν, όλοι αποδέχονται ότι είναι ένα βήμα προς την κατεύθυνση της προσαρμογής του εγχώριου κανονιστικού πλαισίου στο πλαίσιο που ορίζει η λεγόμενη “Βασιλεία II”.

Ηδη κινούμαστε όλοι στο πνεύμα της Βασιλείας, σύμφωνα με το οποίο οι τράπεζες οφείλουν να χειρίζονται ενεργητικά τους κινδύνους του χαρτοφυλακίου τους και να υπολογίζουν με ακρίβεια τις προβλέψεις και τα απαιτούμενα κεφάλαια. Η Βασιλεία II, δηλαδή οι ρυθμιστικοί κανόνες που θα τεθούν σε ισχύ στο τέλος του 2006, δεν υπάρχει λόγος να φοβίζονται τις επιχειρήσεις. Αρκεί να προετοιμαστούν σωστά και εγκαίρως.

Εξάλλου, δεσμευτικοί κανόνες υπάρχουν και σήμερα. Είναι οι κανόνες της λεγόμενης “Βασιλείας I”, που από καιρό εφαρμόζονται και στη χώρα μας. Αυτοί μάλιστα έχουν και ορισμένα μειονεκτήματα, τα οποία η Βασιλεία II θα θεραπεύσει.

Μειονεκτήματα των σημερινών κανόνων

Οι κανόνες που ισχύουν σήμερα υποχρεώνουν τις τράπεζες να εφαρμόζουν ενιαίο συντελεστή στάθμισης των κινδύνων, ένα συ-

ντελεστή 100% σε όλες τις εταιρικές χορηγήσεις τους (corporate credits). Το ότι οι χορηγήσεις της κατηγορίας αυτής δεν ανήκουν όλες στην ίδια τάξη κινδύνου δεν λαμβάνεται καθόλου υπόψη. Θεωρείται δηλαδή ότι ο κίνδυνος είναι ίδιος όταν δανείζεις μια εταιρεία αξιολογημένη με AAA όπως και όταν δανείζεις το περίπτερο της γειτονιάς.

Αυτή η κανονιστική ισοπέδωση περιορίζει τη δυνατότητα των τραπεζών να προσφέρουν καλύτερους όρους στους πελάτες που είναι πιο έμπειροι, πιο οργανωμένοι, πιο δυναμικοί, πιο συνετοί, πιο συνεπείς. Εγείρονται έτσι ζητήματα άδικης μεταχείρισης και χαμένων ευκαιριών. Επιπλέον, όμως, το σημερινό σύστημα αντιβαίνει στοιχειώδεις κανόνες οικονομικής αποτελεσματικότητας. Διότι όχι μόνο οι τράπεζες και οι πελάτες τους, αλλά το σύνολο της οικονομίας ωφελείται όταν προσφέρονται καλύτεροι όροι δανεισμού σε όσους διαθέτουν:

- ένα πετυχημένο ιστορικό,
- σύγχρονη οργάνωση,
- καλά οικονομικά στοιχεία,
- διαφάνεια στις σχέσεις και συναλλαγές,
- ένα συμπαγές επιχειρηματικό σχέδιο, και
- ένα λεπτομερές και ρεαλιστικό πρόγραμμα δράσης.

Σε μια υγιή οικονομία της αγοράς, πρωταρχικός ρόλος του τραπεζικού συστήματος είναι να διοχετεύει, με σωστή τιμολόγηση των κινδύνων που αναλαμβάνονται, τα κεφάλαια που του εμπιστεύεται το καταθετικό και επενδυτικό κοινό κατά προτεραιότητα στις πιο αποδοτικές και ασφαλείς τοποθετήσεις. Ο ρόλος αυτός θα ενισχυθεί, όταν τεθεί σε ισχύ η Βασιλεία II.

Με τη δίπτυχη έννοια “κίνδυνος/απόδοση” (risk/reward concept) οι τράπεζες ήταν από τη φύση τους ανέκαθεν εξοικειωμένες. Χρειάζεται τώρα να εξοικειωθούν περισσότερο με την έννοια αυτή και οι επιχειρήσεις. Να την εφαρμόζουν δηλαδή και εκείνες στις σχέ-

σεις τους όχι μόνο με τις τράπεζες αλλά και με τους δικούς τους πελάτες. Χρειάζεται σύντομα να το κάνουν, διότι αυτό θα είναι προς το συμφέρον τους στο νέο ρυθμιστικό περιβάλλον. Απώτερος σκοπός της Βασιλείας II είναι η ενίσχυση της ασφάλειας και της αποτελεσματικότητας όχι μόνο των τραπεζικών, αλλά όλων των οικονομικών συναλλαγών.

Σκοποί της Βασιλείας II

Αναγνωρίζοντας τα μειονεκτήματα των κανόνων που ισχύουν σήμερα, η Επιτροπή της Βασιλείας θέλησε να τα θεραπεύσει. Η πρόθεση αυτή είναι έκδηλη στην προταθείσα Νέα Συμφωνία για τα ίδια κεφάλαια, της οποίας οι απώτεροι σκοποί συνοψίζονται στα εξής:

- **Σύνθεση και ρεαλισμός:** Οι τράπεζες και οι δανειζόμενοι θα υπολογίζουν με μεγαλύτερη ακρίβεια και ρεαλισμό το κεφάλαιο που απαιτείται για τους δεδομένους κινδύνους που αναλαμβάνουν.
- **Ομοιομορφία κριτηρίων:** Οι συνδυασμοί κεφαλαίου και κινδύνων θα ελέγχονται και θα αξιολογούνται από τις εποπτικές αρχές με ίδια κριτήρια και πρότυπα για όλες τις τράπεζες και για όλους τους δανειζόμενους μιας δεδομένης τάξης κινδύνου.
- **Διαφάνεια και αποτελεσματικότητα:** Τόσο οι τράπεζες όσο και οι δανειζόμενοι θα έχουν ισχυρότερο κίνητρο αφενός να καταγράφουν και να εμφανίζουν με ειλικρίνεια την πραγματικότητα και αφετέρου να διαχειρίζονται πιο ενεργητικά τους κινδύνους που αναλαμβάνουν με τις δραστηριότητές τους.
- **Ισοί όροι ανταγωνισμού:** Θα υπάρχει μεγαλύτερη ομοιομορφία, σε τοπικό και σε διεθνές επίπεδο, όσον αφορά τη στάθμιση και τη διαχείριση των κινδύνων, ώστε να διασφαλίζονται ίσοι όροι ανταγωνι-

σμού τόσο μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων, όσο και μεταξύ δανειζομένων της ίδιας πιστοληπτικής ικανότητας.

- **Δίκαιη μεταχείριση:** Το νέο κανονιστικό πλαίσιο θα προμηθεύει έμμεσα εκείνες τις τράπεζες και εκείνους τους δανειζόμενους, οι οποίοι θα βαθμολογούνται υψηλά στις κλίμακες διαβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας.
- **Συμβατότητα με τις πρακτικές της αγοράς:** Θα υπάρχει καλύτερη ευθυγράμμιση των θεσμικά απαιτούμενων κεφαλαίων με την έννοια και τις μεθόδους της λεγόμενης “κατανομής οικονομικού κεφαλαίου” που εφαρμόζουν οι σύγχρονες τράπεζες.

Δομή της Βασιλείας II

Το ρυθμιστικό πλαίσιο της Βασιλείας II βασίζεται σε τρεις πυλώνες. Ο πρώτος πυλώνας αφορά τα ελάχιστα απαιτούμενα κεφάλαια (minimum capital requirements). Πρόκειται για την ενότητα διατάξεων η οποία καθορίζει τις επιτρεπόμενες εναλλακτικές μεθόδους υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας για κάλυψη έναντι του πιστωτικού και του λειτουργικού κινδύνου. Αυτή είναι η πιο “τεχνική” ενότητα του νέου πλαισίου. Για τον καθορισμό της έχουν γίνει – πέρα από τις διαβουλεύσεις – και δοκιμαστικές ποσοτικές ασκήσεις (quantitative impact studies). Σκοπός των ασκήσεων ήταν να εξακριβωθεί ότι πράγματι οι νέοι κανόνες φέρνουν σε ευθυγράμμιση τα εποπτικά ίδια κεφάλαια με τις ανάγκες οικονομικού κεφαλαίου των τραπεζών.

Ο δεύτερος πυλώνας είναι το λεγόμενο “supervisory review process”. Πρόκειται για την ενότητα κανόνων που αφορά την παρακολούθηση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών από τις εποπτικές αρχές. Η εποπτική αρχή θα επιβλέπει και θα ελέγχει τις τράπεζες όχι μόνο για την επάρκεια των

εποπτικών ιδίων κεφαλαίων που τηρούν, αλλά και για την εγκυρότητα των μεθόδων που χρησιμοποιούν για τον υπολογισμό των κεφαλαίων αυτών.

Τέλος, ο τρίτος πυλώνας αφορά την πειθαρχία μέσω της αγοράς (market discipline). Πρόκειται για την ενότητα διατάξεων που καθορίζει με λεπτομέρειες την υποχρέωση των τραπεζών να προβαίνουν σε δημοσίευση αναλυτικών οικονομικών στοιχείων – ποιοτικών και ποσοτικών – καθώς επίσης και πληροφοριών που σχετίζονται με τη διοικητική διάρθρωση και την εταιρική διακυβέρνησή τους.

Οι επιπτώσεις για τις επιχειρήσεις

Οι ρυθμίσεις της Βασιλείας II που αφορούν τον πιστωτικό κίνδυνο δεν αφορούν μόνο τις τράπεζες, αλλά και τις επιχειρήσεις-πελάτες τους. Όταν ισχύσουν οι νέοι κανόνες, μια τράπεζα, για να υπολογίσει τον πιστωτικό κίνδυνο και τα απαιτούμενα κεφάλαια, θα έχει τη δυνατότητα να επιλέξει ανάμεσα σε δύο εναλλακτικές μεθόδους εκτίμησης:

- Είτε την “τυποποιημένη” μέθοδο (standardized approach), που είναι αυτή που ισχύει και σήμερα, αλλά με διαφορετικούς συντελεστές στάθμισης των κινδύνων,
- Είτε τη μέθοδο των “εσωτερικών συστημάτων βαθμολόγησης” (internal ratings based approach).

Σημασία για τις επιχειρήσεις έχει ότι η δυνατότητα επιλογής μεταξύ των μεθόδων αυτών θα δίνεται σε κάθε τράπεζα “συνολικά”: Υποχρέωση της τράπεζας θα είναι να εφαρμόζει είτε τη μία είτε την άλλη μέθοδο στο σύνολο του χαρτοφυλακίου της και όχι στην περίπτωση του κάθε πελάτη ή κάθε επιχειρηματικού σχεδίου χωριστά. Ο πελάτης έτσι θα γνωρίζει εκ των προτέρων αν η τράπεζα στην οποία απευθύνεται εφαρμόζει τη μία ή την άλλη μέθοδο. Και αυτό θα είναι

ένα από τα στοιχεία που θα μπορεί ο ίδιος να συνεκτιμά προτού επιλέξει τράπεζα και το είδος συνεννόησης και συνεργασίας που θα επιδιώξει.

Σε κάθε περίπτωση, όμως, οι επιχειρήσεις θα αξιολογούνται και θα βαθμολογούνται για την πιστοληπτική τους ικανότητα. Η βαθμολόγηση θα γίνεται είτε από αναγνωρισμένες εξωτερικές εταιρείες πιστοληπτικής αξιολόγησης (αν η τράπεζα εφαρμόζει την τυποποιημένη μέθοδο) είτε από την ίδια την τράπεζα (εάν εφαρμόζει τη μέθοδο των εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης), με κριτήρια και στατιστικά υποδείγματα που θα ελέγχονται και θα εγκρίνονται από τις εποπτικές αρχές.

Και στις δύο περιπτώσεις, τόσο της εξωτερικής όσο και της εσωτερικής αξιολόγησης, τα κριτήρια βαθμολόγησης θα είναι κοινά για όλες τις επιχειρήσεις. Και ο συγκεκριμένος βαθμός που θα επιτυγχάνει μια επιχείρηση θα επηρεάζει καθοριστικά το κόστος που θα έχει η τράπεζα για να την χρηματοδοτήσει.

Η επίπτωση στο κόστος τραπεζικών κεφαλαίων

Ενα βασικό στοιχείο που προσδιορίζει το κόστος ενός τραπεζικού προϊόντος, υπηρεσίας ή συναλλαγής είναι η ποσότητα κεφαλαίου που η τράπεζα πρέπει να διαθέσει για τον συγκεκριμένο σκοπό. Με τους κανόνες που ισχύουν σήμερα, η ποσότητα εποπτικού κεφαλαίου αντιστοιχεί στο 8% του δανείου. Δηλαδή για κάθε € 100 δάνειο η τράπεζα υποχρεούται να έχει € 8 κεφάλαιο.

Με τους νέους κανόνες της Βασιλείας II η απαιτούμενη ποσότητα κεφαλαίου θα είναι τόσο μικρότερη, όσο υψηλότερος είναι ο βαθμός πιστοληπτικής ικανότητας (δηλαδή το rating) μιας επιχείρησης:

- Αν η τράπεζα έχει επιλέξει να εφαρμόζει την “τυποποιημένη” μέθοδο, οι νέοι συντελεστές στάθμισης των κινδύνων θα κυμαίνονται από 20% μέχρι 150%, ανάλογα με το rating. Δηλαδή για κάθε € 100 δάνειο η τράπεζα, ανάλογα με την πιστοληπτική ικανότητα της επιχείρησης, θα υποχρεούται να έχει από € 1,6 μέχρι € 12 κεφάλαιο.
- Αν πάλι δεν υπάρχει rating, δηλαδή η επιχείρηση δεν βαθμολογείται από οίκο αξιολόγησης, τότε το απαιτούμενο κεφάλαιο θα είναι όπως και σήμερα, δηλαδή € 8.

Τι αλλάζει για τις επιχειρήσεις

Αυτό το νέο σύστημα δεν κυφορεί εκπλήξεις, κραδασμούς ή ανυπέρβλητες δυσκολίες. Για τη μεγάλη πλειοψηφία των ελληνικών επιχειρήσεων οι νέοι συντελεστές δεν θα συνεπάγονται συνταρακτικές ή απότομες αλλαγές. Και μάλιστα, οι καλές επιχειρήσεις θα ωφεληθούν. Συγκεκριμένα:

- Για τις επιχειρήσεις που δεν θα βαθμολογούνται από εταιρεία αξιολόγησης, όπως και για εκείνες που θα αξιολογούνται με μεσαία βαθμολογία (από BB- μέχρι BBB+), η στάθμιση κινδύνου και το κόστος των τραπεζικών συναλλαγών θα είναι περίπου στα ίδια επίπεδα με τα σημερινά.
- Για τις επιχειρήσεις που θα βαθμολογούνται με υψηλό rating (από A- και πάνω), το κόστος των τραπεζικών συναλλαγών θα είναι χαμηλότερο από σήμερα. Αξίζει να σημειωθεί ότι ήδη παρατηρείται, διεθνώς, μια τάση συμπίεσης του κόστους συναλλαγών για τις επιχειρήσεις υψηλής πιστοληπτικής ικανότητας, καθώς ο ανταγωνισμός στον τραπεζικό τομέα πιέζει προς αυτή την κατεύθυνση.

Εκεί που η εικόνα ίσως θα αλλάξει, είναι για τις επιχειρήσεις που θα βαθμολο-

γούνται με χαμηλό rating (κάτω από BB-). Αυτές θα αντιμετωπίσουν υψηλότερο κόστος τραπεζικών συναλλαγών, διότι στην περίπτωση τους ο συντελεστής στάθμισης των κινδύνων θα είναι υψηλότερος και, επομένως, τα υποχρεωτικά εποπτικά κεφάλαια για την τράπεζα θα είναι περισσότερα. Ωστόσο και στην περίπτωση αυτή, η κατάσταση δεν δικαιολογεί πανικό.

Χρόνος για προσαρμογή υπάρχει

Στην αρχή, αλλά πάντως όχι για απεριόριστο χρονικό διάστημα, οι επιχειρήσεις θα μπορούν να επιλέξουν να μη βαθμολογούνται από εταιρεία αξιολόγησης. Θα έχουν έτσι τον χρόνο να δημιουργήσουν ένα ιστορικό καλών επιδόσεων, ώστε όταν έρθει η ώρα να βαθμολογηθούν, να επιτύχουν υψηλό rating. Αυτό βέβαια προϋποθέτει ότι, στο διάστημα αυτό, οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις θα συνεργάζονται με τράπεζες οι οποίες θα εφαρμόζουν την τυποποιημένη προσέγγιση. Διότι, στην άλλη περίπτωση, οι επιχειρήσεις θα βαθμολογούνται αυτόματα, με βάση τα εσωτερικά μοντέλα αξιολόγησης που θα εφαρμόζουν οι τράπεζες μετά από έγκριση της εποπτικής αρχής.

Στο νέο αυτό ρυθμιστικό περιβάλλον, κάθε επιχείρηση πρέπει να βρει την τράπεζα που της ταιριάζει. Ορισμένες τράπεζες είναι πιθανό να χρειασθούν περισσότερο χρόνο για να εφαρμόσουν τη μέθοδο της εσωτερικής αξιολόγησης. Δεν πρέπει όμως να μας διαφεύγει ότι με τους νέους κανόνες δημιουργείται “κίνητρο εποπτικών κεφαλαίων” σε όλες οι τράπεζες για να μεταβούν, έστω σταδιακά, από την “τυποποιημένη” μέθοδο στη μέθοδο της “εσωτερικής αξιολόγησης”. Ίσως λοιπόν δεν είναι πρόωρο να επισημανθεί από τώρα η ακόλουθη “τεχνική” λεπτομέρεια και ένα πιθανό “πρακτικό” αποτέλεσμα της.

Ενώ και στις δύο μεθόδους ο συντελεστής στάθμισης των κινδύνων για τους “καλούς” πελάτες είναι περίπου ίδιος, στη μέθοδο της εσωτερικής αξιολόγησης ο συντελεστής για τους “μη καλούς” πελάτες θα κλιμακώνεται και θα μπορεί να φτάσει μέχρι και το 625% (αντί για το μέγιστο 150% στην τυποποιημένη μέθοδο). Αυτό σημαίνει ότι, για τους “πολύ κακούς” πελάτες, σε κάθε € 100 δάνειο η τράπεζα θα πρέπει να τηρεί € 50 εποπτικά κεφάλαια. Δηλαδή στις περιπτώσεις αυτές το κόστος εποπτικών κεφαλαίων θα είναι υπέρογκο. Υπάρχει έτσι πιθανότητα, για όσες τράπεζες θα εφαρμόζουν τη μέθοδο της εσωτερικής βαθμολόγησης, να απομακρυνθούν βαθμιαία από τους “μη καλούς” πελάτες, λόγω των υψηλών εποπτικών κεφαλαίων που στην περίπτωση τους θα συνεπάγεται η εφαρμογή της μεθόδου αυτής.

Συμπεράσματα

Οι τράπεζες διαχειρίζονται κυρίως τα κεφάλαια που τους εμπιστεύονται οι επενδυτές και οι καταθέτες. Τόσο οι καταθέσεις όσο και τα κεφάλαια των τραπεζών από λοιπές πηγές σπανίζουν, κοστίζουν και πρέπει να χρησιμοποιούνται με υπευθυνότητα και σύνεση. Αυτές ακριβώς τις αρχές και αλήθειες αντανάκλα το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο, στο οποίο καλούμαστε όλοι να προσαρμοστούμε.

Χρόνος για προσαρμογή υπάρχει. Για όσες τράπεζες και επιχειρήσεις θα προετοιμαστούν εγκαίρως, το κόστος προσαρμογής θα είναι ελεγχόμενο και θα επιμεριστεί σε αρκετές περιόδους χρήσης. Κώδωνες κινδύνου και βεβαιασμένες ενέργειες ούτε απαιτούνται ούτε ενδείκνυνται. Εκείνο που χρειάζεται είναι προγραμματισμός και συντονισμένα βήματα.

Λόγω του νέου ρυθμιστικού πλαισίου, στις επιχειρήσεις που για δικούς τους

λόγους θα επιλέξουν να μη βαθμολογούνται από οίκους αξιολόγησης θα ταιριάζουν οι τράπεζες που θα εφαρμόζουν την τυποποιημένη μέθοδο λογισμού των απαιτούμενων κεφαλαίων. Ωστόσο, όλες οι επιχειρήσεις θα έχουν συμφέρον να βαθμολογούνται υψηλά. Αυτό θα τους εξασφαλίζει καλύτερους όρους δανεισμού, ανεξάρτητα από τη μέθοδο λογισμού κεφαλαίων που θα εφαρμόζει η τράπεζά τους.

Εξάλλου οι τεκμηριωμένα καλές επιδόσεις, τα ειλικρινή και υγιή στατιστικά δεδομένα και η επισήμως βεβαιωμένη υψηλή πιστοληπτική ικανότητα είναι στοιχεία που ανοίγουν τον δρόμο και για μια πρόσθετη σημαντική δυνατότητα, την πρόσβαση και άντληση κεφαλαίων από την αγορά ομολόγων και την αγορά μετοχών. Πέραν των λοιπών πλεονεκτημάτων, η δυνατότητα πρόσβασης στην εξωτραπεζική αγορά ως εναλλακτική μορφή άντλησης κεφαλαίων αυξάνει τη διαπραγματευτική θέση των επιχειρήσεων και στις διαβουλεύσεις τους με τις τράπεζες.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΠΟΛΛΑ ΒΗΜΑΤΑ ΕΜΠΡΟΣ

*Σημαντική πρόοδο και επίλυση των διαφορών
για τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και
την ευρωπαϊκή κεφαλαιαγορά
πέτυχε η Ελλάδα*

Τα όρια της σύγκλισης στο εσωτερικό της ευρωπαϊκής αγοράς κεφαλαίων και χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, από τη μια, και των διεθνών αντίστοιχων αγορών, από την άλλη, είναι δυσδιάκριτα. Σε πολλές περιπτώσεις, μεταξύ μεμονωμένων κρατών της Ένωσης και της διεθνούς αγοράς, οι σχέσεις στον τομέα αυτόν είναι πιο ολοκληρωμένες και, σε γενικές γραμμές, ακόμη και όταν κρίνονται κατά περίπτωση, απελευθερωμένες.

Το πρώτο εξάμηνο του 2003, περίοδος της Ελληνικής Προεδρίας, ξεκίνησε με πλήθος ερωτημάτων, σημείων συμφωνίας, κατά κανόνα προσωρινών και, προφανώς, έντονες διαφωνίες. Από την άλλη, ο προγραμματισμός, που είχε γίνει τα προηγούμενα έτη, αλλά και η θέληση κρατών, οργανισμών και επαγγελματιών του κλάδου υποστήριξαν την αποφασιστικότητα των Ελλήνων τεχνοκρατών να πραγματοποιήσουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερα βήματα στην κατεύθυνση της ενιαίας αγοράς.

Η ελληνική προσπάθεια, που στέφθηκε από μεγάλη επιτυχία και δέχθηκε συγχαρητήρια από όλες τις πλευρές, κινήθηκε στο πνεύμα των κατευθύνσεων που είχε δώσει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας το 2000. Η επιτάχυνση της εφαρμογής του Σχεδίου Δράσης για τις Χρηματοοικονομικές Υπηρεσίες, με στόχο να έχει ολοκληρωθεί το 2005, έγινε πραγματικότητα στη διάρκεια του προηγούμενου εξαμήνου. Η βαθύτερη πεποίθηση που κινεί τις σχετικές διαδικασίες είναι ότι με την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς και, ειδικότερα, της λιανικής αγοράς χρηματοπιστωτικών μέσων, αποτελεί βασικό παράγο-

ντα ενίσχυσης της αναπτυξιακής διαδικασίας για την ευρω-οικονομία. Οι επιπτώσεις στην απασχόληση αναμένονται να είναι θετικές ενώ αποτελεί μια επιπλέον δικλείδα προστασίας από ενδεχόμενη υψηλή αστάθεια των τιμών.

Τίποτε δεν ήταν εύκολο, όπως άλλωστε υπογραμμίζουν προς το “Δελτίο της ΕΕΤ”, οι κ.κ. Παναγιώτης Θωμόπουλος, υποδιοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος, Σταύρος Θωμαδάκης, πρόεδρος της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, και Γιώργος Ζανιάς, γενικός γραμματέας του υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών.

Αποτέλεσμα όμως υπήρξε και αυτό είναι που αποτελεί πλέον το ισχυρό πρόκριμα για την ευόδωση των προσπαθειών. Οι συνομιλητές μας συμφωνούν πάντως ότι δεν θα πρέπει να περιμένουμε κάτι εντυπωσιακό πριν το 2005. Τότε, άλλωστε, αναμένεται, σύμφωνα και με τον Κοινοτικό προγραμματισμό να έχουν ολοκληρωθεί ορισμένες κρίσιμες πλευρές του εγχειρήματος, όπως είναι η εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων. Πιο δύσκολη εμφανίζεται η συμφωνία σε έναν ευέλικτο και αποτελεσματικό κώδικα εξαγορών, που θα ισχύει για ολόκληρη την Ένωση. Στα υπόλοιπα θέματα, σημειώνουν επίσης, η συμφωνία, όπου δεν έχει ολοκληρωθεί σε τελικό βαθμό, έχει προχωρήσει κατά τρόπο, που αφήνει λίγα και πολύ συγκεκριμένα θέματα προς αντιμετώπιση. Την προσπάθεια αυτή θα προχωρήσει η Προεδρία της Ιταλίας, με την επιφύλαξη των χρονικών περιορισμών που θα προκύψουν, στους επόμενους δώδεκα μήνες, προκειμένου να ολοκληρωθεί το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και η εκλογή του νέου Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

ΜΠΑΜΠΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

Υποδιοικητής Τράπεζας της Ελλάδος

Ηταν μια πολύ δύσκολη περίοδος, όχι μόνον στα μεγάλα πολιτικά θέματα, όπως ο πόλεμος στο Ιράκ, αλλά και στα οικονομικά. Υπήρχαν φανερές τάσεις που οδηγούσαν στο συμπέρασμα ότι τα μεγάλα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν θα είναι σε θέση να τηρήσουν τους δημοσιονομικούς στόχους, υπογραμμίζει ο υποδιοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Παναγιώτης Θωμόπουλος, εξηγώντας το δυσμενές περιβάλλον μέσα στο οποίο αναπτύχθηκαν οι προσπάθειες της Ελληνικής Προεδρίας για να φέρει σε πέρας το έργο που της αναλογούσε.

Τονίζει χωρίς περιστροφές ότι, ιδιαίτερα στον οικονομικό τομέα, η δουλειά που έγινε από το υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών και ιδιαί-

τερα από τον υπουργό κ. Νίκο Χριστοδουλάκη ήταν πολύ καλή και έδωσε το απαραίτητο κύρος που χρειάζονται όλοι εκείνοι που συμμετείχαν στις ειδικότερες ομάδες εργασίας. *Παρόλο που υπήρχαν τάσεις φυγής από τη δημοσιονομική πειθαρχία, τα ευρωπαϊκά κράτη συμφώνησαν να περιορίσουν ενδεχόμενες συγκρούσεις, γεγονός που υποστήριξε την ευρω-οικονομία, σε μια δύσκολη, σε διεθνές επίπεδο, συγκυρία, εξηγεί ο ίδιος.*

Σε αυτό το πλαίσιο τοποθετεί ο κ. Θωμόπουλος τα σημαντικά βήματα που έγιναν στην κατεύθυνση ενοποίησης του χρηματοπιστωτικού χώρου. Το παράδειγμα που επιλέγει είναι η Οδηγία για τις Επενδυτικές Υπηρεσίες. Χρειάστηκαν 17 συναντήσεις και πολύ περισσότερες διμερείς συναντήσεις μεταξύ των κρατών, προκειμένου να βρεθεί η λύση που πρυτάνευσε. Στο θέμα αυτό, η εργασία που έκανε το αρμόδιο στέλεχος της Τράπεζας της Ελλάδος, ο κ. Γκατζώνας, ήταν αποφασιστικής σημασίας και, έτσι, μένει μικρή απόσταση μέχρι το τέλος, την οποία πρέπει να καλύψει η ιταλική προεδρία.

Το εξάμηνο της Ελληνικής Προεδρίας έκλεισε πολλές και σημαντικές υποθέσεις. Χωρίς να σημαίνει ότι δεν υπήρχαν διαφωνίες, κατέστη δυνατή η εξεύρεση κοινής βάσης συζήτησης και συναίνεσης, που οδήγησε τελικά στους απαραίτητους κοινοτικούς συμβιβασμούς. *Εχουμε κάνει πλέον σημαντικό δρόμο για το στόχο της ενιαίας αγοράς. Οι κατευθύνσεις στα θέματα διαφάνειας, σε ευρωπαϊκό επίπεδο και όχι σε κάθε μία χώρα. Το κοινό ενημερωτικό δελτίο, που επιτρέπει, σε ευρωπαϊκές εταιρείες να αντλήσουν κεφάλαια από περισσότερες κεφαλαιαγορές. Η χρηματοδότηση των τεχνικών αποθεματικών για τις διασυννοριακές δραστηριότητες. Οι επενδυτικοί κανόνες που συνάδουν με την αρχή της συνετής διαχείρισης. Η κάλυψη των γεωμετρι-*

κών κινδύνων και πολλά άλλα θέματα, η πρόοδος ήταν καθοριστική, εξηγεί.

Βεβαίως, θα χρειαστεί, στα επόμενα δύο με τρία χρόνια, να γίνουν συστηματικές προσπάθειες για να συμπληρωθεί το πλαίσιο που απαιτεί η εγκαθίδρυση μιας ενιαίας αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

Ενα άλλο μεγάλο θέμα, συναφές με τα χρηματοπιστωτικά θέματα αφορά τη φορολογία τόκων φυσικών προσώπων. Υπάρχουν κινήσεις κεφαλαίων που στηρίζονται μόνον στην προσπάθεια αποφυγής φόρου σε ορισμένα κράτη, με αποτέλεσμα να καταστρατηγείται, πρακτικώς, η ενιαία πράξη. Ορισμένες κεφαλαιαγορές στηρίζονται τελικώς μόνον στην επιδίωξη αποφυγής φόρου. Η απόφαση που ελήφθη σύμφωνα με την οποία, τουλάχιστον για τα ομόλογα, το προϊόν της φορολογίας θα μεταβιβάζεται στο κράτος στο οποίο ο πολίτης-επενδυτής είναι μόνιμος κάτοικος. *Πρόκειται για εξαιρετικά σημαντική απόφαση*, τονίζει ο κ. Θωμόπουλος. Η επεξεργασία της γινόταν επί πολλά έτη χωρίς να επιτυγχάνεται συμφωνία και είναι αυτονόητη η επιτυχία της Ελληνικής Προεδρίας σε αυτό το θέμα.

Είναι πολύ δυσκολότερη η συμφωνία για τη φορολογία στα εισοδήματα από κέρδη. Ο κ. Θωμόπουλος πιστεύει ότι η επιλογή των φορολογικών συντελεστών από τα κράτη επειδή ακριβώς γίνεται με σκοπό την προσέλκυση κεφαλαίων και την υποστήριξη της ανταγωνιστικότητας τείνει να πάρει τη θέση των ανταγωνιστικών υποτιμήσεων του παρελθόντος.

Ηταν ένα επιτυχημένο εξάμηνο για την Ευρώπη και όχι, απλώς, για την Ελλάδα, συμπληρώνει ο υποδιοικητής της κεντρικής τράπεζας. Είμαστε τώρα όχι μόνον πιο κοντά στην ενιαία αγορά, αλλά το επιτυγχάνουμε με κανόνες, διαφάνεια και ορθολογική προσέγγιση. Εχουμε, προφανώς, κάποια προβλήματα στα οποία χρειάζεται προσαρμογή.

Ορισμένα απ' αυτά αφορούν ειδικότερα την Ελλάδα. Η προσαρμογή συνδέεται απολύτως με την ανάγκη να παραμείνουμε μια χώρα ανταγωνιστική. Πρέπει να λύσουμε θέματα όπως το δίκαιο σε περίπτωση χρεοκοπίας, που είναι ξεπερασμένο και εμποδίζει την ανάπτυξη της κεφαλαιαγοράς. Η ταχύτερη επίλυση ζητημάτων που αφορούν τις εγγυήσεις, τις υποθήκες και γενικότερα τις εξασφαλίσεις των δανείων που συνάπτουν τα τραπεζικά ιδρύματα.

Οι νέοι κανόνες σε συνδυασμό με την καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος είναι ένα μεγάλο βήμα προς τα εμπρός. Μπορεί, βεβαίως, να μην έχουμε, ακόμη, ενιαία αγορά, ιδιαίτερα σε τομείς που συνδέονται με ασφαλιστικά ταμεία ή συνταξιοδοτικούς οργανισμούς, κάθε κράτος έχει τους δικούς του περιορισμούς, όπως, για παράδειγμα την αναλογία επενδύσεων σε ξένα ομόλογα. *Νομίζω όμως ότι οδηγούμεθα και στους τομείς αυτούς σε απελευθέρωση εντός των ευρωπαϊκών ορίων*, σημειώνει ο κ. Θωμόπουλος.

Τα διεθνή λογιστικά πρότυπα, η ακριβέστερη μεθόδευση των τιτλοποιήσεων είναι ρυθμίσεις που βοηθούν ειδικότερα τη θέση και την παρουσία της χώρας μας στην υπό κατασκευή ενιαία αγορά. Ο κ. Θωμόπουλος τονίζει την καλή συνεργασία που υπάρχει μεταξύ της κεντρικής τράπεζας και του αρμόδιου υπουργείου, καθώς και μεταξύ των αντιστοίχων υπηρεσιών των άλλων ευρωπαϊκών κρατών. Μπορεί η προσαρμογή να γίνεται σταδιακά αλλά *το σημαντικό είναι ότι προχωρεί*. Η χώρα μας έχει ήδη προσαρμοστεί μέχρι και στο 80% των διεθνών πρακτικών και αυτό επιτρέπει να είμαστε αισιόδοξοι, καταλήγει ο υποδιοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΘΩΜΑΔΑΚΗΣ

Πρόεδρος της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς

Η πρόοδος που έγινε στα θέματα της ενιαίας κεφαλαιαγοράς ήταν πολύ και απροσδόκητα, θα έλεγα, μεγάλη, σημειώνει ο πρόεδρος της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς κ. Σταύρος Θωμαδάκης. Υπήρξε μια υψηλή πολιτική βούληση να σημειωθούν θετικά βήματα για την ενοποίηση της ευρωπαϊκής κεφαλαιαγοράς. Επιπλέον, στον χειρισμό των ομάδων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, τα στελέχη της Ελληνικής Προεδρίας ήσαν καλά προετοιμασμένα και ενήμερα των θεμάτων. Θα προσέθετα μάλιστα ότι η ομάδα εργασίας για τα ζητήματα της κεφαλαιαγοράς, τα χειρίστηκε με σωστή στρατηγική, συμπληρώνει.

Το συμπέρασμα είναι προφανές και καταγράφτηκε στην πράξη. Καταφέραμε να δημιουργήσουμε

σε πολλούς τομείς συναινέσεις και συμφωνίες που, μια μεγάλη χώρα, πιθανώς, δεν είχε κατορθώσει να φέρει σε πέρας, υποδεικνύει. Πρώτον, στο θέμα της οδηγίας για τα ενημερωτικά δελτία κατορθώθηκε, έστω και την τελευταία στιγμή, να σημειωθεί συμφωνία. Η Οδηγία είχε παραμείνει ανοικτή για διάφορους λόγους, αλλά, παρά τις καθυστερήσεις επήλθε συμφωνία. Θυμίζω ότι η οδηγία για τα ενημερωτικά δελτία είναι το πρώτιστο και μέγιστο εργαλείο ενημέρωσης των επενδυτών σε όλη την Ευρώπη και επιπλέον, θα είναι η βάση για το ευρωπαϊκό διαβατήριο στις μελλοντικές εκδόσεις νέων τίτλων.

Σημαντική επιτυχία καταγράφει ο κ. Θωμαδάκης και στην οριστική επεξεργασία που έγινε για την Οδηγία περί επενδυτικών υπηρεσιών. Καταφέραμε να υπάρξει συμφωνία και συναίνεση για πολλά άρθρα, αφού πρόκειται για μια μεγάλη Οδηγία που ήταν αδύνατον να κλείσει στη διάρκεια μιας μόνον προεδρίας. Θέματα, όμως, όπως η εσωτερική οργάνωση των επιχειρήσεων και οι κώδικες προστασίας των επενδυτών συμφωνήθηκαν και αποτελούν ήδη κεκτημένο για την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Ανοικτό παρέμεινε το μείζον θέμα της προσυναλλακτικής διαφάνειας, το οποίο καλείται να χειριστεί, τώρα, η Ιταλική Προεδρία. Ο κ. Θωμαδάκης σημειώνει πάντως ότι η συμφωνία που επιτεύχθηκε σε όλα τα άλλα θέματα λειτουργεί θετικά και αποφασιστικά και στο θέμα που παραμένει προς επίλυση, αφού είναι το μόνο και η προσοχή όλων θα στραφεί σε αυτό, χωρίς περιθώρια επιστροφής σε παλαιότερες διαφωνίες και νέες διαπραγματεύσεις.

Ενα θέμα που δεν καταφέραμε, αν και φάνηκε αρχικώς ότι θα υπήρχε επιτυχία, είναι αυτό που αφορά τις δημόσιες προτάσεις εξαγοράς. Στον τομέα αυτόν υπάρχουν ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες,

*και μάλιστα μεταξύ των μεγάλων, που έχουν συγκε-
κριμένες ρυθμίσεις και εμπόδια στην απελευθέρω-
ση των δημοσίων προτάσεων, εξηγεί ο πρόεδρος
της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς. Αλλά, και σ' αυτό
το θέμα, με την εξαίρεση δύο άρθρων, η Ελληνική
Προεδρία επέφερε σημαντική πρόοδο και βρισκό-
μαστε πλέον πιο κοντά στην πραγματοποίηση.*

Ο χρονικός ορίζοντας για την ολοκλήρωση της
προετοιμασίας που πρέπει να κάνει η Ευρωπαϊκή
Ενωση προκειμένου να επιτύχει το στόχο της ενιαί-
ας κεφαλαιαγοράς, εξαρτάται, σε σημαντικό βαθ-
μό από την πρόοδο που θα επιτύχει η προεδρία της
Ιταλίας. Εξαρτάται, επίσης, από τις διαδικασίες
που συνδέονται με τα μεγάλα θεσμικά ζητήματα
της Ευρωπαϊκής Ενωσης. *Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή
και η Ελλάδα, επιθυμούν προφανώς να κλείσουν τα
θέματα αυτά το συντομότερο, χωρίς όμως να είναι
κανείς βέβαιος ότι κάτι τέτοιο θα συμβεί χωρίς
εμπόδια, καταλήγει ο ίδιος.*

Η Ελληνική Προεδρία ήταν, πράγματι, η τελευ-
ταία που είχε την ευκαιρία να κλείσει πολλά θέμα-
τα, γρήγορα και, κατά κανόνα, αποτελεσματικά. Ο
κ. Θωμαδάκης συμφωνεί ότι, από εδώ και πέρα, οι
δυσκολίες συμφωνίας θα είναι μεγαλύτερες ενώ
και για πρακτικούς ακόμη λόγους, οι συζητήσεις θα
είναι δυσκολότερες. Επομένως, και από την πλευ-
ρά αυτή, το γεγονός ότι οι εμπειρογνώμονες, τα μέ-
λη των επιτροπών και όσοι είχαν άμεση ευθύνη στις
συζητήσεις και τις άλλες κοινοτικές διαπραγματεύ-
σεις, κατόρθωσαν να φέρουν σε πέρας το μέγιστο
δυνατό έργο, προσδίδει στο εξάμηνο της Προε-
δρίας ιδιαίτερη σημασία.

Ο ορίζοντας για την κοινή αγορά χρηματοπιστωπι-
κών υπηρεσιών και την ολοκλήρωση μιας ενιαίας ευ-
ρωπαϊκής κεφαλαιαγοράς, εκτιμά ο κ. Θωμαδάκης, εί-
ναι το 2005, εφόσον όλα πάνε καλά από εδώ και πέρα.

Οι αποφάσεις που ελήφθησαν από το Ευρωπαϊ-
κό Συμβούλιο στη Λισσαβόνα, το 2000, έχουν αυτο-
νόητη σημασία για την ευρωπαϊκή οικονομία, ση-
μειώνει ο ίδιος. Η προτεραιότητα στον οικονομικό
εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής
Ενωσης συνδυάζεται απολύτως με την επιτάχυνση
της εφαρμογής του Σχεδίου Δράσης για τις χρημα-
τοοικονομικές υπηρεσίες και την ολοκλήρωση των
σχετικών ενεργειών μέχρι το έτος 2005. Η Ελληνι-
κή Προεδρία ανέλαβε να προχωρήσει τα θέματα
αυτά σε μια κρίσιμη περίοδο. Υπήρχε ανάγκη ου-
σιαστικής προόδου στην παραγωγή νομοθετικού
έργου. Επιπλέον, το κλίμα αβεβαιότητας στις διε-
θνείς αγορές δημιουργούσε πρόσθετα προβλήμα-
τα, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την ανησυχία των επεν-
δυτών. Εξελίξεις που καθιστούσαν επιτακτικότερη
την άμεση προώθηση των θεμάτων που συμπερι-
λαμβάνονται στην κατάκτηση της ενιαίας αγοράς.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το Σχέδιο Δράσης οδη-
γεί στη δραστική βελτίωση της προστασίας των
επενδυτών, αποδίδοντας σε αυτούς τον ουσιαστικό
τους ρόλο, αφού η *δραστηριότητά του θα αποτελέσει
την κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη.* Η Επιτροπή
Κεφαλαιαγοράς έχει επισημάνει εξάλλου ότι τα
πρόσφατα σκάνδαλα εταιρικής διακυβέρνησης διε-
θνώς *έχουν δείξει ότι ακόμη και στις αναπτυγμένες
κεφαλαιαγορές, η έλλειψη επαρκούς διαφάνειας
μπορεί να έχει σημαντικές αρνητικές επιδράσεις.*

Η συμμετοχή της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς στην
παρακολούθηση της προόδου, που επέτυχε η Ελληνι-
κή Προεδρία, ήταν ενεργός. Οι τομείς στους οποίους
στελέχη της Επιτροπής συμμετείχαν αμεσότερα στην
επεξεργασία για την οδηγία περί επενδυτικών υπηρε-
σιών (ISD2), την οδηγία για το Ενημερωτικό Δελτίο,
την οδηγία για τη διαφάνεια και την οδηγία για τις Δη-
μόσιες Προτάσεις Αγοράς Εισηγμένων Τίτλων.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΖΑΝΙΑΣ

*Γενικός Γραμματέας στο Υπουργείο
Οικονομίας και Οικονομικών*

Η πρόοδος στην κατεύθυνση για την ενιαία αγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών ήταν, πράγματι, σημαντική υπογραμμίζει ο κ. Γιώργος Ζανιάς, γενικός γραμματέας στο υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών. Το καλό πνεύμα συνεργασίας και η σύγκλιση μεταξύ των κρατών μελών για την ολοκλήρωση στον τομέα αυτόν, ήταν οι κινητήριες δυνάμεις των επιτυχιών που κατέγραψε η Ελληνική Προεδρία, προσθέτει ο ίδιος.

Υπάρχουν, βεβαίως και σημεία στα οποία καταγράφηκαν αποκλίσεις και διαφωνίες. Τέτοιο θέμα είναι η οδηγία για τις δημόσιες προσφορές εξαγοράς, όπου διαπιστώθηκαν σημαντικές διαφορές απόψεων. Βεβαίως, το θέμα αυτό συζητείται από

το 1989, ενώ και οι εθνικές ρυθμίσεις διαφέρουν πολύ μεταξύ τους. Πάντως, ακόμη και η διαφορά αυτή, σημειώνει ο γενικός γραμματέας, χρησίμευσε, τελικώς, στην προσπάθεια να ολοκληρωθούν οι ρυθμίσεις σε άλλους κρίσιμους τομείς. Δυστυχώς, μάλιστα, ίσως είναι δύσκολο στο αμέσως προσεχές διάστημα, να επιτευχθεί κάποια συμφωνία σε ζητήματα εξαγορών, ιδιαίτερα εκείνων που μπορεί να γίνονται όχι μόνον στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και οι άλλες που μπορεί να διεξαχθούν στη διεθνή αγορά.

Το γενικότερο συμπέρασμα, πάντως, είναι ότι η δουλειά που έγινε από την Ελληνική Προεδρία, για την κατάκτηση του στόχου της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς, αναγνωρίστηκε από τους κοινοτικούς εταίρους. Με την έννοια αυτή, ο κ. Ζανιάς εκτιμά ότι, εφόσον συνεχίζουν να τηρούνται και στις επόμενες Προεδρίες της ΕΕ οι προθεσμίες που έχουν τεθεί για την ολοκλήρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών, ο στόχος του 2005 που τέθηκε στο Συμβούλιο Κορυφής της Λισσαβόνας, ίσως επιτευχθεί. Πρέπει βέβαια να ληφθεί υπόψη πως μέχρι τότε χρειάζεται να υπάρξει και μια περίοδος 18 μηνών για την προσαρμογή των εθνικών νομοθετικών πλαισίων.

Σημαντική βοήθεια στην προώθηση του στόχου για την ενιαία χρηματοπιστωτική αγορά παρέχει η υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος. Επίσης, όλοι οι παράγοντες της αγοράς αυτής έχουν ήδη τοποθετηθεί ευνοϊκά στις προβλέψεις που συνοδεύουν την προσπάθεια. Ακόμη και η πλευρά της βρετανικής χρηματοπιστωτικής αγοράς υποστηρίζει ζωηρά την ευόδωση των πρωτοβουλιών, καθώς βεβαίως το Λονδίνο είναι ένα πολύ ισχυρό χρηματοπιστωτικό κέντρο. Η ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων, που έχει κατοχυρωθεί εδώ και πολύ καιρό στην Ευρωπαϊκή Ένωση, εφόσον υποστηριχθεί από μια ολοκληρω-

μένη αγορά χρήματος και κεφαλαίου, θα προσδώσει ένα κρίσιμο συγκριτικό πλεονέκτημα στην οικονομία της Ένωσης. *Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις θα αποκτήσουν ένα πρόσθετο, ευέλικτο και αποτελεσματικό εργαλείο*, εξηγεί ο κ. Ζανιάς.

Η τήρηση των χρονικών περιορισμών, που είχε η ελληνική πλευρά για να προωθήσει στο τελικό στάδιό τους τις ρυθμίσεις αυτές, είναι ένα από τα στοιχεία τα οποία δείχνουν τη σημασία του έργου που επιτεύχθηκε. Σε πολλές περιπτώσεις, η ελληνική πλευρά κατόρθωσε να συγκεράσει διαφορές ή διαφωνίες με ταχείς ρυθμούς.

Ο κ. Ζανιάς υπογραμμίζει πως το σημαντικό στοιχείο όλων των προσπαθειών ήταν η συναίνεση και η θέληση για πρόοδο σε έναν τομέα εξαιρετικά σημαντικό για την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας και, επομένως, κάθε μιας εθνικής οικονομίας ξεχωριστά. Προσθέτει μάλιστα ότι, στα περισσότερα από τα ζητήματα, που περιλαμβάνει η δημιουργία της ενιαίας αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, η χώρα μας έχει, σε εθνικό επίπεδο, πραγματοποιήσει σημαντικά βήματα.

Το ενιαίο διαβατήριο για την έξοδο των κοινοτικών επιχειρήσεων στις ευρωπαϊκές κεφαλαιαγορές και το κοινό ενημερωτικό δελτίο είναι σημαντικά όπλα στην εμπέδωση των κατευθύνσεων που είχε συνομολογήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση στη Λισσαβόνα, επισημαίνει ο γενικός γραμματέας του υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών.

Ακόμη και στην περίπτωση της οδηγίας για τις επιθετικές εξαγορές, η Ελληνική Προεδρία επικροτήθηκε για τις επίμονες προσπάθειές της από όλα τα κράτη. *Στην ίδια κατεύθυνση κινήθηκε και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οι εκπρόσωποι της οποίας υποστήριξαν συστηματικά τις προσπάθειές μας*, σημειώνει ο ίδιος. Παραμένει πάντως ένα πολύ ση-

μαντικό θέμα γιατί, όταν επιτέλους συμφωνηθεί, θα αυξηθεί σε μεγάλο βαθμό η αποδοτικότητα των τοποθετημένων κεφαλαίων. Σε κάθε περίπτωση, η ελευθερία και η κινητικότητα των κεφαλαίων συμβάλλουν και στην ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής οικονομίας και στην αύξηση της ανταγωνιστικότητάς της στα πλαίσια της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας.

Παρόμοιες ρυθμίσεις, προσθέτει ο κ. Ζανιάς, αν και μπορεί, αρχικώς, να εμφανίζονται ως νομοτεχνικές, όταν εισαχθούν και αφομοιωθούν στην πραγματική οικονομία, βοηθούν αποφασιστικά στη λειτουργία της, ενισχύουν την κεφαλαιακή βάση της οικονομίας και επιτρέπουν τη συσσώρευση ωφελειών για εκείνες τις εθνικές οικονομίες που εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες.

Ειδική μνεία πρέπει να γίνει και στην εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων. Η εφαρμογή τους, που θα γίνει από το 2005 σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση, θα ενδυναμώσει τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις. Βεβαίως, στο χώρο του χρηματοπιστωτικού τομέα, χρειάζεται να διευκρινιστούν δύο από τις ειδικότερες ρυθμίσεις, για τις οποίες δεν υπάρχει, αυτή τη στιγμή, συμφωνία. Για τον ίδιο λόγο, διευκρινίζει, η Ελλάδα οδηγήθηκε σε παράταση του χρόνου εφαρμογής των προτύπων, τόσο γιατί προέχει η κοινή βάση εφαρμογής, όσο και η εκμετάλλευση των κινήτρων που θα προβλέπονται, σε κοινοτικό επίπεδο. Ας μη ξεχνούμε, προσθέτει ο κ. Ζανιάς, ότι η Ελλάδα είναι ήδη μπροστά από πολλά άλλα ευρωπαϊκά κράτη σε ορισμένα κρίσιμα θέματα όπως η εταιρική διακυβέρνηση και οι λογιστικοί έλεγχοι. Επίσης, σύντομα θα θεσμοθετηθεί και η δημιουργία του *Τρίτου Επόπτη*, που θα ασχολείται ειδικότερα με την ασφαλιστική αγορά.

Αξιολόγηση του έργου της Ελληνικής Προεδρίας για τον χρηματοπιστωτικό τομέα

ΧΡΗΣΤΟΥ ΒΛ. ΓΚΟΡΤΣΟΥ*

Γενικού Γραμματέα ΕΕΤ

Επίκουρου Καθηγητή στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών

1. Συνολική θεώρηση

Κατά τη διάρκεια της εξάμηνης Ελληνικής Προεδρίας που ολοκληρώθηκε στις 30 Ιουνίου 2003, σημειώθηκε σημαντική πρόοδος σε πολλούς τομείς δραστηριότητας τόσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Μολονότι τα θέματα που άπτονται του χρηματοπιστωτικού τομέα δεν συγκαταλέγονταν στις άμεσες προτεραιότητές της, όπως αυτές παρουσιάστηκαν το Δεκέμβριο του 2002⁽¹⁾, η Ελληνική Προεδρία κατέβαλε σημαντικές προσπάθειες για την επίτευξη προόδου και αναφορικά με την ολοκλήρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Τούτο επιτεύχθηκε αφενός μεν με την προώθηση της υλοποίησης πολλών από τους άξονες δράσης του Πλαισίου Δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες (βλέπε κατωτέρω, υπό 3) και αφετέρου, με την ανάληψη *ad hoc* πρωτοβουλιών (υπό 4). Επιπλέον, η Ελληνική Προεδρία επιλήφθηκε (και μάλιστα από τον Ιούλιο του 2002, καθώς η Δανία δεν είναι μέλος της ευρωζώνης) σημαντικών θεμάτων που αφορούν στη λειτουργία της οικονομικής ένωσης της Κοινότητας (βλέπε κατωτέρω υπό 2), με άμεση επίπτωση στο χρηματοπιστωτικό τομέα.

2. Οικονομική Ένωση

2.1 Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης

Η δωδεκάμηνη περίοδος κατά τη διάρκεια της οποίας η Ελλάδα είχε την προεδρία της Ευρω-ομάδας⁽²⁾ υπήρξε ιδιαίτερα κρίσιμη, καθώς η ανάπτυξη στην ευρωζώνη κινήθηκε σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα, ενώ, για πρώτη φορά, τρία κράτη μέλη⁽³⁾ παρουσίασαν δημοσιονομικό έλλειμμα μεγαλύτερο του 3% ως προς το ΑΕΠ τους. Πέραν των συστάσεων που απευθύνθηκαν σε αυτά τα κράτη μέλη, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, ελήφθη μέριμνα ώστε να διασφαλιστεί η απαραίτητη ευελιξία στην εφαρμογή του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής επιβράδυνσης.

(1) Οι κεντρικές προτεραιότητες και οι ειδικότεροι στόχοι της Ελληνικής Προεδρίας παρουσιάστηκαν το Δεκέμβριο του 2002 και αφορούσαν στα εξής: α) την ολοκλήρωση της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις δέκα υπό ένταξη χώρες και την παράλληλη προώθηση των διαπραγματεύσεων με τους άλλους υποψηφίους, β) την επιτάχυνση της υλοποίησης της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, γ) τη συναντιπική ολοκλήρωση των εργασιών της Συνέλευσης για το Μέλλον της Ευρώπης με τη σύνταξη μιας νέας Συνταγματικής Συνθήκης, δ) την αντιμετώπιση του φαινομένου της μετανάστευσης με νέες κοινές δράσεις και τη συμπλήρωση των αποφάσεων του Τάμπερε και της Σεβίλλης, ε) την προώθηση συγκεκριμένων προτεραιοτήτων στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με έμφαση στην αντιμετώπιση της κρίσης στο Ιράκ, στις σχέσεις με τα Δ. Βαλκάνια, την ειρηνευτική διαδικασία στη Μ. Ανατολή, τις σχέσεις με τις ΗΠΑ και τις σχέσεις με τη Ρωσία. Βλέπε σχετικά «Η Ελληνική Προεδρία της Ε.Ε. – Ταυτότητα» και «Παρουσίαση των αποτελεσμάτων του Ευρωπαϊκού συμβουλίου της Θεσσαλονίκης στην ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, από τον προεδρεύοντα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, πρωθυπουργό Κ. Σημίτη, 01.07.2003», στο www.eu2003.gr

(2) Ως Ευρω-ομάδα (Eurogroup) καλείται το Συμβούλιο EcoFin σε σύνθεση εκπροσώπων των κρατών μελών χωρίς παρέκκλιση.

(3) Πρόκειται για την Πορτογαλία, τη Γερμανία και τη Γαλλία.

* Ευχαριστώ θερμά τη Χριστίνα Λιβαδά και τον Βασίλη Παναγιωτίδη για τη συνδρομή τους στην τεκμηρίωση του παρόντος άρθρου.

Για το σκοπό αυτό, σε συνεδρίαση της Ευρωπαϊκής Ομάδας στο Λουξεμβούργο συμφωνήθηκε ότι η αξιολόγηση ως προς το αν ο προϋπολογισμός κράτους μέλους είναι ισοσκελισμένος ή περίπου ισοσκελισμένος, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στον Κανονισμό 1467/1997, θα γίνεται στο εξής με βάση το κυκλικά προσαρμοσμένο έλλειμμα. Η απόφαση αυτή υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Μάρτιο του 2003⁽⁴⁾.

2.2 Γενικοί Προσανατολισμοί Οικονομικών Πολιτικών

Κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Προεδρίας διαμορφώθηκαν προτάσεις οικονομικής πολιτικής για τα επόμενα τρία χρόνια, οι οποίες αποτυπώθηκαν στο κείμενο των Γενικών Προσανατολισμών των Οικονομικών Πολιτικών που υποβλήθηκε από το Συμβούλιο EcoFin στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για πολιτική υιοθέτηση. Οι εν λόγω προσανατολισμοί, οι οποίοι έχουν ενταχθεί στο ευρύτερο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβόνας για την επίτευξη της υλοποίησης του προγράμματος μεταρρυθμίσεων και την αναπτυξιακή ώθηση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας⁽⁵⁾ επικεντρώνονται σε τρεις κύριες μεσοπρόθεσμες πολιτικές, που είναι:

- η δημιουργία καλύτερων οικονομικών συνθηκών για την προώθηση της ανάπτυξης,
- η υιοθέτηση μεταρρυθμίσεων για τη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας, και
- η ενδυνάμωση της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών των κρατών μελών.

3. Πλαίσιο Δράσης για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες

3.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Σημαντική ήταν η πρόοδος που σημειώθηκε κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Προεδρίας προς την κα-

τεύθυνση της ολοκλήρωσης των ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών αγορών, με την ενεργό προώθηση του νομοθετικού έργου για την υλοποίηση του Πλαισίου Δράσης για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες. Όπως είναι γνωστό, το πλαίσιο αυτό προτάθηκε το Μάιο του 1999 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με κύριο στόχο τη λήψη μέτρων για την ουσιαστική ολοκλήρωση των ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών αγορών και τη δημιουργία ενός πράγματι ενιαίου χρηματοπιστωτικού χώρου στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα μέχρι το 2005.

Οι κοινοτικές πράξεις που προωθήθηκαν από την Ελληνική Προεδρία αφορούν σε τρεις κυρίως θεματικές ενότητες:

- την ενιαία κεφαλαιαγορά (κατωτέρω, υπό 3.2),
- την προστασία των καταναλωτών τραπεζικών υπηρεσιών (κατωτέρω υπό 3.3),
- τη φορολογική δέσμη (κατωτέρω, υπό 3.4).

3.2 Θέματα κεφαλαιαγορών

3.2.1 Καταχρηστικές πρακτικές στην αγορά

Τον Ιανουάριο του τρέχοντος έτους, επί Ελληνικής Προεδρίας υιοθετήθηκε η Οδηγία 2003/6/EK «για τις πράξεις προσώπων που κατέχουν εμπιστευτικές πληροφορίες και τις πράξεις χειραγώγησης της αγοράς»⁽⁶⁾. Κύριος στόχος της είναι ο καθορισμός και η θέση σε εφαρμογή από τα κράτη μέλη ενιαίων κανόνων αναφορικά με την καταπολέμηση των καταχρηστικών πρακτικών στις ευρωπαϊκές αγο-

⁽⁴⁾ Βλέπε «Τα αποτελέσματα της Ελληνικής Προεδρίας ανά τομέα πολιτικής: Οικονομικά και Δημοσιονομικά θέματα – Παρουσίαση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο από Ν. Χριστοδουλάκη» στο www.eu2003.gr

⁽⁵⁾ Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας του 2000, οι ευρωπαίοι ηγέτες υιοθέτησαν ένα δεκαετές πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων, ώστε «... να καταστεί η Ευρωπαϊκή οικονομία η πλέον ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία, παγκόσμια, βασισμένη στη γνώση, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και ισχυρότερη κοινωνική συνοχή».

⁽⁶⁾ ΕΕ L 96, 12.4.2003, σελ. 16 επ.

ρές, και συνακόλουθα η ενίσχυση της εμπιστοσύνης των επενδυτών σε αυτές.

Με την Οδηγία αυτή, η οποία είναι η πρώτη που εκδίδεται σύμφωνα με τη διαδικασία επιτροπολογίας της Εκθεσης Lamfalussy, διευρύνεται, σε σχέση με το ισχύον καθεστώς, ο κύκλος των προσώπων που υπάγονται στην απαγόρευση χρήσης εμπιστευτικών πληροφοριών και καθιερώνεται, για πρώτη φορά, γενική απαγόρευση των πράξεων χειραγώγησης της αγοράς. Προβλέπεται επίσης η δυνατότητα παρέκκλισης υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις από τη γενικά ισχύουσα απαγόρευση χρήσης εμπιστευτικών πληροφοριών και πράξεων χειραγώγησης της αγοράς.

3.2.2 Επενδυτικές υπηρεσίες

Η πρόταση Οδηγίας περί παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και ρυθμιζόμενων αγορών υποβλήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Νοέμβριο του 2002⁽⁷⁾ με στόχο την αναθεώρηση της Οδηγίας 93/22/ΕΟΚ “για την παροχή επενδυτικών υπηρεσιών στον τομέα των κινητών αξιών”. Με την πρόταση Οδηγίας σκοπείται η θέσπιση ενός εναρμονισμένου συνόλου αρχών που θα διέπει την αδειοδότηση, λειτουργία και την άσκηση προληπτικής εποπτείας επί των επιχειρήσεων επενδύσεων και των ρυθμιζόμενων αγορών, ώστε να ενισχυθεί η προστασία των επενδυτών, η ακεραιότητα της αγοράς, και η προώθηση διαφανών και αποτελεσματικών χρηματοπιστωτικών αγορών. Οι ανωτέρω στόχοι θα πρέπει να υλοποιηθούν με τον καθορισμό βασικών κανόνων που θα διέπουν τη διαπραγμάτευση και την εκτέλεση εντολών των επενδυτών στο πλαίσιο οργανωμένων αγορών και άλλων συστημάτων συναλλαγών.

Κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Προεδρίας, οι ενέργειες επικεντρώθηκαν στην επεξεργασία των διατάξεων του προτεινόμενου κανονιστικού πλαισίου και την επίτευξη συμβιβασμού σε πολλά από τα θέματα που ρυθμίζονται μέσω της πρότασης Οδηγίας, ώστε να δημιουργηθεί η κατάλληλη υποδομή

για την υιοθέτησή της το συντομότερο δυνατό. Μεταξύ των θεμάτων στα οποία σημειώθηκε σημαντική πρόοδος συγκαταλέγονται η οριοθέτηση του πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας και ο σαφής προσδιορισμός του πλαισίου προστασίας των επενδυτών.

(α) Σε ό,τι αφορά το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας, όπου προτείνεται η διεύρυνση του καταλόγου των κύριων επενδυτικών υπηρεσιών με την υπαγωγή σε αυτές της παροχής επενδυτικών συμβουλών και της υπό προϋποθέσεις λειτουργίας Πολυμερών Συστημάτων Διαπραγμάτευσης, αποσαφηνίστηκαν αρκετές έννοιες, όπως αυτή της “εκτέλεσης εντολών για λογαριασμό πελατών”, της “επενδυτικής συμβουλής”, της “ρυθμιζόμενης αγοράς” και του “φορέα εκμετάλλευσης της αγοράς”.

(β) Αναφορικά με την προστασία των επενδυτών, η πρόταση της Ελληνικής Προεδρίας αποσκοπεί στη διαφοροποίηση της εφαρμογής των προτεινόμενων κανόνων ανάλογα με το είδος της παρεχόμενης επενδυτικής υπηρεσίας, ενώ παράλληλα λαμβάνεται υπόψη το αν ο επενδυτής είναι επαγγελματίας ή μη.

(γ) Αντίθετα, ιδιαίτερο προβληματισμό και αντιθέσεις μεταξύ των κρατών μελών δημιούργησαν οι προτεινόμενες διατάξεις που αναφέρονται στη βέλτιστη εκτέλεση των εντολών και στη διαφάνεια πριν την πραγματοποίηση συναλλαγών. Το τελευταίο ειδικά ζήτημα αναδείχθηκε σε μείζονος πολιτικής σημασίας θέμα, για το οποίο δεν κατέστη δυνατό να επιτευχθεί συμβιβασμός μεταξύ των κρατών μελών⁽⁸⁾.

Το Συμβούλιο EcoFin στη συνεδρίασή του της 3ης Ιουνίου στο Λουξεμβούργο εξέτασε την έκθεση προόδου της Προεδρίας σχετικά με την εν λόγω Οδηγία και συμφωνήθηκε η συνέχιση και εντατικο-

⁽⁷⁾ Πρόταση Οδηγίας για τις επενδυτικές υπηρεσίες και τις ρυθμιζόμενες αγορές και για την τροποποίηση των Οδηγιών 85/611/ΕΟΚ και 93/6/ΕΟΚ του Συμβουλίου και 2000/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, COM (2002) 625 τελικό.

⁽⁸⁾ Βλέπε συνολικά για το θέμα, Ε. ΓΚΑΤΖΩΝΑ Σχέδιο Οδηγίας για την παροχή επενδυτικών υπηρεσιών και ρυθμιζόμενων αγορών, Απολογισμός της συμβολής της Ελληνικής Προεδρίας του Ευρωπαϊκού συμβουλίου στην πρόοδο των εργασιών των Οδηγιών του Σχεδίου Δράσης για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, 3 Ιουλίου 2003, σελ. 5-7.

ποίηση των εργασιών με σκοπό την επίτευξη πολιτικής συμφωνίας για την υιοθέτηση της Οδηγίας κατά τη διάρκεια της Ιταλικής Προεδρίας, με τελικό χρονικό ορίζοντα τον Οκτώβριο του 2003.

3.2.3 Ενημερωτικό Δελτίο

Στις 24 Μαρτίου 2003 υποβλήθηκε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο Κοινή Θέση του Συμβουλίου επί της πρότασης Οδηγίας *“σχετικά με το ενημερωτικό δελτίο που πρέπει να δημοσιεύεται κατά τη δημόσια προσφορά κινητών αξιών ή την εισαγωγή τους προς διαπραγμάτευση και την τροποποίηση της Οδηγίας 2001/34/EK.”* Με την Κοινή Θέση ολοκληρώθηκαν, μετά από διετή σχεδόν επεξεργασία, οι διαπραγματεύσεις επί του αρχικού κειμένου της πρότασης Οδηγίας της Επιτροπής, η οποία είχε εκδοθεί στις 30 Μαΐου 2001.

Κύριος στόχος της εν λόγω Οδηγίας είναι η καθιέρωση της αρχής της ενιαίας άδειας για τους εκδότες που επιθυμούν να προσφέρουν κινητές αξίες ή να τις εισαγάγουν προς διαπραγμάτευση σε οργανωμένη αγορά κράτους μέλους. Για το σκοπό αυτό με την πρόταση Οδηγίας επιχειρείται η εναρμόνιση των ρυθμίσεων για το περιεχόμενο και τους όρους κατάρτισης, έγκρισης και διανομής του ενημερωτικού δελτίου.

Λόγω των σημαντικών διαφοροποιήσεων των επιμέρους εθνικών νομοθεσιών, ο συγκερασμός των απόψεων και η επίτευξη συμβιβασμού στο πλαίσιο των συζητήσεων στο Συμβούλιο συνάντησε αρκετές δυσκολίες. Το βασικό θέμα που εξετάστηκε κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Προεδρίας ήταν αυτό του προσδιορισμού του κράτους μέλους καταγωγής. Η άποψη που υιοθετήθηκε επί αυτού ήταν ότι για τις περιπτώσεις εκδόσεων μετοχικών κινητών αξιών ή μη μετοχικών κινητών αξιών με ονομαστική αξία τουλάχιστον χιλίων ευρώ, ως κράτος μέλος καταγωγής νοείται εκείνο στο οποίο έχει την καταστατική του έδρα ο εκδότης.

Ο στόχος της Ελληνικής Προεδρίας για ολο-

κλήρωση της Οδηγίας επιτεύχθηκε και στις 27 Ιουνίου 2003 επήλθε συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η οποία επικυρώθηκε και τυπικά από την ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις 2 Ιουλίου 2003 στο Στρασβούργο⁽⁹⁾.

3.2.4 Δημόσιες προτάσεις εξαγοράς

Σημαντικές ήταν επίσης οι εξελίξεις που σχετίζονται με την προώθηση της πρότασης Οδηγίας *“για τις δημόσιες προτάσεις εξαγοράς”*, η οποία υποβλήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Οκτώβριο του 2002⁽¹⁰⁾. Πρόκειται για ένα ζήτημα που απασχολεί την Κοινότητα εδώ και δεκατέσσερα χρόνια, καθώς η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει υποβάλει επανειλημμένα προτάσεις Οδηγιών, οι διαπραγματεύσεις επί των οποίων δεν έχουν μέχρι στιγμής τελεσφορήσει.

Η νέα πρόταση Οδηγίας αποσκοπεί στην ενίσχυση της νομικής ασφάλειας των διασυνοριακών δημόσιων προσφορών εξαγοράς προς όφελος όλων των ενδιαφερόμενων μερών και στην εξασφάλιση της προστασίας των μετόχων της μειοψηφίας κατά τις διαδικασίες αυτές. Δημιουργεί ταυτόχρονα ένα κοινό πλαίσιο δράσης για τα κράτη μέλη, καθώς επιβάλλει ορισμένες γενικές αρχές που θα συγκεκριμενοποιηθούν από τα κράτη μέλη, υπό την προϋπόθεση όμως ότι δεν θα υφίστανται διαφορές που από τη φύση τους να εμποδίζουν την εφαρμογή της Οδηγίας σε κοινοτικό επίπεδο.

Στο πλαίσιο της Ελληνικής Προεδρίας εξασφα-

⁽⁹⁾ Βλέπε συνολικά για το θέμα, Ξ. ΑΥΛΩΝΙΤΗ Οδηγία για το ενημερωτικό δελτίο που πρέπει να δημοσιεύεται κατά τη δημόσια προσφορά κινητών αξιών ή την εισαγωγή τους προς διαπραγμάτευση και την τροποποίηση της Οδηγίας 2001/34/EK, Απολογισμός της συμβολής της Ελληνικής Προεδρίας του Ευρωπαϊκού συμβουλίου στην πρόοδο των εργασιών των Οδηγιών του Σχεδίου Δράσης για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, 3 Ιουλίου 2003, σελ. 3-5.

⁽¹⁰⁾ Πρόταση Οδηγίας σχετικά με τις δημόσιες προσφορές εξαγοράς, COM (2002) 534 τελικό.

λίστηκε συνολική σχεδόν συναίνεση σε ό,τι αφορά στο περιεχόμενο των διατάξεων για τις οποίες είχε επέλθει ήδη συμφωνία κατά το παρελθόν και επιτεύχθηκε μεγάλος βαθμός συναίνεσης αφενός μεν για τις νέες ρυθμίσεις της τελευταίας πρότασης Οδηγίας, και αφετέρου για εκείνες που διαφοροποιούνται σημαντικά από τις προηγούμενες προεργασίες. Οι διατάξεις που προκάλεσαν τις μεγαλύτερες αντιθέσεις είναι εκείνες των άρθρων 9 και 11 της πρότασης Οδηγίας αναφορικά με:

- τη δυνατότητα των μετόχων να αποφασίζουν για τη λήψη αμυντικών μέτρων μετά την κοινοποίηση μιας δημόσιας πρότασης εξαγοράς και
- τις περιπτώσεις που δεν δικαιούται η υπό εξαγορά εταιρεία να αντιτάξει έναντι του προτεινόντος περιορισμούς που αφορούν τη μεταβίβαση τίτλων και τα δικαιώματα ψήφου.

Η Ελληνική Προεδρία, λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις των αντιπροσωπειών και βασιζόμενη σε προηγούμενη συμβιβαστική πρόταση της Δανικής Προεδρίας, υπέβαλε το Φεβρουάριο του 2003 νέα συμβιβαστική πρόταση για την πλειοψηφία των υπό συζήτηση άρθρων. Το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας στη συνεδρίασή του της 19ης Ιουνίου προχώρησε σε εκτεταμένη ανταλλαγή απόψεων ειδικά για την επίτευξη εξισορρόπησης μεταξύ των δύο προαναφερθέντων άρθρων και ανέθεσε στην Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων την εξέταση των ζητημάτων για τα οποία δεν έχει επιτευχθεί συμφωνία.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι παρά την αυταναμία επίτευξης συμφωνίας κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Προεδρίας ως προς τα δύο αυτά ζητήματα, υπήρξε ευρεία σύγκλιση απόψεων σε σχέση με τη δομή και τους τελικούς στόχους της πρότασης Οδηγίας⁽¹¹⁾.

3.2.5 Διαφάνεια των πληροφοριών που παρέχονται από τις εισηγμένες εταιρείες

Στις 26 Μαρτίου του τρέχοντος έτους, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε πρόταση Οδηγίας για την εναρ-

μόνιση των απαιτήσεων διαφάνειας και πληροφόρησης των επενδυτών⁽¹²⁾, με την οποία επιδιώκεται η θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων διαφάνειας όσον αφορά τις πληροφορίες που πρέπει να παρέχουν εταιρείες των οποίων οι κινητές αξίες αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε ρυθμιζόμενη αγορά. Η Επιτροπή εκτόνησε την πρότασή της μετά από εντατικές διαβουλεύσεις, στις οποίες συμμετείχαν οι εθνικές αρχές, οι εκδότες κινητών αξιών, συλλογικοί φορείς εκπροσώπησης των επενδυτών, των ορκωτών ελεγκτών και λογιστών καθώς και τα χρηματιστήρια.

Με την πρόταση Οδηγίας σκοπείται, μεταξύ άλλων, η βελτίωση του περιεχομένου της ετήσιας οικονομικής πληροφόρησης και της περιοδικής γνωστοποίησης μέσω λεπτομερών εξαμηνιαίων και λιγότερο διεξοδικών τριμηνιαίων οικονομικών εκθέσεων και η διαρκής πληροφόρηση του εκδότη για τυχόν μεταβολές σε σημαντικές εταιρικές συμμετοχές. Καθιερώνεται επίσης η θέσπιση τεχνικού χαρακτήρα εκτελεστικών μέτρων, προκειμένου να διασφαλιστεί η ομοιόμορφη εφαρμογή της Οδηγίας από τα κράτη μέλη και η προσαρμογή της στις μεταβολές που λαμβάνουν χώρα τόσο στις αγορές όσο και στο καθεστώς εποπτείας τους.

Εξαιτίας του γεγονότος ότι η πρόταση Οδηγίας υπεβλήθη στα μέσα της Ελληνικής Προεδρίας, δεν υπήρξε αρκετός χρόνος για τη διεξοδική επεξεργασία της. Ωστόσο, ξεκίνησε η ανάγνωση των διατάξεών της, δόθηκαν οι αναγκαίες διευκρινίσεις από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και υποβλήθηκαν γραπτές θέσεις των κρατών μελών που τέθηκαν στη

⁽¹¹⁾ Βλέπε συνολικά για το θέμα, Δ. ΑΥΓΗΤΙΔΗ Σχέδιο Οδηγίας για τις δημόσιες προτάσεις εξαγορών, Απολογισμός της συμβολής της Ελληνικής Προεδρίας του Ευρωπαϊκού συμβουλίου στην πρόοδο των εργασιών των Οδηγιών του Σχεδίου Δράσης για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, 3 Ιουλίου 2003, σελ. 10-11.

⁽¹²⁾ Βλ. πρόταση Οδηγίας για την εναρμόνιση των απαιτήσεων διαφάνειας της πληροφόρησης σχετικά με τους εκδότες, των οποίων οι κινητές αξίες έχουν εισαχθεί για διαπραγμάτευση σε ρυθμιζόμενη αγορά και για την τροποποίηση της Οδηγίας 2001/34/EK, COM (2003) 138 τελικό.

διάθεση των αντιπροσωπειών. Επιπλέον, εντοπίστηκαν και κατηγοριοποιήθηκαν τα κύρια σημεία επί των οποίων υφίστανται σημαντικές διαφωνίες μεταξύ των κρατών μελών⁽¹³⁾.

3.3 Θέματα προστασίας του καταναλωτή τραπεζικών υπηρεσιών

Η Ελληνική Προεδρία εξέτασε επίσης την πρόταση Οδηγίας “για την εναρμόνιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που διέπουν τις πιστώσεις που χορηγούνται σε καταναλωτές”, η οποία υποβλήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Σεπτέμβριο του 2002⁽¹⁴⁾. Το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας προέβη σε συζήτηση προσανατολισμού σχετικά με το περιεχόμενο της εν λόγω πρότασης και αντιμετώπισε θετικά, σε γενικές γραμμές, τις προτεινόμενες ρυθμίσεις υπό το πρίσμα της ανάγκης αναθεώρησης του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου για την καταναλωτική πίστη λόγω των σημαντικών αλλαγών που έχουν επέλθει από το 1987 (οπότε ρυθμίστηκε το θέμα για πρώτη φορά σε κοινοτικό επίπεδο).

Με την Οδηγία αυτή προτείνεται η διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της και για τις συμβάσεις εγγύησης, ενώ εξακολουθούν να μην επιπίπτουν στις ρυθμίσεις της τα στεγαστικά δάνεια. Προβλέπεται επίσης η καθιέρωση λεπτομερών ρυθμίσεων, μεταξύ άλλων, για την πληροφόρηση που πρέπει να παρέχεται στους καταναλωτές σε όλα τα στάδια της σύμβασης, για τον υπολογισμό του Συνολικού Ετήσιου Πραγματικού Επιτοκίου, για την εκτέλεση της σύμβασης, καθώς επίσης και ειδικές ρυθμίσεις για συγκεκριμένες κατηγορίες πιστώσεων. Περαιτέρω, εισάγονται νέες αρχές και ρυθμίσεις για τον υπεύθυνο δανεισμό, για τις βάσεις δεδομένων και για τους μεσίτες πιστώσεων.

Τα κράτη μέλη φαίνεται να έχουν διασαφηνίσει τις θέσεις τους σχετικά με την καθιέρωση της αρχής της μέγιστης εναρμόνισης που προτείνεται από την Επιτροπή, για τις μορφές πίστωσης που επιπίπτουν

στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας και ιδίως για την ενυπόθηκη πίστη, καθώς επίσης και για τις απαιτήσεις που θα πρέπει να πληρούνται από τους μεσίτες πιστώσεων. Η επεξεργασία της πρότασης θα συνεχιστεί επί Ιταλικής Προεδρίας.

3.4 Φορολογικά θέματα: προώθηση της “φορολογικής δέσμης”

Ενα από τα πολύ σημαντικά θέματα που έχουν απασχολήσει τα κοινοτικά όργανα για 14 περίπου χρόνια είναι αυτό της φορολογίας των αποταμιεύσεων. Η Ελληνική Προεδρία τοποθέτησε στις βασικές της προτεραιότητες την ολοκλήρωση του συγκεκριμένου θέματος, η οποία είχε αδρανήσει λόγω των έντονων αντιδράσεων ορισμένων κρατών μελών και κυρίως του Λουξεμβούργου, του Βελγίου και της Αυστρίας.

Τον Ιανουάριο του 2003 επιτεύχθηκε πολιτική συμφωνία με βάση συμβιβαστική πρόταση της Ελληνικής Προεδρίας, ωστόσο για την επίτευξη τελικής συμφωνίας τέθηκε ως προϋπόθεση η ύπαρξη προηγούμενης συμφωνίας, για παρόμοια ρύθμιση, με χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης και κυρίως την Ελβετία⁽¹⁵⁾. Μετά από διαπραγματεύσεις της Προεδρίας και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τις χώρες αυτές επιτεύχθηκε συμβιβαστική λύση, η οποία επέτρεψε την τελική υιοθέτηση της Οδηγίας 2003/48/EK “για τη φορολόγηση των υπό μορφή τόκων εισοδημάτων από αποταμιεύσεις” στην τελευ-

⁽¹³⁾ Βλέπε συνολικά για το θέμα, Χ. ΜΕΡΤΖΑΝΗ, Σχέδιο Οδηγίας για τη διαφάνεια των παρεχόμενων από τις εισηγμένες εταιρείες πληροφοριών, Απολογισμός της συμβολής της Ελληνικής Προεδρίας του Ευρωπαϊκού συμβουλίου στην πρόοδο των εργασιών των Οδηγίων του Σχεδίου Δράσης για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, 3 Ιουλίου 2003, σελ. 8-10.

⁽¹⁴⁾ Πρόταση Οδηγίας για την εναρμόνιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που διέπουν τις πιστώσεις που χορηγούνται στους καταναλωτές, COM (2002) 443 τελικό.

⁽¹⁵⁾ Οι υπόλοιπες χώρες ήταν οι ΗΠΑ, το Λιχτενστάιν, ο Άγιος Μαρίνος και το Πριγκιπάτο της Ανδόρας.

ταία συνεδρίαση του Συμβουλίου EcoFin επί Ελληνικής Προεδρίας, στις 3 Ιουνίου 2003⁽¹⁶⁾.

Η συγκεκριμένη διαπραγμάτευση δεν ήταν ωστόσο το τελευταίο εμπόδιο που έπρεπε να αντιμετωπιστεί. Χρειάστηκε να βρεθεί λύση και σε ένα Ιταλικό αίτημα ρύθμισης των προστίμων που είχαν επιβληθεί στους Ιταλούς παραγωγούς γάλακτος για υπέρβαση των ποσοτώσεων της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Η Ιταλική αντιπροσωπεία, παρά το γεγονός ότι τα δύο θέματα δεν είχαν καμία σχέση μεταξύ τους, συνέδεσε την τελική της συγκατάθεση επί του κειμένου της Οδηγίας με την εξεύρεση λύσης στο ως άνω αίτημά της⁽¹⁷⁾. Τελικά οι χειρισμοί της Ελληνικής Προεδρίας επέτρεψαν να μη γίνει το μείζον θέμα της φορολογίας των αποταμιεύσεων δέσμιος ενός ελάσσονος και άσχετου με τη φορολογία εθνικού προβλήματος⁽¹⁸⁾.

Υπενθυμίζεται ότι βασικός στόχος της Οδηγίας είναι η αποφυγή της φοροδιαφυγής και η διατήρηση της ανταγωνιστικότητας των χρηματοοργάνων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Με τις διατάξεις της επιδιώκεται να εξασφαλιστεί ότι το εισόδημα από τις αποταμιεύσεις υπό μορφή τόκων που καταβάλλονται σε ένα κράτος μέλος υπέρ πραγματικών δικαιούχων που είναι φυσικά πρόσωπα με φορολογική κατοικία σε άλλο κράτος μέλος θα μπορεί να αποτελεί αντικείμενο πραγματικής φορολόγησης σύμφωνα με τη νομοθεσία του δεύτερου κράτους μέλους.

Αν και το δυσχερέστερο ζήτημα της φορολογικής δέσμης ήταν η φορολογία των αποταμιεύσεων, ωστόσο στη δέσμη περιέχονταν και άλλα θέματα.

(α) Το πρώτο ήταν η κατάργηση της παρακράτησης φόρου στην πηγή και τα δικαιώματα συνδεδεμένων επιχειρήσεων, σχετικά με το οποίο εκδόθηκε κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Προεδρίας η Οδηγία 2003/49/ΕΚ⁽¹⁹⁾. Σύμφωνα με το πεδίο εφαρμογής αυτής της Οδηγίας, οι πληρωμές τόκων ή δικαιωμάτων που ανακύπτουν σε ένα κράτος μέλος απαλλάσσονται από ενδεχόμενους φόρους επ' αυτών στο εν λόγω κράτος (είτε παρα-

κρατούνται είτε εισπράττονται κατόπιν βεβαιώσεως), εφόσον ο δικαιούχος των τόκων ή των δικαιωμάτων είναι εταιρεία άλλου κράτους μέλους ή μόνιμη εγκατάσταση εταιρείας κράτους μέλους ευρισκόμενη σε άλλο κράτος μέλος.

(β) Η καθιέρωση ενός κώδικα δεοντολογίας για τη φορολογία των επιχειρήσεων είναι ένα ακόμα από τα στοιχεία της φορολογικής δέσμης που προωθήθηκε από την Ελληνική Προεδρία. Με τον κώδικα αυτόν επιδιώκεται η απάλειψη του επιζήμιου φορολογικού ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών μελών. Το Συμβούλιο εξέτασε την πρόοδο που σημείωσε η αρμόδια ομάδα εργασίας, εκφράζοντας την ικανοποίησή της για τις συναινετικές προσεγγίσεις των εθνικών αντιπροσωπειών.

4. Πρωτοβουλία της Ελληνικής Προεδρίας: αμφισβήτηση διάταξης της νομοθεσίας των ΗΠΑ για την υποχρεωτική καταχώριση των ευρωπαϊκών λογιστικών εταιρειών σε μητρώο του αμερικανικού Εποπτικού Συμβουλίου Λογιστικών Εταιρειών

Σύμφωνα με το νόμο Sarbanes-Oxley των ΗΠΑ, όλες οι λογιστικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας πρέπει να καταχωρούνται σε μητρώο του Public Accounting Oversight Board των ΗΠΑ (US PCAOB). Το Συμβούλιο EcoFin κατά τη συνεδρίασή του της 3ης Ιουνίου 2003 προέβη σε δήλωση, με την οποία εξέφρασε την ομόφωνη αντίθεση των μελών του με την προαναφερθείσα υποχρεωτική καταχώριση.

⁽¹⁶⁾ Ε.Ε. L 157, 26.6.2003, σελ. 38 επ.

⁽¹⁷⁾ Δηλαδή στη λήψη απόφασης του Συμβουλίου για τη συμβατότητα με την κοινή αγορά μιας ενίσχυσης την οποία προτίθεται να χορηγήσει η Ιταλική Δημοκρατία στους παραγωγούς γάλακτος.

⁽¹⁸⁾ Στη Συνεδρίαση του Συμβουλίου EcoFin της 3ης Ιουνίου ψηφίστηκε σχέδιο απόφασης του Συμβουλίου, το οποίο κάλυψε το αίτημα της Ιταλικής αντιπροσωπείας, επιτυγχάνοντας τη συγκατάθεσή της στο κείμενο της Οδηγίας.

⁽¹⁹⁾ Ε.Ε. L 157, 26.6.2003, σελ. 49 επ.

Στη δήλωση εκφράζεται η έντονη δυσανεξία του Συμβουλίου, καθώς η διαδικασία καταχώρησης κρίνεται επαχθής, δαπανηρή και περιττή, δεδομένου ότι όλα τα κράτη μέλη έχουν υιοθετήσει ή βρίσκονται σε διαδικασία υιοθέτησης ρυθμίσεων περί λογιστικού ελέγχου και εταιρικής διακυβέρνησης, οι οποίες κρίνεται ότι παρέχουν επίπεδο προστασίας των επενδυτών ισότιμο με εκείνο του νόμου Sarbanes-Oxley. Για το λόγο αυτό, το Συμβούλιο ζητά να απαλλαγούν πλήρως οι ευρωπαϊκές λογιστικές εταιρείες από τη διαδικασία καταχώρησης, κατ' εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 106 c) του νόμου Sarbanes-Oxley, και καλεί την Αμερικανική

νική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (SEC) και το PCAOB να διαπραγματευθούν με την Ευρωπαϊκή Ένωση μια συμφωνία αμοιβαίας αναγνώρισης, η οποία θα βασίζεται στον έλεγχο από τη χώρα καταγωγής. Προς το σκοπό αυτό το Συμβούλιο εξουσιοδότησε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συνεχίσει εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης τις διαπραγματεύσεις με τη SEC και το PCAOB.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΤΣΑΤΗΡΗ

Νομικού Συμβούλου - Διευθυντή ΕΕΤ

Ι. Ιστορικό – Νομική Βάση

1. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ

Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, με ισχύ από το Νοέμβριο του 1993, προσέφερε νέες δυνατότητες στο κοινωνικό πεδίο, κυρίως υπό τη μορφή της “Συμφωνίας για την Κοινωνική Πολιτική”, που εγκρίθηκε από τα 11 κράτη μέλη την 31.10.1991, με εξαίρεση το Ηνωμένο Βασίλειο. Στη Συνθήκη του Μάαστριχτ προσαρτήθηκε Πρωτόκολλο (6ο Πρωτόκολλο) για την Κοινωνική Πολιτική, που αποτελεί τη Συμφωνία για την Κοινωνική Πολιτική, με την οποία θεσπίστηκε νέα διαδικασία του κοινωνικού διαλόγου. Με το Πρωτόκολλο προβλέφθηκε η υιοθέτηση με ειδική πλειοψηφία μέτρων για τομείς όπου προηγουμένως απαιτούνταν ομοφωνία, όπως οι όροι εργασίας και η ενημέρωση και διαβούλευση με τους εργαζομένους. Περαιτέρω, προβλέφθηκε μηχανισμός διαβούλευσης μεταξύ οργανώσεων εργαζομένων και εργοδοτών και δόθηκε για πρώτη φορά η δυνατότητα στους κοινωνικούς εταίρους να συνάπτουν συμβάσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

2. Η Συνθήκη του Αμστερνταμ

Η Συνθήκη το 1997 αποτέλεσε το επόμενο ορόσημο για τον κοινωνικό διάλογο. Με τη Συνθήκη αυτή η Συμφωνία για την Κοινωνική Πολιτική ενσωματώθηκε στη Συνθήκη ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, με αντίστοιχη τροποποίηση του Κεφαλαίου

περί κοινωνικών διατάξεων (νέα άρθρα 136, 137, 138 και 139). Από την υπογραφή και με την ενσωμάτωση της εν λόγω Συμφωνίας στη Συνθήκη, επαναπροσδιορίζεται ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της απασχόλησης. Στόχος και υποχρέωσή της καθίσταται πλέον η επίτευξη υψηλού επιπέδου απασχόλησης με ταυτόχρονη σημαντική ενίσχυση του ρόλου των κοινωνικών εταίρων.

Πιο συγκεκριμένα, ο κοινωνικός διάλογος τέθηκε ρητά ως κοινός στόχος της Κοινότητας και των κρατών μελών. Η ανάπτυξη του κοινωνικού διαλόγου σε ευρωπαϊκό επίπεδο μεταξύ των κοινωνικών εταίρων δεν αποτελεί πλέον απλά αντικείμενο “προσπάθειας” της Επιτροπής, όπως όριζε το αρχικό άρθρο 118B της Συνθήκης, αλλά “καθήκον” της (νυν άρθρο 138 Συνθήκης), προκειμένου να προωθεί τη διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους, πριν την υποβολή προτάσεων στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής, τόσο σχετικά με τους ενδεχόμενους προσανατολισμούς μιας κοινοτικής δράσης όσο και περαιτέρω, εφόσον κριθεί σκόπιμη η ανάληψη δράσης, με το περιεχόμενο της συγκεκριμένης μελετώμενης πρότασης. Στο πλαίσιο των διαβουλεύσεων αυτών, οι κοινωνικοί εταίροι – εφόσον το επιθυμούν – μπορούν να ζητήσουν από την Επιτροπή να τηρηθεί η διαδικασία του άρθρου 139 της Συνθήκης, δηλαδή να καταλήξει ο κοινωνικός διάλογος στη σύναψη συμβατικών σχέσεων, συμπεριλαμβανομένων των συμφωνιών. Οι κατ’ αυτόν τον τρόπο συναπτόμενες συμφωνίες σε κοινοτικό επίπεδο ενσωματώνονται στη συνέχεια στο εσωτερικό δίκαιο είτε σύμφωνα με τις διαδικασίες και

πρακτικές των ενδιαφερόμενων κοινωνικών εταίρων και κρατών μελών (ήτοι υπαγωγή στην εθνική συλλογική διαπραγμάτευση) είτε με απόφαση του Συμβουλίου μετά από πρόταση της Επιτροπής, που υιοθετεί αυτούσιο το περιεχόμενο της συμφωνίας των κοινωνικών εταίρων σε κοινοτικό επίπεδο.

3. Σύνοδος Κορυφής Λουξεμβούργου

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Αμστερνταμ συμφώνησε να διοργανωθεί η πρώτη σύνοδος κορυφής της ΕΕ για τις θέσεις εργασίας το Νοέμβριο του 1997 στο Λουξεμβούργο. Αποτέλεσμα της συνόδου κορυφής στο Λουξεμβούργο ήταν η έγκριση από το Συμβούλιο στα μέσα Δεκεμβρίου του 1997, μετά από πρόταση της Επιτροπής, των πρώτων κατευθυντήριων γραμμών της πολιτικής για την απασχόληση για τα κράτη μέλη. Πρόκειται για την εφαρμογή της “διαδικασίας του Λουξεμβούργου”, που συνοπτικά περιλαμβάνει τα εξής:

- το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο χαράσσει σε ετήσια βάση για τα κράτη μέλη κατευθυντήριες αρχές για την απασχόληση
- ακολούθως, κάθε κράτος μέλος καταρτίζει ετήσιο εθνικό σχέδιο δράσης (ΕΣΔ), αναφορικά με τον τρόπο εφαρμογής των κατευθυντήριων γραμμών σε εθνικό επίπεδο
- η Επιτροπή και το Συμβούλιο εξετάζουν από κοινού τα ΕΣΔ και παρουσιάζουν κοινή έκθεση για την απασχόληση
- το Συμβούλιο, βάσει των συμπερασμάτων των κυβερνήσεων, εγκρίνει τις αναθεωρημένες κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση για το επόμενο έτος
- το Συμβούλιο δύναται με ειδική πλειοψηφία να εκδώσει συστάσεις ειδικά για κάθε χώρα.

Με τη διαδικασία αυτή τέθηκαν οι 4 πυλώνες της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση, οι οποίοι αποτελούν τη βάση των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση:

- απασχολησιμότητα (employability)

- επιχειρηματικότητα (entrepreneurship)
- προσαρμοστικότητα (adaptation)
- ίσες ευκαιρίες (equality).

4. Σύνοδοι Κορυφής Λισσαβόνας-Νίκαιας

Ο κοινωνικός διάλογος τέθηκε σε νέα βάση μετά τις συνόδους κορυφής της Λισσαβόνας (Μάρτιος 2000) και της Νίκαιας (Δεκέμβριος 2000). Στη Λισσαβόνα έγινε σαφές ότι στόχος είναι να καταστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση η πιο ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης παγκοσμίως, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας καθόρισε ένα νέο στρατηγικό στόχο για την προσεχή δεκαετία και συμφώνησε ότι απαιτείται συνολική στρατηγική, με σκοπό την ολοκλήρωση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και συντονισμένη ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση και την κοινωνική προστασία. Ακολούθως με τη σύνοδο της Νίκαιας εγκρίθηκε ο πυρήνας του νέου προγράμματος δράσης, που συνίσταται στην αλληλεξάρτηση τριών τομέων πολιτικής: της κοινωνικής πολιτικής, της οικονομικής πολιτικής και της πολιτικής για την απασχόληση.

5. Ανακοίνωση της Επιτροπής (COM (2002) 341 τελικό): ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Διάλογος, δύναμη εκσυγχρονισμού και αλλαγής

Με την Ανακοίνωση η Επιτροπή διατυπώνει τις απόψεις της για το μέλλον του κοινωνικού διαλόγου, ο οποίος μπορεί να λειτουργήσει ως κινητήρια δύναμη των οικονομικών και κοινωνικών μεταρρυθμίσεων και προτείνει συγκεκριμένα μέτρα που αποσκοπούν στην ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου. Η Ανακοίνωση καλεί τους Ευρωπαίους κοινωνικούς εταίρους να αναπτύξουν περαιτέρω τον αυτόνομο διάλογο και να καταρτίσουν κοινά προ-

γράμματα εργασίας, καθώς επίσης υποστηρίζει την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων για την οικονομική και κοινωνική πολιτική και προτείνει τη σύσταση μιας “τριμερούς συνόδου κορυφής”. Περαιτέρω, η Ανακοίνωση προτείνει την ενίσχυση της διαβούλευσης με τους κοινωνικούς εταίρους πριν τη σύνταξη των προτάσεων των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση και την ενίσχυση της τεχνικής βοήθειας που παρέχεται στους κοινωνικούς εταίρους. Στο πλαίσιο της προώθησης του ρόλου του κοινωνικού διαλόγου στην ευρωπαϊκή διακυβέρνηση και την ενίσχυση των δεσμών μεταξύ εθνικού και ευρωπαϊκού επιπέδου, η Ανακοίνωση περιέχει συγκεκριμένες προτάσεις, όπως τη διοργάνωση ευρωπαϊκού συνεδρίου για τον κοινωνικό διάλογο, τη διοργάνωση εθνικών “στρογγυλών τραπεζών”, ενώ τέλος υπογραμμίζει το ζωτικό ρόλο και τις αδυναμίες του κοινωνικού διαλόγου στις υπό ένταξη χώρες.

6. Απόφαση του Συμβουλίου για τη θέσπιση τριμερούς κοινωνικής συνόδου κορυφής για τη μεγέθυνση και την απασχόληση

Με την 2003/174/ΕΚ⁽¹⁾ Απόφαση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης θεσπίστηκε τριμερής σύνοδος κορυφής για τη μεγέθυνση και την απασχόληση (εφεξής καλούμενη “σύνοδος κορυφής”), με σκοπό να επιτραπεί στους κοινωνικούς εταίρους να συμβάλουν με τον κοινωνικό διάλογο στις συνιστώσες της ενοποιημένης οικονομικής και κοινωνικής στρατηγικής, όπως χαράχθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας. Με τη θέσπιση της συνόδου κορυφής καταργείται η μόνιμη επιτροπή απασχόλησης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που έχει συσταθεί ήδη από το 1970⁽²⁾. Η σύνοδος αυτή θα απαρτίζεται από την εκάστοτε προεδρία του Συμβουλίου σε επίπεδο αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων και από τις δύο ακόλουθες προεδρίες, την Επιτροπή και εκπροσώπους των κοινωνικών

εταίρων. Οι εκπρόσωποι των κοινωνικών εταίρων προβλέπονται κατ’ ανώτατο αριθμό 20, με ισομερή εκπροσώπηση εργαζομένων και εργοδοτών. Τα θέματα προς συζήτηση θα καθορίζονται από κοινού από την προεδρία του Συμβουλίου, την Επιτροπή και τις διεπαγγελματικές οργανώσεις των εργαζομένων και των εργοδοτών. Η σύνοδος κορυφής συνέρχεται τουλάχιστον μια φορά το χρόνο και οπωσδήποτε πριν από το Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

7. Πρόγραμμα Εργασίας των Ευρωπαϊών Κοινωνικών Εταίρων για τα έτη 2003-2005

Οι Ευρωπαίοι Κοινωνικοί Εταίροι υιοθέτησαν το Νοέμβριο του 2002 κοινό πρόγραμμα δράσης για τα έτη 2003-2005 (“Joint multi-annual work programme for the period 2003-2005”), το οποίο επικεντρώνεται σε τρεις θεματικές ενότητες. Συγκεκριμένα, περιλαμβάνει την απασχόληση, την κινητικότητα και τη διεύρυνση σε ένα ευρύ φάσμα πρωτοβουλιών και δραστηριοτήτων που ενδιαφέρουν εξίσου και τις δύο πλευρές, όπως ενδεικτικά η δια βίου μάθηση, η αναδιάρθρωση, η τηλεργασία, η ισότητα των δύο φύλων και το στρες στην εργασία. Η πορεία του εν λόγω προγράμματος δράσης αποτέλεσε ένα από τα κύρια θέματα της ημερήσιας διάταξης της πρώτης επίσημης Τριμερούς Συνόδου Κορυφής για τη Μεγέθυνση και την Απασχόληση, που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες την 20ή Μαρτίου 2003. Στο πλαίσιο της Συνόδου οι κοινωνικοί εταίροι αναφέρθηκαν στον τρόπο με τον οποίο συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων για την οικονομική και κοινωνική αναμόρφωση, όπως τέθηκαν από τους Ευρωπαίους αρχηγούς στο Συμβούλιο της Λισσαβόνας το 2000.

⁽¹⁾ ΕΕ L 70 της 14.3.2003, σ. 31.

⁽²⁾ Απόφαση 70/532/ΕΟΚ, ΕΕ L 273 της 17.12.1970, σ. 25, όπως τροποποιήθηκε από την Απόφαση 99/207/ΕΚ, ΕΕ L 72 της 18.3.1999, σ. 33.

II. Εννοια του Κοινωνικού Διαλόγου - Τριμερείς και Διμερείς Διαβουλεύσεις

Πρέπει να επισημανθεί ότι από την υπογραφή της Συμφωνίας για την Κοινωνική Πολιτική διευρύνθηκε η έννοια του “κοινωνικού διαλόγου”, σε βαθμό που έφτασε να νοείται σταδιακά κάθε μορφή δραστηριότητας, στην οποία συμμετέχουν οι κοινωνικοί εταίροι. Στο πλαίσιο αυτό κρίνεται σκόπιμη η διάκριση μεταξύ αφενός του τριμερούς συντονισμού, που συνίσταται στην ανταλλαγή απόψεων και διαβούλευση μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και των ευρωπαϊκών δημόσιων αρχών και αφετέρου του διμερούς κοινωνικού διαλόγου, στον οποίο συμμετέχουν μόνο οι κοινωνικοί εταίροι (εργοδοτική πλευρά και εργαζόμενοι).

Την 20ή Μαΐου 1998 εκδόθηκε Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁽³⁾ για τη σύσταση Επιτροπών Κοινωνικού Διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών εταίρων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ο κοινωνικός διάλογος διακρίνεται σε:

(α) Κοινή δράση και διαπραγμάτευση των κοινωνικών εταίρων σε διεπαγγελματικό επίπεδο, με στόχο την επίτευξη διαβούλευσης για όλες τις σημαντικές εξελίξεις στον τομέα της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής. Στο επίπεδο αυτό ο διάλογος επιτυγχάνεται μέσω της Επιτροπής Κοινωνικού Διαλόγου όπου συμμετέχουν η Ένωση των συννομοσπονδιών της βιομηχανίας και των εργοδοτών της Ευρώπης (UNICE - Union of Industrial and Employers Confederations in Europe), η Ευρωπαϊκή Συννομοσπονδία Εργαζομένων (ETUC - European Trade Union Confederation) και το Ευρωπαϊκό Κέντρο δημοσίων επιχειρήσεων και επιχειρήσεων γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος (CEEP - European Centre for Enterprises with Public Participation).

(β) Κοινή δράση και διαπραγμάτευση σε κλαδικό επίπεδο. Στόχος της διαβούλευσης με τους κοινωνικούς εταίρους σε κλαδικό επίπεδο είναι η βελτίωση τόσο των συνθηκών εργασίας όσο και της οικονομικής και κοινωνικής θέσης του συγκεκριμένου κλάδου.

III. Διεπαγγελματικός Κοινωνικός Διάλογος

Προϊόν των εργασιών του κοινωνικού διαλόγου σε διεπαγγελματικό επίπεδο έχουν αποτελέσει οι μέχρι σήμερα συναφθείσες 4 ευρωπαϊκές συμφωνίες - πλαίσια, σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 139 της ΣυνθΕΚ: (α) η συμφωνία για τη γονική άδεια, που ενσωματώθηκε στην κοινοτική νομοθεσία με την Οδηγία 96/34/ΕΚ της 3ης Ιουνίου 1996, (β) η συμφωνία για τη μερική απασχόληση, που ενσωματώθηκε στην κοινοτική νομοθεσία με την Οδηγία 97/81/ΕΚ της 15ης Δεκεμβρίου 1997, (γ) η συμφωνία για τις συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου που συνήφθη το Μάρτιο του 1999, η οποία ενσωματώθηκε στην κοινοτική έννομη τάξη με την Οδηγία 99/70/ΕΚ της 28.6.1999 και στην εσωτερική έννομη τάξη με το Π.Δ. 81/2003 (ΦΕΚ 77 Α'2.4.2003) και (δ) η πρόσφατα συναφθείσα συμφωνία - πλαίσιο για την τηλεργασία, που συνήφθη την 16η Ιουλίου 2002.

IV. Κλαδικός Κοινωνικός Διάλογος

Η Απόφαση 98/500/ΕΚ προβλέπει τη σύσταση Επιτροπών Κοινωνικού Διαλόγου στους κλάδους εκείνους, των οποίων οι κοινωνικοί εταίροι αιτούνται από κοινού τη συμμετοχή τους στο διάλογο σε κοινοτικό επίπεδο και υπό τον όρο ότι πληρούνται τα ακόλουθα κριτήρια: οι οργανώσεις (εργοδοτών και εργαζομένων) έχουν σχέση με συγκεκριμένο κλάδο ή κατηγορίες και υφίστανται σε κοινοτικό επίπεδο, εντάσσονται στις αναγνωρισμένες δομές κοινωνικού διαλόγου των κρατών μελών και έχουν την ικανότητα διαπραγμάτευσης, αντιπροσωπεύοντας περισσότερα κράτη μέλη, καθώς επίσης διαθέτουν επαρκείς δομές για την αποτελεσματική συμμετοχή τους στο έργο των Επιτροπών Κοινωνικού Διαλόγου. Για τη σωστή λειτουργία τους πρέπει να ενημερώνονται σε κοινοτικό επίπεδο για

⁽³⁾ 98/500/ΕΚ (ΕΕ L225 της 12.8.1998, σ. 27).

όλες τις εξελίξεις με κοινωνικές προεκτάσεις και επιπτώσεις και να αναπτύσσουν και προωθούν τον κοινωνικό διάλογο σε κλαδικό επίπεδο. Ο αριθμός των εκπροσώπων σε αυτές δεν μπορεί να υπερβαίνει συνολικά τους 40, με ισάριθμη συμμετοχή εκπροσώπων εργαζομένων και εργοδοτών. Κάθε Επιτροπή διαθέτει τους δικούς της κανόνες λειτουργίας, τους οποίους διαμορφώνει από κοινού με την Επιτροπή. Οι Επιτροπές Κοινωνικού Διαλόγου, που θεσμοθετήθηκαν με την εν λόγω Απόφαση, αντικατέστησαν τις Κοινές Επιτροπές (Joint Committees) που είχαν συσταθεί σε επιμέρους επαγγελματικούς κλάδους (όπως λ.χ. πολιτική αεροπορία, οδικές μεταφορές, τηλεπικοινωνιακές, γεωργία και ταχυδρομικές υπηρεσίες).

Από την υιοθέτηση της Απόφασης έχει σημειωθεί αξιόλογη πρόοδος στον κλαδικό κοινωνικό διάλογο. Συστάθηκαν επιτροπές διαλόγου σε 26 κλάδους και κατά τη διάρκεια του 2001 υπογράφηκαν δύο κλαδικές συμφωνίες, η μία για την τηλεργασία στον κλάδο των τηλεπικοινωνιών και η δεύτερη για το ίδιο θέμα στον κλάδο του εμπορίου. Στον κλάδο της γεωργίας οι Ευρωπαίοι κοινωνικοί εταίροι υπέγραψαν το Δεκέμβριο του 2002 συμφωνία για την επαγγελματική κατάρτιση, η οποία αποτέλεσε προϊόν διαπραγματεύσεων της αντίστοιχης Επιτροπής Κοινωνικού Διαλόγου και έχει ως στόχο τη βελτίωση της απασχόλησης και την αύξηση του επιπέδου των επαγγελματιών προσόντων των εργαζομένων στον κλάδο της γεωργίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί και μια άλλη σημαντική εξέλιξη στον κλάδο της βιομηχανίας ζάχαρης, όπου στις αρχές Φεβρουαρίου του τρέχοντος έτους οι κοινωνικοί εταίροι υπέγραψαν Κώδικα Συμπεριφοράς, με τον οποίο θέτουν ελάχιστες προδιαγραφές-πρότυπα για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (CSR), ο οποίος θα τεθεί σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2004. Σημειώνεται ότι πρόκειται για το μοναδικό κλάδο στο πλαίσιο του οποίου επιτυγχάνεται συμφωνία σε ένα ευρύ θεματικό πεδίο, που περιλαμβάνει τα ανθρώπινα δικαιώματα, την υγιεινή και ασφάλεια και τις συνθήκες εργασίας.

V. Τραπεζικός Κλαδικός Κοινωνικός Διάλογος

A. Θεσμοθέτηση

Ειδικά για τον τραπεζικό κλάδο, προβλέφθηκε ότι, μέχρι το τέλος του 1998, θα έπρεπε να αποφασισθεί η σύσταση της αντίστοιχης κλαδικής Επιτροπής Κοινωνικού Διαλόγου και ακολούθως να υποβληθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κατ' εφαρμογή των οριζομένων στην προαναφερθείσα Απόφαση, κοινό αίτημα συμμετοχής σε διάλογο σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Πράγματι, με την από 8.12.1998 κοινή επιστολή τους, οι εργοδοτικές οργανώσεις του κλάδου, ήτοι η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ομοσπονδία (European Banking Federation), η Ευρωπαϊκή Ένωση των Συνεταιριστικών Τραπεζών (European Association of Cooperative Banks), η Ευρωπαϊκή Ένωση των Ταμιευτηρίων (European Savings Bank Group), καθώς και η Ευρωπαϊκή Περιφερειακή Οργάνωση της Διεθνούς Ομοσπονδίας των Μισθωτών, Τεχνικών και Στελεχών (European Regional Organisation of the International Federation of Commercial, Clerical, Professional and Technical Employees), ζήτησαν τη σύσταση Επιτροπής Κοινωνικού Διαλόγου σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο για τον Τραπεζικό Κλάδο. Η Επιτροπή θέσπισε τον ειδικό Κανονισμό Λειτουργίας της. Στόχος της Επιτροπής είναι ο καθορισμός σε ετήσια βάση των θεμάτων που θα αποτελούν το αντικείμενο διαβούλευσης και του προγράμματος εργασιών και δύναται να αναθέτει κατά περίπτωση σε ειδικές ομάδες εργασίας την προετοιμασία και επεξεργασία συγκεκριμένων θεμάτων.

B. Αντικείμενο Κοινωνικού Διαλόγου - Εξελίξεις - Προοπτικές

Τα θέματα που έχουν απασχολήσει τους κοινωνικούς εταίρους στο πλαίσιο του τραπεζικού κοινωνικού διαλόγου είναι: το “φαινόμενο” και ο ανταγωνισμός των “μη τραπεζών” (“the non-bank phe-

nomemon”), οι εξαγορές και οι συγχωνεύσεις, η διαβίου μάθηση, οι υπό ένταξη χώρες, οι εναλλακτικές μέθοδοι εσωτερικής επικοινωνίας με τους εργαζομένους, η τεχνολογία της πληροφορίας και η απασχολησιμότητα στον τραπεζικό κλάδο, οι δημογραφικές αλλαγές και η στελέχωση ανθρώπινου δυναμικού, η οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων.

Ωστόσο, ιδιαίτερη έμφαση και προτεραιότητα έχει δοθεί στην προαγωγή των θεμελιωδών δικαιωμάτων, στην πρόβλεψη αλλαγών (εδώ εντάσσονται βασικά θέματα, όπως η αναδιάρθρωση, η οργάνωση της εργασίας και το εργατικό δυναμικό, οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές, η ανάπτυξη δεξιοτήτων, καθώς η προστασία της υγείας και η ασφάλεια των εργαζομένων), στην εταιρική αναδιάρθρωση και κοινωνική ευθύνη, στην οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων, στην προστασία των δεδομένων στο πλαίσιο της απασχόλησης και στην καθιέρωση εθελοντικών μηχανισμών συνδιαλλαγής, διαμεσολάβησης και διαιτησίας σε κοινοτικό επίπεδο. Τέλος, σημαντικό στοιχείο αποτελεί και η συνεργασία με τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας για την προώθηση των βασικών εργασιακών προτύπων και της κοινωνικής διακυβέρνησης. Τα δύο τελευταία θέματα που απασχολούν τον κλαδικό τραπεζικό διάλογο είναι τα εξής:

(α) Δια Βίου Μάθηση (Lifelong Learning)

Στον τραπεζικό κλάδο, στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου, οι κοινωνικοί εταίροι υπέγραψαν την 29.11.2002 Κοινή Δήλωση για τη Δια Βίου Μάθηση στον Τραπεζικό Τομέα (“EU Bank Social Partners Joint Declaration on Lifelong Learning in the Banking Sector”). Οι κοινωνικοί εταίροι εστίασαν το ενδιαφέρον τους στη διαβίου μάθηση, την οποία θεωρούν καθοριστικό παράγοντα αφενός για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και αφετέρου για την απασχολησιμότητα των εργαζομένων. Είχαν ως στόχο να εντοπίσουν τους παράγοντες που συμβάλλουν στη δημιουργία κλίματος θετικού για τη διαβίου μάθηση. Συγκεκριμένα, εντοπίστηκαν τα ακόλουθα 4 κύρια θέματα:

- ο ορισμός των αναγκαίων δεξιοτήτων και προσόντων σε επίπεδο πρόσληψης,
- η αναγνώριση αυτών των δεξιοτήτων και προσόντων,
- η παροχή κατάλληλης καθοδήγησης, υποστήριξης και ενημέρωσης για τις αρχές, τα δικαιώματα και τις ευθύνες, καθώς και
- η απασχόληση και η μετεκπαίδευση μέσω κατάλληλων πηγών χρηματοδότησης.

Σημειώνεται ότι η συμφωνία αυτή θεωρείται η πιο σημαντική συμφωνία που επιτεύχθηκε στον τραπεζικό κλάδο τα τελευταία δύο χρόνια.

(β) Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (Corporate Social Responsibility)

Τον Ιούλιο του 2001 η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων εξέδωσε Πράσινο Βιβλίο για την “Προώθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την εταιρική κοινωνική ευθύνη”⁽⁴⁾, στο οποίο ορίστηκε και η έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, με την οποία “οι εταιρείες ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στις επαφές τους με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη”. Το Πράσινο Βιβλίο αποσκοπούσε αφενός να θέσει σε δημόσια συζήτηση την εταιρική κοινωνική ευθύνη και αφετέρου να εντοπίσει τρόπους δημιουργίας μιας εταιρικής σχέσης για την ανάπτυξη ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την προώθησή της. Κρίθηκε ότι η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη μπορεί να συνεισφέρει στην επίτευξη του στρατηγικού στόχου που εγκρίθηκε στη Σύνοδο της Λισσαβώνας, προκειμένου η Ευρώπη να καταστεί η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή.

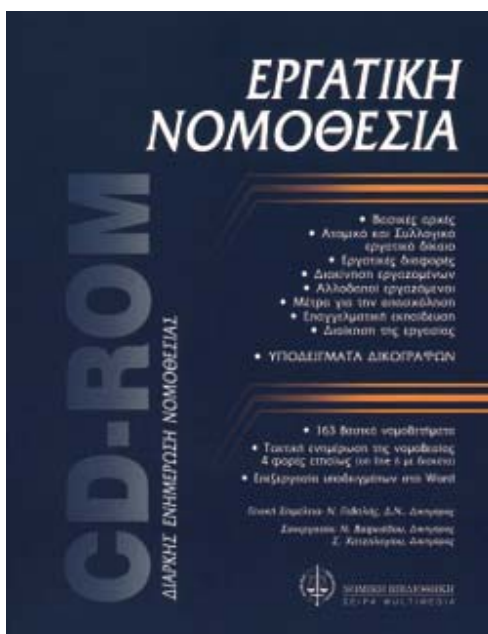
⁽⁴⁾ COM(2001) 366 τελικό, της 18.7.2001.

Ενα χρόνο αργότερα, τον Ιούλιο του 2002, η Επιτροπή εξέδωσε “Ανακοίνωση σχετικά με την εταιρική κοινωνική ευθύνη: μια συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη”⁽⁵⁾.

Στο επίπεδο του τραπεζικού κλάδου συζητείται η ένταξη της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στο πλαίσιο του κλαδικού κοινωνικού διαλόγου. Έχει καταστεί σαφές από τους κοινωνικούς εταίρους του κλάδου ότι οι τράπεζες μπορούν να συνεισφέρουν στη βιώσιμη ανάπτυξη, οργανώνοντας τη λειτουργία τους κατά τρόπο ώστε να ενισχύσουν την οικονομική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα, ενθαρρύνοντας παράλληλα την κοινωνικά υπεύθυνη συμπεριφορά. Στο πλαίσιο αυτό θεωρούν ότι η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη μπορεί να αποτελέσει ένα ευέλικτο εργαλείο σε εθελοντική βάση και για το λόγο αυτό προτείνουν να εξετασθεί διεξοδικά κατά πόσο οι πρακτικές και εμπειρίες της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης μπορούν να καταστούν χρήσιμες και ωφέλμες, τόσο για την πλευρά των

εργοδοτών όσο και για την πλευρά των εργαζομένων του τραπεζικού κλάδου. Για το σκοπό αυτό, σε συνεργασία με την αρμόδια Διεύθυνση της Επιτροπής, έχει κατατεθεί αίτηση χρηματοδότησης για την εκπόνηση μελέτης για το θέμα. Η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινωνικών Θεμάτων (Banking Committee for European Social Affairs) της Τραπεζικής Ομοσπονδίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμμετέχει στη μελέτη αυτή με την UNI-Europa από την οπτική γωνία της διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού και των εργασιακών σχέσεων. Αναμένεται και η συμμετοχή των δύο άλλων ευρωπαϊκών οργανώσεων, ήτοι των Συνεταιριστικών Τραπεζών (European Association of Cooperative Banks) και των Ταμιευτηρίων (European Savings Banks Group).

⁽⁵⁾ COM (2002) 347 τελικό, της 2.7.2002.

ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ:

- Αθήνα: *Μανρομική 51, τηλ. 210.3600.968*
Μανρομική 2, τηλ. 210.3603.975
Μανρομική 1, τηλ. 210.3644.572
- Πειραιάς: *Φίλωνος 107-109, τηλ. 210.4184.212*
- Θεσ/νίκη: *Φράγκων 1, τηλ. 2310.532.134*
- Πάτρα: *Κανάρη 28-30, τηλ. 2610.312.248*

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ

Ενα νέο επιστημονικό σωματείο άρχισε να λειτουργεί τον Ιούνιο. Πρόκειται για την Ελληνική Εταιρεία Τραπεζικού Δικαίου και Δικαίου της Κεφαλαιαγοράς, σκοπός της οποίας είναι η μελέτη, καλλιέργεια και έρευνα του Τραπεζικού Δικαίου και του Δικαίου της Κεφαλαιαγοράς για την ανάπτυξη των κλάδων αυτών του Δικαίου, καθώς επίσης η παρακολούθηση και υποβοήθηση του συναφούς νομοθετικού έργου. Τα ιδρυτικά μέλη της Εταιρείας ανέρχονται σε πενήντα και απαρτίζονται από νομικούς με κύριο αντικείμενο ενασχόλησης το χρηματοπιστωτικό δίκαιο.

Η Ελληνική Εταιρεία Τραπεζικού Δικαίου και Δικαίου της Κεφαλαιαγοράς πραγματοποίησε ήδη την πρώτη Τακτική Γενική Συνέλευση των μελών της, η οποία εξέλεξε το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο με διετή θητεία. Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου εξελέγη ο Διοικητής της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος κ. Θεόδωρος Καρατζάς και Αντιπρόεδρος ο Καθηγητής κ. Γεώργιος Καλλιμόπουλος. Στο Διοικητικό Συμβούλιο μετέχουν επίσης οι Καθηγητές κ.κ. Κωνσταντίνος Κεραμέας, Ευάγγελος Περάκης και Χρήστος Γκόρτσος, καθώς και οι έγκριτοι νομικοί κ.κ. Ιωάννης Μούργελας και Γεώργιος Τσατήρης.

Ενεργειακές αγορές και παράγωγα χρηματοοικονομικά συμβόλαια ηλεκτρικής ενέργειας

Περίληψη

Τα παράγωγα χρηματοοικονομικά συμβόλαια από τη φύση τους χαρακτηρίζονται από μία ευελιξία ως προς την επιλογή του υποκείμενου μέσου, του οποίου τους κινδύνους σχεδιάστηκαν να αντισταθμίσουν. Ετσι, μετά την ιλιγγιώδη εξάπλωσή τους τις τρεις τελευταίες δεκαετίες στον παγκόσμιο χρηματοοικονομικό τομέα, από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 έκαναν δυναμικά την εμφάνισή τους σε νέες αγορές προϊόντων, όπως των αγορών ενέργειας (ακατέργαστο πετρέλαιο, πετρέλαιο κίνησης και θέρμανσης, φωταέριο και φυσικό αέριο). Τα τελευταία χρόνια, η τάση απελευθέρωσης και αποκανονικοποίησης της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, τόσο στις ΗΠΑ όσο και στην Ευρώπη οδήγησε στην ανάπτυξη παραγώγων συμβολαίων ηλεκτρικής ενέργειας (*electricity derivatives*) και στη δημιουργία σχετικών διεθνών αγορών διαπραγμάτευσής τους. Στην Ελλάδα η απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας που συντελείται το τελευταίο χρονικό διάστημα, καθώς και η ενίσχυση των ενεργειακών δεσμών της με γειτονικές χώρες αλλά και τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης δημιουργεί προοπτικές απόκτησης δεσπόζουσας θέσης σε μια διευρυμένη περιφερειακή αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Ενισχυτικά προς αυτή την κατεύθυνση θα λειτουργήσει και η συνεργασία της Ελληνικής Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας με το Χρηματιστήριο Αθηνών για την εισαγωγή στο τελευταίο προς διαπραγμάτευση παραγώγων συμβολαίων ηλεκτρικής ενέργειας.

ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΥ

Διδάκτορας Οικονομικών Επιστημών
Ερευνητή Πανεπιστημίου Αθηνών

1. Η διαφορετική φύση των αγορών ενέργειας

Αν και οι αγορές ενέργειας αποτελούν γενικά τα πιο πρόσφατα πεδία εφαρμογής στρατηγικών διαχείρισης κινδύνων με τη χρήση των παραγώγων συμβολαίων, ωστόσο διαφέρουν κατά πολύ από τις ήδη αναπτυγμένες και ώριμες αγορές χρήματος και κεφαλαίου (Πίνακας 1 στην επόμενη σελίδα).

Τα θεμελιώδη στοιχεία διαμόρφωσης των τιμών στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου είναι σχετικά λίγα και μπορούν εύκολα να ενσωματωθούν στα ποσοτικά υποδείγματα τιμολόγησης. Οι ενεργειακές αγορές, όμως, ανταποκρίνονται σε μια δυναμική αλληλεξάρτηση ανάμεσα στην παραγωγή και χρήση, μεταφορά και αποθήκευση, αγορά και πώληση. Ζητήματα όπως η αποθήκευση, η μεταφορά, οι καιρικές συνθήκες και οι τεχνολογικές εξελίξεις διαδραματίζουν πρωτεύοντα ρόλο στις συγκεκριμένες αγορές. Ετσι, το συστατικό αυτό στοιχείο που κάνει τις αγορές ενέργειας τόσο διαφορετικές από τις υπόλοιπες αγορές είναι ο υπερβάλλον αριθμός των θεμελιωδών στοιχείων διαμόρφωσης των τιμών, ο οποίος δημιουργεί μια άκρως περίπλοκη συμπεριφορά της πορείας των τιμών.

Σχετικά με το θέμα της επίπτωσης των οικονομικών κύκλων στις αγορές ενέργειας παρατηρείται μια διαφορά σε σύγκριση με τις παγκόσμιες χρημα-

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΑΓΟΡΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ζήτημα	Στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου	Στις αγορές ενέργειας
Ωριμότητα αγοράς	Αρκετές δεκαετίες	Σχετικά νέα
Θεμελιώδη στοιχεία διαμόρφωσης τιμών	Λίγα, απλά	Πολλά, περίπλοκα
Επίδραση των οικονομικών κύκλων	Υψηλή	Χαμηλή
Επίδραση της αποθήκευσης και της μεταφοράς. Ικανοποιητική απόδοση (convenience yield)	Καμία	Σημαντική
Συσχέτιση ανάμεσα σε βραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη τιμολόγηση (“split personality”)	Υψηλή	Χαμηλή, “διχασμένη προσωπικότητα”
Εποχικότητα	Καμία	Σημείο κλειδί στο φυσικό αέριο και τον ηλεκτρισμό
Ρυθμιστικοί κανόνες	Λίγοι	Κυμαίνονται, από λίγους έως πάρα πολλούς
Ρευστότητα	Υψηλή	Χαμηλή
Συγκέντρωση αγοράς (market centralization)	Συγκεντρωμένες	Αποκεντρωμένες
Περιπλοκότητα παραγώγων συμβολαίων	Η πλειονότητα των συμβολαίων είναι σχετικά απλά	Η πλειονότητα των συμβολαίων είναι σχετικά περίπλοκα

ταγορές και κεφαλαιαγορές. Σε γενικό επίπεδο, οι περισσότερες οικονομικές αγορές εμφανίζουν μια ανοδική και μια καθοδική κίνηση γύρω από κάποιου είδους σημείο ισορροπίας. Η διαδικασία της επιστροφής της αγοράς στο επίπεδο ισορροπίας της ονομάζεται “αναστροφή στον μέσο” (mean reversion)⁽¹⁾. Οι αγορές επιτοκίων παρουσιάζουν μια σχετικά αδύναμη αναστροφή στον μέσο, η πραγματική απόδοση της οποίας σχετίζεται με τους οικονομικούς κύκλους. Στην περίπτωση των ενεργειακών αγορών, όμως, παρατηρείται μια ισχυρότερη αναστροφή στον μέσο και για απολύτως διαφορετικούς λόγους από αυτούς που ισχύουν στις αγορές επιτοκίων. Η αναστροφή στον μέσο στα ενεργειακά προϊόντα εμφανίζεται ως συνάρτηση του πόσο γρήγορα η πλευρά της προσφοράς στην αγορά μπορεί να αντιδράσει σε “γεγονότα” ή του πόσο γρήγορα αυτά απομακρύνονται. Ήρασιες, πόλεμοι και άλλα γεγονότα που γεννούν ειδήσεις δημιουργούν νέες και

απροσδόκητες ανισορροπίες μεταξύ προσφοράς και ζήτησης. Η αναστροφή στον μέσο υπολογίζει το πόσο χρόνο χρειάζεται για να “διασκορπιστούν” τα γεγονότα ή για να επιστρέψουν σε μια κατάσταση ισορροπίας η προσφορά και η ζήτηση.

Οι ενεργειακές αγορές λειτουργούν με δύο στοιχεία από την πλευρά της προσφοράς, τα οποία δεν υφίστανται στις χρηματοοικονομικές αγορές: την παραγωγή (production) και την αποθήκευση (storage). Οι μακροχρόνιες επιπτώσεις της παραγωγής, οι οποίες σχετίζονται με τις προσδοκίες για την παραγωγική ικανότητα και το κόστος παραγωγής σε μακροπρόθεσμο επίπεδο, απεικονίζονται

⁽¹⁾ Αποτελεί μια λογαριθμική-κανονική στοχαστική διαδικασία, με τη διακύμανση να αυξάνεται δυσανάλογα σε σχέση με το χρονικό διάστημα. Η διακύμανση αυξάνεται στην αρχή και μετά από ένα χρονικό διάστημα σταθεροποιείται σε μια συγκεκριμένη τιμή. Η σταθεροποίηση αυτή οφείλεται στην αναστροφή των τιμών σε ένα επίπεδο ισορροπίας.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

στις προθεσμιακές τιμές των ενεργειακών προϊόντων. Ωστόσο, η περιορισμένη δυνατότητα αποθήκευσης στις ενεργειακές αγορές δημιουργεί μια ευμετάβλητη ανά μέρα συμπεριφορά διάφορων επιπέδων για τον ηλεκτρισμό, αλλά και το φυσικό αέριο, το πετρέλαιο θέρμανσης και το ακατέργαστο πετρέλαιο. Μία ακόμα συνέπεια του προβλήματος της “οριοθέτησης της αποθήκευσης” (“storage limitation”) είναι το ότι, ενώ οι τρέχουσες τιμές παρουσιάζουν ιδιαίτερα υψηλή μεταβλητότητα, οι προθεσμιακές τιμές εμφανίζουν μεταβλητότητες, οι οποίες μειώνονται σημαντικά καθώς οι ημερομηνίες λήξης των συμβολαίων εκτείνονται σε μακρά χρονικά διαστήματα. Το χαρακτηριστικό της μεταβλητότητας στις προθεσμιακές τιμές συνδέεται με το γεγονός ότι σε μακροχρόνιο επίπεδο αναμένουμε η προσφορά και η ζήτηση να ισορροπούν, επιφέροντας έτσι τον καθορισμό μακροπρόθεσμων προθεσμιακών τιμών, που απεικονίζουν ένα σχετικά σταθερό σημείο ισορροπίας της τιμής.

Το ζήτημα της αποθήκευσης των ενεργειακών προϊόντων επηρεάζει τις τιμές τους, με αποτέλεσμα οι τελευταίες να παρουσιάζουν μια “διχασμένη προσωπικότητα”. Οι ενεργειακές τιμές καθορίζονται τόσο από τις βραχυπρόθεσμες συνθήκες αποθήκευσης, όσο και από τις μακροπρόθεσμες συνθήκες της μελλοντικής προσφοράς ενέργειας. Η “διχασμένη προσωπικότητα” των ενεργειακών τιμών απορρέει από το ότι οι βραχυπρόθεσμες προθεσμιακές τιμές απεικονίζουν την ποσότητα της ενέργειας που βρίσκεται αποθηκευμένη το τρέχον διάστημα, ενώ οι μακροπρόθεσμες προθεσμιακές τιμές απεικονίζουν τη συμπεριφορά της μελλοντικής ενέργειας, π.χ. της ενέργειας που βρίσκεται “στο έδαφος”.

Τα στοιχεία από την πλευρά της ζήτησης που διαμορφώνουν τις τιμές της ενέργειας είναι η ικανοποιητική απόδοση (convenience yield) και η εποχικότητα (seasonality), τα οποία δεν έχουν αντίστοιχα στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου. Οι βιομηχανικοί χρήστες ενέργειας είναι αυτοί που καθορίζουν την αγοραία αξία της ικανοποιητικής απόδοσης. Η ικανοποιητική απόδοση συνδέεται με

το πριμ (premium) που πληρώνουν οι βιομηχανικοί χρήστες για να έχουν την απαραίτητη ενέργεια να λειτουργούν τα εργοστάσιά τους. Ουσιαστικά, με το πριμ αυτό πάνω στην τιμή της ενέργειας που πληρώνουν αποφεύγουν το κόστος ευκαιρίας διακοπής της παραγωγής τους. Πιο συγκεκριμένα, η ικανοποιητική απόδοση είναι το καθαρό όφελος μείον το κόστος – εκτός του χρηματοδοτικού – αποθήκευσης. Το ζήτημα της εποχικότητας αναφέρεται στις σημαντικές επιπτώσεις της, που δημιουργούνται από την πλευρά των οικιακών χρηστών. Οι εποχικές επιπτώσεις στις τιμές της ενέργειας αποτελούν συνάρτηση των γεωγραφικών περιοχών στα πλαίσια μιας χώρας ή μιας ηπείρου και μετρώνται, όχι μόνο μέσω των ιστορικών τρεχουσών τιμών, αλλά και με την παρατήρηση των προθεσμιακών τιμών.

Σχετικά με το ζήτημα του ρυθμιστικού - κανονιστικού πλαισίου που διέπει τις αγορές ενέργειας, παρατηρείται μια επιταχυνόμενη μετάβαση σε αποκανονικοποιημένους και απελευθερωμένους όρους λειτουργίας σε συγκριτικά βραδύτερο χρονικό διάστημα από ό,τι οι χρηματοοικονομικές αγορές. Σχετικά με το θέμα της ρευστότητας των αγορών ενέργειας, παρατηρείται μια έλλειψη ιστορικών στοιχείων και πληροφοριών, καθώς και σχετικά μικροί ημερήσιοι όγκοι διαπραγμάτευσης, λόγω κυρίως της σχετικά μικρής ηλικίας των αγορών σε όρους παράγωγων συμβολαίων και διαχείρισης κινδύνου. Αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχουν αρκετές πληροφορίες σχετικά με τις τρέχουσες και προθεσμιακές τιμές, γεγονός που οδηγεί σε καταστάσεις έλλειψης ρευστότητας των αγορών. Αυτή η έλλειψη ρευστότητας δημιουργεί προβλήματα στη διαδικασία “αποκάλυψης των τιμών” (price discovery), μέσω της οποίας οι συμμετέχοντες στην αγορά είναι σε θέση να παρατηρούν τις αγοραίες τιμές, όπως αυτές απορρέουν από το μηχανισμό της προσφοράς και της ζήτησης.

Σχετικά με το ζήτημα της συγκέντρωσης των αγορών, παρατηρείται μια αισθητή διαφορά ανάμεσα στις αγορές ενέργειας και τις άλλες αγορές. Και αυτό γιατί, ενώ οι χρηματοοικονομικές αγορές

είναι συγκεντρωμένες σε όρους σημείου συναλλαγών, κεφαλαίου και εξειδίκευσης, οι αγορές ενέργειας χαρακτηρίζονται από έναν υψηλό βαθμό αποκέντρωσης. Για παράδειγμα, στις ΗΠΑ οι χρηματιστηριακές αγορές της Νέας Υόρκης και του Σικάγου αποτελούν τα εγχώρια αλλά και παγκόσμια χρηματοοικονομικά κέντρα συναλλαγών, σε αντίθεση με την αγορά ενέργειας όπου υπάρχουν αρκετά κέντρα συναλλαγών, που αποτελούν σημεία μεταφοράς ενέργειας (delivery points). Ετσι, ενώ πολλοί παραγωγοί και τελικοί χρήστες ενέργειας χρησιμοποιούν προθεσμιακά συμβόλαια που διαπραγματεύονται στη Νέα Υόρκη ή σε κάποια άλλη χρηματιστηριακή αγορά, τα συμβόλαια αυτά αντιπροσωπεύουν τιμές συγκεκριμένων σημείων μεταφοράς, τα οποία μπορεί να εμφανίζουν μια συμπεριφορά πολύ διαφορετική από αυτή της τοπικής αγοράς που λαμβάνει χώρα η αντιστάθμιση. Επιπλέον, η αποκέντρωση των αγορών ενέργειας εισαγάγει και την έννοια του γεωγραφικού “κινδύνου βάσης”, ο οποίος είναι μοναδικός σε αυτές τις αγορές. Ετσι, ενώ στο χρηματοοικονομικό σύστημα μιας χώρας το νόμισμά της αξίζει το ίδιο σε οποιοδήποτε γεωγραφικό σημείο της χώρας, η τιμή μιας ποσότητας ενέργειας (π.χ. ηλεκτρικής ενέργειας) καθορίζεται σύμφωνα με το σημείο μεταφοράς.

Ο τελευταίος παράγοντας που διαφοροποιεί τις ενεργειακές αγορές από τις υπόλοιπες αγορές αφορά τον τύπο των χρηματοοικονομικών συμβολαίων που χρησιμοποιούνται από τους τελικούς χρήστες παραγώγων. Ετσι, ενώ στις οργανωμένες χρηματοοικονομικές αγορές τα συμβόλαια είναι τυποποιημένα, σχετικά εύκολα να εισαχθούν σε υποδείγματα τιμολόγησης και ικανοποιούν την πλειονότητα των αναγκών των επενδυτών, τα ενεργειακά συμβόλαια παρουσιάζουν συχνά μια πολυπλοκότητα σε όρους στάθμισης των τιμών και των χαρακτηριστικών των σημείων μεταφοράς λόγω των μεγάλων και διαφοροποιημένων αναγκών των τελικών χρηστών.

2. Παράγωγα χρηματοοικονομικά συμβόλαια ηλεκτρικής ενέργειας

Τα τελευταία χρόνια, η τάση απελευθέρωσης και προσαρμογής στις αρχές του ελεύθερου ανταγωνισμού που διέπει την παγκόσμια αγορά ενέργειας, στο σύνολο των μορφών της, δημιούργησε στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο συγκεκριμένο τομέα νέες ευκαιρίες διαχείρισης των κινδύνων που οφείλονται στη μεταβλητότητα των τιμών της ενέργειας μέσω των ενεργειακών παράγωγων συμβολαίων⁽²⁾. Παράλληλα, πολλές εταιρείες κοινής ωφέλειας στις ΗΠΑ αλλά και στις αναπτυγμένες χώρες της ΕΕ βρίσκονται ήδη σε μία φάση αναδιάρθρωσης της ενδοεπιχειρησιακής δομής τους, δημιουργώντας τα δικά τους τμήματα ενεργειακού μάρκετινγκ ή συνάπτοντας συμφωνίες με μεσίτες (brokers) ή διαμορφωτές αγοράς, με απώτερο σκοπό συχνά την είσοδό τους σε νέες αγορές ενέργειας, όπου δεν κατέχουν την υποδομή παραγωγής⁽³⁾.

Ιδιαίτερα στην αγορά της ηλεκτρικής ενέργειας, μια αγορά της τάξεως άνω των \$200 δις. στις ΗΠΑ, διαπραγματεύονται ήδη ένα πλήθος από φυσικά και χρηματοοικονομικά συμβόλαια, η ανάλυση των οποίων όμως συναντά ιδιαίτερες δυσκολίες σε σύγκριση με την ανάλυση των συμβολαίων στις αγορές μετοχών, συναλλάγματος και επιτοκίων. Αυτό οφείλεται, κατά ένα μέρος, στο ότι η ηλεκτρική ενέργεια δεν αποτελεί ένα υλικό εμπορεύσιμο αγαθό, όπως

⁽²⁾ Η διαδικασία της αποκανονικοποίησης στις ΗΠΑ ξεκίνησε όταν οι ρυθμιστικές αρχές των δημόσιων επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας “απελευθέρωσαν” τη λειτουργία των συστημάτων μεταβίβασης ηλεκτρικής ενέργειας (transmission systems) και διαχώρισαν τις ρυθμιζόμενες από τις εμπορικές δραστηριότητες των επιχειρήσεων, ενώ παράλληλα δημιούργησαν μία νέα κατηγορία συμμετεχόντων στην αγορά, τους διαμεσολαβητές της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας (power marketers) (βλέπε Brindle, Risk Publications, 1995).

⁽³⁾ Για μια περιγραφή της διαδικασίας αναδόμησης σε ενδοεπιχειρησιακό επίπεδο των εταιρειών κοινής ωφέλειας στις ΗΠΑ, βλέπε Lacey (1996).

⁽⁴⁾ Για μια εμπεριστατωμένη ανάλυση της αγοράς ενέργειας στις ΗΠΑ, βλέπε Risk Publications (1997), και Murray (1998).

⁽⁵⁾ Για μια παρουσίαση και ανάλυση των διαφόρων τύπων συναλλαγών ηλεκτρικής ενέργειας, βλέπε Murray (1998).

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

άλλα χρηματιστηριακά εμπορεύματα ή προϊόντα, αφού δεν μπορεί με ευκολία να αποθηκευτεί ή να μεταφερθεί, με συνέπεια να παρουσιάζει μια αρκετά περίπλοκη συμπεριφορά τιμής. Οι δυσκολίες που σχετίζονται με τη μεταφορά και διανομή, την παραγωγή, διάφορες οικολογικές παραμέτρους και άλλους περιορισμούς σημαίνουν ότι δεν είναι δυνατή η ίση αποτίμηση του συνόλου της ηλεκτρικής ενέργειας σε παγκόσμιο επίπεδο. Επιπρόσθετα, οι συμμετέχοντες στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και ιδιαίτερα οι εταιρείες κοινής ωφέλειας, διαθέτουν ως προμηθευτές ένα ευρύ και ανομοιόμορφο καταναλωτικό

δίκτυο (τόσο για εμπορική/βιομηχανική όσο και για οικιακή χρήση), γεγονός που σημαίνει ότι ένα πλήθος διαφορετικού τύπου συμβόλαια ηλεκτρικής ενέργειας υπάρχουν και θα δημιουργηθούν. Όλα αυτά τα ζητήματα καθιστούν τις συναλλαγές στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας ιδιαίτερα περίπλοκες και ευμετάβλητες και διαμορφώνουν ένα πλαίσιο “αδιαφάνειας” στις τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας⁽⁴⁾.

Στον Πίνακα 2 που ακολουθεί παρατίθεται μια σειρά από επενδυτικές επιλογές τις οποίες ένας επενδυτής μπορεί να πραγματοποιήσει σε μια αγορά ηλεκτρικής ενέργειας⁽⁵⁾.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
ΤΥΠΟΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Αγορά ή πώληση μιας σταθερής ποσότητας ηλεκτρικής ενέργειας σε μια σταθερή τιμή, σε μια προκαθορισμένη μελλοντική χρονική στιγμή.
Αγορά ή πώληση μιας σταθερής ποσότητας ηλεκτρικής ενέργειας σε μια κυμαινόμενη τιμή, σε μία προκαθορισμένη μελλοντική χρονική στιγμή.
Αγορά ή πώληση μιας ακαθόριστης ποσότητας ηλεκτρικής ενέργειας σε μια σταθερή τιμή, σε μία προκαθορισμένη μελλοντική χρονική στιγμή.
Αγορά ή πώληση μιας ακαθόριστης ποσότητας ηλεκτρικής ενέργειας σε μια κυμαινόμενη τιμή, σε μια προκαθορισμένη μελλοντική χρονική στιγμή.
Αγορά ή πώληση μιας σταθερής ποσότητας ηλεκτρικής ενέργειας σε μια κυμαινόμενη τιμή, με βάση μια ελάχιστη τιμή, σε μια προκαθορισμένη μελλοντική χρονική στιγμή.
Αγορά ή πώληση μιας σταθερής ποσότητας ηλεκτρικής ενέργειας σε μια κυμαινόμενη τιμή, με βάση μία μέγιστη τιμή, σε μια προκαθορισμένη μελλοντική χρονική στιγμή.
Αγορά ή πώληση μιας σταθερής ποσότητας ηλεκτρικής ενέργειας σε μια κυμαινόμενη τιμή, με βάση μια ελάχιστη και μια μέγιστη τιμή σε μια προκαθορισμένη μελλοντική χρονική στιγμή.
Αγορά ή πώληση μιας ακαθόριστης ποσότητας ηλεκτρικής ενέργειας σε μια κυμαινόμενη τιμή, με βάση μία ελάχιστη και μία μέγιστη τιμή, σε μια προκαθορισμένη μελλοντική χρονική στιγμή.
Αγορά ή πώληση μιας ακαθόριστης ποσότητας ηλεκτρικής ενέργειας σε μια κυμαινόμενη τιμή, με βάση μια ελάχιστη τιμή, σε μια προκαθορισμένη μελλοντική χρονική στιγμή.
Αγορά ή πώληση μιας ακαθόριστης ποσότητας ηλεκτρικής ενέργειας σε μια κυμαινόμενη τιμή, με βάση μία ελάχιστη και μία μέγιστη τιμή, σε μια προκαθορισμένη μελλοντική χρονική στιγμή.
Αγορά ή πώληση μιας σταθερής ποσότητας ηλεκτρικής ενέργειας σε μια σταθερή ή μεταβαλλόμενη τιμή, με ρήτρα που δίνει τη δυνατότητα διακοπής της συναλλαγής (interruption).
Αγορά ή πώληση μιας σταθερής ποσότητας ηλεκτρικής ενέργειας σε μια σταθερή ή μεταβαλλόμενη τιμή, με ρήτρα πιθανής διακοπής και με τη διακοπή της συναλλαγής να ακυρώνεται (bought-through) σε μια υψηλότερη τιμή.
Αγορά ή πώληση όσης ποσότητας ηλεκτρικής ενέργειας χρειάζεται για ένα σταθερό ποσό.
Αγορά ή πώληση μιας ελάχιστης τουλάχιστον ποσότητας ηλεκτρικής ενέργειας σε μια σταθερή τιμή.
Αγορά ή πώληση μιας όσο το δυνατόν μέγιστης ποσότητας ηλεκτρικής ενέργειας σε μια σταθερή τιμή.

Στις παραπάνω περιπτώσεις όπου η τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας είναι μεταβαλλόμενη, η κυμαινόμενη τιμή μπορεί να είναι η τρέχουσα τιμή (spot price) της ηλεκτρικής ενέργειας στην ημερομηνία παράδοσης ή ένας δείκτης τιμών (price index), όπως για παράδειγμα οι τιμές των προθεσμιακών συμβολαίων του NYMEX. Επιπρόσθετα, η τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας μπορεί να βασίζεται στο περιθώριο κέρδους (profit margin) του αγοραστή ή προμηθευτή, ή σε ένα δείκτη που σχετίζεται με τις κλιματολογικές συνθήκες (για παράδειγμα θερμοκρασία ή βροχή) ή σε κάποιον άλλο δείκτη (αλουμινίου ή άλλου μετάλλου) ή ακόμα και σε ένα μέσο όρο των παραπάνω. Σχετικά με την τιμή αναφοράς (reference price), αυτή μπορεί να βασίζεται σε ένα μέσο όρο κατά τη διάρκεια του χρόνου, όπως η μέση τιμή της μέγιστης χρήσης ηλεκτρικής ενέργειας κατά τη διάρκεια του μήνα πριν την παράδοση.

3. Κατηγοριοποίηση των παράγωγων συμβολαίων ηλεκτρικής ενέργειας

Με την προσεκτική εξέταση των συναλλαγών που διενεργούνται μέσω των “λιανικών” παράγωγων συμβολαίων ηλεκτρικής ενέργειας, όπως συζητήθηκαν στην προηγούμενη ενότητα, είναι εμφανές ότι δύο είναι τα βασικά χαρακτηριστικά τους:

- η τιμή ανά κιλοβατώρα, και
- ο αριθμός των κιλοβατώρα που καλύπτουν (ποσότητα).

Υπάρχουν, γενικά, πέντε τρόποι δόμησης κάθε χαρακτηριστικού και ενσωμάτωσής του σε ένα παράγωγο εργαλείο ηλεκτρικής ενέργειας⁽⁶⁾. Η τιμή μπορεί να καθοριστεί ως σταθερή, κυμαινόμενη, κυμαινόμενη με ένα μέγιστο όριο (floating with a cap), κυμαινόμενη με ένα ελάχιστο όριο (floating with a floor) και κυμαινόμενη με ένα ελάχιστο και ένα μέγιστο όριο. Η ποσότητα μπορεί να καθοριστεί ως σταθερή, μεταβαλλόμενη, μεταβαλλόμενη με ένα ελάχιστο όριο και μεταβαλλόμενη με ένα μέγιστο και ελάχιστο όριο. Συνδυάζοντας τις παρα-

πάνω παραλλαγές των δύο βασικών αυτών χαρακτηριστικών, οδηγούμαστε σε ένα συνολικό αριθμό 25 διαφορετικών τύπων συμβολαίων που διαπραγματεύονται στις προηγμένες αγορές ηλεκτρικής ενέργειας. Εκτός των 25 τύπων συμβολαίων υπάρχει και ένα ακόμα είδος ενεργειακού συμβολαίου, με το οποίο ο πελάτης καταβάλλει ένα σταθερό ποσό για ένα ακαθόριστο αριθμό κιλοβατώρα. Επιπρόσθετα, υπάρχει η δυνατότητα επέκτασης καθενός από τα 26 είδη συμβολαίων, έτσι ώστε, αντί η παράδοση να λαμβάνει χώρα σε μια συγκεκριμένη ημερομηνία, να μπορεί να επιτυγχάνεται σε μια σειρά από διαφορετικές ημερομηνίες στο μέλλον.

Για τη βαθύτερη κατανόηση των 26 τύπων συμβολαίων που διαπραγματεύονται στις αγορές ηλεκτρικής ενέργειας, πρέπει να αναγνωρισθούν δύο πρωταρχικές πηγές κινδύνου, οι οποίες χρειάζεται να αντισταθμιστούν: ο κίνδυνος τιμής (price risk) και ο κίνδυνος μεταβολής της ποσότητας (volume risk)⁽⁷⁾. Ο κίνδυνος τιμής αναφέρεται στον κίνδυνο ζημιάς ενός αντισυμβαλλόμενου σε ένα συμβόλαιο εξαιτίας των μεταβολών στην τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας. Ο κίνδυνος μεταβολής της ποσότητας εμφανίζεται όταν η ποσότητα της ηλεκτρικής ενέργειας που παραδίδεται είναι κατά απροσδόκητο τρόπο υψηλότερη ή χαμηλότερη από την προβλεπόμενη ποσότητα. Από τους 25 τύπους συμβολαίων που παρατέθηκαν προηγούμενα, στους 20 η ποσότητα της ηλεκτρικής ενέργειας προς παράδοση δεν είναι γνωστή εκ των προτέρων, γεγονός που σημαίνει ότι επισύρουν τον κίνδυνο ποσότητας, για τον οποίο η αποτελεσματική αντιστάθμιση δεν είναι δυνατή πάντοτε. Αυτό διότι, φυσιολογικά, δεν υφίσταται κανένα εργαλείο διαπραγματεύσιμο στην αγορά με αξία εξαρτώμενη από την ποσότητα που απαιτεί ένας συγκεκριμένος πελάτης. Ενώ η ζητούμενη ποσότητα μπορεί να συσχετίζεται με την τιμή

⁽⁶⁾ Βλέπε σχετικά Fusaro (1998).

⁽⁷⁾ Για μια εμπεριστατωμένη ανάλυση των συμβολαίων ηλεκτρικής ενέργειας και των κινδύνων που τα χαρακτηρίζουν, βλέπε Maxant et. al. (1997).

αγοράς της ηλεκτρικής ενέργειας (υποθέτουμε ότι η ζήτηση θα είναι υψηλότερη όταν η τιμή είναι υψηλότερη, αφού η υψηλή ζήτηση είναι ένας σημαντικός παράγοντας επηρεασμού της τιμής προς τα πάνω), σε γενικό επίπεδο, τα άγνωστα ή μη καθορισμένα επίπεδα ποσότητας δεν μπορούν να αντισταθμιστούν με ευκολία. Αν και ένα εκτιμώμενο μέγεθος της μεταβαλλόμενης ποσότητας θα μπορούσε να αντισταθμιστεί με την αγορά δικαιωμάτων, ωστόσο η εκτεταμένη χρήση των συγκεκριμένων αυτών εργαλείων ίσως αποβεί δαπανηρή και αναποτελεσματική.

4. Ανάλυση και τιμολόγηση παράγωγων συμβολαίων ηλεκτρικής ενέργειας

Αν και οι συναλλαγές που παρατέθηκαν στον Πίνακα 2 αποτελούν απλά παραδείγματα πραγματικών χρηματοοικονομικών προϊόντων στις αγορές ηλεκτρικής ενέργειας, ωστόσο η ανάλυσή τους δεν είναι μια απλή υπόθεση. Και αυτό γιατί, εν μέρει, εμφανίζονται το καθένα ξεχωριστά να έχουν μοναδικά διαστήματα τιμών κάτω από διαφορετικές δομές πληρωμών (payoff structures). Με τη χρήση της Χρηματοοικονομικής Μηχανικής (Financial Engineering) είναι δυνατή η αποσύνθεση αυτών των συμβολαίων και ο διαχωρισμός τους στα πιο βασικά δομικά συστατικά τους – δηλαδή σε χρηματοοικονομικά δικαιώματα και προθεσμιακές συναλλαγές⁽⁸⁾. Η διαδικασία αυτή της αποσύνθεσης μας επιτρέπει να έρθουμε σε επαφή με κοινές δομές συναλλαγών μέσα σε διαφορετικά χρηματοοικονομικά εργαλεία.

Για παράδειγμα, ας υποθέσουμε ότι μια εταιρεία κοινής ωφέλειας συνάπτει μια συμφωνία με ειδικές ρήτρες τη διακοπή της συναλλαγής (interruption) και την ακύρωση της διακοπής σε μια υψηλότερη τιμή (buy-through), σύμφωνα με την οποία δεσμεύεται να πωλήσει ηλεκτρική ενέργεια σε σταθερές τιμές. Η εταιρεία έχει το δικαίωμα να διακόψει τη συμφωνία σε συγκεκριμένο χρονικό σημείο. Ωστόσο, αν η εταιρεία εξασκήσει το δικαίωμα δια-

κοπής, ο αγοραστής έχει το δικαίωμα να συνεχίσει να χρησιμοποιεί την ηλεκτρική ενέργεια, όταν είναι διαθέσιμη, σε υψηλότερες τιμές. Ο αγοραστής είναι υποχρεωμένος σύμφωνα με το συμβόλαιο να αγοράσει το σύνολο της ηλεκτρικής ενέργειας που χρειάζεται από την εταιρεία, εκτός αν η τελευταία αποφασίσει να χρησιμοποιήσει το δικαίωμά της να διακόψει τη συναλλαγή. Η πραγματική ζητούμενη ποσότητα από τον αγοραστή θα μεταβάλλεται στο χρόνο και είναι αβέβαιη (δεν καθορίζεται ως σταθερή στο συμβόλαιο).

Για την καλύτερη παρουσίαση των εργαλείων που είναι ενσωματωμένα στο παραπάνω συμβόλαιο, υποθέτουμε ότι η εταιρεία κοινής ωφέλειας διαθέτει την ηλεκτρική ενέργεια για να επιτρέψει στον πελάτη να εξασκήσει το δικαίωμα να ακυρώσει τη διακοπή της συναλλαγής σε υψηλότερη τιμή αγοράς. Επιπλέον, υποθέτουμε ότι η τιμή στην οποία ο πελάτης αγοράζει ηλεκτρική ενέργεια (με τη ρήτρα διακοπής) και η τιμή στην οποία θα αγοράσει μετά την ακύρωση της ρήτρας διακοπής είναι σταθερές εκ των προτέρων⁽⁹⁾.

Η διαδικασία της χρηματοοικονομικής μηχανικής αναφέρεται στο διαχωρισμό μιας συνθετικής συναλλαγής στα χρηματοοικονομικά εργαλεία που την απαρτίζουν. Το παραπάνω συμβόλαιο πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας σε σταθερές τιμές και με τα χαρακτηριστικά της διακοπής της συναλλαγής και της ακύρωσης της διακοπής μπορεί να αναλυθεί στα εξής εργαλεία:

⁽⁸⁾ Σχετικά με τη Χρηματοοικονομική Μηχανική και τις εφαρμογές της, βλέπε Galitz (1995) και Mason et. al. (1995).

⁽⁹⁾ Στο παράδειγμα που παραθέτουμε, η μεγαλύτερη υπόθεση που υιοθετήθηκε είναι ότι η ποσότητα της ηλεκτρικής ενέργειας παραμένει σταθερή. Σε πραγματικές συνθήκες, όμως, η μεταβλητότητα της ποσότητας μπορεί να επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό τη δυνητική πληρωμή και την αξία των δικαιωμάτων. Επιπρόσθετα, υποθέτουμε ότι η εταιρεία γνωρίζει το βέλτιστο σημείο στο οποίο θα διακόψει τις υπηρεσίες που προσφέρει στον πελάτη της – στην πραγματικότητα αυτό ίσως είναι δύσκολο να υπολογιστεί. Επιπλέον, υποθέτουμε ότι η τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας είναι σταθερή. Ωστόσο, σε πραγματικές συνθήκες αγοράς, η τιμή μπορεί να μεταβάλλεται για τα περισσότερα από τα συμβόλαια που συνάπτονται στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.

1. Παραδοσιακή προθεσμιακή συμφωνία (forward agreement) πώλησης από μια εταιρεία κοινής ωφέλειας ή αγοράς από έναν πελάτη ορισμένης ποσότητας ηλεκτρικής ενέργειας με ένα σταθερό κόστος.
2. Ενσωματωμένο στην προθεσμιακή συμφωνία δικαίωμα αγοράς (call option) που συνάπτεται από τον πελάτη και επιτρέπει στον πωλητή να ακυρώσει την προθεσμιακή συμφωνία.
3. Ενσωματωμένο δικαίωμα αγοράς που αγοράζεται από τον πελάτη σε μια υψηλότερη τιμή εξάσκησης και του επιτρέπει να ακυρώσει τη ρήτρα διακοπής της συναλλαγής.

Το καθαρό πριμ δικαιώματος (net option premium) που “καταβάλλεται” ή “λαμβάνεται” θα είναι ενσωματωμένο στη σταθερή προθεσμιακή τιμή. Υποθέτοντας ότι το συμβόλαιο συνάπτεται με τιμές της αγοράς τη χρονική εκείνη περίοδο (στην αρχή, το συμβόλαιο έχει λογική τιμή μηδέν), αυτό σημαίνει ότι οι σταθερές προθεσμιακές τιμές του συμβολαίου υποχρεώνονται να είναι διαφορετικές από την αγοραία τιμή ενός συμβατικού προθεσμιακού συμβολαίου (χωρίς τις ρήτρες διακοπής και ακύρωσης της διακοπής). Κατά συνέπεια, η συμφωνημένη τιμή για το συμβόλαιο μπορεί να χαρακτηριστεί και ως τιμή “εκτός-αγοράς” (“off market” price). Ο όρος αυτός σημαίνει ότι η τιμή είναι μεγαλύτερη ή μικρότερη από την προθεσμιακή τιμή της αγοράς, ανάλογα με τα πριμ των ενσωματωμένων δικαιωμάτων που “καταβάλλονται” από το ένα ή το άλλο μέρος της συμφωνίας (σε άλλες τέτοιου είδους συμφωνίες η τιμή μπορεί να είναι αυτή της αγοράς – “on market” price).

Εξετάζοντας τη δυναμική δομή των πληρωμών του δικαιώματος διακοπής της συναλλαγής (interruptibility option), το οποίο ο πελάτης έχει πωλήσει στην εταιρεία κοινής ωφέλειας, παρατηρούμε ότι όταν οι τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας κυμαίνονται πάνω από το κόστος αγοράς ανά κιλοβατώρα, όπως ορίζεται στην προθεσμιακή συμφωνία, η εταιρεία αντιμετωπίζει μια ζημιά. Ακυρώνοντας τη συμφωνία εξαλείφεται αυτή η ζημιά, αφού η εται-

ρεία μπορεί να πωλήσει ηλεκτρική ενέργεια στην τιμή αγοράς. Σε όρους της χρηματοοικονομικής μηχανικής, το συμβόλαιο ενσωματώνει ένα εργαλείο, το οποίο πληρώνει στην εταιρεία ένα ποσό όταν η τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας είναι μεγαλύτερη από το κόστος αγοράς ανά κιλοβατώρα (τιμή εξάσκησης της διακοπής), αλλά δεν αξίζει τίποτα όταν η τιμή είναι μικρότερη από αυτό το επίπεδο. Στη λήξη, το δικαίωμα θα έχει αξία αν η τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας είναι μεγαλύτερη από το κόστος αγοράς της μέσω της προθεσμιακής συμφωνίας, διότι η εταιρεία θα έχει την ικανότητα να ακυρώνει την προθεσμιακή συναλλαγή σε τιμή μικρότερη του κόστους της προθεσμιακής αγοράς, δίνοντάς της τη δυνατότητα να πωλήσει ηλεκτρική ενέργεια στην αγορά σε υψηλότερη τιμή. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η εταιρεία κοινής ωφέλειας πληρώνει ένα πριμ για το δικαίωμα. Αν αυτό αντιπροσωπεύει τη συνολική συναλλαγή, υποθέτουμε ότι η σταθερή τιμή που πληρώνει ο πελάτης ήταν μικρότερη από την αγοραία τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας (χωρίς τη ρήτρα διακοπής της συναλλαγής).

Στην περίπτωση του δικαιώματος ακύρωσης της διακοπής της συναλλαγής, το οποίο αγοράζεται από τον πελάτη σε μια υψηλότερη τιμή εξάσκησης, ο τελευταίος πληρώνει ένα πριμ για αυτό το δικαίωμα. Το πριμ αυτό ενσωματώνεται στη σταθερή προθεσμιακή τιμή. Στην αρχή της συναλλαγής, το αν η εταιρεία κοινής ωφέλειας είναι πληρωτής του καθαρού πριμ (net premium payer) ή όχι εξαρτάται από το ποιο δικαίωμα έχει μεγαλύτερη αξία – το δικαίωμα αγοράς που επιτρέπει στην εταιρεία να διακόψει τη συναλλαγή ή το δικαίωμα αγοράς το οποίο επιτρέπει στον πελάτη να παρακάμψει τη ρήτρα διακοπής. Αυτό μας εισαγάγει στην έννοια της λογικής αξίας του συμβολαίου.

Η λογική αξία της συνθετικής συναλλαγής του παραδείγματος που παρουσιάσαμε αποτελεί απλώς μια συνάρτηση των συστατικών της. Για τις προθεσμιακές συμφωνίες, η λογική αξία αντιπροσωπεύει την προεξοφλητική παρούσα αξία του συγκεκριμένου σεναρίου πληρωμών το οποίο λαμβά-

νει χώρα σε μία συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Τα χρηματιστηριακά δικαιώματα είναι περισσότερο περίπλοκα διότι παρέχουν δικαιώματα και όχι υποχρεώσεις. Η αξία τους αποτελεί συνάρτηση διάφορων μεταβλητών που δημιουργούν την εσωτερική αξία (δηλαδή τα σενάρια πληρωμών) και την υπεραξία (time value).

Υποθέτοντας ότι τόσο το δικαίωμα ακύρωσης της διακοπής (buy-through option) όσο και το δικαίωμα που αγοράζεται από την εταιρεία κοινής ωφέλειας σε ένα χαμηλότερο επίπεδο εξάσκησης (διακοπή της συναλλαγής) έχουν την ίδια υποκείμενη μεταβλητότητα της αγοράς, και ότι οι υπόλοιποι όροι είναι παρόμοιοι, η λογική αξία του δικαιώματος ακύρωσης της διακοπής (πριμ) θα είναι μικρότερη από τη λογική αξία του δικαιώματος διακοπής της συναλλαγής. Κατά συνέπεια, θα αναμένουμε η εταιρεία κοινής ωφέλειας να είναι ένας πληρωτής του καθαρού πριμ δικαιώματος και, επιπλέον, η διαπραγματεύσιμη προθεσμιακή τιμή να είναι μικρότερη από την αγοραία αξία μιας απλής προθεσμιακής συμφωνίας.

Μετά το διαχωρισμό των εργαλείων στα συνθετικά τους μέρη και την κατανόηση των μεταβλητών που είναι απαραίτητες για την αποτίμησή τους, σειρά έχει η εφαρμογή της διαδικασίας τιμολόγησής τους. Με δεδομένο τη διαφορετικότητα των ενεργειακών αγορών σε σχέση με τις χρηματαγορές, η δυσκολία στην αποτίμηση των ενεργειακών επαφίεται στην εξεύρεση/κατασκευή υποδειγμάτων τιμολόγησης και διαχείρισης κινδύνου που να δύναται να ενσωματώσουν και τη βραχυπρόθεσμη αλλά και τη μακροπρόθεσμη συμπεριφορά των αγορών. Κατά συνέπεια, οι υπολογισμοί των τιμών στηρίζονται σε διαφορετικές τεχνικές από αυτές του υποδείγματος των Black-Scholes (1973). Οι στοχαστικές προσεγγίσεις και τα υποδείγματα που χρησιμοποιούνται για την αποτίμηση των προθεσμιακών συμβολαίων ηλεκτρικής ενέργειας είναι το Υπόδειγμα λογαριθμικής-κανονικής τιμής (log-normal price model), τα Υποδείγματα αναστροφής στον μέσο (Mean-reverting models) και τα Υπο-

δείγματα δύο και τριών παραγόντων (two and three factors models), ενώ για τα δικαιώματα χρησιμοποιούνται το διώνυμο και τριώνυμο υπόδειγμα αποτίμησης (binomial and trinomial option pricing model)⁽¹⁰⁾.

5. Οργανωμένες αγορές διαπραγμάτευσης παράγωγων συμβολαίων ηλεκτρικής ενέργειας

Σε επίπεδο οργανωμένης χρηματιστηριακής αγοράς, η χρηματιστηριακή αγορά της Νέας Υόρκης (NYMEX) ήταν αυτή που εισήγαγε προς διαπραγμάτευση τα πρώτα στον κόσμο προθεσμιακά συμβόλαια ηλεκτρικής ενέργειας – βασισμένα στις “χονδρικές” αγορές άμεσης παράδοσης των δυτικών πολιτειών – στα τέλη Μαρτίου 1996. Δικαιώματα πάνω στα προθεσμιακά συμβόλαια (options on futures) εισήχθησαν ένα μήνα αργότερα. Τα τελευταία χρόνια, στο NYMEX διαπραγματεύονται κατά μέσο όρο πάνω από 10.000 συμβόλαια την εβδομάδα, με τον όγκο συναλλαγών να βαίνει συνεχώς σε υψηλότερα επίπεδα.

Για τη δημιουργία των πρώτων προθεσμιακών συμβολαίων ενέργειας το NYMEX συνεργάστηκε στενά με τις βιομηχανίες ενέργειας των δυτικών πολιτειών, θεσπίζοντας πρακτικές και χαρακτηριστικά των συμβολαίων κοινά με τα ισχύοντα στις συγκεκριμένες πολιτείες. Παράλληλα, εξαιτίας του ότι τα χρηματιστηριακά συμβόλαια δεν αποτελούν απλώς “χαρτιά” αλλά συνδέονται με ένα υποκείμενο, ήταν επιτακτική η ανάγκη ύπαρξης ενός σημείου παράδοσης (delivery point) της ηλεκτρικής ενέργειας, αν τα συμβόλαια κρατούνταν ως τη λήξη. Τα δύο σημεία που ορίστηκαν είναι τα σύνορα Καλιφόρνιας - Ορεγκον και το Palo Verde, λόγω

⁽¹⁰⁾ Για μια εμπειριστατομένη παρουσίαση και ανάλυση της διαδικασίας αποτίμησης των παράγωγων προϊόντων ηλεκτρικής ενέργειας βλέπε Pilipovic (McGraw-Hill, 1997), ενώ για τη συμπεριφορά των προθεσμιακών τιμών, βλέπε Pilipovic (1997).

του ότι αποτελούσαν ήδη βασικά σημεία παράδοσης αλλά και γιατί συνδέονται άμεσα και ικανοποιούν τις απαιτήσεις ενός κομβικού σημείου της δυτικής αγοράς ενέργειας των ΗΠΑ, της Καλιφόρνιας. Επιπλέον, τα προθεσμιακά συμβόλαια ηλεκτρικής ενέργειας που εισήγαγε προς διαπραγμάτευση το NYMEX υπόσχονταν τη μηνιαία παράδοση 2 μεγαβατώραν την ώρα κατά τη διάρκεια των ωρών αιχμής (on-peak hours) για κάθε μήνα. Κάθε εργάσιμη ημέρα, για ενεργειακούς σκοπούς, έχει 16 ώρες αιχμής και κατά συνέπεια κάθε εβδομάδα αποτελείται από 6 ημέρες αιχμής επί 16 ώρες αιχμής την ημέρα. Για την κάλυψη του μέγιστου αριθμού ημερών με τις ώρες αιχμής για κάθε συγκεκριμένο μήνα, το κάθε συμβόλαιο καλείται να παραδώσει 864 μεγαβάτωρες ($2\text{MW} \times 16 \text{ hours} \times 27 \text{ ημέρες} = 864\text{Mwh}$). Επιπλέον, έχει ήδη αναπτύξει δύο νέα προθεσμιακά συμβόλαια, το συμβόλαιο “Cinergy”, που χρησιμοποιείται για την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας των Κεντροανατολικών Πολιτειών, και το συμβόλαιο “Entergy”, το οποίο σκοπό έχει να παράσχει στους συμμετέχοντες στις αγορές ηλεκτρικής ενέργειας των νότιων πολιτειών ένα μέσο αντιστάθμισης του κινδύνου τιμής.

Τη NYMEX ακολούθησαν και άλλες οργανωμένες αγορές, οι οποίες εισήγαγαν προς διαπραγμάτευση παράγωγα συμβόλαια ηλεκτρικής ενέργειας. Η χρηματιστηριακή αγορά του Σικάγου (CBOT) δημιούργησε δύο προθεσμιακά συμβόλαια ηλεκτρικής ενέργειας, τα οποία παραδίδουν 5MW για κάθε “ώρα αιχμής” στις περιοχές του Τέννεσι και του Commonwealth Edison. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η πρώτη οργανωμένη αγορά που προσφέρει ηλεκτρονική διαπραγμάτευση συμβολαίων ηλεκτρικής ενέργειας στις σκανδιναβικές αγορές ενέργειας είναι η Nord Pool⁽¹¹⁾. Τα συμβόλαια που προσφέρει η Nord Pool είναι τα “Elspot” (τυποποιημένα φυσικά συμβόλαια για ενέργεια ανά ώρα με παράδοση μέσα σε 24 ώρες, διαπραγματευόμενα σε ημερησία βάση), “Eltermin” (προθεσμιακά συμβόλαια, με ημερήσια καταβολή της μεταβολής της αξίας τους από την προηγούμενη ημέρα) και τα συμβόλαια προθεσμιακών πράξεων (forwards).

Τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται στις αγορές ενέργειας σημαντικές κινήσεις συνεργασίας μεταξύ ενεργειακών χρηματιστηριακών αγορών. Μετά την ανακοίνωση της συνεργασίας της Διεθνούς Αγοράς Πετρελαίου του Λονδίνου (IPE) και της Nord Pool, με απώτερο σκοπό την πρόσβαση των συμμετεχόντων στα συμβόλαια και των δύο αγορών, η πρώτη προχώρησε σε συνεργασία και με τη NYMEX, ενώ και το Χρηματιστήριο Αξιών του Λονδίνου (LIFFE) έχει εμπλακεί σε συζητήσεις για την ένταξή του στο σχήμα αυτό. Παρόμοιες συζητήσεις διενεργούνται μεταξύ χρηματιστηριακών αγορών και στη Γερμανία και την Ολλανδία, ενώ και η χρηματιστηριακή αγορά της Σιγκαπούρης (SIMEX) έχει συνάψει συνεργασία με την IPE. Ο υποκείμενος λόγος πίσω από τις κινήσεις και συμφωνίες των χρηματιστηριακών αγορών είναι η απόκτηση μεριδίων σε μια τεράστια και σε προχωρημένο στάδιο αποκανονικοποίησης παγκόσμια αγορά ενέργειας, η απόκτηση τεχνογνωσίας και εμπειρίας από προηγμένες χρηματιστηριακές αγορές και η προώθηση του βάθους και της ρευστότητας των οργανωμένων αγορών που συμμετέχουν σε συμμαχίες.

6. Συμπεράσματα

Οι αγορές ενέργειας αποτελούν ένα ακόμη απτό παράδειγμα αγορών προϊόντων όπου χρησιμοποιούνται σε ευρεία κλίμακα τα παράγωγα χρηματοοικονομικά εργαλεία. Ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, όπου οι αγορές ενέργειας έχουν εισέλθει, σε παγκόσμιο επίπεδο, σε μια φάση αποκανονικοποίησης και απελευθέρωσης, ο ρόλος των ενεργειακών παράγωγων προϊόντων ως μέσων αντιστάθμισης του κινδύνου μεταβολής της τιμής της ενέργειας

⁽¹¹⁾ Η Nord Pool απαρτίζεται από 226 συμμετέχοντες (αφορούν παραγωγούς, διανομείς, βιομηχανικές εταιρείες, άλλους μεγαλύτερους καταναλωτές, μεσίτες και διαπραγματευτές) και η ιδιοκτησία της χωρίζεται σε ποσοστό 50% για τις νορβηγικές και 50% για τις σουηδικές εταιρείες ηλεκτρικής ενέργειας.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

ας έχει αναβαθμιστεί σε σημαντικό βαθμό. Τα παράγωγα προϊόντα με υποκείμενο την ηλεκτρική ενέργεια αναφέρονται κυρίως σε προθεσμιακές πράξεις, σε προθεσμιακά συμβόλαια και σε ενσωματωμένα στις συμφωνίες δικαιώματα/δικαιώματα μέγιστης και ελάχιστης αξίας. Σε επίπεδο οργανωμένης αγοράς, τα κυριότερα και μεγαλύτερα χρηματιστηριακά κέντρα σε παγκόσμιο επίπεδο έχουν εισαγάγει προς διαπραγμάτευση παράγωγα συμβόλαια ηλεκτρικής ενέργειας (NYMEX, CBOT, Nord Pool), ενώ έχει εκδηλωθεί ήδη και μια ισχυρή τάση συνεργασιών και συμμαχιών ανάμεσα σε χρηματιστηριακές αγορές για την από κοινού διαπραγμάτευση συμβολαίων ηλεκτρικής ενέργειας, με πρωταρχικό σκοπό την αύξηση του βάθους και της ρευστότητας της συγκεκριμένης αγοράς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Black, F., and M. Scholes (1973). The pricing of options and corporate liabilities, *Journal of Political Economy*, 81 (May - June), pp. 637-654.

Brindle, A. (1995). *Exchanges and the OTC market. Managing energy price risk*. Risk Publications, London.

Fusaro, P. C. (1998). *Energy Risk Management: Hedging Strategies and Instruments for the International Energy Markets*. New York: Mc Graw-Hill.

Lacey, J. (1996). Electric utilities retool for the future, *Derivatives Strategy* (May).

Galitz, L. (1995). *Financial Engineering: Tools and techniques to manage financial risk*. Irwin Professional Publications.

Mason, S., R. C. Merton, A. F. Perold, and P. Tufano (1995). *Casebook in Financial Engineering: Applied studies of financial innovation*. Prentice Hall, Englewood Cliffs, NJ.

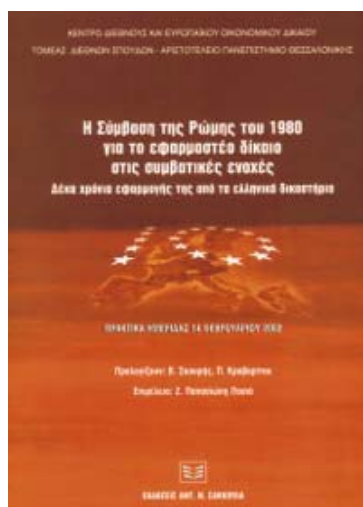
Maxant, R., R. Tanenbaum, and G. Travers (1997). *Clarity in understanding electricity contracts and their associated risks. From the U.S. Power market: Restructuring and risk management*, Risk Publications, London.

Murray, B. (1998). *Electricity markets: Investment, performance and analysis*. John Wiley and Sons.

Pilipovic, D. (1997). *Energy risk: Valuing and managing energy derivatives*. Mc Graw-Hill.

Pilipovic, D. (1997). *Electricity Forward Curves: Mark-to-reality*, *Energy and Power Risk Management*, 2 (6), pp. 7-23.

Risk Publications (London, 1997). *The US Power market: Restructuring and risk management*.

Η Σύμβαση της Ρώμης του 1980 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές

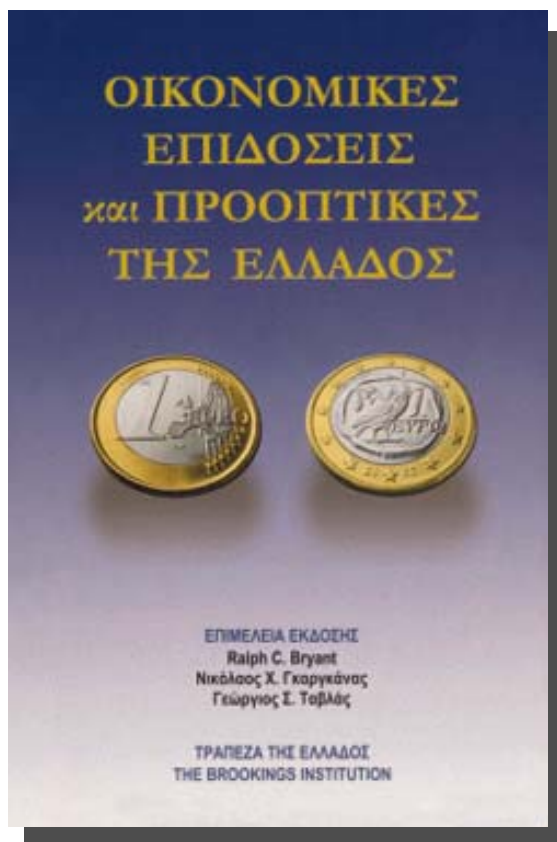
Δέκα χρόνια εφαρμογής της από τα ελληνικά δικαστήρια

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ

Σόλωνος 69, 106 79 Αθήνα, τηλ.: 210.3615.440 • fax: 210.3610.425

Στοά του Βιβλίου, Πεσμαζόγλου 5, τηλ./fax: 210.3217.437

Κομοτηνή, Ν. Ζωίδου 88, 691 00, τηλ.: 25310.26323

Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα αποτελεί μια από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες οικονομίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι αξιόλογες αναπτυξιακές επιδόσεις της επιτεύχθηκαν σε μια περίοδο αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού από διψήφια σε χαμηλά μονοψήφια επίπεδα. Η ελληνική κυβέρνηση περιόρισε τις μεγάλες δημοσιονομικές ανισορροπίες και τον Ιανουάριο του 2001 η χώρα εντάχθηκε στη ζώνη του ευρώ. Αυτές οι πρόσφατες επιδόσεις σημειώθηκαν ύστερα από μια μακρά περίοδο υποτονικής οικονομικής ανάπτυξης, υψηλού πληθωρι-

σμού και μεγάλων μακροοικονομικών ανισορροπιών. Πώς επιτεύχθηκε αυτός ο ταχύς μετασχηματισμός της ελληνικής οικονομίας; Ποια διδάγματα μπορούν να αντλήσουν άλλες χώρες από την Ελλάδα;

Στην παρούσα έκδοση, μια διεθνής ομάδα διακεκριμένων ερευνητών προβαίνει σε επισκόπηση της οικονομικής πολιτικής που εφαρμόστηκε στην Ελλάδα στο παρελθόν και αξιολογεί τις μελλοντικές προκλήσεις. Κάθε μελέτη επικεντρώνεται σε μια συγκεκριμένη πλευρά της ελληνικής οικονομίας. Οι συγγραφείς επιδιώκουν να συμβάλουν στην καλύτερη κατανόηση της ελληνικής οικονομίας και, παράλληλα, στην έναρξη εποικοδομητικού διαλόγου εντός της χώρας. Σε μια εποχή όπου όλα τα κράτη καλούνται να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της οικονομικής σταθεροποίησης και αναδιάρθρωσης, οι αναλύσεις που παρουσιάζονται στις μελέτες του τόμου θα αποδειχθούν πολύτιμες για παρατηρητές από άλλες χώρες οι οποίες αντιμετωπίζουν οικονομικές συνθήκες και προβλήματα παρόμοια με αυτά που αντιμετώπισε η Ελλάδα.

Στον τόμο περιέχεται και ένα εισαγωγικό κεφάλαιο (με συνοπτική αναφορά στις επί μέρους μελέτες), το οποίο συνέγραψαν οι επιμελητές της έκδοσης, δηλ. οι κ.κ. Ralph C. Bryant, Senior Fellow στο Πρόγραμμα Οικονομικών Σπουδών του Ιδρύματος Brookings, Νικόλαος Χ. Γκαργκάνας, Υποδιοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος όταν εκδόθηκε ο τόμος στα αγγλικά και σήμερα Διοικητής της Τράπεζας και Γεώργιος Σ. Ταβλάς, Διευθυντής-Σύμβουλος στη Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών της Τράπεζας της Ελλάδος.

Η μέθοδος του προγραμματισμού στόχων για τη διαχείριση τραπεζικών κινδύνων: Η περίπτωση του Asset Liability Management

Δρ ΚΙΚΗΣ ΚΟΣΜΙΔΟΥ

Πολυτεχνείο Κρήτης, Τμήμα Μηχανικών Παραγωγής & Διοίκησης,
Εργαστήριο Συστημάτων Χρηματοοικονομικής Διοίκησης

Καθηγητή ΚΩΝ/ΝΟΥ ΖΟΠΟΥΝΙΔΗ

Διευθυντή Εργαστηρίου Συστημάτων Χρηματοοικονομικής
Διοίκησης και Προέδρου του Τμήματος Μηχανικών Παραγωγής
& Διοίκησης του Πολυτεχνείου Κρήτης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι διαρκείς και ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις των τελευταίων δεκαετιών, η παγκοσμιοποίηση, η απελευθέρωση και απορύθμιση των χρηματοοικονομικών αγορών, ο εντεινόμενος ανταγωνισμός μεταξύ των χρηματοπιστωτικών οργανισμών και ιδρυμάτων ανάγκασαν το τραπεζικό σύστημα να αναδιαμορφώσει τις στρατηγικές του προκειμένου να πετύχει αύξηση της λειτουργικής κερδοφορίας, καθώς και τη βέλτιστη διαχείριση ενεργητικού-παθητικού ή όπως ονομάζεται διεθνώς Asset Liability Management (ALM). Επιπλέον, η αβεβαιότητα που προκύπτει από τη διαχείριση κινδύνων επιβάλλει την ανάπτυξη και εφαρμογή συστημάτων υψηλής ποιότητας για την αξιολόγησή της και την καλύτερη αντιμετώπισή της. Η παρούσα, λοιπόν, έρευνα στοχεύει στην ανάπτυξη ενός συστήματος διαχείρισης ενεργητικού-παθητικού σε ένα περιβάλλον αβεβαιότητας με κύριο χαρακτηριστικό του τη μεταβολή του επιτοκιακού κινδύνου. Το σύστημα αυτό παρέχει τη δυνατότητα στο διοικητικό συμβούλιο της τράπεζας να προβαίνει σε διάφορα σενάρια σχετικά με την οικονομική τους πορεία για το μέλλον, με

κύριο στόχο τη διαχείριση των κινδύνων που προέρχονται από τις μεταβολές των παραμέτρων της αγοράς.

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια, οι σημαντικές θεσμικές και διαρθρωτικές αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στον τραπεζικό χώρο, η αλματώδης πρόοδος της τεχνολογίας και η απελευθέρωση των αγορών χρήματος και κεφαλαίου, αναγκάζουν τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα να αποκτήσουν μεγαλύτερο βαθμό τεχνογνωσίας, να εστιάσουν την προσοχή τους σε πιο εξειδικευμένες αγορές και υπηρεσίες και γενικά να αποκτήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις απελευθερωμένες και ενοποιημένες σε παγκόσμιο επίπεδο χρηματοοικονομικές αγορές.

Επιπλέον, στην Ευρώπη, η υιοθέτηση του ευρώ επιτάχυνε τις διαδικασίες δημιουργίας μιας πανευρωπαϊκής αγοράς χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και ανέδειξε εντονότερα την ανάγκη μεγέθυνσης των ευρωπαϊκών τραπεζικών ιδρυμάτων,

ώστε να αποκτήσουν τη δυνατότητα να καλύψουν επαρκώς τη νέα διευρυμένη αγορά και να προστατευθούν από ενδεχόμενες επιθετικές εξαγορές.

Στην προσπάθειά του να αντεπεξέλθει στο νέο περιβάλλον της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα αναγκάζεται να αναδιαμορφώσει τις στρατηγικές του προκειμένου να αποκτήσει εκείνο το μέγεθος που θα του επέτρεπε να επιβιώσει αλλά και να λειτουργήσει ανταγωνιστικά στο νέο και ιδιαίτερα απαιτητικό χρηματοοικονομικό και νομισματικό περιβάλλον (Kosmidou and Spathis, 2000). Επιπλέον, στις άμεσες προτεραιότητες των τραπεζικών ιδρυμάτων είναι η αύξηση της λειτουργικής κερδοφορίας, ο έλεγχος του κόστους, καθώς και η αύξηση των κεφαλαιοποιήσεων των τραπεζών, η οποία συνδέεται με την ενίσχυση της κερδοφορίας, την οργανική ανάπτυξη στο εσωτερικό, την εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που έχουν σε επίπεδο λιανικής τραπεζικής, την περιφερειακή ανάπτυξή τους, την αύξηση της συμμετοχής στην κερδοφορία των ομίλων των επενδύσεών τους στο εξωτερικό, όπως επίσης και με τις εξαγορές και συγχωνεύσεις στο εσωτερικό και εξωτερικό.

Η μετάβαση, όμως, στο νέο καθεστώς απαιτεί την ανάπτυξη και εφαρμογή συστημάτων υψηλής ποιότητας για την αξιολόγηση των κινδύνων που αναλαμβάνουν.

Ειδικότερα, οι τράπεζες έχουν να διαχειριστούν το λειτουργικό κίνδυνο, τον πιστωτικό, τον κίνδυνο αγοράς, τον κίνδυνο ρευστότητας και τον κίνδυνο χώρας. Για καθένα από αυτούς τους τομείς εφαρμόζουν μια σειρά μέτρων για την καλύτερη αντιμετώπισή τους.

Πιο αναλυτικά λειτουργικός κίνδυνος είναι ο κίνδυνος που μπορεί να προκύψει από ανεπαρκή ή αποτυχημένη εσωτερική διαδικασία της τράπεζας, κακή λειτουργία των συστημάτων ή από άλλους εξωγενείς παράγοντες. Ο πιστωτικός κίνδυνος μπορεί να προκληθεί από την αδυναμία του πελάτη της τράπεζας να εκπληρώσει τις συμβατικές υποχρεώ-

σεις του, όπως για παράδειγμα η εξόφληση του δανείου. Ο κίνδυνος αγοράς προέρχεται από την αβεβαιότητα σχετικά με τις μεταβολές των επιτοκίων, χρηματιστηριακών τιμών, συναλλαγματικών ισοτιμιών και γενικά των παραμέτρων της αγοράς. Ο κίνδυνος ρευστότητας είναι ο κίνδυνος αδυναμίας ανεύρεσης των επαρκών ρευστών διαθεσίμων για την κάλυψη των υποχρεώσεων της τράπεζας, ενώ ως κίνδυνος χώρας ορίζεται η πιθανότητα η χώρα αυτή να αποτύχει να παράγει αρκετό συνάλλαγμα για να εξυπηρετήσει τα εξωτερικά χρηματικά δάνειά της (Ζοπουνίδης, 1998).

Τέλος, καθοριστικό ρόλο στην αναδιαμόρφωση του τραπεζικού συστήματος διαδραματίζει η εύρεση νέων πηγών κερδοφορίας καθώς και η βέλτιστη διαχείριση ενεργητικού-παθητικού τραπεζών. Είναι γεγονός, άλλωστε, ότι ένας από τους τομείς, ο οποίος θα δώσει ώθηση στα λειτουργικά κέρδη των τραπεζικών ομίλων είναι αυτός της διαχείρισης ενεργητικού-παθητικού ή όπως ονομάζεται διεθνώς Asset Liability Management (ALM). Ετσι, το κεντρικό πρόβλημα της διαχείρισης ενεργητικού-παθητικού περιστρέφεται γύρω από τον τραπεζικό ισολογισμό και η ερώτηση που τίθεται είναι: Ποια θα πρέπει να είναι η σύνθεση των περιουσιακών στοιχείων της τράπεζας κατά μέσο όρο, δεδομένης της αντίστοιχης απόδοσης και του αντίστοιχου κόστους, ώστε η τράπεζα να πετύχει συγκεκριμένους στόχους, όπως η μεγιστοποίηση των εσόδων της; Αυτή η ανάγκη οδήγησε τις τράπεζες να καθορίσουν τη βέλτιστη εξισορρόπηση της διαχείρισης στοιχείων των τραπεζών, της κερδοφορίας, του κινδύνου, της ρευστότητας και άλλων αβεβαιοτήτων. Η βέλτιστη εξισορρόπηση μεταξύ αυτών των παραγόντων δεν θα μπορούσε να βρεθεί δίχως τη θεώρηση σημαντικών αλληλεπιδράσεων που υπάρχουν μεταξύ της δομής των στοιχείων παθητικού της τράπεζας, των ιδίων κεφαλαίων της και της σύνθεσης των στοιχείων ενεργητικού της.

Η πορεία, όμως, προς τις σημαντικές αυτές αλλαγές και τη μετεξέλιξη των αγορών, είναι δυνατόν

να δημιουργήσει προβλήματα, όπως είναι η έντονη διοικητική αστάθεια που αντιμετωπίζουν αυτή την περίοδο αρκετά τραπεζικά ιδρύματα, οι έντονες διαφορές στη νοοτροπία των λαών και διοικούντων, τα οποία λειτουργούν ανασταλτικά για τη λήψη στρατηγικών αποφάσεων. Επιπρόσθετα, οι μεταβολές και διακυμάνσεις της αγοράς καθιστούν απαραίτητα για κάθε χρηματοοικονομικό οργανισμό τη δημιουργία ενός συστήματος ALM, το οποίο του δίνει τη δυνατότητα να παρακολουθεί την παρούσα χρηματοοικονομική του κατάσταση και επιπλέον να προχωράει σε διάφορα σενάρια της οικονομικής τους πορείας για το μέλλον.

Είναι πολλές οι μεθοδολογικές προσεγγίσεις, στοχαστικές και ντετερμινιστικές, που προτάθηκαν για την ανάπτυξη μοντέλων διαχείρισης ενεργητικού και παθητικού (Kosmidou and Zorounidis, 2001).

2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Στην παρούσα μεθοδολογία λαμβάνονται υπόψη τα χρηματοοικονομικά δεδομένα ενεργητικού, παθητικού και καθαρών κερδών των οικονομικών καταστάσεων μιας εμπορικής τράπεζας της Ελλάδας για το έτος 1999 και αναπτύσσεται ένα σύστημα προγραμματισμού στόχων για τον καθορισμό των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της τράπεζας τη χρονική περίοδο 2000. 42 μεταβλητές χρησιμοποιήθηκαν, από τις οποίες 22 αντιστοιχούν σε στοιχεία του ενεργητικού ($X_i, i=1,...,22$) και 20 σε στοιχεία του παθητικού ($Y_j, j=1,...,20$), όπως παρουσιάζονται αναλυτικά στον Πίνακα 1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Οι μεταβλητές απόφασης του προβλήματος προγραμματισμού στόχων

X_1 : Ταμείο	Y_1 : Υποχρεώσεις όψης προς πιστωτικά ιδρύματα
X_2 : Επιταγές εισπρακτέες	Y_2 : Υποχρεώσεις προθεσμίας προς πιστωτικά ιδρύματα
X_3 : Διαθέσιμα στην Τράπεζα της Ελλάδος	Y_3 : Υποχρεώσεις από πράξεις προσωρινής εκχώρησης
X_4 : Κρατικά και άλλα αξιόγραφα Ελληνικού Δημοσίου	Y_4 : Καταθέσεις όψης
X_5 : Λοιπά κρατικά και άλλα αξιόγραφα	Y_5 : Καταθέσεις ταμειντηρίου
X_6 : Απαιτήσεις όψης κατά πιστωτικών ιδρυμάτων	Y_6 : Καταθέσεις προθεσμίας
X_7 : Λοιπές απαιτήσεις κατά πιστωτικών ιδρυμάτων	Y_7 : Επιταγές και εντολές πληρωτέες
X_8 : Βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις κατά πελατών	Y_8 : Υποχρεώσεις από πράξεις προσ. εκχωρ. (προς πελάτες)
X_9 : Μακροπρόθεσμες απαιτήσεις κατά πελατών	Y_9 : Μερίσματα πληρωτέα
X_{10} : Λοιπές απαιτήσεις κατά πελατών	Y_{10} : Υποχρεώσεις για φόρο εισοδήματος και λοιπούς φόρους
X_{11} : Χρεόγραφα έκδοσης Ελληνικού Δημοσίου	Y_{11} : Κρατήσεις και εισφορές υπέρ τρίτων
X_{12} : Χρεόγραφα άλλων εκδοτών	Y_{12} : Λοιπές υποχρεώσεις
X_{13} : Μετοχές και άλλοι τίτλοι μεταβλητής απόδοσης	Y_{13} : Προεισπραχθέντα έσοδα επομένων χρήσεων
X_{14} : Συμμετοχές σε μη συνδεδεμένες επιχειρήσεις	Y_{14} : Τόκοι προθεσμιακών καταθέσεων δεδουλευμένοι
X_{15} : Συμμετοχές σε συνδεδεμένες επιχειρήσεις	Y_{15} : Λοιπά έξοδα χρήσης δεδουλευμένα
X_{16} : Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	Y_{16} : Προβλέψεις για αποζημίωση προσωπικού
X_{17} : Προπληρωθέντα έξοδα επομένων χρήσεων	Y_{17} : Λοιπές προβλέψεις
X_{18} : Δεδουλευμένοι τόκοι ομολόγων δημοσίου	Y_{18} : Δάνεια μειωμένης εξασφάλισης
X_{19} : Δεδουλευμένοι τόκοι λοιπών ομολόγων	Y_{19} : Μετοχικό Κεφάλαιο
X_{20} : Δεδουλευμένοι τόκοι χορηγήσεων	Y_{20} : Υπόλοιπο κερδών χρήσης εις νέον
X_{21} : Λοιποί δεδουλευμένοι τόκοι	
X_{22} : Πάγια στοιχεία	

Για τη διαμόρφωση του προαναφερόμενου συστήματος προγραμματισμού διατυπώνονται μια σειρά περιορισμών και στόχων, στους οποίους αποτυπώνονται οι απαιτήσεις και προτιμήσεις των τραπεζικών στελεχών, καθώς και η πολιτική και στρατηγική της τράπεζας. Οι προσδιοριζόμενοι περιορισμοί και στόχοι αφορούν τη διάρθρωση του ισολογισμού, τους δείκτες φερεγγυότητας και ρευστότητας, δηλαδή το λόγο των ιδίων κεφαλαίων προς τα συνολικά σταθμισμένα στοιχεία του ενεργητικού και το λόγο των κυκλοφορούντων στοιχείων του ενεργητικού προς τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις αντίστοιχα, τη μέση απόδοση στοιχείων ενεργητικού και παθητικού, καθώς και περιορισμούς στις μεταβλητές του πάγιου ενεργητικού, του ταμείου και των διαθεσίμων στην Κεντρική Τράπεζα. Βάσει αυτών των περιορισμών και στόχων διαμορφώνεται ένα σύστημα προγραμματισμού στόχων, του οποίου η επίλυση συμβάλλει στη βελτιστοποίηση των αποκλίσεων από τα προκαθορισμένα επίπεδα προτεραιότητας των στόχων του συστήματος. Για την επιλογή των επιπέδων προτεραιότητας λαμβάνονται δύο εναλλακτικές προτάσεις, σύμφωνα με τις οποίες στη μία δίνεται πρώτη προτεραιότητα στο στόχο του δείκτη φερεγγυότητας, δεύτερη στο στόχο του δείκτη ρευστότητας και τρίτη στους υπόλοιπους στόχους, ενώ στη δεύτερη εναλλακτική πρόταση δίνεται πρώτη προτεραιότητα στο στόχο ρευστότητας, δεύτερη στο στόχο φερεγγυότητας και τρίτη στους υπόλοιπους στόχους (Κοσμίδου, Ζοπουνίδης, 2003).

Επίσης, οι μεταβολές των τιμών των επιτοκίων συμβάλλουν στη μεταβλητότητα της σύνθεσης του ενεργητικού και του παθητικού. Γίνεται φανερό, λοιπόν, ότι ο δείκτης μέσης απόδοσης στοιχείων ενεργητικού και παθητικού επηρεάζεται άμεσα, καθώς οι λογαριασμοί ενεργητικού και παθητικού που περιλαμβάνει σχετίζονται με τον επιτοκιακό κίνδυνο και συγκεκριμένα με τα επιτόκια καταθέσεων, χορηγήσεων και ομολόγων. Για την αντιμετώπιση της αβεβαιότητας στη διαχείριση του προαναφερόμενου στόχου απόδοσης χρησιμοποιείται το μοντέλο προ-

σομοίωσης Monte Carlo για τη δημιουργία σεναρίων στις τιμές των επιτοκίων. Το υπόδειγμα προγραμματισμού στόχων, που αναπτύσσεται, επιλύεται για κάθε ένα από τα σενάρια επιτοκίων που δημιουργούνται, και οι αποτελεσματικές λύσεις που προκύπτουν λαμβάνονται ως δεδομένα χρηματοοικονομικών καταστάσεων της χρονιάς 2000 για να γίνει πρόβλεψη και καθορισμός της δομής και διάρθρωσης των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού της χρονιάς 2001.

Το υπόδειγμα λαμβάνει υπόψη τις προτιμήσεις και τους στόχους των ανωτάτων τραπεζικών στελεχών και επιλύει το πρόβλημα παρουσιάζοντας μια σειρά από μελλοντικές προβλέψεις, βάσει των ακόλουθων περιορισμών και στόχων:

Περιορισμοί στρατηγικής και πολιτικής της τράπεζας
Στην κατηγορία αυτή ανήκουν περιορισμοί που υποβάλλονται από τη στρατηγική της τράπεζας σε συγκεκριμένες κατηγορίες λογαριασμών. Εντοπίζονται συγκεκριμένες κατηγορίες λογαριασμών ενεργητικού και παθητικού και ορίζεται το ελάχιστο και μέγιστο επιτρεπτό όριο για αυτές τις κατηγορίες βάσει της στρατηγικής και πολιτικής που επιθυμεί να ακολουθήσει η τράπεζα.

Στην παρούσα έρευνα, λαμβάνοντας υπόψη τα ιστορικά στοιχεία της τράπεζας, καθώς επίσης και τη γνώμη των τραπεζικών στελεχών και πραγματοποιώντας μια εμπειρική ανάλυση για τα προηγούμενα 5 οικονομικά έτη της τράπεζας, προκύπτει ότι τα συνολικά δάνεια αναμένεται να διατηρήσουν τουλάχιστον τα επίπεδα του προηγούμενου έτους, αλλά δεν μπορούν να αυξηθούν πάνω από 38%, που είναι ο μέσος ρυθμός αύξησης των δανείων. Ομοίως, οι συνολικές καταθέσεις και άλλες βραχυχρόνιες υποχρεώσεις δεν αναμένεται να αυξηθούν περισσότερο από 28% από το επίπεδο της προηγούμενης χρονιάς και δεν μπορούν να είναι χαμηλότερες από αυτό.

Περιορισμοί δομής

Η κατηγορία αυτή των περιορισμών περιλαμβάνει τους περιορισμούς που συμβάλλουν στη δομή του ισολογισμού και συγκεκριμένα στην εκπλήρωση

της λογιστικής εξίσωσης Ενεργητικό = Υποχρεώσεις + Ιδια Κεφάλαια.

Στην κατηγορία των περιορισμών δομής υπάγονται και κάποιοι περιορισμοί που υποβάλλονται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και την Τράπεζα της Ελλάδος και αφορούν τη συσχέτιση μεταξύ συγκεκριμένων λογαριασμών ενεργητικού και παθητικού.

Ο στόχος *φερεγγυότητας* χρησιμοποιείται ως ένα μέτρο κινδύνου και ορίζεται ως ο λόγος των ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας προς τα συνολικά σταθμισμένα στοιχεία του ενεργητικού. Σύμφωνα με την πρόταση της Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Commission of the European Communities, 1989), αυτός ο λόγος πρέπει να είναι μεγαλύτερος ή ίσος από 8% προκειμένου να εγγυηθεί την απαιτούμενη φερεγγυότητα.

Ο στόχος *ρευστότητας*, σύμφωνα με την πολιτική της τράπεζας θα πρέπει να είναι 0,6 και όχι μεγαλύτερος υποδεικνύοντας ότι τουλάχιστον το ήμισυ του συνολικού κεφαλαίου της τράπεζας θα πρέπει να προέρχεται από τα ρευστοποιήσιμα κυκλοφορούντα στοιχεία της τράπεζας και όχι από ξένα

κεφάλαια, όπως είναι οι καταθέσεις, ώστε να μην αντιμετωπίσει ενδεχόμενο κίνδυνο ρευστότητας.

Ο στόχος *απόδοσης ενεργητικού και παθητικού* καθορίζει το στόχο για τη συνολική αναμενόμενη απόδοση της επιλεγόμενης στρατηγικής ενεργητικού-παθητικού για το τρέχον έτος της ανάλυσης. Αυτός ο στόχος έχει τεθεί σε επίπεδο 30%, που είναι ο μέσος ρυθμός αύξησης και προκύπτει από την ανάλυση των δεδομένων των προηγούμενων ετών και ορίζεται βάσει των αναμενόμενων αποδόσεων για όλα τα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού.

Τέλος, υπάρχουν στόχοι, οι οποίοι εκφράζουν ότι οι μεταβλητές όπως το ταμείο, οι επιταγές εισπρακτέες, τα διαθέσιμα στην Τράπεζα της Ελλάδος και το πάγιο ενεργητικό θα παραμείνουν στα επίπεδα του προηγούμενου έτους.

Στα πλαίσια ανάπτυξης ενός συστήματος διαχείρισης ενεργητικού και παθητικού τραπεζών, στην παρούσα έρευνα, και λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα της συγκεκριμένης εμπορικής τράπεζας της Ελλάδας, το υπόδειγμα προγραμματισμού στόχων διατυπώνεται ως ακολούθως:

$$\text{Min } z = \sum_{k=3}^{10} d_k^+ + \sum_{k=3}^{10} d_k^- + 2d_2^- + 3d_1^- \quad (1)$$

υπό τους περιορισμούς

$$X_8 + X_9 + X_{10} \geq 7.632.392 \quad (2)$$

$$X_8 + X_9 + X_{10} \leq 1,38 \times 7.632.392 \quad (3)$$

$$Y_4 + Y_5 + Y_6 + Y_7 + Y_8 \geq 12.348.981 \quad (4)$$

$$Y_4 + Y_5 + Y_6 + Y_7 + Y_8 \leq 1,28 \times 12.348.981 \quad (5)$$

$$Y_{19} \geq 1.052.384 \quad (6)$$

$$Y_{20} \geq 2,27\% \times \sum_{i=1}^{22} X_i \quad (7)$$

$$Y_4 + Y_5 + Y_6 + Y_7 + Y_8 - 1,99(X_8 + X_9 + X_{10}) = 0 \quad (8)$$

$$Y_4 + Y_5 + Y_6 + Y_7 + Y_8 - 2,29(X_4 + X_5 + X_{11} + X_{12} + X_{13}) = 0 \quad (9)$$

$$Y_4 + Y_5 + Y_6 + Y_7 + Y_8 - 5,67X_3 = 0 \quad (10)$$

$$\sum_{i=1}^{22} X_i - \sum_{j=1}^{20} Y_j = 653.116 \quad (11)$$

$$\sum_{i=1}^{22} X_i \leq 1,30 \times 17.327.046 \quad (12)$$

$$Y_{19} - 0,3349Y_{20} - 0,2X_4 - 0,5X_8 - 0,7X_9 - 0,5X_{10} - 0,2X_{11} - 0,4X_{12} - X_{13} - d_1^+ + d_1^- = 8\% \quad (13)$$

$$\sum_{i=1}^{21} X_i - 0,6 \sum_{j=1}^{18} Y_j - d_2^+ + d_2^- = 0 \quad (14)$$

$$X_8 + X_9 + X_{10} - d_3^+ + d_3^- = 1,38 \times 7.632.392 \quad (15)$$

$$Y_4 + Y_5 + Y_6 + Y_7 + Y_8 - d_4^+ + d_4^- = 1,28 \times 12.348.981 \quad (16)$$

$$\sum_{i=1}^{22} R_i^X X_i - \sum_{j=1}^{20} R_j^Y Y_j - d_5^+ + d_5^- = 30\% \times 17.327.046 + 653.116 \quad (17)$$

$$X_1 - 0,01 \times 17.327.046 + d_6^- - d_6^+ = 0 \quad (18)$$

$$X_2 - 0,004 \times 17.327.046 + d_7^- - d_7^+ = 0 \quad (19)$$

$$X_3 - 0,14 \times 17.327.046 + d_8^- - d_8^+ = 0 \quad (20)$$

$$X_{22} - 0,015 \times 17.327.046 + d_9^- - d_9^+ = 0 \quad (21)$$

$$Y_4 + Y_5 + Y_6 + d_{10}^- - d_{10}^+ = 73,31\% \times 17.327.046 \quad (22)$$

$$X_i \geq 0, Y_j \geq 0, d_k^+ \geq 0, d_k^- \geq 0, \text{ για όλα τα } i = 1, 2, \dots, 22, j = 1, 2, \dots, 20, k = 1, 2, \dots, 10 \quad (23)$$

όπου

X_i : το στοιχείο i του ενεργητικού, $\forall i = 1, \dots, 22$

Y_j : το στοιχείο j του παθητικού, $\forall j = 1, \dots, 20$

d_k^+ : υπερεπίτευξη του στόχου k , $\forall k = 1, \dots, 10$

d_k^- : υποεπίτευξη του στόχου k , $\forall k = 1, \dots, 10$

3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Στην παρούσα έρευνα, το βασικό άγνωστο στοιχείο στο παραπάνω πρόβλημα προγραμματισμού στόχων είναι ο στόχος της απόδοσης στοιχείων ενεργητικού και παθητικού (εξίσωση 17). Ο στόχος αυτός περιλαμβάνει τα επιτόκια ομολόγων, χορηγήσεων και καταθέσεων στην τράπεζα. Προκειμένου να αντιμετωπι-

στεί επιτυχώς η αβεβαιότητα στις παραμέτρους αυτές μια προσέγγιση ανάλυσης σεναρίων λαμβάνει χώρα. Αυτή η ανάλυση περιλαμβάνει τη θεώρηση 2.500 σεναρίων στις παραπάνω προαναφερόμενες αβέβαιες παραμέτρους. Χρησιμοποιείται, λοιπόν, το υπόδειγμα προσομοίωσης Monte Carlo για τη δημιουργία σεναρίων στις τιμές των επιτοκίων προκειμένου να ληφθεί υπόψη στην ανάλυση ο επιτοκιακός κίνδυνος.

Ειδικότερα, αρχικά, δημιουργούνται 50 σεσάκια

για τα επιτόκια καταθέσεων R_D της τράπεζας, που κυμαίνονται μεταξύ 3,5% και 7% και θεωρούνται κανονικά κατανεμημένες τυχαίες μεταβλητές με μέση τιμή 5,25% και τυπική απόκλιση 0,55% (Κούνια et al., 1985, Griffiths et al., 1992). Για κάθε σενάριο επί των επιτοκίων καταθέσεων δημιουργούνται 50 σενάρια για τα επιτόκια των ομολόγων R_B τα οποία θεωρούνται ως κανονικά κατανεμημένες τυχαίες μεταβλητές, οι τιμές των οποίων κυμαίνονται μεταξύ 10% και 13%. Γνωρίζοντας ότι οι τράπεζες προσδιορίζουν τα επιτόκια των χορηγήσεών τους σε επίπεδα υψηλότερα από αυτά των καταθέσεων, τα επιτόκια χορηγήσεων R_L , στην παρούσα έρευνα, ορίζονται ως εξής: $R_L = R_D + S$, όπου S είναι η διαφορά (spread) μεταξύ των επιτοκίων χορηγήσεων R_L και των επιτοκίων καταθέσεων R_D . Η διαφορά αυτή κυμαίνεται, στα πλαίσια της έρευνας, μεταξύ 3% και 4% και ορίζεται ως κανονικά κατανεμημένη τυχαία μεταβλητή με μέση τιμή 3,5% και τυπική απόκλιση 0,13%.

Το υπόδειγμα προγραμματισμού στόχων επι-

λύεται για κάθε ένα από τα 2.500 σενάρια επιτοκίων και προκύπτουν 2.500 διαφορετικές λύσεις. Κάθε μια από αυτές τις λύσεις αποτιμάται στη συνέχεια για όλα τα σενάρια προκειμένου να καθοριστεί την αναμενόμενη απόδοση και τον αντίστοιχο κίνδυνο. Η ανάλυση αυτή οδηγεί σε 207 μη κυρίαρχες λύσεις στα πλαίσια της αναμενόμενης απόδοσης και του κινδύνου. Οι λύσεις αυτές μπορούν να θεωρηθούν ως ισοδύναμες στρατηγικές ALM που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν κατά τη διάρκεια του επόμενου έτους. Για λόγους σύγκρισης, λαμβάνεται υπόψη στην ανάλυση και η πραγματική στρατηγική (ΠΣ) που ακολούθησε η τράπεζα κατά τη διάρκεια του έτους 2000. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι όλες οι τιμές των αποτελεσμάτων παρουσιάζονται σε ευρώ. Λαμβάνοντας υπόψη τις τελικές τιμές των πιο σημαντικών μεταβλητών απόφασης για 10 μη-κυρίαρχες λύσεις υπολογίζεται η μέγιστη και η ελάχιστη τιμή για κάθε μια από αυτές, οι οποίες παρουσιάζονται στον Πίνακα 2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Μέγιστη και ελάχιστη τιμή των πιο σημαντικών μεταβλητών απόφασης για 10 μη-κυρίαρχες λύσεις βάσει της εναλλακτικής 1 (1η προτεραιότητα: στόχος φερεγγυότητας, 2η προτεραιότητα: στόχος ρευστότητας, 3η προτεραιότητα: υπόλοιποι στόχοι) (2000)

Μεταβλητές	ΠΣ	Ελάχιστη τιμή	Μέγιστη τιμή
X_2	79.080	70.642,61	71.089,32
X_3	1.884.009	2.786.565,37	2.786.643,04
X_4	6.976.945	164.344,93	4.160.295,45
X_8	8.262.492	189.120,55	7.679.796,41
X_9	3.610.829	70.915,23	128.609,86
X_{10}	19.373	189.120,55	7.679.605,40
Y_1	851.489	24.298,12	27.695,33
Y_2	3.205.814	23.602,78	26.304,01
Y_3	986.569	67.995,76	168.129,37
Y_4	3.070.110	12.087.319,52	12.087.491,95
Y_5	6.712.749	305.308,60	309.578,33
Y_6	5.637.741	305.371,79	310.495,26
Y_7	189.980	3.009.223,65	3.018.212,77
Y_8	4.515.094	83.276,81	83.436,93
Y_{19}	744.577	5.024.162,69	5.108.500,67
Y_{20}	49.466	526.970,02	528.990,49

Αναλύοντας το περιεχόμενο του Πίνακα 2 και συγκρίνοντάς το με τα πραγματικά αποτελέσματα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της τράπεζας (ΠΣ), προκύπτει ότι οι λογαριασμοί που αναφέρονται στις επιταγές εισπρακτέες και στα διαθέσιμα στην Τράπεζα της Ελλάδος (X_2 , X_3) δεν διαφέρουν σημαντικά από τις πραγματικές. Οι τιμές της X_2 κυμαίνονται σε ένα διάστημα (70.642,61, 71.089,32) και της X_3 στο διάστημα (2.786.565,37, 2.786.643,04), ενώ οι αντίστοιχες πραγματικές τιμές είναι για τη μεταβλητή των επιταγών εισπρακτέων ($X_2=79.080$) και για τα διαθέσιμα στην Τράπεζα της Ελλάδος ($X_3=1.884.009$). Αυτό οφείλεται στον περιορισμό που έχει υποβληθεί όσον αφορά τις μεταβλητές των επιταγών εισπρακτέων και των διαθεσίμων στην Τράπεζα της Ελλάδος να κυμαίνονται στα επίπεδα των προηγούμενων χρόνων. Οι τιμές των μεταβλητών που προέκυψαν από το προτεινόμενο υπόδειγμα προγραμματισμού στόχων και αναφέρονται στις χορηγήσεις και στις καταθέσεις, όπως είναι οι λογαριασμοί βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις κατά πελατών (X_8), μακροπρόθεσμες απαιτήσεις κατά πελατών (X_9), λοιπές απαιτήσεις κατά πελατών (X_{10}), υποχρεώσεις όψης προς πιστωτικά ιδρύματα (Y_1), υποχρεώσεις προθεσμίας προς πιστωτικά ιδρύματα (Y_2), υποχρεώσεις από πράξεις προσωρινής εκχώρησης (Y_3), καταθέσεις όψης (Y_4), ταμειευτηρίου (Y_5), προθεσμίας (Y_6), επιταγών και εντολών πληρωτέων (Y_7), καθώς και υποχρεώσεις προς πελάτες από πράξεις προσωρινής εκχώρησης (Y_8), διαφέρουν σημαντικά από τις πραγματικές τιμές (ΠΣ) του 2000. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι συγκεκριμένοι περιορισμοί έχουν υποβληθεί στους στόχους των χορηγήσεων και καταθέσεων στο προτεινόμενο υπόδειγμα. Επιπλέον, η εκτέλεση της ανάλυσης προσομοίωσης μέσω της δημιουργίας σεναρίων για τις τιμές των επιτοκίων καταθέσεων, χορηγήσεων και ομολόγων συνέβαλε στην επιλογή της συγκεκριμένης βέλτιστης λύσης για την τράπεζα, όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα 2.

Στην περίπτωση που τα τραπεζικά στελέχη θεωρήσουν διαφορετικά σενάρια επιτοκίων, ανάλογα με τις προτιμήσεις τους και την πολιτική της τράπεζας, είναι δυνατό να προκύψουν διαφορετικές βέλτιστες λύσεις.

Επίσης, μια ανάλυση ευαισθησίας λαμβάνει χώρα εξετάζοντας τις επιπτώσεις αλλαγής στη σειρά προτεραιότητας των στόχων. Στη δεύτερη εναλλακτική πρόταση δίνεται πρώτου βαθμού προτεραιότητα στο στόχο ρευστότητας, δεύτερου βαθμού στο στόχο φερεγγυότητας και τρίτου βαθμού στους υπόλοιπους στόχους. Η βέλτιστη λύση των τελικών τιμών των πιο σημαντικών μεταβλητών απόφασης για τις 3 μη-κυρίαρχες λύσεις (αναφέρονται οι 3 από τις 10 μη-κυρίαρχες λύσεις, οι υπόλοιπες παρουσιάζονται στο βιβλίο των Κοσμίδου και Ζοπουνίδη, 2003) για τις δύο εναλλακτικές παρουσιάζεται στον Πίνακα 3.

Αναλύοντας, τώρα, το περιεχόμενο του Πίνακα 3 προκύπτει ότι η σύγκριση των λύσεων της δεύτερης εναλλακτικής του προβλήματος με την πρώτη υποδεικνύει ότι οι βέλτιστες τιμές των μεταβλητών αλλάζουν μόνο οριακά. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι οι αρχικές λύσεις δεν αποκλίνουν πολύ από τις τιμές-στόχους των περιορισμών-στόχων των χορηγήσεων και των καταθέσεων. Αλλαγές στη σειρά προτεραιότητας, δίνοντας πρώτη προτεραιότητα στο δείκτη ρευστότητας και δεύτερη στο δείκτη φερεγγυότητας, δεν είχαν σημαντική επίπτωση στα αποτελέσματα (εναλλακτική 2).

Ανάλυση πρόβλεψης

Στα πλαίσια, λοιπόν, της ανάπτυξης ενός υποδείγματος διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων τραπεζών στην παρούσα έρευνα, λαμβάνοντας υπόψη τις τιμές των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού που προέκυψαν για το έτος 2000, γίνεται πρόβλεψη και προσδιορισμός των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού για το έτος 2001, παρέχοντας τη δυνατότητα στα τραπεζικά στελέχη να προ-

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
Αποτελέσματα σημαντικών μεταβλητών απόφασης για τις 3 μη-κυρίαρχες λύσεις
βάσει των δύο εναλλακτικών (2000)

Μεταβλητές	ΠΣ	Εναλλακτική 1			Εναλλακτική 2		
		Λύση 1	Λύση 2	Λύση 3	Λύση 1	Λύση 2	Λύση 3
X ₂	79.080	71.072	70.988	70.929	71.072	70.988	70.929
X ₃	1.884.009	2.786.630	2.786.624	2.786.629	2.786.312	2.786.303	2.786.311
X ₄	6.976.945	4.160.295	164.345	164.345	4.159.508	164.345	164.345
X ₈	8.262.492	7.676.225	189.120	7.674.591	7.675.319	189.120	7.673.683
X ₉	3.610.829	74.451	76.322	76.081	74.451	76.322	76.081
X ₁₀	19.373	189.120	7.674.334	189.120	189.120	7.673.420	189.120
Y ₁	851.489	25.462	25.536	24.972	25.462	25.536	24.972
Y ₂	3.205.814	24.850	24.414	23.847	24.851	24.414	23.847
Y ₃	986.569	70.293	157.236	155.150	70.294	157.236	155.150
Y ₄	3.070.110	12.087.411	12.087.446	12.087.492	12.087.411	12.087.446	12.087.492
Y ₅	6.712.749	306.458	307.060	306.120	306.458	307.060	306.120
Y ₆	5.637.741	307.115	307.286	306.201	307.115	307.286	306.201
Y ₇	189.980	3.015.859	3.015.045	3.017.097	3.014.057	3.013.286	3.015.289
Y ₈	4.515.094	83.352	83.319	83.276	83.351	83.319	83.276
Y ₁₉	744.577	5.084.589	5.066.385	5.076.545	5.086.391	5.068.204	5.078.352
Y ₂₀	49.466	527.134	528.695	528.555	527.134	528.695	528.555

βαίνουν σε μακροπρόθεσμες στρατηγικές διαχείρισης ενεργητικού και παθητικού. Με παρόμοιο τρόπο το παραπάνω υπόδειγμα προγραμματισμού στόχων επιλύεται και μια ανάλυση ευαισθησίας λαμβάνει χώρα εξετάζοντας τις επιπτώσεις αλλαγής στη σειρά προτεραιότητας των στόχων. Ο ακόλουθος Πίνακας 4 (στην επόμενη σελίδα) παρουσιάζει τα αποτελέσματα των πιο σημαντικών μεταβλητών απόφασης για τις 3 μη-κυρίαρχες λύσεις για τις δύο εναλλακτικές όπως προέκυψαν από την ανάλυση πρόβλεψης.

Αναλύοντας το περιεχόμενο του Πίνακα 4, παρατηρείται ότι οι τιμές των μεταβλητών που αφορούν τους επιμέρους λογαριασμούς διαφοροποιούνται σε αρκετές από τις λύσεις και στις δύο εναλλακτικές και κυρίως στις πιο βασικές κατηγορίες λογαριασμών, όπως είναι οι χορηγήσεις και οι καταθέσεις, ενώ παραμένουν οριακά αμετά-

βλητες οι υπόλοιπες κατηγορίες λογαριασμών. Πιο συγκεκριμένα, ο λογαριασμός “Κρατικά και άλλα αξιόγραφα Ελληνικού Δημοσίου” (X₄) δεν παρουσιάζει σημαντική διαφορά στις τρεις λύσεις για τις δύο εναλλακτικές, ενώ ο λογαριασμός “Βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις κατά πελατών” (X₈) παρουσιάζει σημαντικές διαφορές μεταξύ της λύσης 1 και 2 για τις δύο εναλλακτικές. Τέλος, η σύγκριση των λύσεων της δεύτερης εναλλακτικής του προβλήματος με την πρώτη εναλλακτική αποδεικνύει ότι οι βέλτιστες τιμές των μεταβλητών αλλάζουν οριακά. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η βαρύτητα στα επίπεδα προτεραιότητας δόθηκε στους στόχους ρευστότητας και φερεγγυότητας και δεν αποκλίνουν πολύ από τις τιμές των περιορισμών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4
Αποτελέσματα σημαντικών μεταβλητών απόφασης της ανάλυσης πρόβλεψης
για τις 3 μη-κυρίαρχες λύσεις βάσει των δύο εναλλακτικών (2001)

Μεταβλητές	Εναλλακτική 1			Εναλλακτική 2		
	Λύση 1	Λύση 2	Λύση 3	Λύση 1	Λύση 2	Λύση 3
X ₂	95.968	96.149	96.230	95.968	96.149	96.230
X ₃	3.273.417	3.273.695	3.272.961	3.273.919	3.274.216	3.273.471
X ₄	6.633.069	217.176	217.053	6.660.727	217.967	217.841
X ₈	261.785	10.654.677	10.647.646	261.785	10.656.425	10.649.356
X ₉	72.636	68.980	73.546	72.636	68.980	73.546
X ₁₀	10.650.086	261.785	261.785	10.651.770	261.785	261.785
Y ₁	14.567	29.870	14.994	14.567	29.870	14.994
Y ₂	13.230	13.722	13.917	13.230	13.722	13.917
Y ₃	14.567	14.935	14.994	14.567	14.935	14.994
Y ₄	15.983.679	15.963.902	15.937.113	15.983.679	15.963.902	15.937.113
Y ₅	147.688	144.941	168.428	147.688	144.941	168.429
Y ₆	144.267	166.718	169.870	144.267	166.718	169.870
Y ₇	4.905.586	4.907.397	4.902.617	4.908.853	4.910.789	4.905.935
Y ₈	128.725	128.798	128.947	128.725	128.798	128.947
Y ₁₉	7.080.213	7.058.561	7.077.368	7.076.945	7.055.169	7.074.051
Y ₂₀	594.806	595.125	595.400	594.806	595.125	595.400

4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Συνοψίζοντας, προκύπτει ότι με βάση τα δεδομένα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων του οικονομικού έτους 1999, τις προτιμήσεις και τους στόχους των τραπεζικών στελεχών, η ανάπτυξη του παραπάνω προβλήματος προγραμματισμού στόχων συμβάλλει στον προσδιορισμό των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού για το έτος 2000 και στη συνέχεια για το 2001. Το προτεινόμενο υπόδειγμα προγραμματισμού στόχων παρέχει τη δυνατότητα στα διοικητικά και τραπεζικά στελέχη να προβαίνουν σε διαφορετικά σενάρια επιτοκίων και διατυπώνοντας τις εμπειρίες και προτιμήσεις τους, καθώς και την εκάστοτε πολιτική της τράπεζας να καταλήγουν σε διαφορετικές βέλτιστες λύσεις.

Λαμβάνοντας υπόψη την πολιτική που ακολουθήθηκε για την ανάπτυξη του προτεινόμενου υπο-

δείγματος στα πλαίσια της παρούσας έρευνας, μέσα από τη διαμόρφωση των περιορισμών και στόχων προκύπτουν ενδιαφέροντα συμπεράσματα. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων που προέκυψαν για το έτος 2000 και η σύγκρισή τους με την πραγματική στρατηγική που ακολουθήθηκε κατά το έτος αυτό, υποδεικνύει ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές στις μεταβλητές των λογαριασμών απαιτήσεων και υποχρεώσεων προς τους πελάτες και τα πιστωτικά ιδρύματα. Είναι γεγονός, ότι σε μια εμπορική τράπεζα, το μεγαλύτερο ποσοστό εσόδων προκύπτει από τις καταθέσεις και τις χορηγήσεις, για το λόγο αυτό λοιπόν, οι προαναφερόμενοι λογαριασμοί θεωρούνται και οι πιο σημαντικοί στη διαμόρφωση του ισολογισμού της τράπεζας. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας υποδηλώνουν ορισμένες στρατηγικές που ενδεχομένως να ακολουθήσει η τράπεζα προκειμένου να διαμορφώσει τον ισολογισμό της ώστε να πετύχει μια βέλτιστη διαχείριση ενεργητικού-παθητικού.

- Η προώθηση νέων τραπεζικών προϊόντων, όπως επίσης και η διερεύνηση των προϊόντων που διατίθενται στους επενδυτές και τους δανειολήπτες θα συμβάλει στην προσέλκυση μεγάλου αριθμού πελατών και επομένως στη βέλτιστη τραπεζική επενδυτική και χρηματοδότηση μεγάλων επιχειρήσεων.
- Εκτός, όμως, από την ποιότητα των νέων τραπεζικών προϊόντων, ένας άλλος παράγοντας που συμβάλλει στην αύξηση του αριθμού πελατών και αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία μέσα στο ανταγωνιστικό περιβάλλον είναι η ποιότητα στην εξυπηρέτηση των πελατών, κάτι που προϋποθέτει την άριστη εκπαίδευση του προσωπικού.
- Η τράπεζα οφείλει να προσανατολίζεται στα νέα δεδομένα και να αναθεωρεί τη στρατηγική της, ώστε να πετυχαίνει εντοπισμό τομέων με δυνατότητες συνεχούς ανάπτυξης, υψηλό επίπεδο παρεχόμενης εξυπηρέτησης, εκτίμησης και εμπιστοσύνης από το μέρος των πελατών.
- Τέλος, ένα σημαντικό ζήτημα στη βέλτιστη διαχείριση των στοιχείων ενεργητικού-παθητικού είναι η διαχείριση του λειτουργικού κόστους και της τεχνολογίας. Η πολυπλοκότητα των τραπεζικών δραστηριοτήτων αύξησε σημαντικά και κινδύνους που συνδέονται με τη διευρυμένη δυσκολία εποπτείας, συντονισμού και ελέγχου του συνόλου των δραστηριοτήτων στα τραπεζικά ιδρύματα, δηλαδή το λειτουργικό κίνδυνο. Η διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου αποτελεί ένα διακριτό τομέα επιχειρησιακής δράσης με ξεχωριστή διοικητική διάρθρωση, εργασία και διαδικασίες. Η αναδιάρθρωση των επιχειρησιακών δομών και η εισαγωγή νέων τεχνολογικών δομών συμβάλλουν σε μια τράπεζα χαμηλού κόστους. Αυτό συνεπάγεται την απόκτηση ενός σημαντικού ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος έναντι των άλλων τραπεζών, το οποίο εκφράζεται με την πολιτική προσέλκυσης δανείων και καταθέσεων μέσω χαμηλότερων επιτοκίων δανεισμού και υψηλότερων επιτοκίων καταθέσεων.

Οι στρατηγικές αυτές επιλογές των τραπεζικών στελεχών επιβάλλουν την προσέλκυση μεγαλύτερου αριθμού πελατών, την αύξηση της ποικιλίας των δραστηριοτήτων τους, την αποκέντρωση της λειτουργίας τους και τη λήψη αποφάσεων, καθώς επίσης και την ικανότητά τους να παρέχουν υπηρεσίες υψηλής ποιότητας.

Τέλος, δεδομένου του γεγονότος ότι οι ισχυρές ανταγωνιστικές πιέσεις της τελευταίας δεκαετίας έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός ασταθούς και έντονα μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος στην ευρωπαϊκή αλλά και γενικότερα στη διεθνή τραπεζική αγορά, οι τράπεζες αντιμετωπίζουν τις τεράστιες αλλαγές που προέρχονται από την απαλλαγή του τραπεζικού συστήματος από κανονιστικές ρυθμίσεις, τις ευκαιρίες και απειλές των εκτεταμένων συγχωνεύσεων και εξαγορών που πραγματοποιούνται, καθώς και τη διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων και αγορών (Πρωτόπαπας, 1997). Οι τράπεζες, κάτω από την πίεση αυτών των φαινομένων σε συνδυασμό με την αυξανόμενη αβεβαιότητα και τον κίνδυνο που προκύπτει εξαιτίας των παραπάνω, αναγκάζονται να γίνουν περισσότερο ανταγωνιστικές και να αναπτύξουν μακροπρόθεσμες στρατηγικές προκειμένου να αντιμετωπίσουν την κάλυψη των αναγκών για νέα προϊόντα, να επεκτείνουν τη γεωγραφική τους παρουσία και τη συμμετοχή τους στις νέες αγορές επομένως να προβούν στην αποτελεσματικότερη διαχείριση των χρηματοοικονομικών κινδύνων (πιστωτικός κίνδυνος, λειτουργικός κίνδυνος, κίνδυνος αγοράς, συναλλαγματικός κίνδυνος, κ.λπ.) και στη βέλτιστη διάρθρωση των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού τους. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της δυνατότητας που παρέχει το υπόδειγμα προγραμματισμού στόχων στον αποφασίζοντα/τραπεζικό στέλεχος να καθορίσει ορισμένες πληροφορίες σχετικά με τις προτιμήσεις του στους προκαθορισμένους στόχους του προβλήματος. Οι πληροφορίες αυτές μπορούν να αφορούν τον καθορισμό των στόχων και περιορισμών που πρέπει να βελτιωθούν, την αξιολόγηση ορισμένων λύσεων που παράγονται με βάση τις πληροφορίες

που καθορίζονται στη διάρκεια της διαδικασίας επίλυσης (Δούμπος, Ζοπουνίδης, 2001). Με τον καθορισμό των πληροφοριών εντοπίζεται μια νέα βέλτιστη λύση, η οποία αποτελεί τη βάση για τη συνέχιση της ίδιας διαδικασίας μέχρι να εντοπιστεί η βέλτιστη λύση, η οποία ανταποκρίνεται κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο στις προτιμήσεις και την πολιτική που ακολουθεί ή επιθυμεί να εφαρμόσει το διοικητικό συμβούλιο της τράπεζας.

Η ανάπτυξη του συγκεκριμένου υποδείγματος διαχείρισης ενεργητικού και παθητικού δίνει τη δυνατότητα στα χρηματοοικονομικά ιδρύματα και συγκεκριμένα στις τράπεζες να προχωρούν σε διάφορα σενάρια της οικονομικής τους πορείας για το μέλλον, με κύριο στόχο τη διαχείριση των επιτοκίων καταθέσεων, χορηγήσεων και ομολόγων που προέρχονται από τις μεταβολές των παραμέτρων της αγοράς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Commission of the European Communities, "Proposal for directive concerning the solvency ratio for credit institutions", COM (89) 239 Final, 1989.

Griffiths, W. E., Carter Hill, R. and Judge, G.G. (1992), *Learning and Practicing Econometrics*, John Wiley and Sons, New York.

Kosmidou, K. and Spathis, Ch., (2000), "Euro and profitability of Greek Banks", *European Research Studies Journal*, 3/3-4, 43-56.

Kosmidou, K. and Zopounidis, C. (2001), *Bank Asset Liability Management Techniques: An Overview*, Zopounidis C., P.M. Pardalos, G. Baourakis (Eds.), *Fuzzy Set Systems in Management and Economy*, World Scientific Publishers, 255-268.

Δούμπος, Μ. και Ζοπουνίδης Κ., (2001), *Πολυκριτήριες μέθοδοι ταξινόμησης: Θεωρία και Εφαρμογές*, Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα.

Ζοπουνίδης, Κ., (1998), *Ανάλυση και Διαχείριση Χρηματοοικονομικών Κινδύνων: Πολυκριτήριες Προσεγγίσεις*, Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα.

Κοσμίδου, Κ. και Ζοπουνίδης Κ., (2003), *Συστήματα διαχείρισης τραπεζικών κινδύνων: Η περίπτωση του Asset Liability Management*, Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα.

Κούνια, Σ., Κολυβά-Μαχαίρα, Φ., Μπαγιάτη, Κ. και Μπόρα-Σέντα, Ε. (1985), *Εισαγωγή στη Στατιστική*, Θεσσαλονίκη.

Πρωτόπαπας, Χ., (1997), *Τράπεζες & Ποιότητα*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσ/νίκη.

Αλλαγές στις μεθόδους υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων λειτουργικού κινδύνου

ΙΩΑΝΝΗ Γ. ΧΑΤΖΗΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Μαθηματικού, MSc Financial Mathematics

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το άρθρο αποσκοπεί στην καταγραφή των αλλαγών που επήλθαν με το 3ο Συμβουλευτικό Κείμενο της Επιτροπής της Βασιλείας για το Νέο Σύμφωνο Κεφαλαιακής Επάρκειας αναφορικά με το λειτουργικό κίνδυνο.

Το 3ο Συμβουλευτικό Κείμενο τροποποιεί τις μεθοδολογίες υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων, διευκρινίζει σειρά θεμάτων που εκκρεμούσαν και τέλος προσδιορίζει περαιτέρω τις ελάχιστες προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για την υιοθέτηση των μεθόδων – οι οποίες κατά το μάλλον ή ήττον αυξήθηκαν. Το άρθρο καταλήγει με αναφορά σε συγκεκριμένο παράδειγμα για τον τρόπο υπολογισμού του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας όπου και γίνεται ανάλυση της συναρτησιακής σχέσης του με το ακαθάριστο εισόδημα.

Όπως είναι πλέον γνωστό, το Νέο Σύμφωνο για την Κεφαλαιακή Επάρκεια θα περιλαμβάνει και το λειτουργικό κίνδυνο. Η Επιτροπή της Βασιλείας έχει προτείνει τρεις διαφορετικές μεθόδους υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεών του.

A) Τη μέθοδο βασικού δείκτη (Basic Indicator Approach) ή BIA

B) Την τυποποιημένη μέθοδο (Standardized Approach) ή STA

Γ) Την προηγμένη μέθοδο μέτρησης (Advanced Measurement Approach) ή AMA

Με το τρίτο της συμβουλευτικό κείμενο (Απρίλιος 2003), η Επιτροπή της Βασιλείας συγκεκριμενοποιεί κάποια θέματα που είχε αφήσει ανοιχτά, τροποποιεί τις υπάρχουσες μεθόδους, αφήνοντας παράλληλα την αίσθηση ότι οι ελάχιστες απαιτήσεις για υιοθέτηση μιας εκ των τριών μεθόδων αυξήθηκαν. Ας σημειωθεί ότι αυτό το συμβουλευτικό κείμενο είναι το τρίτο και τελευταίο. Το οριστικό Νέο Σύμφωνο Κεφαλαιακής Επάρκειας της Βασιλείας, το οποίο δεν αναμένεται να διαφέρει σημαντικά από το τρίτο συμβουλευτικό κείμενο, θα ανακοινωθεί στα τέλη του 2003.

Στον Πυλώνα I του συμβουλευτικού εγγράφου και όσον αφορά στο Λειτουργικό Κίνδυνο έχουν επέλθει οι παρακάτω αλλαγές ανά μέθοδο:

Ι ΜΕΘΟΔΟΣ ΒΑΣΙΚΟΥ ΔΕΙΚΤΗ (BIA)

Οριστικοποιήθηκε το ύψος του συντελεστή άλφα σε 15%. Έτσι ο τύπος υπολογισμού του απαιτούμενου κεφαλαίου για κάλυψη λειτουργικών κινδύνων είναι:

$$K_{BLA} = \overline{GI} * 15\%$$

όπου $\overline{GI}$, ο μέσος όρος του ακαθάριστου εισοδήματος της τράπεζας, τα τελευταία 3 χρόνια και K_{BLA} οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για λειτουργικό κίνδυνο.

Επισημαίνεται, ότι οι τράπεζες, οι οποίες θα χρησιμοποιήσουν αυτή τη μέθοδο, “ενθαρρύνονται να συμμορφωθούν με τις οδηγίες της Επιτροπής σύμφωνα με το κείμενο ‘Αρχές Βέλτιστης Πρακτικής για τη Διαχείριση και την Εποπτεία του Λειτουργικού Κινδύνου’”⁽¹⁾.

II ΤΥΠΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΘΟΔΟΣ (STA)

Σε αυτήν τη μέθοδο έχουν επέλθει οι πιο ουσιαστικές αλλαγές:

- Συγκεκριμενοποιήθηκαν οι συντελεστές β για κάθε κατηγορία-δραστηριότητα της τράπεζας (βλ. Πίνακα 1)

ΠΙΝΑΚΑΣ 1	
Κατηγορία - Δραστηριότητα ⁽²⁾ :	Συντελεστής Βήτα
Corporate Finance: β_1	18%
Trading and Sales: β_2	18%
Retail Banking: β_3	12%
Commercial Banking: β_4	15%
Payment & Settlement: β_5	18%
Agency Services: β_6	15%
Asset Management: β_7	12%
Retail Brokerage: β_8	12%

Ετσι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις που θα υπολογίζονται με αυτή τη μέθοδο θα δίνονται από τον τύπο

$$K_{STA} = \sum_{i=1}^8 K_i$$

$$\text{όπου } K_i = \beta_i * \overline{GI}_i, i = 1, \dots, 8$$

και $\overline{GI}_i$ (λεγόμενος και δείκτης έκθεσης) ο μέσος όρος του ακαθάριστου εισοδήματος (Gross Income) της τράπεζας, των τριών τελευταίων ετών, για τη συγκεκριμένη κατηγορία – δραστηριότητα.

- Εισήχθη νέα εναλλακτική τυποποιημένη μέθοδος (Alternative Standardized Approach, ASA).

Σύμφωνα με αυτή τη μέθοδο και υπό την προϋπόθεση της προηγούμενης έγκρισης των εθνικών εποπτικών αρχών, οι τράπεζες θα μπορούν να υπολογίζουν το απαιτούμενο κεφάλαιο με την ίδια μεθοδολογία όπως και στην τυποποιημένη μέθοδο για τις 6 κατηγορίες-δραστηριότητες εκτός των Retail και Commercial Banking. Η κεφαλαιακή απαίτηση για αυτές τις δύο κατηγορίες-δραστηριότητες θα υπολογίζεται ως εξής: Ο μέσος όρος των τριών τελευταίων ετών του συνόλου των απαιτήσεων (“Loans and Advances”) της τράπεζας, πολλαπλασιασμένος με ένα συντελεστή 0,035, θα αντικαθιστά το ακαθάριστο εισόδημα των συγκεκριμένων κατηγοριών-δραστηριοτήτων ως το δείκτη έκθεσης. Οι συντελεστές β παραμένουν αμετάβλητοι για την κάθε κατηγορία-δραστηριότητα. Ετσι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για τις συγκεκριμένες κατηγορίες-δραστηριότητες είναι

$$K_3 = 0,035 \cdot \overline{LA}_{RB} \cdot \beta_3, K_4 = 0,035 \cdot \overline{LA}_{CB} \cdot \beta_4$$

όπου $\overline{LA}_{RB}$ και $\overline{LA}_{CB}$ ο μέσος όρος των τριών τελευταίων ετών των συνολικών απαιτήσεων στο Retail και Commercial Banking, αντίστοιχα.

Ο υπολογισμός λοιπόν των κεφαλαιακών απαιτήσεων για λειτουργικό κίνδυνο υπό τη μέθοδο ASA θα γίνεται ως εξής:

$$K_{ASA} = \sum_{\substack{i=1 \\ i \neq 3, 4}}^8 K_i + \sum_{i=3}^4 K_i$$

⁽¹⁾ Basel Committee (2003): *Sound Practices for the management and supervision of Operational Risk*, February.

⁽²⁾ Σκόπια η ορολογία παραμένει στην αγγλική. Στο παράρτημα 6 του 3ου Συμβουλευτικού Κειμένου (σελ. 199) απεικονίζεται το σύνολο των δραστηριοτήτων ανά κατηγορία.

Οι τράπεζες θα μπορούν να ενοποιήσουν αν επιθυμούν αυτές τις δύο κατηγορίες (Retail και Commercial), αλλά θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν το μεγαλύτερο συντελεστή β από αυτές τις δύο κατηγορίες-δραστηριότητες, δηλ. $\beta = 15\%$.

Ανάλογα, αν δεν μπορούν να διαχωρίσουν τις δραστηριότητές τους στις υπόλοιπες 6 κατηγορίες, θα μπορούν να τις ενοποιήσουν χρησιμοποιώντας, όμως, συντελεστή $\beta = 18\%$ ⁽³⁾.

➤ Γενικότερα η Επιτροπή έθεσε τον πήχυ ψηλότερα, σε ό,τι αφορά την τυποποιημένη μέθοδο και οι απαιτήσεις πλησίασαν αυτές της προηγμένης μεθόδου μέτρησης. Η Επιτροπή έχει κάνει πλέον πιο συγκεκριμένες προτάσεις σύμφωνα με τις οποίες:

“Η τράπεζα πρέπει να έχει ένα σύστημα διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου με σαφείς αρμοδιότητες ανατεθειμένες σε τμήμα διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου. Το τμήμα διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου θα πρέπει:

- *Να αναπτύσσει στρατηγικές για την αναγνώριση, αποτίμηση, παρακολούθηση και έλεγχο-περιορισμό του λειτουργικού κινδύνου.*
- *Να σχεδιάζει και να εκτελεί τη μεθοδολογία αποτίμησης λειτουργικού κινδύνου του ιδρύματος.*
- *Να σχεδιάζει και να εκτελεί ένα σύστημα αναφοράς λειτουργικών κινδύνων”.*

Επίσης, γίνεται πιο συγκεκριμένη αναφορά στη συλλογή δεδομένων και απωλειών που είναι σχετικά με λειτουργικό κίνδυνο.

“Πρέπει να γίνεται συστηματική συλλογή δεδομένων ανά κατηγορία-δραστηριότητα. Το σύστημα αποτίμησης του λειτουργικού κινδύνου θα πρέπει να είναι ενσωματωμένο στη διαδικασία διαχείρισης κινδύνων της τράπεζας και το σύνολο των παραγόμενων πληροφοριών που παρέχει, θα πρέπει να παίζει εξέχοντα ρόλο στην αναφορά και ανάλυση κινδύνων”.

Επιπρόσθετα, οι νέοι κανόνες που υπάρχουν στο 3ο Συμβουλευτικό Κείμενο, αναφέρουν πως θα πρέπει να υπάρχει συχνή ενημέρωση των ανώτα-

των διευθυντικών στελεχών και του διοικητικού συμβουλίου για την έκθεση της τράπεζας σε λειτουργικό κίνδυνο.

III ΠΡΟΗΓΜΕΝΗ ΜΕΘΟΔΟΣ ΜΕΤΡΗΣΗΣ (AMA)

Αλλαγές επίσης έγιναν και στην προηγμένη μέθοδο προσέγγισης. Επιτρέπεται πλέον στις τράπεζες η αναγνώριση της ασφάλειας ως περιορισμού του απαιτούμενου κεφαλαίου για λειτουργικό κίνδυνο. Ωστόσο, η αναγνώριση της ασφάλειας θα περιορίζεται στο 20% του υπολογισμένου εσωτερικά της τράπεζας κεφαλαίου. Επιπλέον η ασφαλιστική εταιρεία πρέπει να πληροί ένα σύνολο προϋποθέσεων μεταξύ των οποίων και η πιστωτική αξιολόγηση της με Α ή ισοδύναμο.

Αλλαγές επήλθαν και στον υπολογισμό ζημιών περιστατικών λειτουργικού κινδύνου, που συσχετίζονται με τον πιστωτικό κίνδυνο (π.χ. αποτυχημένη διαχείριση ενεχύρων και υποθηκών). Πλέον αποσαφηνίζεται πως κατά τον υπολογισμό κεφαλαιακών απαιτήσεων αυτά τα περιστατικά θα συνεχίσουν να υπολογίζονται σαν περιστατικά πιστωτικού κινδύνου. Η προσέγγιση αυτή διευκρίνισε οριστικά την κατηγοριοποίηση των εν λόγω περιστατικών.

Μία άλλη αλλαγή που προέρχεται μέσα από τους κανόνες του 3ου συμβουλευτικού εγγράφου είναι η μερική χρήση των τριών μεθόδων. Θα επιτρέπεται πλέον σε μία τράπεζα να χρησιμοποιεί συνδυασμό των μεθόδων ως εξής: Για κάποιες από τις κατηγορίες-δραστηριότητες που θα επιλέξει θα επιτρέπεται η χρησιμοποίηση των μεθόδων BIA ή STA, ενώ για κάποιες άλλες η χρησιμοποίηση της μεθόδου AMA. Φυσικά σε κάθε κατηγορία η τράπεζα θα πρέπει να πληροί τα ελάχιστα κριτήρια της μεθόδου που θα έχει επιλέξει.

⁽³⁾ Προφανώς σε αυτήν την περίπτωση, αν κάποια τράπεζα δεν προσβλέπει στην υιοθέτηση της προηγμένης μεθόδου μέτρησης, τότε τη συμφέρει να παραμείνει στη βασική μέθοδο.

Προσοχή χρειάζεται στο γεγονός ότι μία τράπεζα που θα έχει πάρει έγκριση για υιοθέτηση κάποιας μεθόδου δεν θα μπορεί να μεταβεί σε μία πιο απλή μέθοδο χωρίς τη σύμφωνη γνώμη των εποπτικών αρχών. Αυτό γίνεται για να αποφευχθεί το κεφαλαιακό arbitrage.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Με το παρακάτω παράδειγμα θα προσπαθήσουμε να δώσουμε μία εικόνα από τις άμεσες επιπτώσεις που θα έχουν οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για λειτουργικό κίνδυνο στο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας.

Ας υποθέσουμε λοιπόν ότι μία τράπεζα υπολογίζει το δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας ως εξής και σύμφωνα με την Π.Δ.Τ.Ε. 2397/96:

$$x = \frac{IK}{\Pi + 12,5A} \quad (1)$$

όπου x ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας, IK τα Ιδια Κεφάλαιά της, A οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για κίνδυνο αγοράς και Π το σταθμισμένο ενεργητικό για πιστωτικό κίνδυνο.

Σύμφωνα με το Νέο Σύμφωνο Κεφαλαιακής Επάρκειας ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας θα υπολογίζεται ως:

$$y = \frac{IK}{\Pi + 12,5A + 12,5\Lambda} \quad (2)$$

όπου Λ το απαιτούμενο κεφάλαιο για λειτουργικό κίνδυνο.

Αν λοιπόν η συγκεκριμένη τράπεζα αποφασίσει να χρησιμοποιήσει τη μέθοδο BIA τότε

$$\Lambda = 15\% \cdot \overline{GI} \quad (3)$$

Ετσι από τις (2) και (3) έχουμε:

$$y = \frac{IK}{\Pi + 12,5A + 1,875 \cdot \overline{GI}} \quad (4)$$

Ας υποθέσουμε τώρα ότι η τράπεζα θέλει να βρει πόσο θα της “στοιχίσει” στο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας τυχούσα αύξηση του ακαθάριστου εισοδήματός της.

Με την υπόθεση ότι το σταθμισμένο ενεργητικό για πιστωτικό κίνδυνο, τα ίδια κεφάλαια και το κεφάλαιο για κίνδυνο αγοράς παραμένουν, σε κάθε μεταβολή του ακαθάριστου εισοδήματος, αμετάβλητα, με απλό διαφορικό λογισμό βρίσκουμε:

$$\frac{\partial y}{\partial \overline{GI}} = - \frac{1,875 \cdot IK}{(\Pi + 12,5A + 1,875 \cdot \overline{GI})^2} \quad (5)$$

δηλαδή για κάθε μονάδα αύξησης (π.χ. 1 εκ. €) του μέσου όρου του ακαθάριστου εισοδήματος της τράπεζας των τριών τελευταίων ετών, θα υπάρχει μία μείωση στο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας, όπως φαίνεται στο δεύτερο μέλος της (5).

Εστω λοιπόν πως μία τράπεζα έχει δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας 10%, Ιδια Κεφάλαια $IK=180$ εκ. € και $\overline{GI}=150$ εκ. € και πιστεύει πως το επόμενο έτος θα αυξηθεί το ακαθάριστο εισόδημά της, έτσι ώστε να επηρεάσει το μέσο όρο των τριών τελευταίων ετών και να τον ανεβάσει στο $\overline{GI}=156$ εκ. €. Τότε ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας θα μειωθεί κατά 6 (=156-150) φορές το δεύτερο μέλος της (5). Βοηθούμενοι και από την (4) ο παρονομαστής της (5) είναι $3,24 \cdot 10^6$. Άρα αυτή η μείωση θα

$$6 \cdot \frac{337,5}{3,24 \cdot 10^6} = 0,0625\%$$

είναι

δηλ. ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειάς της θα γίνει 9,9375%.

Εστω τώρα ότι η ίδια τράπεζα θέλει να κρατήσει το δείκτη κεφαλαιακής της επάρκειας στα ίδια επίπεδα δηλ. 10%, δεδομένης της εκτίμησής της για το ακαθάριστο εισόδημα. Προφανώς θα πρέπει να αυξήσει τα Ιδια Κεφάλαιά της. Με απλό διαφορικό λογισμό και πάλι βρίσκουμε από την (4)

$$\frac{\partial IK}{\partial GI} = 1,875 \cdot y = 1,875 \cdot 10\%$$

Αρα θα πρέπει να αυξήσει τα Ιδια Κεφάλαιά της κατά $6 \cdot 1,875 \cdot 10\% = 1,125$ εκ. €, αν θέλει να παραμείνει στα ίδια επίπεδα κεφαλαιακής επάρκειας.

Από το συνδυασμό των σχέσεων (1), (2), (3)

$$y = \frac{x \cdot IK}{IK + 1,875 \cdot GI \cdot x}$$

μπορούμε να καταλήξουμε και στον τύπο:

ο οποίος παρέχει μία γρήγορη εκτίμηση της επίπτωσης των κεφαλαιακών απαιτήσεων για λειτουργικό κίνδυνο (με τη μέθοδο BIA) στο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας. Στο συγκεκριμένο παράδειγμα ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας της τράπεζας, την επομένη της εφαρμογής των κεφαλαιακών απαιτήσεων για λειτουργικό κίνδυνο θα πέσει στο

$y = 8,65\%$ από $x = 10\%$.

Ανάλογοι συλλογισμοί μπορούν να γίνουν και για τράπεζες που σκοπεύουν να χρησιμοποιήσουν τις μεθόδους STA ή ASA.

Αβίαστα καταλήγει κανείς στο συμπέρασμα ότι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για λειτουργικό κίνδυνο θα έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών, οι οποίες θα πρέπει να σκεφτούν σοβαρά την κινητοποίησή τους προς την κατεύθυνση της προηγμένης μεθόδου μέτρησης, ώστε να επωφεληθούν από το πλεονέκτημα των κεφαλαιακών “ελαφρύνσεων” που συνεπάγεται. Φυσικά αυτή η μετάβαση θα έχει και το ανάλογο κόστος. Οι εποπτικές αρχές από τη μεριά τους θα πρέπει να δείξουν το δρόμο προς αυτή την κατεύθυνση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Α. Δραγγιώτης, “Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του λειτουργικού κινδύνου σύμφωνα με το νέο πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας, Δελτίον Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών, Β-Γ Τρίμηνο 2001.

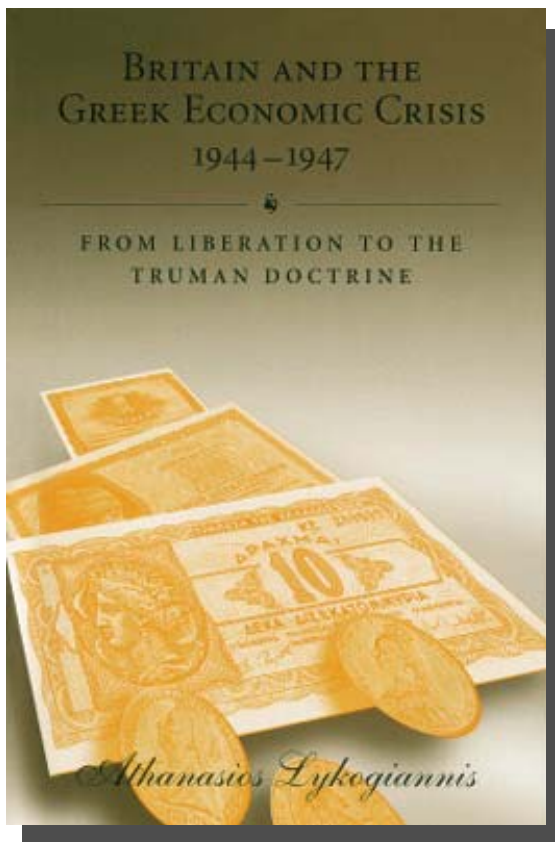
Basel Committee on Banking Supervision: *Working paper on the regulatory treatment of Operational Risk, September 2001*, http://www.bis.org/publ/bcbs_wp8.pdf

Basel Committee on Banking Supervision: *Sound Practices for the Management and Supervision of Operational Risk, February 2003*, <http://www.bis.org/publ/bcbs96.pdf>

Basel Committee on Banking Supervision: *Consultative Document-The New Basel Capital Accord, April 2003*, <http://www.bis.org/bcbs/cp3full.pdf>

Basel Committee on Banking Supervision: *The 2002 Loss Data Collection Exercise for Operational Risk: Summary of the Data Collected, March 2003*, <http://www.bis.org/bcbs/qis/ldce2002.pdf>

Basel Committee on Banking Supervision: *Quantitative Impact Study 3 – Overview of Global Results, May 2003*, <http://www.bis.org/bcbs/qis/qis3results.pdf>

Το βιβλίο αναφέρεται στη συνεργασία της αγγλικής και της ελληνικής κυβέρνησης στον οικονομικό τομέα κατά τη διάρκεια της ταραγμένης – πολιτικά και οικονομικά – περιόδου μετά το τέλος της γερμανικής κατοχής μέχρι την έναρξη του εμφυλίου.

Ο συγγραφέας αναλύει τα γεγονότα με οικονομικούς κυρίως όρους, αποφεύγοντας τις πολιτικές τοποθετήσεις – πράγμα το οποίο χαρακτηρίζει πολλά κείμενα που είναι αφιερωμένα

στην ίδια περίοδο, και φέρνει στην επιφάνεια διάφορα θέματα τα οποία δεν είχαν προσεχτεί μέχρι τώρα.

Αξιοποιώντας αδημοσίευτα αγγλικά, αμερικανικά και ελληνικά αρχεία, καθώς και άλλες πηγές ο συγγραφέας εξετάζει τις επιπτώσεις από την αλληλεπίδραση πολιτικών και οικονομικών παραγόντων στην επιδείνωση και παράταση της κρίσης.

Επίσης εξετάζει κριτικά τις πολιτικές της Ελλάδας σε διάφορους τομείς και αποτιμά την ποιότητα των μέτρων που προτάθηκαν, τους περιορισμούς που αντιμετώπισαν οι Βρετανοί σύμβουλοι και τους λόγους που οδήγησαν στην αποτυχία. Συγκρίνει τέλος τις δύο περιόδους δυτικής παρέμβασης: την αγγλική και αμερικανική, από την αναγγελία του δόγματος Τρούμαν μέχρι την έναρξη του προγράμματος για την ανοικοδόμηση της Ευρώπης.

Ο κ. Λυκογιάννης είναι ειδικός σύμβουλος για ιστορικά θέματα και αρχεία στην Τράπεζα της Ελλάδος.

Britain and the Greek Economic Crisis, 1944-1947
From liberation to the Truman doctrine
UNIVERSITY OF MISSOURI PRESS, Columbia and London

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ *ΚΑΙ* ΔΙΚΑΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΛ. ΓΚΟΡΤΣΟΣ
ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΛΙΒΑΔΑ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΑΣΑΚΟΣ

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ - Αθήνα 2003

Α - ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΤΡΙΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΝΕΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΠΕΡΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

Η Επιτροπή της Βασιλείας δημοσίευσε στις 29 Απριλίου 2003 το τρίτο Συμβουλευτικό Κείμενο (Consultative Paper 3) για το νέο πλαίσιο της κεφαλαιακής επάρκειας, προσδιορίζοντας ως καταληκτική ημερομηνία υποβολής σχολίων την 31η Ιουλίου του τρέχοντος έτους. Στις 5 Μαΐου 2003 ακολούθησε η δημοσίευση των αποτελεσμάτων της τρίτης Μελέτης Διερεύνησης των Επιπτώσεων (Quantitative Impact Study 3)⁽¹⁾.

Οι βασικές διαφοροποιήσεις που επήλθαν από τη δημοσίευση του Τεχνικού Οδηγού της τρίτης Μελέτης Διερεύνησης των Επιπτώσεων (QIS 3 Technical guidance) τον Οκτώβριο του 2002 αναφορικά με τον 1ο Πυλώνα, και από τη δημοσίευση του 2ου Συμβουλευτικού Κειμένου αναφορικά με το 2ο Πυλώνα αφορούν, σε γενικές γραμμές, τα εξής:

Προστέθηκε ως παράρτημα η Απλοποιημένη Τυποποιημένη Μέθοδος (Simplified Standardized Approach), η οποία αποτελεί συγκέντρωση των πλέον απλοποιημένων επιλογών/μεθόδων για τον πιστωτικό και το λειτουργικό κίνδυνο.

Αναφορικά με τα στεγαστικά δάνεια σε φυσικά πρόσωπα, μειώθηκε ο συντελεστής στάθμισης κινδύνου σε 35% (από 40%) στην τυποποιημένη μέθοδο, ενώ προβλέφθηκε ελάχιστο όριο (10%) της μεταβλητής ζημιάς δεδομένης της αδυναμίας εκπλήρωσης υποχρεώσεων (loss given default) στη μέθοδο εσωτερικής αξιολόγησης. Ο συντελεστής πιστωτικής αντιστοιχίας προβλέφθηκε 20% για τις ενέγγυες πιστώσεις. Περαιτέρω, προβλέφθηκε η δυνατότητα χρήσης μεθόδων που βασίζονται στις εσωτερικές αξιολογήσεις (IRB) για τα υψηλής διακύμανσης ενυπόθηκα δάνεια σε επιχειρήσεις. Επίσης, μειώθηκε το ανώτατο όριο του συντελεστή συσχέτισης για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τις ανανεούμενες πιστωτικές ευχέρειες χαμηλής αξίας και τροποποιήθηκε εν μέρει η δυνατότητα χρήσης της προσέγγισης της Εποπτικής Μεθόδου (Supervisory Formula) για την τιτλοποίηση απαιτήσεων.

Αναφορικά με τη διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου παρέχεται η δυνατότητα χρήσης, υπό προϋποθέσεις, της εξελιγμένης μεθόδου σε μέρος των δραστηριοτήτων των πιστωτικών ιδρυμάτων. Συμπεριλήφθηκε επίσης εναλλακτική τυποποιημένη μέθοδος για δραστηριότητες λιανικής τραπεζικής και χορηγήσεων με βάση όχι τα μεικτά έσοδα, αλλά το μέγεθος των ανοιγμάτων, ενώ η αναγνώριση της άμβλυνσης του λειτουργικού κινδύνου λόγω ύπαρξης ασφάλισης περιορίζεται αποκλειστικά στην προηγμένη μέθοδο μέτρησης (AMA).

Το τρίτο Συμβουλευτικό Κείμενο εισήγαγε στη διαδικασία παρακολούθησης της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών από τις εποπτικές αρχές σειρά από ειδικά θέματα, συμπεριλαμβανομένων επιμέρους κινδύνων,

⁽¹⁾ Το τρίτο Συμβουλευτικό Κείμενο και τα αποτελέσματα της Μελέτης Διερεύνησης των Επιπτώσεων είναι διαθέσιμα στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις: <http://www.bis.org/bcbs/cp3full.pdf> και <http://www.bis.org/bcbs/qis/qis3results.pdf> αντίστοιχα.

που δεν αντιμετωπίζονται άμεσα στα πλαίσια των ελάχιστων κεφαλαιακών υποχρεώσεων του 1ου Πυλώνα και χρήζουν ιδιαίτερης αντιμετώπισης από τις εποπτικές αρχές (λειτουργικός κίνδυνος, stress tests για τον πιστωτικό κίνδυνο στη μέθοδο εσωτερικής αξιολόγησης, ορισμός της αδυναμίας εκπλήρωσης υποχρεώσεων, τιτλοποίηση απαιτήσεων, κίνδυνος συγκέντρωσης ανοιγμάτων κ.ά.)⁽²⁾. Η Επιτροπή της Βασιλείας περιόρισε τις υποχρεώσεις δημοσιοποίησης αναλυτικών οικονομικών και μη στοιχείων, κυρίως αναφορικά με τα συστήματα εσωτερικής αξιολόγησης και το πλαίσιο για την τιτλοποίηση.

Σε ό,τι αφορά στα αποτελέσματα της Μελέτης Διερεύνησης των Επιπτώσεων (QIS 3) καταδεικνύονται, ανάλογα με τη μέθοδο που υιοθετείται, τα ακόλουθα:

- Τυποποιημένη μέθοδος: Αύξηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων.
- Θεμελιώδης μέθοδος: Τα αποτελέσματα διαφοροποιούνται ανάλογα με την ομαδοποίηση των συμμετεχουσών τραπεζών και κυμαίνονται μεταξύ ασημαντής μείωσης για τις τράπεζες του Group 1 και ουσιαστικής μείωσης για τις τράπεζες του Group 2.
- Εξελιγμένη μέθοδος: Μείωση των απαιτήσεων για το σύνολο των τραπεζών.

Στόχο της Επιτροπής της Βασιλείας αποτελεί η ολοκλήρωση του Νέου Συμφώνου μέχρι το τέλος 2003, ενώ η έναρξη της εφαρμογής του προσδιορίζεται για το τέλος του 2006⁽³⁾. Επισημαίνεται ότι στα πλαίσια της – τουλάχιστον χρονικής, αν όχι ουσιαστικής – αλληλουχίας της δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁽⁴⁾ επί του θέματος, αναμένεται η δημοσίευση στα τέλη του Ιουνίου του τρίτου Συμβουλευτικού Κειμένου αναφορικά με τη νέα Οδηγία για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών⁽⁵⁾.

ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΕΝΑΡΞΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΛΗΨΗ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΟΥ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΕΙ ΤΗ ΣΥΣΤΑΣΗ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ

Το πλαίσιο του Ευρωσυστήματος για την παροχή πίστης έναντι ενεχύρου αποτελεί μέρος των διαδικασιών της νομισματικής πολιτικής. Οι στόχοι που επιδιώκονται μέσω του θεσμικού πλαισίου συνίστανται αφενός μεν στην ευχερή άντληση ρευστότητας από τα πιστωτικά ιδρύματα και αφετέρου στην προστασία του Ευρωσυστήματος από τους χρηματοοικονομικούς κινδύνους που αναλαμβάνει κατά τη διενέργεια των εν λόγω πράξεων⁽⁶⁾.

⁽²⁾ Βλ. Basel Committee on Banking Supervision (2003): The New Basel Accord, Consultative Document, παρ. 719-755.

⁽³⁾ Στις 9 Ιουνίου 2003 υποβλήθηκε στη Βουλή των Αντιπροσώπων των ΗΠΑ νομοσχέδιο αναφορικά με το Νέο Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια. Μεταξύ άλλων, προβλέπεται η σύσταση ειδικής επιτροπής – με τη συμμετοχή εκπροσώπων του Υπουργείου Οικονομικών, του Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και του φορέα ασφάλισης καταθέσεων – το έργο της οποίας θα συνίσταται στην προετοιμασία της θέσης των ΗΠΑ και την εκτίμηση των επιπτώσεων του Νέου Συμφώνου.

⁽⁴⁾ Παράλληλη δράση έχει αναλάβει και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εστιάζοντας σε θέματα, όπως η επίδραση του νέου συμφώνου στις “μικρές” τράπεζες, η χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων καθώς και η ενίσχυση των διακυμάνσεων του οικονομικού κύκλου (procyclicality).

⁽⁵⁾ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε στις 7 Απριλίου 2003, ενόψει της αναθεώρησης του πλαισίου της κεφαλαιακής επάρκειας, τα αποτελέσματα του δεύτερου γύρου διαβούλευσης με τους εμπλεκόμενους φορείς. Η Επιτροπή επιδιώκει να ολοκληρώσει την πρόταση Οδηγίας για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών, την Ανοιξη του 2004.

⁽⁶⁾ Οι συναφείς διατάξεις του πρωτογενούς και δευτερογενούς κοινοτικού δικαίου εντοπίζονται, αντίστοιχα, στα ακόλουθα: Καταστατικό ΕΚΤ άρθρο 18 παρ. 1 και Κατευθυντήρια Γραμμή ΕΚΤ/2002/2 κεφ. 6 παρ. 4 του Παραρτήματος. Επιπλέον το κοινοτικό θεσμικό πλαίσιο για τη σύσταση, χρήση και ρευστοποίηση χρηματοοικονομικών ασφαλειών περιλαμβάνει τις Οδηγίες: 98/26/ΕΟΚ για το αμετάκλητο του διακανονισμού, 2001/24/ΕΚ για την εξυγίανση και την εκκαθάριση των πιστωτικών ιδρυμάτων, 2002/47/ΕΚ για τις συμφωνίες παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας.

Στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω θεσμικού πλαισίου εμπίπτουν τόσο οι δανειοδοτικές/δανειοληπτικές πράξεις κατά την άσκηση ενιαίας νομισματικής πολιτικής, όσο και η παροχή ενδοημερήσιας πίστωσης στο πλαίσιο των συστημάτων πληρωμών και διακανονισμού σε ακαθάριστη βάση.

Τα περιουσιακά στοιχεία που γίνονται αποδεκτά από το Ευρωσύστημα ως πρόσφορη εξασφάλιση έναντι ενεχύρου κατά τη διενέργεια πιστωτικών συναλλαγών, διακρίνονται σε δύο βαθμίδες⁽⁷⁾:

- Στην πρώτη εντάσσονται υψηλής ρευστότητας και χαμηλού πιστωτικού κινδύνου διαπραγματεύσιμα περιουσιακά στοιχεία σύμφωνα με ομοιόμορφα κριτήρια που θέτει η ΕΚΤ για το σύνολο της ζώνης του ευρώ.
- Η δεύτερη βαθμίδα περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα περιουσιακών στοιχείων, διαπραγματεύσιμων και μη, τα κριτήρια επιλογής των οποίων, προσδιορίζονται από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες⁽⁸⁾. Εντούτοις, τα κριτήρια αυτά οφείλουν να πληρούν τα ελάχιστα κριτήρια επιλεξιμότητας της ΕΚΤ και υπόκεινται στην τελική έγκριση της τελευταίας.

Η ανομοιογένεια του υφιστάμενου πλαισίου ειδικά για τη δεύτερη βαθμίδα στοιχείων έρχεται σε αντίθεση με δύο από τους καταστατικούς στόχους του Ευρωσυστήματος:

- την εξασφάλιση ισότιμης μεταχείρισης των αντισυμβαλλομένων⁽⁹⁾ και
- τη διαφάνεια του πλαισίου της νομισματικής πολιτικής⁽¹⁰⁾.

Στο πλαίσιο των ανωτέρω, η πρόθεση του Ευρωσυστήματος συνίσταται στη σταδιακή ενοποίηση των δύο βαθμίδων περιουσιακών στοιχείων⁽¹¹⁾. Επιπλέον, εξετάζεται η σκοπιμότητα ένταξης στο νέο ενοποιημένο κατάλογο των χρεωστικών τίτλων που είναι εκφρασμένοι σε ευρώ και εκδίδονται από φορείς εγκατεστημένους στις χώρες του G10 εκτός του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (δηλαδή του Καναδά, της Ιαπωνίας, των ΗΠΑ και της Ελβετίας).

Είναι σαφές ότι η επικείμενη αναθεώρηση συνεπάγεται προσαρμογές των λειτουργικών συστημάτων και διαδικασιών τόσο για τις κεντρικές όσο και για τις εμπορικές τράπεζες. Η προθεσμία υποβολής σχολίων στα ερωτήματα που τίθενται στο κείμενο διαβούλευσης έχει προσδιοριστεί για τις 15 Σεπτεμβρίου 2003.

Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΚΤ

Υστερα από μια τετραετία άσκησης των αρμοδιοτήτων του, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ προέβη, στις 8 Μαΐου 2003, σε μια διεξοδική αξιολόγηση της στρατηγικής της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ⁽¹²⁾, η οποία αποτελείται από δύο άξονες:

- το στρατηγικό στόχο, που συνίσταται σε έναν ποσοτικό ορισμό της σταθερότητας των τιμών⁽¹³⁾, και
- τα μέσα τακτικής για την επίτευξη του στόχου (δύο πυλώνες αξιολόγησης των κινδύνων διατάραξης της σταθερότητας των τιμών).

⁽⁷⁾ Κατευθυντήρια Γραμμή ΕΚΤ/2002/2: κεφ. 6 παρ. 2 και 3 του Παραρτήματος.

⁽⁸⁾ Σημειώνεται ότι τα εν λόγω στοιχεία δεν χρησιμοποιούνται κατά τη διενέργεια πράξεων ανοικτής αγοράς με άμεσες συναλλαγές (outright transactions).

⁽⁹⁾ ΣυνθΕΚ άρθρο 105.

⁽¹⁰⁾ Ο στόχος αυτός γίνεται αντιληπτός ως αναγκαίο συμπλήρωμα της, δυνάμει του άρθρου 108 της ΣυνθΕΚ και άρθρου 7 του Καταστατικού ΕΚΤ, θεσμικής κατοχύρωσης της ανεξαρτησίας της ΕΚΤ και της ακόλουθης υποχρέωσης λογοδοσίας.

⁽¹¹⁾ Η ΕΚΤ επιδιώκει την ύπαρξη ενός ευρέος φάσματος επιλέξιμων περιουσιακών στοιχείων για τη σύσταση χρηματοοικονομικής ασφάλειας, χωρίς όμως η ευρύτητα αυτή να καταλήγει σε ετερογένεια των επιλέξιμων στοιχείων σε βάρος της αποτελεσματικότητας και της διαφάνειας του πλαισίου.

⁽¹²⁾ Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Δελτίο Τύπου 8 Μαΐου 2003.

⁽¹³⁾ Καταστατικό ΕΚΤ άρθρο 2 εδάφιο α'.

Κατά τη συνεδρίαση που πραγματοποίησε στις 8 Μαΐου 2003 το ΔΣ της ΕΚΤ διευκρίνισε – υποδηλώνοντας τη δέσμευση της ΕΚΤ να παράσχει επαρκές περιθώριο ασφαλείας έναντι του κινδύνου αποπληθωρισμού – ότι στο πλαίσιο του στόχου της σταθερότητας των τιμών, επιδίωξή της θα είναι η διατήρηση του πληθωρισμού σε επίπεδα χαμηλότερα μεν αλλά πλησίον του 2% μεσοπρόθεσμα⁽¹⁴⁾.

Παράλληλα, αποβλέποντας στην ενίσχυση της διαφάνειας και της σαφήνειας της επικοινωνιακής πολιτικής της ΕΚΤ, το ΔΣ αποφάσισε στο εξής οι δηλώσεις του Προέδρου να έχουν νέα διάρθρωση: Θα προηγείται η οικονομική ανάλυση για τον προσδιορισμό των βραχυ-μεσοπρόθεσμων κινδύνων διατάραξης της σταθερότητας των τιμών και θα ακολουθεί η νομισματική ανάλυση για την αξιολόγηση των μεσο-μακροπρόθεσμων τάσεων του πληθωρισμού ενόψει της στενής σχέσης μεταξύ ποσότητας χρήματος και τιμών σε πιο μακροχρόνιους χρονικούς ορίζοντες⁽¹⁵⁾.

Β - ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΑΓΟΡΩΝ

ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΠΡΩΤΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΕΛΕΓΧΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ LAMFALUSSY

Για την παρακολούθηση της λειτουργίας της διαδικασίας Lamfalussy και την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της, προτάθηκε από την Επιτροπή Σοφών η συγκρότηση ειδικής για το σκοπό αυτό Επιτροπής Ελέγχου (Inter-Institutional Monitoring Group), της οποίας το έργο θα διαρκέσει μέχρι το τέλος του 2004, οπότε η διαδικασία Lamfalussy θα επαναξιολογηθεί από τα κοινοτικά όργανα στο σύνολό της.

Η πρώτη έκθεση της Επιτροπής Ελέγχου, η οποία απευθύνεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση στις αρχές Μαΐου 2003⁽¹⁶⁾. Όπως επισημαίνεται στην εν λόγω έκθεση, λόγω του ότι, μέχρι στιγμής, έχει υιοθετηθεί βάσει της συγκεκριμένης διαδικασίας μόνο η Οδηγία 2003/6/ΕΚ για την κατάχρηση αγοράς, είναι πολύ νωρίς για να βγουν τελικά συμπεράσματα, ενώ όλα τα εμπλεκόμενα μέρη αναγνωρίζουν ότι πρόκειται για ένα στάδιο προσαρμογής και “εκμάθησης

⁽¹⁴⁾ Ο αρχικός ορισμός, όπως ανακοινώθηκε στις 12 Οκτωβρίου 1998 προέβλεπε ετήσια αύξηση του εναρμονισμένου δείκτη τιμών καταναλωτή με ρυθμό χαμηλότερο του 2%.

⁽¹⁵⁾ Στο πλαίσιο της νομισματικής ανάλυσης αποφασίστηκε επίσης να μην επανεξετάζεται πλέον η τιμή αναφοράς σε ετήσια βάση, προκειμένου να αναδειχθεί ο πιο μακροπρόθεσμος χαρακτήρας της για τη νομισματική επέκταση ως σημείου αναφοράς για την αξιολόγηση των νομισματικών εξελίξεων.

⁽¹⁶⁾ Το κείμενο της έκθεσης είναι διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση:
http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/finances/mobil/lamfalussy_en.htm

στην πράξη” (learning by doing phase). Τα κυριότερα ζητήματα που έχουν μέχρι στιγμής εντοπιστεί και οι συστάσεις που γίνονται αντίστοιχα, είναι οι ακόλουθες:

- Αν και αναγνωρίζεται η αναγκαιότητα επίσπευσης των εργασιών για την υιοθέτηση των υπό εκπόνηση Οδηγιών στον τομέα των κινητών αξιών, θα πρέπει παράλληλα να δοθεί πολύ μεγάλη προσοχή, ώστε να μην υποβαθμιστεί η ποιότητα του νομοθετικού έργου.
- Η επεξεργασία των εκτελεστικού χαρακτήρα μέτρων του επιπέδου 2, ενώ δεν έχουν ολοκληρωθεί οι εργασίες σε επίπεδο 1, παρουσιάζει προβλήματα, με την έννοια ότι στο επίπεδο 2 συγκεκριμενοποιούνται οι γενικές αρχές του επιπέδου 1. Παρά ταύτα, αναγνωρίζεται ότι είναι πολύ δύσκολο να αποφευχθεί η παράλληλη επεξεργασία τους, λόγω των πολύ στενών προθεσμιών που έχουν τεθεί με βάση το Πρόγραμμα Δράσης για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες.
- Η θέσπιση λεπτομερούς χαρακτήρα μέτρων σε επίπεδο 1 θα πρέπει να αποφευχθεί στο βαθμό που έρχεται σε αντίθεση με τον κύριο στόχο του επιπέδου 1, που είναι η θέσπιση γενικών κυρίως αρχών, ώστε να είναι δυνατή η προσαρμογή τους στα διαρκώς μεταβαλλόμενα δεδομένα των αγορών.
- Τα εκτελεστικού χαρακτήρα μέτρα του επιπέδου 2 δεν πρέπει να αποτελούν αμάλγαμα των υφιστάμενων σε εθνικές νομοθεσίες λεπτομερών κανόνων για το αντίστοιχο υπό ρύθμιση θέμα.

Η τελική προθεσμία για την υποβολή σχολίων σε ό,τι αφορά στην έκθεση της Επιτροπής Ελέγχου και ειδικότερα στα ερωτήματα που τίθενται σε αυτή, λήγει στις 7 Ιουλίου 2003.

ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ (MARKET ABUSE)

Όπως είναι γνωστό, το Μάρτιο του 2003 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έθεσε σε δημόσια διαβούλευση τρία κείμενα εργασίας, με τα οποία προτείνονται τα εκτελεστικού χαρακτήρα μέτρα, που θα πρέπει να ληφθούν στο επίπεδο 2 της διαδικασίας Lamfalussy, όπως προβλέπεται από την Οδηγία 2003/6/EK για τις καταχρηστικές πρακτικές στην αγορά⁽¹⁷⁾.

Στο πλαίσιο της διαβούλευσης των τριών αυτών κειμένων εργασίας η Επιτροπή Οικονομικών και Νομισματικών Θεμάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, γνωστοποιώντας τις θέσεις του Κοινοβουλίου στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εστίασε την προσοχή της στην ανάγκη θέσπισης για τα εκτελεστικού χαρακτήρα μέτρα του επιπέδου 2 της Οδηγίας 2003/6/EK, Κανονισμών και όχι Οδηγιών⁽¹⁸⁾. Επιχειρηματολογώντας επί της συγκεκριμένης θέσης του, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο βλέπει δύο βασικούς κινδύνους από την υιοθέτηση Οδηγιών κατά το δεύτερο επίπεδο της διαδικασίας της επιτροπολογίας. Αφενός μεν τον κίνδυνο της καθυστέρησης υιοθέτησής τους από τα κράτη μέλη και αφετέρου τον κίνδυνο διαφοροποιημένης ενσωμάτωσής τους μεταξύ των κρατών μελών. Ειδικά στην περίπτωση των δύο προτάσεων Οδηγίας (για την εφαρμογή του άρθρου 1 και 6 παρ. 1 & 2 και του άρθρου 6 παρ. 5 της Οδηγίας 2003/6/EK), η ως άνω Επιτροπή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου θεωρεί ότι περιέχονται σε αυτές αρκετές αόριστες έννοιες, που μπορεί να αποτελέσουν αντικείμενο διαφορετικών ερμηνειών σε εθνικό επίπεδο. Το ενδεχόμενο αυτό όμως, σύμφωνα πάντα με τη συλλογιστική του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, θα δημιουργήσει προβλήματα στο ρόλο που καλείται να διαδραματίσει η CESR ως φορέας διασφάλισης της ομοιόμορφης εφαρμογής των κανόνων.

⁽¹⁷⁾ Βλ. επίσης ΔΕΛΤΙΟΝ ΕΕΤ Α' τριμήνου 2003, σελ 115-116.

⁽¹⁸⁾ Η προσέγγιση αυτή υιοθετήθηκε εν προκειμένω μόνο στην περίπτωση της εφαρμογής του άρθρου 8 της Οδηγίας 2003/6/EK που αφορά στον καθορισμό του “ασφαλούς καταφυγίου”.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ GIOVANNINI ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΣΕ ΤΙΤΛΟΥΣ

Ενα περίπου χρόνο μετά την Ανακοίνωση της Επιτροπής το Μάιο 2002⁽¹⁹⁾, με την οποία ξεκίνησε διαδικασία διαβούλευσης με τους εμπλεκόμενους φορείς της αγοράς, και σε συνέχεια του κειμένου βασικών συμπερασμάτων, όπως αυτά προέκυψαν από την εν λόγω διαδικασία διαβούλευσης⁽²⁰⁾, δημοσιεύτηκε η δεύτερη έκθεση της Ομάδας Giovannini για τις συμφωνίες εκκαθάρισης και διακανονισμού σε τίτλους.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη τα σχόλια που προέκυψαν από τη διαδικασία διαβούλευσης, το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που υιοθετήθηκε το Δεκέμβριο 2002⁽²¹⁾, καθώς και τη δεύτερη έκθεση της Ομάδας Giovannini⁽²²⁾, θα εκδώσει έκθεση πολιτικής (policy paper), στην οποία θα συμπεριλάβει όλα τα μέτρα που θεωρεί απαραίτητα προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος μιας ολοκληρωμένης, ασφαλούς και ανταγωνιστικής, ως προς το κόστος, αγοράς συμψηφισμού και εκκαθάρισης τίτλων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η δεύτερη Έκθεση της Ομάδας Giovannini περιλαμβάνει τρία μέρη:

Το **πρώτο μέρος** επικεντρώνεται στην αναζήτηση τρόπων άρσης των δεκαπέντε διαπιστωμένων εμποδίων στην αγορά συμψηφισμού και εκκαθάρισης τίτλων στην Ευρωπαϊκή Ένωση⁽²³⁾. Αποτελεί πεποίθηση των μελών της Ομάδας ότι η αποτελεσματικότητα των συμφωνιών εκκαθάρισης και διακανονισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορεί να έχει τα βέλτιστα αποτελέσματα, λειτουργώντας σε ένα πλαίσιο πολλαπλών κανονιστικών, δημοσιονομικών και νομικών καθεστώτων.

Στο **δεύτερο μέρος** εξετάζονται οι παράγοντες που ασκούν επιρροή στη χάραξη πολιτικής ως προς την ολοκλήρωση και την εδραίωση των παρεχόντων υπηρεσιών εκκαθάρισης και συμψηφισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι βασικοί παράγοντες που εντοπίζονται είναι τρεις και αφορούν στο κόστος, στον ανταγωνισμό και στην ασφάλεια.

Τέλος, στο **τρίτο μέρος** συνοψίζονται οι ενέργειες που πρέπει να λάβουν χώρα για τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης αγοράς στον τομέα του συμψηφισμού και της εκκαθάρισης τίτλων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, υπογραμμίζοντας το ρόλο που απαιτείται να διαδραματίσουν για το σκοπό αυτό οι εθνικές κυβερνήσεις. Βασική πεποίθηση των μελών της Ομάδας είναι πως οι αρμόδιοι φορείς της αγοράς θα πρέπει να αναλάβουν πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαδικασία αυτή.

⁽¹⁹⁾ COM (2002) 257, τελικό, 28/5/2002.

⁽²⁰⁾ Για μια περιγραφή των απαντήσεων στο κείμενο διαβούλευσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Δεκέμβριος 2002) βλέπε στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://www.europa.eu.int/comm/internal_market/en/finances/mobil/clearing/docs/responses_en.pdf

⁽²¹⁾ European Parliament, Report No. A5 0431/2002 of 4 December 2002.

⁽²²⁾ Το Giovannini Group of Financial Experts συμβουλεύει τα τελευταία χρόνια τα κοινοτικά όργανα σε θέματα κεφαλαιαγορών.

⁽²³⁾ Τα εμπόδια αυτά οφείλονται κυρίως στην πρακτική της αγοράς, στις διαφορετικές νομοθεσίες των κρατών μελών και στις φορολογικές διαδικασίες.

Γ - ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΠΛΗΡΩΜΩΝ – ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ – ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΓΡΑΜΜΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΛΗΡΩΜΩΝ TARGET

Το Μάιο 2003 δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων η Κατευθυντήρια Γραμμή της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ΕΚΤ/2003/6 “για την τροποποίηση της κατευθυντήριας γραμμής ΕΚΤ/2001/3 σχετικά με το διευρωπαϊκό αυτοματοποιημένο σύστημα ταχείας μεταφοράς κεφαλαίων σε συνεχή χρόνο (σύστημα TARGET), όπως τροποποιήθηκε στις 27 Φεβρουαρίου 2002”⁽²⁴⁾.

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το άρθρο 8, το οποίο αφορά στο μηχανισμό αποζημίωσης του συστήματος TARGET σε περίπτωση δυσλειτουργίας του, κατοχυρώνοντας τη νομιμοποίηση των συμμετεχόντων (μέλη του συστήματος) να υποβάλουν αιτήματα αποζημίωσης σύμφωνα με τους κανόνες που προβλέπονται στο συγκεκριμένο άρθρο.

Η διαμόρφωση και λειτουργία ενός σαφούς και συγκεκριμένου μηχανισμού αποζημίωσης του συστήματος TARGET αποτέλεσε πάγιο αίτημα των χρηστών του συστήματος και αντικείμενο διαβουλεύσεων με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα για περισσότερο από έναν χρόνο. Πολλές από τις προτάσεις των ευρωπαϊκών τραπεζών, όπως αυτές εκφράστηκαν από τους συλλογικούς φορείς εκπροσώπησής τους, δηλαδή τις εθνικές ενώσεις τραπεζών και την Τραπεζική Ομοσπονδία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν υιοθετηθεί στο άρθρο 8 της Κατευθυντήριας Γραμμής και πλέον μπορούμε να πούμε πως έχουν διαμορφωθεί οι κοινοί όροι αναφοράς για ένα ζήτημα που είχε δημιουργήσει αρκετές παρανοήσεις και προβλήματα στο παρελθόν.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 3 ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 2000/31/ΕΚ ΓΙΑ ΤΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΣΤΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Ορισμένα κράτη μέλη, μετά την έκδοση της Οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο και ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για την Οδηγία σχετικά με την εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, εξέφρασαν έντονο προβληματισμό ως προς την εφαρμογή της ρήτηρας της “εσωτερικής αγοράς” στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Όπως είναι γνωστό, ο κανόνας του άρθρου 3 της Οδηγίας είναι ότι κάθε κράτος μέλος μεριμνά, ώστε οι υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας που παρέχει ένας φορέας εγκατεστημένος στο έδαφός του, να τηρούν τις ισχύουσες εθνικές διατάξεις, ενώ τα κράτη μέλη δεν μπορούν για λόγους που αφορούν στο συντονισμένο τομέα, να περιορίσουν την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας που προέρχονται από άλλο κράτος μέλος. Ωστόσο, στο ίδιο άρθρο της Οδη-

⁽²⁴⁾ Ε.Ε. L 113/7.5.2003, σελ. 10-13.

γίας προβλέπεται η δυνατότητα παρέκκλισης ενός κράτους μέλους από τον ως άνω κανόνα εφόσον συντρέχουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις⁽²⁵⁾.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε το Μάιο 2003 Ανακοίνωση που σκοπό έχει να εξηγήσει τους μηχανισμούς των παραγράφων 4 έως 6 του άρθρου 3 της Οδηγίας, που προβλέπουν τη δυνατότητα παρέκκλισης των κρατών μελών από τον προαναφερόμενο κανόνα⁽²⁶⁾. Οι εν λόγω διατάξεις επιτρέπουν δηλαδή στα κράτη μέλη – εφόσον συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις – να λαμβάνουν μέτρα⁽²⁷⁾, που μπορούν να περιορίσουν την παροχή υπηρεσιών σε απευθείας σύνδεση (on line) προερχόμενων από άλλα κράτη μέλη.

Στην Ανακοίνωση εξετάζονται διεξοδικά οι διατάξεις των παραγράφων 4 έως 6 του άρθρου 3 της Οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο και με τη συνδρομή της νομολογίας του Δικαστηρίου των ΕΚ επιχειρείται η ερμηνεία τους. Ειδικότερα αναλύονται:

- οι καλυπτόμενοι τομείς για τη λήψη μέτρων σε σχέση με συγκεκριμένη υπηρεσία της κοινωνίας της πληροφορίας (δημόσια τάξη, δημόσια υγεία, δημόσια ασφάλεια και προστασία του καταναλωτή, συμπεριλαμβανομένου και του επενδυτή),
- η έννοια της “συγκεκριμένης υπηρεσίας της κοινωνίας της πληροφορίας”,
- η έννοια του “σοβαρού” κινδύνου,
- οι προϋποθέσεις όσον αφορά στην κοινοποίηση, στην οποία πρέπει να προβαίνει το κράτος μέλος που λαμβάνει τα μέτρα,
- οι συνέπειες της μη κοινοποίησης,
- τα κριτήρια του γενικού συμφέροντος, της μη επιβολής διακρίσεων, της αλληλοεπικάλυψης και της αναλογικότητας κατά τον έλεγχο της Επιτροπής ως προς το συμβατό χαρακτήρα των μέτρων που κοινοποιήθηκαν βάσει της παραγράφου 4,
- τη δυνατότητα υποκατάστασης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή του λαμβανόμενου από το κράτος μέλος μέτρου, με λιγότερο περιοριστικά μέτρα.

Δ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΠΡΟΤΑΣΗ ΟΔΗΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΘΕΜΙΤΕΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στις 17 Ιουνίου 2003 υποβλήθηκε πρόταση Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφορικά με τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές στις σχέσεις επιχειρήσεων με καταναλωτές⁽²⁸⁾, κύριος στόχος της οποίας είναι η κα-

⁽²⁵⁾ Άρθρο 3 παρ. 4-6 Οδηγίας 2000/31/ΕΚ.

⁽²⁶⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 3, παράγραφοι 4 έως 6 της Οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, COM (2003) 259 τελικό, 14.5.2003.

⁽²⁷⁾ Ενδεικτικά αναφέρονται η δυνατότητα επιβολής από το εν λόγω κράτος μέλος κυρώσεων ή ασφαλιστικών μέτρων.

⁽²⁸⁾ Βλ. Proposal for a Directive concerning unfair business-to-consumer commercial practices in the internal market (the unfair Commercial Practices Directive), 17.6.2003.

ταπολέμηση των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών που βλάπτουν τα οικονομικά συμφέροντα των καταναλωτών⁽²⁹⁾.

Στην πρόταση Οδηγίας προβλέπεται η καθιέρωση γενικής απαγόρευσης των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών, για τον προσδιορισμό των οποίων τίθενται συγκεκριμένα κριτήρια, ενώ, παράλληλα, εντάσσονται αυτοτελώς στον ορισμό των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών οι παραπλανητικές και επιθετικές πρακτικές. Περαιτέρω, προτείνεται η καθιέρωση ειδικών ρυθμίσεων για τις παραπλανητικές πράξεις ή παραλείψεις, καθώς επίσης και για τις επιθετικές πρακτικές, με διάκρισή τους σε παρενόχληση, εξαναγκασμό και άσκηση μη θεμιτής επιρροής⁽³⁰⁾. Ειδική διάταξη προβλέπεται για τους κώδικες δεοντολογίας, σύμφωνα με την οποία τα κράτη μέλη θα είναι δυνατό να ενθαρρύνουν τον έλεγχο σε ό,τι αφορά στις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές από τους κατά περίπτωση υπευθύνους για την υιοθέτηση κωδίκων δεοντολογίας σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο. Τέλος, στην πρόταση Οδηγίας προτείνεται η υιοθέτηση ειδικών ρυθμίσεων για τον τρόπο επιβολής των προβλεπόμενων στην πρόταση Οδηγίας διατάξεων, καθώς επίσης και τροποποιήσεις στις Οδηγίες για την παραπλανητική και συγκριτική διαφήμιση.

E - ΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΤΑΙΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Το Μάιο 2003 εκδόθηκε Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την προσέγγιση, την οποία προτίθεται να ακολουθήσει στον τομέα του εταιρικού δικαίου και της εταιρικής διακυβέρνησης⁽³¹⁾.

Η Ανακοίνωση αυτή εκδόθηκε σε συνέχεια της έκθεσης της “ομάδας εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου για το εταιρικό δίκαιο” υπό την προεδρία του κ. Jaap Winter, η οποία επικεντρώθηκε στην εταιρική διακυβέρνηση στην ΕΕ και στον εκσυγχρονισμό του εταιρικού δικαίου. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξηγεί εν προκειμένω τους λόγους για τους οποίους πρέπει να εκσυγχρονιστεί το κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο στους συγκεκριμένους τομείς και προτείνει, αντίστοιχα, πρόγραμμα δράσης. Οι κύριοι στόχοι της ΕΕ στις μελλοντικές δράσεις της στον τομέα του εταιρικού δικαίου, θα πρέπει, κατά την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, να είναι οι εξής:

⁽²⁹⁾ Σημειώνεται ότι ως μέσος όρος καταναλωτή λαμβάνεται, σύμφωνα και με τη σχετική νομολογία του Δικαστηρίου των ΕΚ, ο εύλογα καλά πληροφορημένος, παρατηρητικός και προσεκτικός καταναλωτής.

⁽³⁰⁾ Σημειώνεται ότι στο παράρτημα της πρότασης Οδηγίας περιέχεται επιπροσθέτως κατάλογος παραπλανητικών και επιθετικών πρακτικών που σε κάθε περίπτωση θεωρούνται ως αθέμιτες εμπορικές πρακτικές.

⁽³¹⁾ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο “Εκσυγχρονισμός του εταιρικού δικαίου και ενίσχυση της εταιρικής διακυβέρνησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση – ένα πρόγραμμα για την επίτευξη προόδου” COM (2003) 284 τελικό.

- **Ενίσχυση των δικαιωμάτων των μετόχων και προστασία των τρίτων**

Η Επιτροπή θεωρεί ότι πρέπει να αναληφθούν ορισμένες νέες και στοχοθετημένες πρωτοβουλίες για να ενισχυθούν τα δικαιώματα των μετόχων και να διευκρινιστούν οι ευθύνες της διοίκησης, καθώς επίσης και να εκσυγχρονιστούν οι διατάξεις που αφορούν στην προστασία των πιστωτών. Περαιτέρω, θα πρέπει να γίνει η δέουσα διάκριση μεταξύ των διαφορετικών κατηγοριών εταιρειών και να υπάρξει αυστηρότερο πλαίσιο για τις εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρείες, να ενισχυθεί η χρήση σύγχρονων μορφών πληροφόρησης και επικοινωνίας από τις εταιρείες στις σχέσεις τους με εταίρους και τρίτους και να ληφθούν μέτρα για την καταπολέμηση της δόλιας ή καταχρηστικής χρήσης ορισμένων νομικών μορφών.

- **Προώθηση της αποτελεσματικότητας και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων**

Θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα, ώστε να αντιμετωπιστούν ζητήματα διασυννοριακού χαρακτήρα (διασυννοριακές συγχωνεύσεις ή μεταφορές έδρας, εμπόδια στην άσκηση των δικαιωμάτων των μετόχων κ.λπ.), να επιτευχθεί κατά το δυνατόν εναρμόνιση σε ορισμένα ζητήματα των εθνικών νομοθεσιών και να παρέχεται, στο μέτρο του δυνατού, ευελιξία στις εταιρείες.

ΣΤ - ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με Ανακοίνωσή της του Μαΐου 2003, προσδιόρισε δέκα προτεραιότητες για τη βελτίωση και την εναρμόνιση της ποιότητας των υποχρεωτικών λογιστικών ελέγχων στην Ευρωπαϊκή Ένωση⁽³²⁾. Στόχος είναι να εξασφαλιστεί ότι οι επενδυτές και άλλοι ενδιαφερόμενοι θα μπορούν να βασίζονται πλήρως στην ακρίβεια των λογιστικών ελέγχων, να αποφεύγονται οι συγκρούσεις συμφερόντων των ελεγκτών και να ενισχυθεί η προστασία των ευρωπαϊκών εταιρειών από σκάνδαλα, όπως εκείνο της εταιρείας Enron⁽³³⁾. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει προτάσεις για την υιοθέτηση νέων ρυθμίσεων σε κοινοτικό επίπεδο και τη ριζική αναμόρφωση της υφιστάμενης νομοθεσίας, ώστε να θεσμοθετηθεί μια πλήρης δέσμη κοινοτικών κανόνων όσον αφορά στον τρόπο διεξαγωγής των λογιστικών ελέγχων και στην ελεγκτική υποδομή που απαιτείται για τη διασφάλιση της ποιότητας των ελέγχων. Η ταχεία πρόοδος σε σχέση με τις προτεραιότητες που προσδιορίζονται στην Ανακοίνωση αναμένεται να έχει καθοριστική σημασία για το διάλογο μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ σε θέματα λογιστικού ελέγχου. Ένα κανονιστικό και εποπτικό περιβάλλον στην ΕΕ, το οποίο θα δια-

⁽³²⁾ European Commission, “Reinforcing the statutory audit in the EU”, 21.05.2003.

http://www.europa.eu.int/comm/internal_market/en/company/audit/docs/2003-05-comm-reinforcement_en.pdf

⁽³³⁾ Δελτίο Τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφορικά με την ανάλυση που δημοσίευσαν οι αρμόδιες υπηρεσίες της Γενικής Διεύθυνσης Εσωτερικής Αγοράς με τίτλο “Repercussions for the EU of the collapse of Enron”.

θέτει τις κατάλληλες νομικές βάσεις, θα είναι τουλάχιστον ισοδύναμο με τα κανονιστικά συστήματα που αναπτύσσονται σήμερα από την Public Company Accounting Oversight Board των ΗΠΑ.

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες προτεραιότητες:

- Στις βραχυπρόθεσμες προτεραιότητες περιλαμβάνονται η ενίσχυση της δημόσιας εποπτείας των ορκωτών ελεγκτών σε επίπεδο κρατών μελών και ΕΕ, η εφαρμογή των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων (ΔΕΠ) σε όλους τους υποχρεωτικούς λογιστικούς ελέγχους από το 2005 και μετά, η σύσταση κανονιστικής επιτροπής ελεγκτικών θεμάτων, αποστολή της οποίας θα είναι η συμπλήρωση της αναθεωρημένης νομοθεσίας και η ταχεία έγκριση λεπτομερών δεσμευτικών μέτρων, και ο εκσυγχρονισμός της 8ης Οδηγίας για το εταιρικό δίκαιο.
- Στις μεσοπρόθεσμες προτεραιότητες αντίστοιχα, περιλαμβάνονται αυτές που αφορούν στον έλεγχο των επιχειρήσεων (δημόσια εποπτεία, ανεξαρτησία των ορκωτών ελεγκτών, κώδικες δεοντολογίας και πειθαρχικές κυρώσεις).

ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΔΗΓΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΤΗΣΙΟΥΣ ΚΑΙ ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΥΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΜΟΡΦΩΝ

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υιοθέτησε τον Απρίλιο 2003 Οδηγία για την τροποποίηση των Οδηγιών 78/660/ΕΟΚ, 83/349/ΕΟΚ, 86/635/ΕΟΚ και 91/647/ΕΟΚ σχετικά με τους ετήσιους και τους ενοποιημένους λογαριασμούς εταιρειών ορισμένων μορφών, τραπεζών και άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και ασφαλιστικών επιχειρήσεων⁽³⁴⁾.

Όπως είναι γνωστό, σύμφωνα με τον Κανονισμό 1606/2002/ΕΚ σχετικά με την εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΔΛΠ), όλες οι εισηγμένες εταιρείες υποχρεούνται, από το 2005 και μετά, να καταρτίζουν τους ενοποιημένους λογαριασμούς τους βάσει των ΔΛΠ. Επιπλέον παρέχεται η δυνατότητα στα κράτη μέλη να επιτρέπουν ή να απαιτούν την εφαρμογή των ΔΛΠ και από τις μη εισηγμένες εταιρείες.

Δεδομένου ότι οι ετήσιοι και ενοποιημένοι λογαριασμοί εταιρειών που εμπίπτουν στην τέταρτη και έβδομη εταιρική Οδηγία (78/660/ΕΟΚ και 83/349/ΕΟΚ), οι οποίοι δεν θα καταρτίζονται βάσει του Κανονισμού για τα ΔΛΠ, θα συνεχίσουν να βασίζονται σε αυτές τις Οδηγίες, κρίθηκε αναγκαίο να υπάρξει εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση των διατάξεών τους, ώστε να διασφαλιστεί η ισότιμη μεταχείριση μεταξύ των εταιρειών που θα εφαρμόζουν υποχρεωτικά τα ΔΛΠ και εκείνων που δεν θα υπόκεινται στην υποχρέωση αυτή. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη διασφάλιση παρουσίας της “πραγματικής εικόνας” της επιχείρησης μέσα από την αξιοποίηση της ετήσιας έκθεσης και της ετήσιας ενοποιημένης έκθεσης ως σημαντικών στοιχείων χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Σε αυτό το πλαίσιο είναι σημαντική η καθιέρωση υποχρέωσης του ελεγκτή να βεβαιώνει κατά πόσον οι ετήσιοι ή ενοποιημένοι λογαριασμοί παρέχουν πιστή και πραγματική εικόνα της επιχείρησης. Περαιτέρω, τα κράτη μέλη θα έχουν τη δυνατότητα να επιτρέπουν ή και να απαιτούν την εφαρμογή της μεθόδου της αναπροσαρμογής της αξίας και της μεθόδου της “εύλογης αξίας”.

Τέλος, δεδομένων των τροποποιήσεων των Οδηγιών 78/660/ΕΟΚ και 83/349/ΕΟΚ, κρίθηκε αναγκαίο να τροποποιηθούν αντίστοιχα και οι Οδηγίες 86/635/ΕΟΚ και 91/674/ΕΟΚ για τους ετήσιους και ενοποιημένους λογαριασμούς των τραπεζών και άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και των ασφαλιστικών επιχειρήσεων.

⁽³⁴⁾ PE-CONS 3611/03, 16.04.2003.

Ζ - ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ 40 ΣΥΣΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ FATF ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Η Financial Action Task Force (FATF) ολοκλήρωσε τον Ιούνιο του τρέχοντος έτους την αναθεώρηση των 40 Συστάσεών της για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες⁽³⁵⁾.

Η αναθεώρηση των 40 Συστάσεων, σε συνδυασμό με τις οκτώ Ειδικές Συστάσεις της FATF, διασφαλίζει τη δημιουργία ενός εκτενούς, ολοκληρωμένου και ανθεκτικού διεθνούς πλαισίου για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες και τρομοκρατικές δραστηριότητες.

Οι βασικές αλλαγές που επέρχονται με την αναθεώρηση των 40 Συστάσεων αφορούν κυρίως στα εξής:

- την κατάρτιση ενός καταλόγου αξιόποινων πράξεων, οι οποίες θα πρέπει να αποτελούν τον κεντρικό πυρήνα των αδικημάτων που σχετίζονται με παράνομες δραστηριότητες (ξέπλυμα χρήματος),
- την ενίσχυση των μέτρων για τους πελάτες και τις συναλλαγές υψηλού κινδύνου, συμπεριλαμβανομένης της αντιπροσωπευτικής τραπεζικής και των πολιτικά διωκόμενων προσώπων,
- την επέκταση των μέτρων καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες σε καθορισμένου τύπου μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και επαγγελματικές δραστηριότητες (καζίνο, δικηγόροι, έμποροι πολύτιμων λίθων, κτηματομεσίτες, λογιστές, συμβολαιογράφοι, σύμβουλοι επιχειρήσεων κ.ά.),
- τη θέσπιση βασικών μέτρων θεσμικού χαρακτήρα σε επίπεδο διεθνούς συνεργασίας,
- την επέκταση και προσαρμογή των απαιτήσεων που προβλέπονται για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ώστε να καλύπτουν και τη χρηματοδότηση τρομοκρατικών δραστηριοτήτων, καθώς και
- την απαγόρευση των επονομαζόμενων “shell banks”, δηλαδή τραπεζών, οι οποίες έχουν συσταθεί με βάση τη δικαιοδοσία ενός κράτους, στο οποίο δεν έχουν φυσική υπόσταση και οι οποίες δεν αποτελούν θυγατρική εταιρεία ενός εποπτευόμενου χρηματοπιστωτικού ομίλου.

Με τις αναθεωρημένες 40 Συστάσεις της FATF διαμορφώνεται ένα συγκεκριμένο πλαίσιο κανόνων, το οποίο τα μέλη του καλούνται να εφαρμόσουν το συντομότερο δυνατό⁽³⁶⁾. Παράλληλα η Γενική Γραμματεία της FATF ενθαρρύνει και άλλες χώρες να ενσωματώσουν στο εσωτερικό τους δίκαιο τις σχετικές διατάξεις, ενώ προγραμματίζει για το ερχόμενο έτος την έναρξη αμοιβαίων αξιολογήσεων ως προς την πρόοδο της εφαρμογής των αναθεωρημένων Συστάσεων και των πρακτικών τους αποτελεσμάτων.

⁽³⁵⁾ Οι 40 Συστάσεις για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες δημοσιεύθηκαν το 1990 και έχουν ήδη αναθεωρηθεί μια φορά το 1996. Το πλήρες κείμενο με τις αναθεωρημένες Συστάσεις είναι διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση http://www.fatf-gafi.org/pdf/40Recs-2003_en.pdf

⁽³⁶⁾ Η Ελλάδα μαζί με 30 ακόμα χώρες και δύο διεθνείς οργανισμούς – το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα – αποτελεί μέλος της FATF.

Η - ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΟΔΗΓΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ (ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ)⁽³⁷⁾

Το Μάιο του 2003 υιοθετήθηκε η Οδηγία για τα συνταξιοδοτικά ταμεία, μετά από διαπραγματεύσεις δύο και πλέον ετών. Με την υιοθέτηση της Οδηγίας επιδιώκεται η διαμόρφωση μιας ενιαίας αγοράς υπό το καθεστώς ενός ολοκληρωμένου και αρκετά ισχυρού πλαισίου, ώστε να προστατεύονται τα μελλοντικά συμφέροντα και δικαιώματα των συνταξιούχων. Σύμφωνα με υπολογισμούς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας καλύπτει περίπου το 25% των εργαζομένων που είναι ασφαλισμένοι στην Ευρωπαϊκή Ένωση και αφορά σε συνταξιοδοτικά ταμεία και σχήματα, τα οποία διαχειρίζονται κεφάλαια ύψους 2,5 τρισεκατομμυρίων ευρώ ή 29% του ΑΕΠ της ΕΕ.

Βασικές συνέπειες από την υιοθέτηση της Οδηγίας, σύμφωνα και με τους επιδιωκόμενους στόχους αναμένεται να είναι:

- Η διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας για τα μέλη και τους δικαιούχους των συνταξιοδοτικών ταμείων. Οι Οργανισμοί Παροχής Επαγγελματικών Συντάξεων (ΟΠΕΣ) θα λειτουργούν με συγκεκριμένους κανόνες διαφάνειας, τόσο επί των δικαιωμάτων των συμμετεχόντων σε αυτά όσο και επί των επενδύσεών τους.
- Η διασφάλιση της δυνατότητας να αναλαμβάνουν ή και να παρέχουν ένα συνταξιοδοτικό σχήμα σε εταιρεία εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος από αυτό στο οποίο έχουν εγκατασταθεί τα σχήματα αυτά. Η Οδηγία προβλέπει τη δυνατότητα αμοιβαίας αναγνώρισης του εποπτικού καθεστώτος μεταξύ των εμπλεκόμενων κρατών μελών, με την εφαρμογή της αρχής του κράτους μέλους καταγωγής.
- Η παροχή της δυνατότητας σε έναν ΟΠΕΣ να επιλέξει μια επενδυτική στρατηγική προσαρμοσμένη στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του συνταξιοδοτικού σχήματος το οποίο παρέχει. Δεδομένου ωστόσο ότι τα συνταξιοδοτικά ταμεία αυτού του τύπου επενδύουν, λόγω της φύσης τους, μακροπρόθεσμα και άρα θα πρέπει να προσαρμόζουν την επενδυτική τους στρατηγική ανάλογα και με την εκάστοτε οικονομική συγκυρία, η Οδηγία προβλέπει ένα σύνολο βασικών αρχών, οι οποίες θα πρέπει να καθοδηγούν την κατανομή κεφαλαίων των ΟΠΕΣ σύμφωνα με “την αρχή του μέσου συνετού ανθρώπου” (prudent person principle).
- Ο σεβασμός των δικαιωμάτων και κεκτημένων των κρατών μελών σε σχέση με τις πολιτικές κοινωνικής προστασίας και συνταξιοδοτικής βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών σχημάτων ως ενός από τα πλέον ευαίσθητα στοιχεία κοινωνικής συνοχής και ασφάλειας. Η επιλογή κρατικά επιδοτούμενων ή μη συνταξιοδοτικών εισφορών παραμένει στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών στα πλαίσια οργάνωσης της κοινωνικής προστασίας και συνοχής του εργατικού τους δυναμικού.

Η υιοθέτηση της Οδηγίας αποτέλεσε έναν από τους βασικούς στόχους του Προγράμματος Δράσης για τις Χρηματοοικονομικές Υπηρεσίες (ΠΔΧΥ), απασχολεί το κοινοτικό δίκαιο για περισσότερο από μια δεκαετία και για την ενσωμάτωση των διατάξεών της στις εθνικές έννομες τάξεις, προβλέπεται προθεσμία 24 μηνών μετά τη δημοσίευσή της στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

⁽³⁷⁾ Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

ΜΕΛΕΤΕΣ / ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Επιμέλεια: Αλεξάνδρα Μανιάτη

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ *The transformation of the European financial system*

Εκδοση των πρακτικών του δεύτερου Central Banking Conference που διοργάνωσε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα τον Οκτώβριο 2002, στη Φρανκφούρτη. Τα συνέδρια αυτά πραγματοποιούνται κάθε δύο χρόνια και φέρνουν σε επαφή ανώτατους εκπροσώπους κεντρικών τραπεζών, διεθνών και ευρωπαϊκών χρη-

ματοπιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και ακαδημαϊκούς, εκπροσώπους του οικονομικού Τύπου κ.ά. Το Central Banking Conference εξυπηρετεί τρεις κυρίως σκοπούς: Πρώτον, διευκολύνει τους συμμετέχοντες να ανταλλάξουν απόψεις και πληροφορίες για επίκαιρα θέματα που αφορούν τις κεντρικές τράπεζες. Δεύτερον, συνιστά χώρο αλληλεπίδρασης και συζήτησης μεταξύ ακαδημαϊκών και διαμορφωτών πο-

λιτικής, στοχεύοντας στη γεφύρωση του χάσματος ανάμεσα στην έρευνα και την πολιτική. Τρίτον, ρίχνει φως στην πολιτική και τη λειτουργία της ΕΚΤ, ενισχύοντας έτσι τη διαφάνεια και την εξωστρέφειά της. Στο σχεπτικό για την επιλογή του θέματος του δεύτερου συνεδρίου αναφέρεται ότι, παρόλο που με βάση τη Συνθήκη του Μάαστριχτ η νομισματική ένωση ολοκληρώθηκε με την εισαγωγή του ευρώ σε φυσική μορφή, το γεγονός αυτό θα εξακολουθήσει να επηρεάζει έντονα τις εξελίξεις και την ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής χρηματοοικονομικής αγοράς. Αυτό έχει βαθιές και πολύπλευρες συνέπειες, ιδιαίτερα για τους κεντρικούς τραπεζίτες και άλλους διαμορφωτές πολιτικής.

Στην έκδοση περιλαμβάνονται οι ομιλίες που εκφωνήθηκαν κατά τη διάρκεια του συνεδρίου, οι μελέτες που διανεμήθηκαν, συνοπτικές παρουσιάσεις συζητήσεων που έγιναν, καθώς και τα συμπεράσματα του κ. Λουκά Παπαδήμου, Αντιπροέδρου της ΕΚΤ και η ομιλία κατά το δείπνο του κ. Otmar Issing, μέλους της Εκτελεστικής Επιτροπής της Τράπεζας.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:

www.ecb.int/pub/pdf/TransformationEuropeanfinancialsystem.pdf

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ *FBE News – June 2003* *Shaping the new Europe (editorial)*

Το τεύχος Ιουνίου του ενημερωτικού δελτίου της Τραπεζικής Ομοσπονδίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΤΟ) επικεντρώνεται στη διαμόρφωση της νέας Ευρώπης. Όπως σημειώνει στο κύριο άρθρο ο Γενικός Γραμματέας της ΕΤΟ, στον ένα περίπου χρόνο ύπαρξής της η Ευρωπαϊκή Συνέλευση έχει διερευνήσει όλες τις πτυχές της μελλοντικής οργάνωσης της ΕΕ. Ετοιμάζει δε ένα προσχέδιο Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης, το οποίο αναθεωρεί, όχι

μόνο ολόκληρη τη συνταγματική δομή, τους στόχους και τις αρμοδιότητες της Ένωσης, αλλά και τις πολιτικές της και την εφαρμογή τους. Το έργο της Συνέλευσης έχει – δικαίως – προκαλέσει πολιτικό διάλογο. Από το αποτέλεσμα θα κριθεί το μέλλον πολλών εκα-

τοντάδων εκατομμυρίων ευρωπαίων πολιτών και θα μπου τα θεμέλια για συνεχή ειρήνη και ευημερία σε μια διευρυμένη Ένωση.

Τα σαφή όρια των ευθυνών εντός και μεταξύ των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, καθώς και η διαφάνεια στις διαδικασίες τους έχουν καίρια σημασία για την επιτυχημένη λειτουργία της Ένωσης στο μέλλον. Η ΕΤΟ προσπαθεί να βοηθήσει τα μέλη της να κατανοήσουν τη νέα ισορροπία δυνάμεων που δημιουργείται και να προσαρμοστούν στα νέα συστήματα λήψης αποφάσεων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αντα

ποκριθεί θετικά στο αίτημα της Ομοσπονδίας για περαιτέρω διαβούλευση αναφορικά με τη νομοθεσία που επηρεάζει τον τραπεζικό κλάδο, γεγονός το οποίο κρίνεται από τον κ. Böhmcke ως ενθαρρυντική αρχή για τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα.

Η ΕΤΟ παρακολουθεί στενά τις εργασίες της Συνέλευσης και έχει υποβάλει σχόλια για πολλά ζητήματα.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:

www.fbe.be/newsletter/news05/index.html

CSR EUROPE The CSR Magazine June 2003

Το τεύχος Ιουνίου της τριμηνιαίας έκδοσης του ευρωπαϊκού οργανισμού για την εταιρική κοινωνική ευθύνη, επικεντρώνεται στο ζήτημα της αναπηρίας μέσα στο χώρο εργασίας, με αφορμή την ανακήρυξη του 2003 ως Ευρωπαϊκού Έτους των Ατόμων με Αναπηρίες. Στην Ευρώπη σήμερα τα άτομα με αναπηρίες ξεπερνούν τα 37 εκατομμύρια και, καθώς

ο πληθυσμός γερνάει, ο αριθμός αυτός αναμένεται να αυξηθεί δραματικά τις επόμενες δεκαετίες. Ερευνες δείχνουν ότι 6 στους 10 Ευρωπαίους γνωρίζουν προσωπικά τουλάχιστον ένα άτομο με αναπηρία.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η συνέντευξη του κ. Γιάννη Βαρδακαστάνη, Προέδρου του European Disability Forum (EDF). Ο κ. Βαρδακαστάνης επισημαίνει ότι δύο λόγοι οδήγησαν στην επιλογή της συγκεκριμένης χρονιάς: Πρώτον, το 2003 κλεί-

νουν 10 χρόνια από την υιοθέτηση των κανόνων του ΟΗΕ για την εξίσωση των ευκαιριών για άτομα με αναπηρίες (UN standard rules on the equalisation of opportunities for persons with disabilities). Δεύτερον, ελπίζεται ότι αυτό θα βοηθήσει στην ευρύτερη δημοσιοποίηση του ζητήματος, ώστε να μπει στην κορυφή της κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής ατζέντας και να υπάρξουν σημαντικές αλλαγές στη ζωή των ανθρώπων με αναπηρίες. Το EDF πιστεύει ότι χρειάζεται η συνέργια όλων των κοινωνικών εταίρων για να επιτευχθεί πρόοδος σε αυτόν τον τομέα.

Εμφαση δίνεται στο γεγονός ότι οι εργοδότες και οι επιχειρήσεις μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρίες στο κοινωνικό σύνολο, τόσο παρέχοντάς τους εργασία, όσο και στοχεύοντας σε αυτά ως καταναλωτές.

Η συνέντευξη καταλήγει υπενθυμίζοντας άλλον ένα στόχο του Ευρωπαϊκού Έτους των Ατόμων με Αναπηρίες: να ευαισθητοποιηθεί η κοινωνία στα ζητήματα που συνδέονται με αυτές και να αρθούν τα κοινωνικά και οικονομικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι ανάπηροι στην καθημερινή τους ζωή.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:

www.csreurope.org/uploadstore/cms/docs/CSRE_mag_June_2003.pdf

ΜΕΛΕΤΕΣ / ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Επιμέλεια: Βασίλης Παναγιωτίδης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ *Eurozone Financial Markets' Integration* *"MUCH ACHIEVED, A LOT MORE TO DO"*

Η Επιτροπή Οικονομικών και Νομισματικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ομοσπονδίας (ΕΤΟ) δημοσίευσε το Μάιο του 2003 συνοπτική μελέτη για το βαθμό και την πρόοδο ολοκλήρωσης των χρηματαγορών και κεφαλαιαγορών στα κράτη μέλη της ευρωζώνης. Τα βασικά της συμπεράσματα είναι συνοπτικά τα εξής:

1. Το χρηματοπιστωτικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρά τα σημαντικά βήματα ολοκλήρωσης που έχει επιτύχει, εξακολουθεί σε μεγάλο βαθμό να παραμένει διαιρεμένο στις επιμέρους εθνικές αγορές. Κανονιστικά, φορολογικά και νομικά εμπόδια εξακολουθούν να υπάρχουν, ενώ η δημιουργία διασυνοριακών χρηματοπιστωτικών προϊόντων και υπηρεσιών με το ίδιο κόστος και την ίδια ταχύτητα με αυτή των εγχώριων παραμένει ακόμη απόμακρος στόχος.
2. Οι επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά στα κράτη μέλη της ΕΕ στηρίζονται σε μεγάλο βαθμό στον έμμεσο δανεισμό από τις ευρωπαϊκές τράπεζες, σε αντίθεση με τις ΗΠΑ, όπου οι επιχειρήσεις χρηματοδοτούν τις δραστηριότητές τους άμεσα, με την έκδοση μετοχών.
3. Οι αγορές ομολόγων των κρατών μελών της ΕΕ παρουσίασαν υψηλό ποσοστό ολοκλήρωσης λόγω της ΟΝΕ και του ευρώ. Ωστόσο τρία βασικά προβλήματα εξακολουθούν να εμποδίζουν τη δημιουργία μιας πραγματικά ολοκληρωμένης αγοράς. Οι διαφορετικές αξιολογήσεις (ratings) πιστοληπτικού κινδύνου για τα κρατικά ομόλογα ορισμένων χωρών (AAA έναντι AA), οι διαφοροποιήσεις της ρευστότητας της αγοράς για τα ομόλογα μικρότερων κρατών μελών της ΕΕ και η έλλειψη ενός σημείου αναφοράς του premium σε ευρώ, λόγω της έλλειψης μιας κεντρικής ευρωπαϊκής κυβέρνησης, η οποία να εκδίδει κρατικά ομόλογα.
4. Τα ευρωπαϊκά χρηματιστήρια, παρά τις τάσεις

συγκέντρωσης που εμφάνισαν, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τη δημιουργία του Euronext, το οποίο συγχώνευσε τα χρηματιστήρια του Αμστερνταμ, των Βρυξελλών και του Παρισιού, εξακολουθούν να λειτουργούν σε εγχώριο επίπεδο, ενώ είναι εξαιρετικά "υποανάπτυκτα" συγκριτικά με αυτά των ΗΠΑ.

5. Οι συγχωνεύσεις και εξαγορές τραπεζών αποτέλεσαν ένα από τα μέσα των τραπεζών στην προσπάθειά τους να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό που προκάλεσε η εισαγωγή του ευρώ. Ωστόσο αυτές οι τάσεις ολοκλήρωσης της αγοράς εμφανίστηκαν κυρίως σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές, όπου προϋπήρχαν στενοί δεσμοί μεταξύ των τραπεζών (π.χ. στην Ιβηρική, τη Σκανδιναβία και την Benelux).

Συμπερασματικά η έκθεση θεωρεί πέραν των προσδοκιών τα όσα έχουν επιτευχθεί τα τρία πρώτα χρόνια του ενιαίου νομίσματος, σε μια δυσμενή παγκόσμια οικονομική και πολιτική συγκυρία. Το σημαντικό για τους ανθρώπους της ΕΤΟ είναι πως για την ευρωζώνη το μέτρο σύγκρισης είναι πλέον η αγορά των ΗΠΑ, με την ταυτόχρονη αναγνώριση των ιδιαίτερων οικονομικών, πολιτικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών των κρατών μελών της.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:

<http://www.fbe.be/pdf/Financial%20Markets%20Integration.pdf>

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
The Euro Area Bank Lending Survey
Απρίλιος 2003

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα δημοσίευσε για πρώτη φορά τα αποτελέσματα έρευνάς της με θέμα τον τραπεζικό δανεισμό στην ευρωζώνη. Η έρευνα στηρίχθηκε στις απαντήσεις 90 τραπεζών από όλα τα κράτη μέλη της ευρωζώνης, σε ειδικά διαμορφωμένα ερωτηματολόγια της ΕΚΤ. Η παρούσα μελέτη συγκρίνει τα αποτελέσματα των απαντήσεων σε δύο ερωτηματολόγια, του Ιανουαρίου και του Απριλίου. Στόχος της ΕΚΤ είναι η συλλογή στοιχείων ανά τρίμηνο, ώστε να εξετάζονται και να συγκρίνονται οι παρελθούσες και μελλοντικές εξελίξεις σε σχέση με τις πολιτικές δανεισμού που ακολουθούν οι τράπεζες, τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για τα νοικοκυριά.

Η δομή της έρευνας είναι κοινή ως προς τον τραπεζικό δανεισμό στις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά και αφορά τα κριτήρια δανεισμού, τη ζήτηση και τις προσδοκίες για την εξέλιξη του δανεισμού στις δύο ανωτέρω κατηγορίες κατά το επόμενο τρίμηνο.

Σε σχέση με τις επιχειρήσεις, το 46% των τραπεζών που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο του Απριλίου δήλωσαν πως οι όροι δανειοδότησης έγιναν περισσότερο αυστηροί (έναντι 65% στο ερωτηματολόγιο του Ιανουαρίου) και αυτό κυρίως στις μεγάλες επιχειρήσεις, λόγω των μειωμένων προσδοκιών αναφορικά με τη γενικότερη οικονομική δραστηριότητα. Σε σχέση με τη ζήτηση από μέρους των επιχειρήσεων για τραπεζικό δανεισμό οι τράπεζες ανέφεραν μέση μείωση ύψους 31% για τον Απρίλιο (αμετάβλητο το ποσοστό μείωσης σε σχέση με τον Ιανουάριο), κυ-

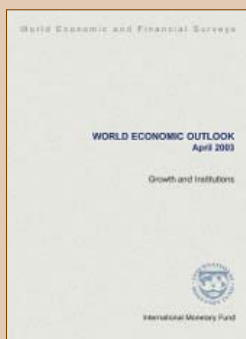
ρίως λόγω των μειωμένων δανειακών αναγκών για πάγιες επενδύσεις. Τέλος αναφορικά με τις προσδοκίες για το επόμενο τρίμηνο (δηλαδή μέχρι τον Ιούνιο του 2003) οι τάσεις μείωσης της δανειακής ζήτησης αλλά και των όρων δανειοδότησης θα εξακολουθήσουν να υπάρχουν, αν και σε μικρότερα ποσοστά σε σχέση με την αρχή του έτους.

Στην περίπτωση του δανεισμού των νοικοκυριών οι τάσεις παραμένουν ίδιες, όπως και στις επιχειρήσεις. Οι όροι δανεισμού για στεγαστική πίστη έγιναν περισσότερο αυστηροί από το 14% των τραπεζών που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο του Απριλίου (έναντι 20% τον Ιανουάριο), ενώ οι όροι δανεισμού για την καταναλωτική πίστη και άλλους τύπους δανείων προς τα νοικοκυριά έγιναν περισσότερο αυστηροί από το 15% των τραπεζών (έναντι 22% τον Ιανουάριο). Η ζήτηση για δάνεια στεγαστικής πίστης παρουσίασε αύξηση ύψους 19% τον Απρίλιο (έναντι 29% τον Ιανουάριο), σε αντίθεση με τη ζήτηση για προϊόντα καταναλωτικής πίστης και άλλων τύπων δανείων προς τους καταναλωτές (π.χ. για αγορά μετοχών), τα οποία παρουσίασαν μείωση κατά 2%. Τέλος οι προσδοκίες για το επόμενο τρίμηνο δείχνουν μικρή μείωση της ζήτησης στα στεγαστικά δάνεια και αντίστοιχη μικρή αύξηση στα δάνεια καταναλωτικής πίστης. Τέλος οι προϋποθέσεις δανειοδότησης, ειδικά για τη στεγαστική πίστη, αναμένεται να γίνουν περισσότερο αυστηρές και ενδελεχείς κατά το τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:

http://www.ecb.int/pub/period/bls/blssurvey_200304.pdf

ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
World Economic Outlook
Growth and Institutions

Το τμήμα αναλύσεων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου δημοσίευσε τον Απρίλιο την τακτική ετήσια έκθεσή του για την παγκόσμια οικονομία. Βασισμένη σε ορισμένες οικονομικές παραδοχές, η έκθεση εστιάζεται ιδιαίτερα στις διαρθρωτικές αλλαγές που απαιτούνται

σε όλες τις γεωγραφικές περιοχές, προκειμένου να ισχυροποιηθεί και να σταθεροποιηθεί η παγκόσμια οικονομία. Η έκθεση είναι δομημένη σε τέσσερα κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια ανάλυση των οικονομικών δεδομένων, των προοπτικών και των ζητημάτων πολιτικής που προκύπτουν για τις διάφορες γεωγραφικές περιοχές του πλανήτη. Για τη Δυτική Ευρώπη προβλέπεται μικρή ανάπτυξη (ειδικά για τη Γερμανία) και αργοπονημένη ανάκαμψη, για τις ΗΠΑ εξετάζεται για πόσο χρονικό διάστημα θα διατηρηθεί η “συναισθηματική αστάθεια” που προκάλεσε το τρομοκρατικό χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου

ου, στην Ιαπωνία η εξασθενημένη οικονομία επιβάλλει την καταπολέμηση του αποπληθωρισμού, στην Αφρική η σταθερότητα και οι μεταρρυθμίσεις παραμένουν το κλειδί της ανάπτυξης, ενώ για τη Λατινική Αμερική προκύπτει το συμπέρασμα πως, ενώ τα δημοσιονομικά ανοίγματα έχουν περιοριστεί, τρωτά οικονομικά στοιχεία εξακολουθούν να υπάρχουν. Τέλος οι υποψήφιες προς ένταξη στην ΕΕ χώρες θα πρέπει να προετοιμαστούν για τις απαραίτητες δημοσιονομικές αλλαγές, λόγω της επικείμενης ένταξής τους στην Ένωση.

Στο δεύτερο κεφάλαιο περιλαμβάνονται δύο επιμέρους μελέτες, στις οποίες εξετάζονται τα μικροοικονομικά αποτελέσματα από δύο ανεξάρτητα θέματα. Στην πρώτη, μετά από επεξεργασία στατιστικών προερχόμενων από εταιρείες διάφορων κλάδων της οικονομίας, προκύπτει ιστορικά το συμπέρασμα πως τα υψηλά ποσοστά απόδοσης κεφαλαίου των εταιρειών, άσκησαν ισχυρή και αναμφίβολη αρνητική επίδραση στις επενδύσεις. Η δεύτερη έρευνα αναλύει το βαθμό στον οποίο η έκρηξη των τιμών των στοιχείων ενεργητικού των εταιρειών λειτούργησε έτσι ώστε η αντιστροφή του κλίματος, όταν αυτή επήλθε, να ακινητοποιήσει την ανάκαμψη, η οποία αναμενόταν.

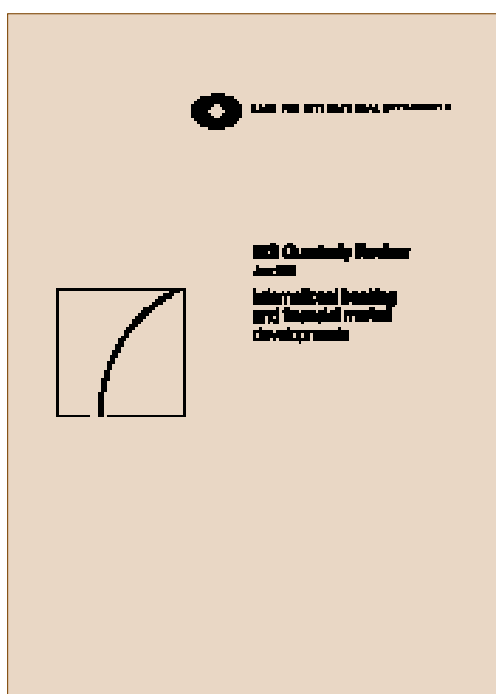
Στο τρίτο κεφάλαιο εξετάζεται ο ρόλος των θεσμών στην οικονομική ανάπτυξη και πρόοδο κάποιων χωρών έναντι άλλων. Αναλύονται μια σειρά ποσοτικών

μέτρων της ποιοτικής συμπεριφοράς των προτεινόμενων θεσμών, όπως για παράδειγμα η αντίληψη του βαθμού διαφθοράς, τα πολιτικά δικαιώματα, η αποτελεσματικότητα του δημόσιου τομέα, τα κανονιστικά εμπόδια και ο ρόλος της νομοθεσίας.

Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο εξετάζεται η αναδιάρθρωση της αγοράς εργασίας στην Ευρώπη και η επίδραση που μπορεί να έχει αυτή σε ποσοτικούς όρους αντιμετώπισης της ανεργίας. Ιδιαίτερη εστίαση γίνεται στην Κεντρική Ευρώπη, όπου οι γενναιόδωρες αποζημιώσεις για τους ανέργους, η αυστηρή προστασία των εργαζομένων, η διαμόρφωση των μισθολογίων μέσω συλλογικών συμβάσεων εργασίας και η υψηλή φορολόγηση του εισοδήματος των εργαζομένων, συμβάλλουν στην ύπαρξη πολύ υψηλότερων ποσοστών ανεργίας στην Ευρώπη έναντι των ΗΠΑ. Η μελέτη καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, εάν η ανταγωνιστικότητα της αγοράς της Ευρώπης προσεγγίσει αυτήν των ΗΠΑ, τότε τα ποσοστά ανεργίας θα μειωθούν δραματικά (έως και τρεις ποσοστιαίες μονάδες), ενώ μεσοπρόθεσμα οι επενδύσεις θα αυξηθούν κατά πέντε ποσοστιαίες μονάδες.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2003/01/index.htm>

ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΩΝ
BIS Quarterly Review
International banking and
financial market developments

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΣΑΤΗΡΗΣ

ΚΩΣΤΑΣ ΡΑΔΑΙΟΣ

ΙΩΑΝΝΑ ΓΙΑΝΝΙΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ – Αθήνα 2003

ΝΟΜΟΙ

1. ΝΟΜΟΣ 3135/2003

ΚΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΟΥ ΚΑΖΑΚΣΤΑΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΟΙΒΑΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

ΦΕΚ Α' 88/14-4-2003, σελ. 1323

2. ΝΟΜΟΣ 3140/2003

ΚΥΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ 23ΗΣ ΙΟΥΛΙΟΥ 1990, ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΑΛΕΙΨΗ ΤΗΣ ΔΙΠΛΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΔΙΟΡΘΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΦΕΚ Α' 104/6-5-2003, σελ. 1519

Το πρωτόκολλο είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://europa.eu.int/eur-lex/pri/el/oj/dat/1999/c_202/c_20219990716el00010011.pdf

3. ΝΟΜΟΣ 3144/2003

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

ΦΕΚ Α' 111/8-5-2003, σελ. 1695

Η εισηγητική έκθεση του νομοσχεδίου είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

<http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/EisigisiEpitropon/koindialog-eis.pdf>

Το κείμενο του νόμου όπως ψηφίστηκε είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/ValidNomosxedio/k-dialog-pap.pdf>

Η γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΟΚΕ) της Ελλάδος είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

<http://www.oke.gr/greek/gnomi89.htm>

4. ΝΟΜΟΣ 3148/2003

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΩΝ, ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

ΦΕΚ Α' 136/5-6-2003, σελ. 2135

Η εισηγητική έκθεση του νομοσχεδίου είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

<http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/EisigisiEpitropon/E-ILEXRI-EIS.pdf>

Το κείμενο του νόμου όπως ψηφίστηκε είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/ValidNomosxedio/e-ilexri-pap.pdf>

5. ΝΟΜΟΣ 3152/2003

ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΟΠΤΕΙΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΩΝ ΑΓΟΡΩΝ,
ΝΕΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ
ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΚΑΙ
ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

ΦΕΚ Α' 152/19-6-2003, σελ. 2353

Η εισηγητική έκθεση του νομοσχεδίου είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

<http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/EisigisiEpitropon/i-kefal-eis.pdf>

Το κείμενο του νόμου όπως ψηφίστηκε είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/ValidNomosxedio/i-kefal.pdf>

6. ΝΟΜΟΣ 3156/2003

ΟΜΟΛΟΓΙΑΚΑ ΔΑΝΕΙΑ, ΤΙΤΛΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ
ΑΠΟ ΑΚΙΝΗΤΑ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

ΦΕΚ Α' 157/25-6-2003, σελ. 2417

Η εισηγητική έκθεση του νομοσχεδίου είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

<http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/EisigisiEpitropon/O-TITLAPET-EIS.pdf>

Το κείμενο του νόμου όπως ψηφίστηκε είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/ValidNomosxedio/o-titlapet-pap.pdf>

7. ΝΟΜΟΣ 3160/2003

ΕΠΙΤΑΧΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

ΦΕΚ Α' 165/30-6-2003, σελ. 2851

Η εισηγητική έκθεση του νομοσχεδίου είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

<http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/EisigisiEpitropon/E-PINIDI-eis.pdf>

Το κείμενο του νόμου όπως ψηφίστηκε είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/ValidNomosxedio/E-POINIDI-pap.pdf>

ΠΡΟΕΔΡΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

1. ΠΔ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 101

Τροποποίηση του Π.Δ. 346/1998 (Α' 230) όπως τροποποιήθηκε από το
Π.Δ. 18/2000 (Α' 15) σχετικά με τις δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών, σε
συμμόρφωση προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2001/78/ΕΚ της Επιτροπής
της 13ης Σεπτεμβρίου 2001

ΦΕΚ Α' 95/23-4-2003, σελ. 1399

Η οδηγία 2001/78/ΕΚ είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

http://europa.eu.int/eur-lex/pri/el/oj/dat/2001/l_285/l_28520011029el00010162.pdf

2. ΠΔ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 103

Τροποποίηση του 274/2000 Προεδρικού Διατάγματος "Όροι, προϋποθέσεις και διαδικασία χρηματοδότησης (επιχορήγησης ή συνδρομής) έργων και προγραμμάτων που υποβάλλονται από βιομηχανικές ή άλλες παραγωγικές μονάδες" (ΦΕΚ 225/Α/17-10-2000)

ΦΕΚ Α' 96/23-4-2003, σελ. 1436

3. ΠΔ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 105

Προσαρμογή του εσωτερικού δικαίου προς τις διατάξεις της οδηγίας 97/80/ΕΚ του Συμβουλίου της 15-12-1997 (ΕΕΛ 14 της 20-1-1998, σελ. 6) "σχετικά με το βάρος αποδείξεως σε περιπτώσεις διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλου"

ΦΕΚ Α' 96/23-4-2003, σελ. 1438

Η οδηγία 1997/80/ΕΚ είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

http://europa.eu.int/eur-lex/pri/el/oj/dat/1998/l_014/l_01419980120el00060008.pdf

4. ΠΔ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 126

Τροποποίηση και συμπλήρωση Π.Δ. 56/1985 (ΦΕΚ 21/Α) απαιτούμενα προσόντα για τη χορήγηση άδειας άσκησης επαγγέλματος αναλογιστή ασφαλιστικών επιχειρήσεων

ΦΕΚ Α' 113/9-5-2003, σελ. 1723

5. ΠΔ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 131

Προσαρμογή στην Οδηγία 2000/31 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά. (Οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο)

ΦΕΚ Α' 116/16-5-2003, σελ. 1747

Η οδηγία 2000/31 είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

http://europa.eu.int/eur-lex/pri/el/oj/dat/2000/l_178/l_17820000717el00010016.pdf

6. ΠΔ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 166

Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην οδηγία 2000/35 της 29-6-2000 για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές

ΦΕΚ Α' 138/5-6-2003, σελ. 2151

Η οδηγία 2000/35 είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

http://europa.eu.int/eur-lex/pri/el/oj/dat/2000/l_200/l_20020000808el00350038.pdf

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΔΙΟΙΚΗΤΗ

1) ΠΔ/ΤΕ 2522/29-5-2003

ΦΕΚ Α' 130/2-6-2003, σελ. 2065

ΤΕΡΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΣΤΟ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑ “ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΛΑΜΙΑΣ - ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ”

2) ΠΔ/ΤΕ 2523/12-6-2003

ΦΕΚ Α' 158/25-6-2003, σελ. 2434

ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΗΣ ΠΔ/ΤΕ 1955/2-7-1991,
ΟΠΩΣ ΙΣΧΥΟΥΝ, ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΠΙΣΤΗ
ΚΑΙ ΤΑ ΔΑΝΕΙΑ ΠΟΥ ΧΟΡΗΓΟΥΝΤΑΙ ΣΕ ΦΥΣΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ

Η πράξη είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

http://www.bankofgreece.gr/announcements/files/praxi_katanalotika.doc

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

1) ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 149/30-4-2003, ΘΕΜΑ 1

ΦΕΚ Α' 123/22-5-2003, σελ. 2017

Τροποποίηση της απόφασης ΕΝΠΘ 502/3/23-6-1992, όπως ισχύει,
περί “1. Διακίνησης ιδιωτικών επιταγών μέσω τραπεζικού συστήματος.
2. Τρεχούμενων λογαριασμών καταθέσεων”

2) ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 150/9-5-2003, ΘΕΜΑ 9

ΦΕΚ Α' 143/11-6-2003, σελ. 2207

Τροποποίηση της απόφασης ΕΤΠΘ 80/15/29-8-2000 σχετικά
με τη συμμετοχή των πιστωτικών ιδρυμάτων στο μετοχικό
κεφάλαιο επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

1) ΑΠΟΦΑΣΗ 10/265/27-2-2003

ΦΕΚ Β' 410/9-4-2003, σελ. 5654

Εγκριση του προγράμματος εκπαίδευσης των προσώπων που ασχολούνται με τη διάθεση μεριδίων Αμοιβαίων Κεφαλαίων

Η απόφαση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
<http://www.hcmc.gr/Polites.doc>

2) ΑΠΟΦΑΣΗ 3/269/22-4-2003

ΦΕΚ Β' 693/3-6-2003, σελ. 9537

Περιεχόμενο στοιχείων που εκδίδουν οι εταιρείες Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών (Ε.Π.Ε.Υ.) και τα Μέλη του Χρηματιστηρίου Αθηνών ως προς την κατάρτιση συναλλαγών σε κινητές αξίες στο Χρηματιστήριο Αθηνών για λογαριασμό ομάδας επενδυτών

Η απόφαση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
<http://www.hcmc.gr/3269.doc>

3) ΑΠΟΦΑΣΗ 5/272/22-5-2003

ΦΕΚ Β' 781/18-6-2003, σελ. 10900

Υψος Συνεγγνητικού Κεφαλαίου για το έτος 2003

Η απόφαση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
<http://www.hcmc.gr/Synegitiko2003.doc>

ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

1) ΑΠΟΦΑΣΗ 11/403/26-2-2003

ΦΕΚ Β' 354/26-3-2003, σελ. 5063

Εγκριση τροποποίησης των κανονισμών αμοιβαίων κεφαλαίων που διαχειρίζεται η εταιρεία "ALPHA ΑΕΔΑΚ"

2) ΑΠΟΦΑΣΗ 11/408/19-3-2003

ΦΕΚ Β' 395/4-4-2003, σελ. 5507

*Εγκριση κανονισμού και άδεια σύστασης αμοιβαίων κεφαλαίων
“ΑΜΟΙΒΑΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΓΝΑΤΙΑ-ΦΑΙΣΤΟΣ ΜΙΚΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ”
που θα διαχειρίζεται η εταιρεία “ΕΓΝΑΤΙΑ ΑΕΔΑΚ”*

3) ΑΠΟΦΑΣΗ 26/414/8-4-2003

ΦΕΚ Β' 543/6-5-2003, σελ. 7375

*Εγκριση κανονισμών και άδεια σύστασης αμοιβαίων κεφαλαίων
που θα διαχειρίζεται η εταιρεία “ΔΙΕΘΝΙΚΗ ΑΕΔΑΚ”*

4) ΑΠΟΦΑΣΗ 27/414/8-4-2003

ΦΕΚ Β' 566/9-5-2003, σελ. 7740

*Εγκριση συγχώνευσης αμοιβαίων κεφαλαίων που διαχειρίζεται
η εταιρεία “ING ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΑΕΔΑΚ”*

5) ΑΠΟΦΑΣΗ 20/421/16-5-2003

ΦΕΚ Β' 671/29-5-2003, σελ. 9223

*Εγκριση κανονισμού και άδεια σύστασης των αμοιβαίων κεφαλαίων
“ΕΛΛΗΝΙΚΗ TRUST GOLDEN ATHINA ΜΙΚΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ” και η
“ΕΛΛΗΝΙΚΗ TRUST ΜΙΚΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ” που διαχειρίζεται η εταιρεία
“ΕΛΛΗΝΙΚΗ TRUST ΑΕΔΑΚ”*

6) ΑΠΟΦΑΣΗ 19/421/16-5-2003

ΦΕΚ Β' 722/5-6-2003, σελ. 9907

*Εγκριση τροποποίησης των κανονισμών αμοιβαίων κεφαλαίων
που διαχειρίζεται η εταιρεία “ALLIANZ DRESDNER ΑΕΔΑΚ”*

7) ΑΠΟΦΑΣΗ 23/426/2-6-2003

ΦΕΚ Β' 750/11-6-2003, σελ. 10535

*Εγκριση κανονισμού και άδεια σύστασης των αμοιβαίων κεφαλαίων
“ΕΛΛΗΝΙΚΗ TRUST ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΜΙΚΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ” και
“ΕΛΛΗΝΙΚΗ TRUST ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΜΕΤΟΧΙΚΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ”
που διαχειρίζεται η εταιρεία “ΕΛΛΗΝΙΚΗ TRUST ΑΕΔΑΚ”*

8) ΑΠΟΦΑΣΗ 22/426/2-6-2003

ΦΕΚ Β' 763/12-6-2003, σελ. 10651

*Εγκριση τροποποίησης των κανονισμών των αμοιβαίων κεφαλαίων
“INTERAMERICAN ΑΜΟΙΒΑΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ SPECIAL BOND
ΟΜΟΛΟΓΙΑΚΟ ΔΙΕΘΝΕΣ” και “INTERBANK ΑΜΟΙΒΑΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ” που διαχειρίζεται
η εταιρεία “INTERTRUST ΑΕΔΑΚ”*

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

1. ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 93 - ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 12-12-2002

Τροποποίηση της 78/13-11-2001 απόφασης “Καθορισμός δικαιωμάτων ΧΑ για τη χρήση του ΔΧΣ και διαδικασίες σύνδεσης των χρηστών σε αυτό”

ΦΕΚ Β' 253/4-3-2003, σελ. 2940

Η απόφαση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

<http://www.ase.gr/content/gr/about/regulations/Files/ΑΠΟΦΑΣΗ%20ΑΡΙΘ%2093.zip>

2. ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 95 - ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 23-12-2002

Χρονισμοί Διαπραγμάτευσης Εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών Μετοχών

ΦΕΚ Β' 453/15-4-2003, σελ. 6246

Η απόφαση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

<http://www.ase.gr/content/gr/about/regulations/Files/APOFASH95.doc>

3. ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 96 - ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 17-4-2003

Δημιουργία ειδικής κατηγορίας διαπραγματευόμενων μετοχών

ΦΕΚ Β' 554/8-5-2003, σελ. 7502

Η απόφαση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

<http://www.ase.gr/content/gr/about/regulations/Files/ΑΠΟΦΑΣΗ96.doc>

4. ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 97 - ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 17-4-2003

Τροποποίηση της 48/28-9-2000 απόφασης “Όροι και προϋποθέσεις για την έγκριση ενημερωτικού δελτίου σε ειδικές περιπτώσεις αυξήσεως μετοχικού κεφαλαίου με καταβολή μετρητών”

ΦΕΚ Β' 554/8-5-2003, σελ. 7503

5. ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 98 - ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 5-5-2003

Κατάρτιση συναλλαγών στην αγορά τοις μετρητοίς του Χρηματιστηρίου Αθηνών

ΦΕΚ Β' 617/19-5-2003, σελ. 8587

Η απόφαση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

http://www.ase.gr/content/gr/about/regulations/Files/Apofasi_98.doc

6. ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 99 - ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 5-5-2003

Τροποποίηση της απόφασης 3/96 “Αλλαγή κωδικών πελατών των Χρηματιστηριακών Εταιρειών”

ΦΕΚ Β’ 637/22-5-2003, σελ. 8855

Η απόφαση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

<http://www.ase.gr/content/gr/about/regulations/Files/Apofasi99.doc>

7. ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 100 - ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 15-5-2003

Τροποποίηση της απόφασης 53/25-7-2000 του Δ.Σ. Χρηματιστηρίου Παραγώνων Αθηνών Α.Ε. “Κανονιστικό πλαίσιο της Χρηματιστηριακής Αγοράς Παραγώνων”

ΦΕΚ Β’ 653/27-5-2003, σελ. 9004

Η απόφαση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

http://www.ase.gr/content/gr/about/regulations/Files/APOFASI_100_53.doc

8. ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 101 - ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 29-5-2003

Τροποποίηση της υπ’ αριθ. 95/2003 απόφασης Χρηματιστηρίου Αθηνών

ΦΕΚ Β’ 686/2-6-2003, σελ. 9469

Η απόφαση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

http://www.ase.gr/content/gr/about/regulations/Files/APOFASI_101_95.doc

9. ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 102 - ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 10-6-2003

Τροποποίηση της απόφασης 53/25-7-2000 συνεδρίασης του Δ.Σ. του Χρηματιστηρίου Παραγώνων Αθηνών Α.Ε. “Κανονιστικό πλαίσιο της Χρηματιστηριακής Αγοράς Παραγώνων” (ΦΕΚ Β’ 960/31-7-2000), όπως ισχύει

ΦΕΚ Β’ 798/19-6-2003, σελ. 11201

10. ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 103 - ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 15-5-2003

Τροποποίηση της απόφασης 45/12-7-2000 του Διοικητικού Συμβουλίου του Χρηματιστηρίου Αθηνών Α.Ε.

ΦΕΚ Β’ 798/19-6-2003, σελ. 11202

Η απόφαση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

http://www.ase.gr/content/gr/about/regulations/Files/APOFASI_NUM_103.doc

11. ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 104 - ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 15-5-2003

Τροποποίηση της απόφασης 81/29-11-2001 του Διοικητικού Συμβουλίου του Χρηματιστηρίου Αθηνών Α.Ε.

ΦΕΚ Β’ 798/19-6-2003, σελ. 11203

Η απόφαση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

http://www.ase.gr/content/gr/about/regulations/Files/APOFASI_NUM_104.doc

12. ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 105 - ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 10-6-2003

Τροποποίηση της απόφασης 3/96 του ΔΣ του ΧΑ “Αλλαγή κωδικών πελατών χρηματιστηριακών Εταιρειών” όπως τέθηκε με την 99/2003 απόφαση του ΔΣ του ΧΑ

ΦΕΚ Β' 798/19-6-2003, σελ. 11204

Η απόφαση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

http://www.ase.gr/content/gr/about/regulations/Files/APOFASI_105_3.doc

ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΕΠΙ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ

1) ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 94η (9-5-2003) ΘΕΜΑ 4

ΦΕΚ Β' 613/19-5-2003, σελ. 8545

Τροποποίηση της απόφασης 48/25-7-2000 συνεδρίασης του Δ.Σ. της Εταιρείας Εκκαθάρισης Συναλλαγών Επί Παραγώγων Α.Ε. “Κανονιστικό πλαίσιο για την εκκαθάριση συναλλαγών επί Χρηματοοικονομικών Προϊόντων μέσω της Εταιρείας Εκκαθάρισης Συναλλαγών επί Παραγώγων” (Ε.Τ.Ε.Σ.Ε.Π.) (ΦΕΚ Β' 960/31-7-2000), όπως ισχύει

2) ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 95η (13-6-2003) ΘΕΜΑ 3

ΦΕΚ Β' 831/25-6-2003, σελ. 11685

Τροποποίηση της απόφασης 48/25-7-2000 συνεδρίασης του Δ.Σ. της Εταιρείας Εκκαθάρισης Συναλλαγών Επί Παραγώγων Α.Ε. “Κανονιστικό πλαίσιο για την εκκαθάριση συναλλαγών επί Χρηματοοικονομικών Προϊόντων μέσω της Εταιρείας Εκκαθάρισης Συναλλαγών επί Παραγώγων” (Ε.Τ.Ε.Σ.Ε.Π.)

ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Ετήσια Εκθεση Πεπραγμένων της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα για το έτος 2002

ΦΕΚ Β' 577/12-5-2003, σελ. 7865

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ – ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ ΚΑΙ ΑΔΗΜΟΣΙΕΥΤΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

1.

Με την ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1030366/10307/Β0012/ΠΟΛ. 1053/1-4-2003 ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, προσδιορίστηκε το ελάχιστο ποσό υπεραξίας κατά τη μεταβίβαση με επαχθή αιτία ατομικής επιχείρησης, τη μεταβίβαση εταιρικών μεριδίων και ποσοστών συμμετοχής σε ομόρρυθμη και ετερόρρυθμη εταιρεία, κοινωνία αστικού δικαίου που ασκεί επιχείρηση ή επάγγελμα, αστική κερδοσκοπική ή μη εταιρεία, σε συμμετοχική και αφανή εταιρεία, καθώς επίσης και κατά τη μεταβίβαση μεριδίων ημεδαπών Ε.Π.Ε. Περαιτέρω, με την ίδια απόφαση προβλέφθηκε ο τρόπος προσδιορισμού της κατώτατης πραγματικής αξίας των μεταβιβαζομένων ανωτέρω επιχειρήσεων σε συγγενείς, καθώς και μετοχών ημεδαπών ανωνύμων εταιρειών μη εισηγμένων στο Χ.Α.Α.

2.

Με την ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1031583/253/Α'0013/ΠΟΛ. 1055/1-4-2003 ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, καθορίστηκε ο τρόπος προσδιορισμού της φορολογητέας αξίας επιχείρησης, εταιρικών μεριδίων ή μεριδίων ή ποσοστών συμμετοχής σε επιχείρηση, καθώς και μετοχών μη εισηγμένων στο χρηματιστήριο, σε περίπτωση μεταβίβασής τους αιτία θανάτου, δωρεάς ή γονικής παροχής.

3.

Με την ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1033128/758/141/0014/ΠΟΛ. 1061/7-4-2003 ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, καθορίστηκαν η διαδικασία και οι προϋποθέσεις επιστροφής του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας, στις περιπτώσεις όπου προβλέπεται η επιστροφή σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 34 του Κώδικα Φόρου Προστιθέμενης Αξίας και κατ' εφαρμογή της παραγρά-

φου 7 του άρθρου αυτού. Η Απόφαση περιλαμβάνει υπόδειγμα της σχετικής αιτήσεως και του εντύπου υπολογισμού του δικαιουμένου ποσού επιστροφής.

4.

Με την ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1033128/758/141/0014/ΠΟΛ. 1062/7-4-2003 ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, καθορίστηκαν οι λεπτομέρειες της διαδικασίας επιστροφής του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας. Ειδικότερα, προβλέφθηκαν τα απαιτούμενα για την επιστροφή δικαιολογητικά, καθώς και οι όροι έγκρισης για τη διενέργεια της επιστροφής, για την αναστολή εκτέλεσης της επιστροφής, για τον έλεγχο νομιμότητας της επιστροφής και για το συμψηφισμό του επιστρεφόμενου φόρου με οφειλές προς το Δημόσιο.

5.

Με την ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 2/20749/0025/22-4-2003 ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ορίστηκε ότι αναφορικά με οφειλές (κατά κεφάλαιο και τόκους) που προκύπτουν από τη ρύθμιση των κατά την 31-12-2000 ληξιπρόθεσμων ή μη οφειλών των κτηνοτροφικών και πτηνοτροφικών επιχειρήσεων, για την κάλυψη των οποίων είχε δοθεί εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου προς την Αγροτική Τράπεζα σύμφωνα με την υπ' αριθ. 2/13854/0025/11-6-2002 Απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, τα νέα δάνεια που προέκυψαν από την ανωτέρω ρύθμιση θα καθίστανται ληξιπρόθεσμα και απαιτητά με τη λήξη και μη εξόφληση τριών δόσεων αντί της ισχύουσας μιας δόσης. Περαιτέρω, ορίστηκε ότι η εγγύηση του Δημοσίου θα ισχύει και για την κάλυψη των οφειλών που θα προκύψουν από την Απόφαση αυτή.

6.

Με την ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1040189/10402/Β0012/23-4-2003 ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, καθορίστηκαν ο τύπος και το περιεχόμενο των δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος οικονομικού έτους 2003 των νομικών προσώπων κερδοσκοπικού χαρακτήρα, των τραπεζικών και ασφαλιστικών επιχειρήσεων, των εταιρειών περιορισμένης ευθύνης και των νομικών προσώπων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

7.

Με το ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1028357/10287/Β0012/29-4-2003 ΕΓΓΡΑΦΟ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ορίστηκε ότι για τις χρεωστικές συναλλαγματικές διαφορές, οι οποίες προέκυψαν είτε κατά την είσπραξη απαιτήσεων σε δολάριο ΗΠΑ στο διάστημα από 1η Ιανουαρίου 2002 μέχρι τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου είτε προκύπτουν από την αποτίμηση στο τέλος της χρήσης 2002, οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να αποσβέσουν αυτές είτε εφάπαξ είτε ισόποσα σε τρεις (3) συνεχόμενες χρήσεις, με έναρξη από τη χρήση που αφορά ισολογισμούς που κλείνουν με ημερομηνία 31 Δεκεμβρίου 2002 και μετά. Η ρύθμιση αυτή κρίθηκε σκόπιμη προκειμένου να περιοριστούν οι δυσμενείς επιπτώσεις στα οικονομικά αποτελέσματα των επιχειρήσεων από την υπερετίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου ΗΠΑ μέσα στη χρήση 2002.

8.

Με το ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1043781/552/0006Γ'/12-5-2003 ΕΓΓΡΑΦΟ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, κοινοποιήθηκε η υπ' αριθ. 1027924/547/0006Γ'/26-3-2002 απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών για τον καθορισμό του τύπου και του περιεχομένου των εντύπων του Υπουργείου που διατίθενται από την ηλεκτρονική του βάση μέσω διαδικτύου ή fax, καθώς και οι προϋποθέσεις αποδοχής αυτών από τις Υπη-

ρεσίες του Υπουργείου. Επιπλέον, με το ίδιο έγγραφο κοινοποιήθηκαν οι οδηγίες της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων του Υπουργείου αναφορικά με τη χρήση του συστήματος προτυπωμένων εντύπων, καθώς και οι πίνακες των εντύπων με τους αντίστοιχους κωδικούς επιλογής.

9.

Με το ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1021404/10221/Β0012/22-5-2003 ΕΓΓΡΑΦΟ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, κοινοποιήθηκε η υπ' αριθ. 52/2003 γνωμοδότηση του Β' Τμήματος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, σύμφωνα με την οποία ημεδαπή ανώνυμη εταιρεία που συμμετέχει σε κυπριακή υπεράκτια ("offshore") εταιρεία, της οποίας τα εισοδήματα αποκτώνται από πηγές εκτός Κύπρου, δικαιούται να εκπέσει από τον ελληνικό φόρο εισοδήματος μόνο το φόρο που πράγματι καταβλήθηκε με συντελεστή 4,25% στην Κύπρο, σύμφωνα με τις διατάξεις της περ. γα της παρ. 4 του άρθρου 109 του Ν. 2238/1994.

10.

Με την ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1036977/2955-7/0016/28-5-2003 ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ορίστηκε ότι από την 1η Σεπτεμβρίου 2003 οι οφειλές προς το Δημόσιο από οποιαδήποτε αιτία από εταιρείες ή ενώσεις προσώπων που ασκούν επιχείρηση ή επάγγελμα και φυσικά πρόσωπα που ασκούν επιτήδευμα σύμφωνα με τον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων, καταβάλλονται υποχρεωτικά με επιταγές, εφόσον το προς καταβολή ανά ημέρα ποσό σε Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία υπερβαίνει το ποσό των εκατόν πενήντα (150) ευρώ συνολικά. Πέραν των ανωτέρω, τα λοιπά φυσικά ή νομικά πρόσωπα υποχρεούνται σε καταβολή των οφειλών τους με επιταγές εφόσον το προς καταβολή ανά ημέρα ποσό σε Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία υπερβαίνει το ποσό των χιλίων (1000) ευρώ συνολικά.

11.

Με την ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1052506/1380/ΔΕ-Α'/ΠΟΛ. 1085/5-6-2003 ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, καθορίστηκε προαιρετικός, ειδικός τρόπος επίλυσης των φορολογικών διαφορών που προκύπτουν από τις ανέλεγκτες φορολογικές υποθέσεις φορολογίας εισοδήματος και Φόρου Προστιθέμενης Αξίας των επιτηδευματιών που τηρούν βιβλία Γ' κατηγορίας για τις χρήσεις που έκλεισαν από 1-1-1993 μέχρι και 31-12-1998 με σκοπό την περαιώση αυτών. Με την απόφαση ορίζονται οι υποθέσεις που υπάγονται σε αυτήν με κριτήριο το είδος των επιχειρήσεων και το μέσο όρο των δηλωθέντων ακαθαρίστων εσόδων στη φορολογία εισοδήματος ανά υπαγόμενη χρήση, ο τρόπος προσδιορισμού των ακαθαρίστων εσόδων, των διαφορών καθαρών κερδών, των διαφορών φόρου εισοδήματος, των διαφορών του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας, καθώς επίσης και ο προσδιορισμός του ελάχιστου ποσού βεβαιωτέου φόρου. Περαιτέρω, για την υλοποίηση της περαιώσης σύμφωνα με τη συγκεκριμένη ρύθμιση, προβλέπεται η υποβολή από τους ενδιαφερόμενους επιτηδευματίες ειδικών σημειωμάτων υπολογισμού των διαφορών φόρων. Δεν αποτελούν αντικείμενο περαιώσης με βάση την παρούσα ρύθμιση οι τυχόν διαφορές στη φορολογία εισοδήματος που σχετίζονται με την εφαρμογή διατάξεων περί αναπτυξιακών νόμων, ενώ η περαίωση των εκκρεμών υποθέσεων γίνεται υποχρεωτικά για όλες τις χρήσεις που υπάγονται στη ρύθμιση.

12.

Με το ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1054604/400/Α0013/11-6-2003 ΕΓΓΡΑΦΟ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ορίστηκε ότι οι ευνοϊκές διατάξεις του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 18 του Ν. 3091/2002 (απαλλαγή από το φόρο υπεραξίας, τον ειδικό ετήσιο φόρο 3% και από το ήμισυ του φόρου δωρεάς ή μεταβίβασης, που αναλογούν κατά περίπτωση) εφαρμόζονται και στις περιπτώσεις που η σύνταξη των συμβολαίων μεταβίβασης ακινήτων εταιρειών που υπόκεινται στον

ειδικό ετήσιο φόρο 3% του άρθρου 15 του Ν. 3091/2002, πραγματοποιηθεί από επαχθή ή χαριστική αιτία μέχρι και την 30ή Σεπτεμβρίου 2003, εφόσον οι οικείες φορολογικές δηλώσεις υποβληθούν μέχρι και την 30ή Ιουνίου 2003.

13.

Με το ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1055393/10583/Β0012/11-6-2003 ΕΓΓΡΑΦΟ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ορίστηκε ότι οι τραπεζικές, ασφαλιστικές και εισηγμένες στο ΧΑΑ ανώνυμες εταιρείες, οι οποίες αναπροσαρμόζουν την αναπόσβεστη αξία των ιδιοχρησιμοποιούμενων ακινήτων τους στην αντικειμενική αξία αυτών με βάση τις διατάξεις του άρθρου 28 του Ν. 3091/2002, υποχρεούνται να υποβάλουν δήλωση απόδοσης του φόρου επί της υπεραξίας αναπροσαρμογής, σύμφωνα με σχετικό υπόδειγμα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

ΕΝΩΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΔΙΑΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ:

- ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ
- ΘΕΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ
- ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ
- ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΠΛΗΡΩΜΩΝ
- ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ – ΠΡΟΤΥΠΑ
- ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ
- ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
- ΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ
- ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ
- ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ
- ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

ΝΕΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

Με αφορμή την έκδοση του τρίτου συμβουλευτικού κειμένου (consultative package 3) της Επιτροπής της Βασιλείας αναφορικά με το Νέο Σύμφωνο για την Κεφαλαιακή Επάρκεια, η Τραπεζική Ομοσπονδία της Ευρωπαϊκής Ένωσης πραγματοποίησε σειρά συναντήσεων, στις οποίες η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών συμμετείχε ενεργά, προκειμένου να διαμορφωθούν οι θέσεις των ευρωπαϊκών τραπεζών.

Στη διάρκεια των συναντήσεων υπογραμμίστηκε, προκειμένου να αποφευχθούν κατά το δυνατόν διαφοροποιήσεις, η ανάγκη περιορισμού της διακριτικής ευχέρειας που επιφυλάσσει το Νέο Σύμφωνο στις εθνικές εποπτικές αρχές σε σειρά θεμάτων. Οι μακροοικονομικές επιπτώσεις του Συμφώνου, μέσω της ενίσχυσης των διακυμάνσεων του οικονομικού κύκλου (pro-cyclicality), που συνεπάγεται η υψηλή έναντι των κινδύνων ευαισθησία των εσωτερικών μεθόδων, απασχόλησε εκτεταμένα την ομάδα εργασίας και διαμορφώθηκαν προτάσεις για την αντιμετώπισή τους. Επίσης, τέθηκε το ζήτημα του ευκρινούς προσδιορισμού των αρμοδιοτήτων των εποπτικών αρχών και προτάθηκε η υιοθέτηση του μοντέλου του “επικεφαλής” επόπτη (lead regulator) κατά το πρότυπο της Οδηγίας για τους χρηματοπιστωτικούς ομίλους ετερογενούς δραστηριότητας. Προβληματισμοί διατυπώθηκαν περαιτέρω, σχετικά με την προσέγγιση δύο ταχυτήτων κατά την εφαρμογή του Συμφώνου στις ΗΠΑ.

Αναφορικά με τις ελάχιστες κεφαλαιακές υποχρεώσεις του 1ου Πυλώνα η Τραπεζική Ομοσπονδία της Ευρωπαϊκής Ένωσης προτείνει την ενοποίηση των δύο μεθόδων που προβλέπει το Σύμφωνο για τις διατραπεζικές απαιτήσεις, συμπεριλαμβανοντας τις βραχυχρόνιες απαιτήσεις στην 1η μέθο-

δο της ευνοϊκής μεταχείρισης. Επιφυλάξεις διατυπώθηκαν για τη σκοπιμότητα διατήρησης του ελάχιστου ορίου (10%) της μεταβλητής “απώλειες δεδομένης της επέλευσης του κινδύνου” (loss given default) των εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης (IRB) σε περιόδους οικονομικής ύφεσης. Έντονος προβληματισμός εκφράστηκε επίσης ως προς την απουσία ουσιαστικών κινήτρων για τη μετάβαση από την τυποποιημένη μέθοδο στις μεθόδους εσωτερικών αξιολογήσεων.

Σε σχέση με το πλαίσιο για το λειτουργικό κίνδυνο, βασικό αίτημα αποτελεί η αναγνώριση των θετικών επιδράσεων της ασφάλισης – ως τεχνικής άμβλυνσης των κινδύνων – πέραν της Εξελιγμένης Μεθόδου (Advanced Measurement Approach) και στις δύο άλλες μεθόδους.

Βάσει των τροποποιήσεων που επήλθαν στο πλαίσιο της διαδικασίας εποπτικού ελέγχου του 2ου Πυλώνα (εισαγωγή σειράς από ειδικά θέματα που χρήζουν αντιμετώπισης (βλ. παρ. 719-755)), η Τραπεζική Ομοσπονδία της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέφρασε την ανησυχία της για τη σιωπηρή μετάβαση σε καθεστώς αυτόματης αύξησης των κεφαλαιακών απαιτήσεων, η οποία θα καθορίζεται από τις εποπτικές αρχές, χωρίς να λαμβάνονται κατ’ ανάγκη υπόψη οι ιδιαιτερότητες κάθε τράπεζας.

Παρά το γεγονός ότι η Επιτροπή της Βασιλείας περιόρισε τις υποχρεώσεις δημοσίευσης αναλυτικών, οικονομικών και μη, στοιχείων στο πλαίσιο του 3ου Πυλώνα, κυρίως αναφορικά με τα συστήματα εσωτερικής αξιολόγησης και το πλαίσιο για την τιτλοποίηση, διατυπώθηκε επίσης προβληματισμός για την κανονιστική επιβάρυνση που επάγεται ο τρίτος πυλώνας. Αιτήματα αποτελούν η απο-

φυγή δημοσιοποίησης εμπιστευτικών πληροφοριών και η διάκριση των υποχρεώσεων σε υποχρεωτικές και προαιρετικές.

Η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών έκρινε επίσης σκόπιμο να υποβληθούν οι θέσεις της και αυτόνο-

μα στην Επιτροπή της Βασιλείας, όπως είχε γίνει και κατά την προηγούμενη διαδικασία διαβούλευσης, προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι ιδιαιτερότητες του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Η ΕΕΤ έθεσε υπόψη των αρμόδιων εποπτικών αρχών τα ζητήματα που ανακύπτουν για τα πιστωτικά ιδρύματα κατά την εφαρμογή του Ν. 3016/2002 ως προς τον εσωτερικό έλεγχο των εταιρειών που έχουν εισαγάγει μετοχές τους σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά, σε συνδυασμό με την ΠΔ/ΤΕ

2438/1998, την οποία ήδη εφαρμόζουν σε ό,τι αφορά στην επάρκεια και στον τρόπο λειτουργίας των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου, με γνώμονα την πλήρη συμμόρφωση των πιστωτικών ιδρυμάτων με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο.

ΘΕΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ

ΝΟΜΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΟΣΕΚΑ

Η νομοπαρασκευαστική επιτροπή του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, που έχει ως έργο της την ενσωμάτωση των κοινοτικών Οδηγιών 2001/107/ΕΚ και 2001/108/ΕΚ στην ελληνική έννομη τάξη και στην οποία συμμετέχει ως μέλος η ΕΕΤ, έχει μέχρι στιγμής καλύψει ένα μεγάλο μέρος του έργου της και αναμένεται η ολοκλήρωση της ενσωμάτωσης εντός των προβλεπόμενων στις Οδηγίες προθεσμιών, δηλαδή τον Αύγουστο του 2003.

Μέχρι στιγμής έχει ολοκληρωθεί στο επίπεδο της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής η ενσωμάτωση της Οδηγίας 2001/108/ΕΚ, που αφορά στη διεύθυνση των επενδυτικών προϊόντων, στα οποία θα είναι δυνατό να επενδύουν οι εταιρείες διαχείρισης. Το εν λόγω κείμενο θα τεθεί σε διαβούλευση με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, προκειμένου να υποβληθούν τυχόν σχόλια και παρατηρήσεις.

ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

ΠΡΟΤΑΣΗ ΟΔΗΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΩΝ, ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΙΣ ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΧΟΡΗΓΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟΥΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΕΣ

Όπως είναι γνωστό, με την ως άνω πρόταση Οδηγίας επίκεινται πολύ σημαντικές αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο που διέπει την καταναλωτική πίστη σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο. Αναμφίβολα οι θεαματικές εξελίξεις που έλαβαν χώρα από τότε που θεσπίστηκε η Οδηγία 87/102/ΕΟΚ επιβάλλουν την αναθεώρησή της, προκειμένου να γίνουν οι αναγκαίες αναπροσαρμογές. Αρκετές διατάξεις ωστόσο της Οδηγίας προβληματίζουν ιδιαίτερα ως προς το περιεχόμενό τους και ιδίως ως προς το ότι ορισμένες από αυτές συνεπάγονται υπέρμετρες ευθύνες για τα πιστωτικά ιδρύματα, ενώ κάποιες άλλες εισάγουν πολύπλοκες διαδικασίες για τη χορήγηση πιστώσεων.

Στο πλαίσιο αυτό εκπονήθηκε κείμενο θέσεων της ΕΕΤ, με το οποίο επιχειρείται η ανάδειξη των

κυριότερων ζητημάτων που τίθενται με την εν λόγω πρόταση Οδηγίας, με γνώμονα την αποτελεσματική επίλυσή τους. Το κείμενο αυτό προωθήθηκε στους αρμόδιους εθνικούς φορείς, που αποτελούν την εθνική μας αντιπροσωπεία.

Η επεξεργασία της πρότασης Οδηγίας θα συνεχιστεί και κατά τη διάρκεια της ιταλικής προεδρίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ σύμφωνα με πληροφορίες της Τραπεζικής Ομοσπονδίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκφράζεται έντονος σκεπτικισμός για πολλές από τις διατάξεις της από διάφορα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Προβληματισμό έχει δημιουργήσει η τάση που διαφαίνεται στα κοινοτικά όργανα να μην υιοθετηθεί η αρχική πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για μέγιστη εναρμόνιση.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (ΕΤΟ)

Στις 27 Μαΐου 2003 πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες συνεδρίαση της Επιτροπής για Θέματα Καταναλωτή της ΕΤΟ, στην οποία συζητήθηκαν ιδίως οι εξελίξεις αναφορικά με την πρόταση Οδηγίας για την καταναλωτική πίστη, η νέα πρόταση Οδηγίας για τις θεμιτές εμπορικές πρακτικές και η πορεία των εργασιών του Ευρωπαϊκού Forum για την Ενυπόθηκη Πίστη που δημιουργήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με σκοπό τη μελέτη του υφιστάμενου πλαισίου της ενυπόθηκτης πίστης στην

Ευρωπαϊκή Ένωση. Εκτενώς συζητήθηκε και το θέμα της μέγιστης εναρμόνισης στον τομέα της προστασίας του καταναλωτή. Η ΕΕΤ θεωρεί ότι η αρχή της μέγιστης εναρμόνισης διασφαλίζει την ορθή λειτουργία της ενιαίας αγοράς, με την έννοια ότι αποφεύγονται οι διαφοροποιήσεις των επιμέρους εθνικών νομοθεσιών, διευκολύνεται η πραγματοποίηση διασυνοριακών συναλλαγών και εξασφαλίζονται ίσοι όροι ανταγωνισμού μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων.

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

1. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ (ΕΚ) 2560/2001 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΣΕ ΕΥΡΩ

1.1. Απάντηση της Τράπεζας της Ελλάδος προς την ΕΕΤ με θέμα “Εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΚ) 2560/2001”

Η Διεύθυνση Νομισματικής Πολιτικής και Τραπεζικών Εργασιών της Τράπεζας της Ελλάδος, σε απαντητική της επιστολή προς την ΕΕΤ, επιβεβαιώνει την άρση της υποχρέωσης υποβολής στατιστικών στοιχείων για λόγους ενημέρωσης του ισοζυγίου πληρωμών αναφορικά με τις διασυνοριακές μεταφορές πίστωσης σε ευρώ μέχρι του ύψους των 12.500 € – δυνάμει του άρθρου 6 του Κανονισμού 2560/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

1.2. Τιμολογιακή πολιτική των τραπεζών στις διασυνοριακές μεταφορές πίστωσης σε ευρώ μέχρι μεγίστου ποσού 12.500 ευρώ

Με αφορμή την έναρξη της ισχύος του Κανονισμού 2560/2001 για τις διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ, πραγματοποιήθηκε συνάντηση των τραπεζών μελών της ΕΕΤ, με κύριο στόχο την παροχή διευκρινίσεων και τη διαμόρφωση ενιαίας στάσης έναντι θεμάτων που τυχόν εγείρονται. Στη συνάντηση διερευνήθηκαν τρεις άξονες προβληματισμού: α) το πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού, β) οι εθνικές υποχρεώσεις αναφορικά με τις ελάχιστες πληροφορίες, γ) οι ειδικές περιπτώσεις εφαρμογής της αρχής ευθυγράμμισης των εξόδων. Οι προβληματισμοί των μελών υποβλήθηκαν στη Νομική Επιτροπή της ΕΕΤ για γνωμοδότηση.

2. ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΠΛΗΡΩΜΩΝ (EUROPEAN PAYMENTS COUNCIL - EPC)

2.1. Συμφωνίες CREDEURO και Interbank Convention on Payments-ICP

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών ενέκρινε τις παραπάνω συμφωνίες, οι οποίες θα αποτελέσουν

τα εργαλεία-κλειδιά για την επιτυχή υιοθέτηση από την 1η Ιουλίου 2003, του Κανονισμού 2560/2001 για τις διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ:

➤ Με τη Συμφωνία Credeuro επιτυγχάνεται η αποτελεσματική και ταχεία εκτέλεση των διασυνοριακών μεταφορών πίστωσης μικρής αξίας σε ευρώ. Βάσει της Συμφωνίας αυτής οι συμμετέχουσες τράπεζες θα είναι σε θέση να εγγυηθούν στους πελάτες τους την ολοκλήρωση μιας εντολής πληρωμής εντός 3 εργάσιμων ημερών από την ημερομηνία αποδοχής.

➤ Η Διατραπεζική Συμφωνία Πληρωμών (Interbank Convention on Payments-ICP) εδραιώνει μια απλοποιημένη και αποτελεσματική ως προς το κόστος διαδικασία για διατραπεζικές πρακτικές χρέωσης για αυτοματοποιημένες (STP) διασυνοριακές μεταφορές πίστωσης σε ευρώ, η οποία θα βασίζεται στο νέο νομοθετικό πλαίσιο (Κανονισμός 2560/2001) και στις απαιτήσεις του πελάτη. Η Διατραπεζική Συμφωνία Πληρωμών επιτρέπει την πίστωση του λογαριασμού του δικαιούχου με το εμβαστέο ποσό στο σύνολό του, χωρίς αφαίρεση (π.χ. benededuct) τυχόν εξόδων από τη μεσολαβούσα τράπεζα.

2.2. Τέταρτη συνεδρίαση του European Payments Council

Στις αρχές Ιουνίου πραγματοποιήθηκε η τέταρτη συνεδρίαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών (EPC). Τα βασικότερα θέματα, τα οποία απασχόλησαν το EPC, ήταν τα εξής:

➤ Ψήφισμα και αποδοχή του τελικού κειμένου πολιτικής (Findings & Recommendations) της ομάδας εργασίας καρτών (Cards Working Group) (μετά την ενσωμάτωση στην τελική έκδοση των παρατηρήσεων 11 εθνικών και 2 διεθνών σχημάτων). Το κείμενο θα είναι διαθέσιμο για διανομή μετά από τη νομική επεξεργασία του.

➤ Ψήφισμα και υιοθέτηση των αρχών της Ομάδας Εργασίας για θέματα υποδομής (Infrastructure Working Group) για τη δυνατότητα πρόσβασης και

χρήσης του Πανευρωπαϊκού Αυτοματοποιημένου Συστήματος Εκκαθάρισης Πληρωμών (PE-ACH) από όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της ΕΕ (“Principles for the receiver capability within the PE-ACH framework”).

Στα πλαίσια αυτού του ψηφίσματος κάθε εθνική τραπεζική κοινότητα της ΕΕ οφείλει να διασφαλίσει μέχρι τις 31.12.2003 τη δυνατότητα άμεσης ή έμμεσης πρόσβασης και χρήσης του Πανευρωπαϊκού Αυτοματοποιημένου Συστήματος Εκκαθάρισης Πληρωμών (PE-ACH) σε όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα-μέλη της.

➤ Ψήφισμα με τις θέσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών αναφορικά με την υιοθέτηση του ερμηνευτικού κειμένου της 7ης ειδικής σύστασης της FATF.

Βασικοί άξονες του ψηφίσματος είναι:

➤ Η αντιμετώπιση των πληρωμών μεταξύ κρατών μελών της ΕΕ ως εγχώριων πληρωμών.

➤ Η διαμόρφωση ειδικού καθεστώτος για τις ομαδοποιημένες πληρωμές (batch payments). Ομαδοποιημένες πληρωμές θεωρούνται οι ομάδες πληρωμών που φτάνουν στην παραλήπτρια τράπεζα και όχι αυτές που στέλνονται από την αποστέλλουσα τράπεζα.

➤ Η διάκριση δύο δυνατοτήτων παροχής πληροφοριών αναφορικά με τον εντολέα, ανάλογα με το χρόνο που παρήλθε από τη διεξαγωγή της πληρωμής.

➤ Η εκπόνηση οδηγού εφαρμογής της 7ης ειδικής σύστασης. Ο οδηγός αυτός θα βασίζεται στις αρχές που προαναφέρθηκαν και θα χρησιμεύει ως οδηγός αναφοράς για τη διατραπεζική εφαρμογή της FATF SR VII σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.3. Ομάδα Εργασίας για την Εξυπηρέτηση της Πελατείας και τις Επιχειρηματικές Απαιτήσεις (EPC-Customer and Business Requirements Working Group)

Πραγματοποιήθηκε συνάντηση των εκπροσώπων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών (EPC) με τη Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με αντικείμενο τον έλεγχο της συμβατότητας της συμφωνίας με την κοινοτική νομοθεσία για τον ανταγωνισμό. Τη συνάντηση απασχόλησε επίσης η εμπέδωση της συνεργασίας και η περαιτέρω

ανάπτυξη των θεσμικών σχέσεων του EPC με την Επιτροπή.

2.4. Ειδική Ομάδα Εργασίας για τις Επιταγές (EPC-Cheque Task Force)

Η Ειδική Ομάδα Εργασίας για τις Επιταγές δημιούργησε ένα “χάρτη” της χρήσης των επιταγών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ο οποίος εγκρίθηκε από την Ομάδα Εργασίας για την Εξυπηρέτηση της Πελατείας και τις Επιχειρηματικές Απαιτήσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών (Customer and Business Requirements Working Group).

Συγχρόνως ξεκίνησε η διεξαγωγή του δεύτερου μέρους της αναληφθείσας δράσης της που αποβλέπει στην εξεύρεση λύσεων για τη μείωση της χρήσης των επιταγών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ηδη ξεκίνησε διαβούλευση με βάση έγγραφο εργασίας, στο οποίο εντοπίζονται τα πιθανά εργαλεία που θα μπορούσαν να υποκαταστήσουν τις διασυννοριακές και τις εγχώριες επιταγές.

2.5. Ομάδα Εργασίας για Θέματα Μετρητών (EPC-Cash Working Group)

Στο πλαίσιο σχετικού αιτήματος της Επιτροπής της ΕΤΟ για Θέματα Μετρητών η ΕΕΤ συνέλεξε τις προτάσεις των τραπεζών μελών της για τη διαμόρφωση ενός “εθνικού σχεδίου δράσης για τα μετρητά”. Θα ακολουθήσει η επεξεργασία των προτάσεων και η υποβολή του ελληνικού σχεδίου δράσης.

2.6. Πρώτη έκθεση προόδου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών

Στο πλαίσιο της επικοινωνιακής πολιτικής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών, δόθηκε στη δημοσιότητα η πρώτη έκθεση προόδου για την υλοποίηση της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς Πληρωμών (SEPA).

3. ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ (ΕΤΟ)

3.1. TARGET 2 (Αναβάθμιση του υπάρχοντος συστήματος TARGET)

Το TARGET Working Group οριστικοποίησε – μετά από διαβούλευση – και υπέβαλε προς την Ευρω-

παϊκή Κεντρική Τράπεζα, το τελικό κείμενο και το παράρτημα πρόσθετων αιτημάτων αναφορικά με τις επιχειρησιακές ανάγκες των χρηστών.

Η ΕΕΤ, σε επιστολή της προς την Ομάδα Εργασίας, ζήτησε να ληφθεί υπόψη, με δεδομένο το αίτημα της δυνατότητας του τελικού διακανονισμού των υπόλοιπων επικουρικών συστημάτων στη μελλοντική κοινή πλατφόρμα, η παρέκκλιση της Ελλάδας από το μακροπρόθεσμο ημερολόγιο αργιών του TARGET στο μελλοντικό σχεδιασμό του συστήματος.

3.2. Αναβάθμιση του TARGET Information System (TIS)

Ως αποτέλεσμα της διαβούλευσης αρμόδιων ομάδων εργασίας της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ομοσπονδίας βελτιώθηκαν οι παρεχόμενες υπηρεσίες ως προς τη λειτουργική διαθεσιμότητα – καθώς και τον αναμενόμενο χρόνο ανάκαμψης σε περίπτωση δυσλειτουργίας – των επιμέρους εθνικών Συστημάτων Διακανονισμού σε Συνεχή Χρόνο του TARGET Information System.

3.3. Μετονομασία του Payment Systems Steering Committee Group (PSSCG) σε Payments Systems Committee (PSC) με νέες αρμοδιότητες

Ο κύριος σκοπός του PSC είναι η στήριξη και συμπλήρωση του έργου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών (EPC) στην προσπάθειά του να δημιουργήσει και να εφαρμόσει την Ενιαία Αγορά Πληρωμών καθώς και η ενημέρωση του εθνικών τραπεζικών κοινοτήτων για την πρόοδο των εργασιών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών (EPC).

4. ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΗΣ EUROPEAN BANKING ASSOCIATION (EBA)

4.1. Σύστημα πληρωμών STEP 2

Μετά την ολοκλήρωση της ανάπτυξης και διαχείρισης της τεχνικής πλατφόρμας του συστήματος πληρωμών STEP 2 το οποίο υλοποιεί στην πράξη το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών για τη δημιουργία ενός Πανευρωπαϊκού Συστήμα-

τος Εκκαθάρισης Πληρωμών, εκφράστηκε από τη Διατραπεζική Επιτροπή Κίνησης Κεφαλαίων η ανάγκη άμεσης προσαρμογής των ελληνικών τραπεζών στα νέα δεδομένα που δημιουργεί το STEP 2, καθώς και η ανάγκη απαραίτητης εναρμόνισης των συστημάτων της ΔΙΑΣ ΑΕ με τα λειτουργικά χαρακτηριστικά του.

5. ΘΕΜΑΤΑ ΜΕΤΡΗΤΩΝ

Κατά τη διάρκεια του δεύτερου τριμήνου του 2003 η Διατραπεζική Επιτροπή Μετρητών ασχολήθηκε με τα εξής θέματα:

➤ “Εθνικό σχέδιο για τα μετρητά”

Στα πλαίσια της υποχρέωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών για την ανάπτυξη ενός “εθνικού σχεδίου για τα μετρητά”, το οποίο θα είναι συνεπές με τις συστάσεις του Findings and Recommendations Paper της Ομάδας Εργασίας για Θέματα Μετρητών του EPC σχετικά με τη διαχείριση και διακίνηση των μετρητών σε ευρώ, δημιουργήθηκε, με τη συμβολή των εκπροσώπων των τραπεζών, ένα κείμενο εργασίας με:

1. Προτάσεις ενεργειών που θα πρέπει να γίνουν αφενός για να μειωθεί το κόστος των μετρητών που επιβαρύνει τις τράπεζες και αφετέρου για να μειωθούν τα μετρητά που διακινούν οι τράπεζες.
2. Προτάσεις που θα πρέπει να υποβληθούν στην Τράπεζα της Ελλάδος, προκειμένου να μειωθεί το κόστος των μετρητών για τις τράπεζες.

Το τελικό κείμενο θα αποτελέσει τη βάση για τη δημιουργία του “εθνικού σχεδίου για τα μετρητά”.

➤ Διακίνηση τραπεζογραμματίων ευρώ

Η επιτροπή μετρητών διερεύνησε τα εξής δύο θέματα, που έθεσε η Τράπεζα της Ελλάδος στην ΕΕΤ.

- Διακίνηση τραπεζογραμματίων ευρώ αμφισβητούμενης γνησιότητας μέσω των εμπορικών τραπεζών.
- Διακίνηση τραπεζογραμματίων ευρώ σε κακή κατάσταση μέσω των εμπορικών τραπεζών.

Τις προτάσεις των τραπεζών παρουσίασε σε ειδική σύσκεψη ο Γενικός Γραμματέας της ΕΕΤ στην Τράπεζα της Ελλάδος.

Η ΕΕΤ, λαμβάνοντας υπόψη τα πορίσματα της

σύσκεψης, εκπόνησε σχετική επιστολή με τις θέσεις των τραπεζών την οποία και απέστειλε στην Τράπεζα της Ελλάδος και παράλληλα ζήτησε από τις τράπεζες μέλη πίνακα με:

- το σύνολο των τεχνικών χαρακτηριστικών, τα οποία θα πρέπει να διαθέτουν οι μηχανές αυξημένης πιστότητάς τους, οι οποίες χρησιμοποιούνται για τον έλεγχο της γνησιότητας και φθαρτότητας των τραπεζογραμματίων,
- τον τύπο των μηχανημάτων που χρησιμοποιούν.

6. ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΡΑΠΕΖΩΝ – ΔΙΑΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΩΝ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

Σύμβαση καταβολής αποζημιώσεων του EOMMEX μέσω DIASPAY

Σύμφωνα με την υπογραφείσα μεταξύ του EOMMEX, της ΔΙΑΣ και των τραπεζών σύμβασης, η καταβολή των αποζημιώσεων για λογαριασμό του ελληνικού Δημοσίου σε επιχειρήσεις όλης της χώρας που υφίστανται ζημιές από θεομηνίες και λοιπές αιτίες, θα πραγματοποιείται μέσω του EOMMEX, με πίστωση τραπεζικών λογαριασμών των δικαιούχων επιχειρήσεων, σε τράπεζες της επιλογής τους με τη βοήθεια του διατραπεζικού συστήματος DIASPAY.

ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ – ΠΡΟΤΥΠΑ

1. ΑΝΑΓΚΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΛΑΤΕΙΑΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ IBAN

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τραπεζικών Προτύπων (ECBS) και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών (EPC), με αφορμή την έναρξη της ισχύος του άρθρου 3.2 του Κανονισμού 2560/2001 για τις διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ και την ανάγκη διασφάλισης της σωστής χρήσης των IBAN, απέστειλαν επιστολές, τις οποίες και διαβίβασε η ΕΕΤ στα μέλη της, σχετικά με την ανάγκη ορθής ενημέρωσης της πελατείας των τραπεζών αναφορικά με τον IBAN.

2. CODE LINE ΤΩΝ ΕΠΙΤΑΓΩΝ

Από σύσκεψη εκπροσώπων των τραπεζών σχετικά με την εφαρμογή της code line των επιταγών σε ευρώ προέκυψε ότι:

- η εφαρμογή της απόφασης 164/18.06.2000 της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΕΕΤ για την εκτύπωση της code line στις επιταγές σε ευρώ δεν αντιμετωπίζει ουσιαστικά προβλήματα εφαρμογής από τις

τράπεζες και θα εφαρμοστεί όπως έχει προγραμματιστεί από την 1.7.2003,

- θα προγραμματιστεί συνάντηση ΔΙΑΣ-τραπεζών για τον καθορισμό των νέων προδιαγραφών του συστήματος DiasCheque, κατά τη διάρκεια της οποίας θα οριστεί η ημερομηνία εφαρμογής των νέων προδιαγραφών,

- οι τράπεζες θα συνεργαστούν με τους μεγάλους πελάτες για την προσαρμογή τους στο νέο πρότυπο.

3. ΔΙΑΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΛΑΤΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΜΒΑΣΜΑΤΩΝ ΣΕ ΕΥΡΩ

Στη διάρκεια των τελευταίων μηνών ολοκληρώθηκε και δόθηκε στις τράπεζες το υλικό για την παραγωγή του διατραπεζικού φυλλαδίου για την εκ των προτέρων πληροφόρηση της πελατείας σε σχέση με τις διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων.

Επίσης, κατόπιν σχετικού αιτήματος των τραπεζών μελών της ΕΕΤ, το εν λόγω φυλλάδιο παρέχεται πλέον και στην αγγλική γλώσσα.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ

1. ΔΙΑΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ

Στα πλαίσια της προώθησης της Ηλεκτρονικής Τραπεζικής, οι τράπεζες αποφάσισαν να συστηματοποιήσουν τη συλλογή των σχετικών στατιστικών στοιχείων και να μελετήσουν σε βάθος τις διατραπεζικές ενέργειες που θα μπορούσαν να προωθήσουν το e-banking.

Για το λόγο αυτό συστάθηκαν ομάδες εργασίας και αποφάσισαν τα εξής:

α) την πιλοτική συλλογή από τις τράπεζες στατιστικών στοιχείων ηλεκτρονικής τραπεζικής για τα δύο πρώτα τρίμηνα του έτους, βάσει των οποίων θα προσδιοριστεί ο τρόπος συνέχισης της σχετικής δραστηριότητας.

β) τον εμπλουτισμό και την επικαιροποίηση του υπάρχοντος ενημερωτικού cd-rom για το e-banking.

2. ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΟΔΗΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

Η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, στα πλαίσια της ενημέρωσης των μελών της, διαβίβασε στις τράπεζες το Προεδρικό Διάταγμα 131/16.05.2003 για την προσαρμογή στην Οδηγία 2000/31 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου σχετικά με ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η ειδική υπηρεσία, η οποία έχει αναλάβει τη συγκέντρωση και επεξεργασία των πληροφοριών σχετικά με στατιστικά μεγέθη που αφορούν το ελληνικό τραπεζικό σύστημα συνεχίζει την επεξεργασία των στοιχείων που αφορούν τα τραπεζικά μεγέθη των τραπεζών και των ομίλων τους.

Παράλληλα προχώρησε η συλλογή και επεξεργασία στοιχείων του δικτύου των τραπεζών του συνόλου των απασχολουμένων και του δικτύου των ΑΤΜ κατά το έτος 2002.

ΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. ΝΕΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ Ν. 128/1975

Το άρθρο 19 του Ν. 3152/2003 τροποποίησε τις διατάξεις για την εισφορά του Ν. 128/1975. Στο πλαίσιο της Νομικής Επιτροπής της ΕΕΤ συνεστήθη Ομάδα Εργασίας, η οποία διατύπωσε κείμενο παρατηρήσεων και συμπερασμάτων. Οι τροποποιούμενες διατάξεις καθορίζουν γενικό κανόνα για τα δάνεια, τις πάσης φύσεως χορηγήσεις και τα υπόλοιπα δανείων ή πιστώσεων, που υπόκεινται από

1.6.2003 σε εισφορά με συντελεστή 0,6% ετησίως. Οι διαφοροποιούμενες περιπτώσεις από τον ανωτέρω συντελεστή αναλύονται στο ανωτέρω κείμενο της Ομάδας Εργασίας. Να σημειωθεί ότι περαιτέρω εξαιρέσεις στο γενικό κανόνα του άρθρου 19 του Ν. 3152/2003 επήλθαν με το άρθρο 14 του Ν. 3156/2003 για τα ομολογιακά δάνεια και την τιτλοποίηση απαιτήσεων.

2. ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ

Μετά την ολοκλήρωση της νόμιμης σύστασης της Ελληνικής Εταιρείας Τραπεζικού Δικαίου και Δικαίου της Κεφαλαιαγοράς, που πραγματοποιήθηκε το Φεβρουάριο του 2003, τα ιδρυτικά μέλη αυτής συνήλθαν στην πρώτη τακτική Γενική Συνέλευση αυτής τον Ιούνιο. Η Γενική Συνέλευση κατά την πρώτη συνεδρίασή της εξέλεξε το οριστικό Διοικη-

τικό Συμβούλιο της Εταιρείας και τα μέλη της Επιτροπής Ελέγχου. Το Διοικητικό Συμβούλιο αποτελείται από τους κυρίους: Θεόδωρο Καρατζά, Γεώργιο Καλλιμόπουλο, Κωνσταντίνο Κεραμέα, Ευάγγελο Περάκη, Χρήστο Γκόρτσο, Ιωάννη Μούργελα και Γεώργιο Τσαττήρη και έχει σύμφωνα με το καταστατικό διετή θητεία.

ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΔΙΕΘΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ

Σε συνέχεια της διάταξης του άρθρου 1 του Ν. 2992/2002, με την οποία εισήχθη η υποχρέωση εφαρμογής των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΔΛΠ) υποχρεωτικά για τις ανώνυμες εταιρείες με μετοχές εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών αναφορικά με τις ετήσιες ή περιοδικές οικονομικές καταστάσεις που λήγουν μετά την 31.12.2002, δημοσιεύθηκε ο Ν. 3148/2003 (ΦΕΚ 136 Α'/5.6.2003). Με το άρθρο 21 του νόμου αυτού ορίσθηκε, μεταξύ άλλων, ότι εξαι-

ρετικά για την πρώτη εφαρμογή των ΔΛΠ καταρτίζεται βάσει αυτών μόνον ισολογισμός, ενώ οι περιοδικές λογιστικές καταστάσεις καταρτίζονται σύμφωνα με τα ΔΛΠ από το πρώτο τρίμηνο που αρχίζει μετά την κατάρτιση του πρώτου ισολογισμού. Περαιτέρω, με τις νέες διατάξεις δόθηκε εξουσιοδότηση στον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών να διαφοροποιεί με απόφασή του το χρόνο εφαρμογής των ΔΛΠ.

Στο πλαίσιο των εξελίξεων αυτών, η Γενική Διεύθυνση Οικονομικής Πολιτικής του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών ζήτησε από τους επαγγελματικούς και οικονομικούς φορείς, μεταξύ αυτών και από την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, την υποβολή απόψεων και προτάσεων επί των ζητημάτων που αναμένεται να ανακύψουν από την εφαρμογή των ΔΛΠ τόσο σε επίπεδο φορολογικό όσο και σε επίπεδο λογιστικής, καθώς και εφαρμογής της τραπεζικής νομοθεσίας και της νομοθεσίας περί ανωνύμων εταιρειών. Για το λόγο αυτό συγκροτήθηκε ειδι-

κή ομάδα εργασίας, αποτελούμενη από μέλη τόσο της Φορολογικής όσο και της Λογιστικής Επιτροπής της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, με αντικείμενο εργασίας την εκπόνηση κειμένου στο οποίο θα παρατίθενται οι γενικές παρατηρήσεις και θέσεις του τραπεζικού κλάδου επί της εισαγωγής των ΔΛΠ, σχόλια για τα επιμέρους ΔΛΠ, καθώς και παρατηρήσεις επί των επιπτώσεων στη φορολογική και τραπεζική νομοθεσία. Περαιτέρω, το κείμενο αυτό θα περιέχει προτάσεις για την εφαρμογή των ΔΛΠ κατά το αρχικό-μεταβατικό στάδιο εισαγωγής τους.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΕΣ ΜΕ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Σε συνέχεια σύσκεψης που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της Φορολογικής Επιτροπής της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών και στην οποία έλαβε μέρος και ο Διευθυντής της Γενικής Διεύθυνσης Φορολογίας του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, κρίθηκε σκόπιμη και αποφασίστηκε η εκπόνηση και αποστολή στον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών Υπομνήματος με τα κύρια φορολογικά θέματα, τα οποία έχουν επανειλημμένα τεθεί, αλλά παραμένουν σε εκκρεμότητα. Επιγραμματικά, τα θέματα αυτά είναι: (α) η αυτοτελής φορολόγηση των Ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου (ΟΕΔ) και ο φόρος εισοδήματος των τραπεζών, σε συνδυασμό με το γενικότερο θέμα της ανάπτυξης συστημάτων παρακολούθησης των ΟΕΔ, (β) η φορολόγηση των εισοδημάτων από πράξεις *repo* και *reverse repo*, (γ) η αναγραφή στοιχείων του λογιστή-φοροτέχνη στις χορηγούμενες βεβαιώσεις αποδοχών ή συντάξεων, (δ) ο συμψηφισμός αναλογούντων φόρων επί των διαγραφομένων ποσών τόκων δυνάμει του άρθρου 30 του Ν. 2789/2000 και (ε)

η απαλλαγή από το φόρο εισοδήματος των τόκων ομολογιακών δανείων του Δημοσίου με διάρκεια άνω των δύο ετών (αρ. 12 Ν. 2238/1994).

2. ΠΡΟΤΑΣΗ ΟΔΗΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΩΝ ΥΠΟ ΜΟΡΦΗ ΤΟΚΩΝ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Αναφορικά με την ανωτέρω Πρόταση Οδηγίας και σε συνέχεια του Συμβουλίου *Ecofin* της 3ης Ιουνίου, κατά το οποίο επιτεύχθηκε συμφωνία ως προς το “φορολογικό πακέτο”, η Γενική Γραμματεία της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, αναγνωρίζοντας τη σπουδαιότητα των ρυθμίσεων της Οδηγίας αυτής προέβη στις ακόλουθες ενέργειες. Απέστειλε επιστολή στη Γενική Διεύθυνση Φορολογίας και στη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, με την οποία επισημαίνοντας την προβλεπόμενη προθεσμία ενσωμάτωσης της Οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη (1η Ιανουαρίου 2004), ζήτησε ενημέρωση ως προς την προετοιμασία και τις ενέργειες που έχουν γίνει για την ορθή και ομαλή ενσωμάτωσή της, ιδίως όσον αφορά το μορφότυπο που θα εφαρμοστεί από

τις τράπεζες για την ανταλλαγή των πληροφοριών. Παράλληλα, η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών απηύθυνε επιστολή και στην αρμόδια Φορολογική Επιτροπή της Τραπεζικής Ομοσπονδίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από την οποία ζήτησε ενημέρωση ως προς το στάδιο προετοιμασίας των λοιπών κρατών μελών τα οποία θα εφαρμόσουν το σύστημα της ανταλλαγής των πληροφοριών και ιδίως ως προς την προσαρμογή των πληροφοριακών συστημάτων τους. Επισημαίνεται ότι στο πλαίσιο της Τραπεζικής Ομοσπονδίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει συσταθεί ειδική για το θέμα ομάδα εργασίας, στην οποία μετέχει και εκπρόσωπος της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.

3. ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ “SALE AND LEASE BACK”

Σχετικά με το ανωτέρω θέμα και σε συνέχεια της προβλεπόμενης από το Ν. 3091/2002 απαλλαγής από το φόρο μεταβίβασης ακινήτων, ζητήθηκε από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών η πρόβλεψη της αναστολής φορολόγησης του κέρδους που προκύπτει από την πώληση του ακινήτου από

το χρηματοδοτικό μισθωτή στην εταιρεία χρηματοδοτικής μίσθωσης. Συγκεκριμένα, η ρύθμιση θα αφορά στην περίπτωση αγοράς ακινήτου από εταιρεία χρηματοδοτικής μίσθωσης με σκοπό τη χρηματοδοτική μίσθωση του πωλητή του ακινήτου, ο οποίος καθίσταται με τον τρόπο αυτό χρηματοδοτικός μισθωτής. Η προτεινόμενη ρύθμιση κρίθηκε σκόπιμη για την περαιτέρω ενίσχυση της δραστηριότητας των επιχειρήσεων μέσω της δυνατότητας χρηματοδότησης που παρέχεται με το θεσμό αυτό.

4. ΛΟΙΠΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών έλαβε μέρος σε ερωτηματολόγιο που εκπονήθηκε κατόπιν αιτήματος της Ένωσης Τραπεζών της Φινλανδίας, αναφορικά με τη φορολογική αντιμετώπιση των καταθέσεων συμπληρωματικών συντάξεων (λόγω προαιρετικής ασφάλισης σε επαγγελματικά ταμεία). Το ενδιαφέρον εστιάστηκε στο ζήτημα εάν προβλέπεται κάποιας μορφής “επιδότηση” των εν λόγω συντάξεων μέσω παροχής φορολογικών κινήτρων, καθώς και εάν οι καταθέσεις αυτές υπάγονται σε σύστημα εγγύησης καταθέσεων.

ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. ΚΛΑΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΙΣΩΝ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ

Η Γενική Γραμματεία της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών ζήτησε από τα μέλη της Επιτροπής Κοινωνικών και Εργασιακών Θεμάτων να προτείνουν μέλος από τη Διεύθυνσή τους, προκειμένου να ολοκληρωθεί η διαδικασία ορισμού από τις τράπεζες των προβλεπόμενων τακτικών και αναπληρωματικών μελών της Κλαδικής Επιτροπής Ισων Ευκαιριών. Η σύσταση της διμερούς αυτής Επιτροπής προβλέφθηκε με το άρθρο Β. 4 της Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας

Τραπεζών - ΟΤΟΕ 1996 και λειτουργεί στο πλαίσιο της Επιτροπής Κοινωνικού Διαλόγου. Αποτελείται από πέντε (5) μέλη, εκ των οποίων τρία (3) μέλη ορίζονται από τις τράπεζες και δύο (2) από την ΟΤΟΕ με ισάριθμους αναπληρωτές και τα οποία έχουν τριετή θητεία. Στο πλαίσιο αυτό και δεδομένου ότι η θητεία της ανωτέρω Επιτροπής έληξε, πραγματοποιούνται οι απαιτούμενες ενέργειες για τη συγκρότησή της με νέα σύνθεση.

2. ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ “ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ” (“SOCIALLY RESPONSIBLE ENTERPRISE RESTRUCTURING”)

Τον Απρίλιο του 2003 η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή πραγματοποίησαν Συνέδριο με θέμα την “Κοινωνικά Υπεύθυνη Αναδιάρθρωση Επιχειρήσεων”. Στόχος του Συνεδρίου ήταν η προώθηση του διαλόγου και η ευαισθητοποίηση των επιχειρήσεων αναφορικά με το συγκεκριμένο θέμα μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών, εμπειριών και καλών πρακτικών (“best practices”). Στο Συνέδριο συμμετείχαν, πλέον των εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας και του Ελληνικού Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ανώτατα διευθυντικά στελέχη επιχειρήσεων και ανώτατα στελέχη των εργοδοτικών οργανώσεων και των οργανώσεων των εργαζομέ-

νων. Οι παρουσιάσεις και συζητήσεις αφορούσαν τρεις θεματικές ενότητες: (α) πρόβλεψη και διάλογος, (β) διαχείριση των αλλαγών: αναδιάρθρωση και μείωση προσωπικού-απασχολησιμότητα και (γ) διαχείριση των αλλαγών: διάλογος και ολοκλήρωση. Η Γενική Γραμματεία της Ένωσης Ελλήνων Τραπεζών συμμετείχε με εκπροσώπους της στο Συνέδριο, οι οποίοι εκπόνησαν σχετική Έκθεση με τα πορίσματα του Συνεδρίου, την οποία υπέβαλαν προς ενημέρωση στην Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινωνικών Θεμάτων της Τραπεζικής Ομοσπονδίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΕΘΝΙΚΟ ΒΑΝΚΙΟΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

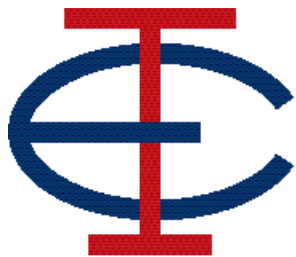
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ

1. ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ

2. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΠΟ ΑΠΟΣΤΑΣΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Στο διάστημα Απριλίου-Ιουνίου 2003 η Εκτελεστική Επιτροπή του ETI διαμόρφωσε στην τελική του μορφή το πρόγραμμα βασικής κατάρτισης των νέων τραπεζοϋπαλλήλων με άξονα το ευρωπαϊκό πρόγραμμα *European Foundation Certificate in Banking (EFCB)*, και τις προτάσεις της Γενικής Γραμματείας. Το εν λόγω πρόγραμμα θα παρέχει διπλή πιστοποίηση, από την ΕΕΤ και το ΕΒΤ.Ν. Ηδη ανατίθεται σε τραπεζικά στελέχη-συνεργάτες του ETI η συγγραφή του κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού, σε μορφή εξ αποστάσεως κατάρτισης, με στόχο την έναρξη του προγράμματος από τον προσεχή Ιανουάριο.

Για την οριστικοποίηση του συγκεκριμένου προγράμματος, αλλά και του συνόλου των δραστηριοτήτων του ETI στο δεύτερο εξάμηνο του 2003, συνεδρίασαν η Εκτελεστική Επιτροπή του ETI, το Εκπαιδευτικό του Συμβούλιο και η Διατραπεζική Επιτροπή Εκπαίδευσης.

Στη συνέχεια αποτυπώνονται λεπτομερέστερα:

- Τα απολογιστικά στοιχεία του ETI κατά το τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου 2003
- Τα σεμινάρια που θα προσφέρει το ETI κατά το Β' εξάμηνο του 2003

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ)

Σίνα 11, 106 80 Αθήνα • Τηλεφωνικό Κέντρο: 210.33.86.400
E-mail: eti@hba.gr • Internet: www.hba.gr

ΤΗΛΕΦΩΝΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: 210.33.86.402 & 210.33.86.570
ΣΕΜΙΝΑΡΙΑΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ: 210.33.86.404, 411, 418 & 210.33.86.571
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΠΟ ΑΠΟΣΤΑΣΗ: με χρήση εγχειριδίου: 210.33.86.403, 409, 410, 413 & 210.36.29.963
με χρήση διαδικτύου: 210.33.86.422, 423, 405
ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ - ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ: 210. 33.86.406 & 407
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΤΟΥΜΕΝΑ ΑΠΟ ΕΚΤ: 210.33.86.415

Εκπαιδευτικά Προγράμματα

1. Σεμινάρια στην αίθουσα

Στην περίοδο Απριλίου-Ιουνίου 2003 πραγματοποιήθηκαν 45 σεμινάρια, με συνολικό αριθμό 587 συμμετοχών, από τα οποία:

- 26 σεμινάρια αποκλειστικής παραγωγής του ETI (21 στην Αθήνα, 3 στη Θεσσαλονίκη και 2 στο Ηράκλειο Κρήτης). Από αυτά, με σημαντική επιτυχία διεξήχθησαν τα θέματα “Το Κανονιστικό πλαίσιο της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών στην Ελλάδα”, “τα Παράγωγα πιστωτικού κινδύνου”, “Internet Banking: νομικές πτυχές”, “Τραπεζικές Υπηρεσίες και προστασία του Καταναλωτή” και “Διαχείριση Λειτουργικού Κινδύνου”.
- 12 σεμινάρια σε συνεργασία με άλλους εκπαιδευτικούς Φορείς εσωτερικού και εξωτερικού. Μεταξύ αυτών επισημαίνουμε τη συνεργασία του ETI με το SWIFT σε σεμινάρια στην αίθουσα και μέσω διαδικτύου (Virtual Classroom).
- 7 σεμινάρια για μεμονωμένες τράπεζες και θυγατρικές τραπεζών.

2. Κατάρτιση από απόσταση

Όπως αναφέρθηκε και στο Δελτίο του προηγούμενου τριμήνου, η στήριξη των προγραμμάτων αυτών από τις τράπεζες υπήρξε δυναμική, με αποτέλεσμα να έχει ολοκληρωθεί μέχρι τον Ιούνιο του 2003 η διεξαγωγή 14 προγραμμάτων, με συνολικό αριθμό 2.300 συμμετεχόντων.

Τέλος, ολοκληρώθηκε εντός του Ιουνίου, η εκδοτική επεξεργασία του νέου εγχειριδίου με θέμα: “Καταθετικά Προϊόντα: Θεσμικό πλαίσιο – Τραπεζική τεχνική”. Η υλοποίηση του εν λόγω προγράμματος θα αρχίσει τον προσεχή Οκτώβριο.

3. Κοινοτικά προγράμματα

EUROPEAN FOUNDATION CERTIFICATE IN BANKING (EFCB) LEONARDO DA VINCI PROGRAMME

Το ανωτέρω πρόγραμμα ολοκληρώθηκε τον Απρίλιο του 2003. Όπως προαναφέρθηκε στην εισαγωγή, το ETI προχώρησε στην προσαρμογή του περιεχομένου στα ελληνικά δεδομένα, έτσι ώστε το πρόγραμμα να ανταποκρίνεται στην εκπαιδευτική πολιτική της ΕΕΤ και τις ανάγκες της ελληνικής τραπεζικής αγοράς. Η ποιότητα του προγράμματος διασφαλίζεται από τον έλεγχο της Επιτροπής Πιστοποίησης του European Bank Training Network (EBT.N).

Η υλοποίηση του προγράμματος θα ξεκινήσει τον Ιανουάριο του 2004.

Το πρόγραμμα θα προσφέρεται είτε με τη μορφή εξ αποστάσεως κατάρτισης, είτε στην αίθουσα από το ETI και από τις τράπεζες. Η έμφαση του προγράμματος δίνεται στις εξετάσεις που θα διενεργούνται από το ETI. Η επιτυχία σ’ αυτές θα παρέχει στους εκπαιδευομένους τίτλο πιστοποιημένο από το ETI και από το EBT.N.

Εκπαιδευτικά Προγράμματα

4. Άλλες δραστηριότητες

1. Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Όπως κάθε χρόνο, έτσι και για το 2003, το ΕΤΙ μερίνισε για την τοποθέτηση φοιτητών του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του ανωτέρω Πανεπιστημίου σε τραπεζικά καταστήματα για τη θερινή πρακτική τους άσκηση, συμμετέχοντας στην προσπάθεια για τη σύνδεση Πανεπιστημίων και Επιχειρήσεων. Τη χρονιά αυτή ο αριθμός των φοιτητών έφτασε τους 62.

2. Συμμετοχή σε εκδηλώσεις και συνέδρια

Στελέχη του Ελληνικού Τραπεζικού Ινστιτούτου παρακολούθησαν τις παρακάτω εκδηλώσεις:

- Την επιστημονική Ημερίδα με θέμα: “Χρηματοοικονομική Διοίκηση υπό αντίξοες συνθήκες”, του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, που πραγματοποιήθηκε στις 19.5.2003
- Το 1ο Συνέδριο της Ένωσης Θεσμικών Επενδυτών με θέμα: “Το παρόν και το μέλλον των Αμοιβαίων Κεφαλαίων και Εταιρειών Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου”, που πραγματοποιήθηκε στις 6.6.2003
- Το ετήσιο Συνέδριο EDEN 2003 (European Distance Education Network) με θέμα: “Ο διάλογος για την ποιότητα. Η ενσωμάτωση ποιοτικών μεθόδων στην ευέλικτη, εξ αποστάσεως και ηλεκτρονική εκπαίδευση”, το οποίο πραγματοποιήθηκε στη Ρόδο, από 15-18 Ιουνίου 2003.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ Α' ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2003

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 Προγράμματα που υλοποιήθηκαν	
Σεμινάρια στην αίθουσα	85
Προγράμματα κατάρτισης από απόσταση	15
Σύνολο	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 Αριθμός συμμετοχών στα προγράμματα	
Σεμινάρια στην αίθουσα	1.013
Προγράμματα κατάρτισης από απόσταση	2.300
Σύνολο	3.313

Προγράμματα Σεμιναρίων

Τα προγράμματα του Ελληνικού Τραπεζικού Ινστιτούτου (ΕΤΙ) για το Β' εξάμηνο του 2003 αποτελούν συνέχεια του σχεδιασμού του Α' εξαμήνου και αποτυπώνουν τη σύγχρονη ευρωπαϊκή αντίληψη και τις τάσεις που διαγράφονται διεθνώς στον τομέα της χρηματοοικονομικής επαγγελματικής κατάρτισης.

Η κατηγοριοποίηση των σεμιναρίων σε τέσσερις βασικούς κύκλους εξακολουθεί να ισχύει, ο αριθμός τους όμως είναι ελαφρά μειωμένος, λόγω και της μικρής – ωφέλιμης – χρονικής περιόδου (15/9-20/12).

Στη συνέχεια αποτυπώνονται οι τίτλοι σεμιναρίων που έχουν ήδη προγραμματιστεί. Όσα φέρουν αστερίσκο προσφέρονται για πρώτη φορά ή είναι πλήρως αναθεωρημένα ώστε να συμπεριλάβουν όλες τις νεότερες εξελίξεις. Πέραν αυτών, ενδέχεται κατά τη διάρκεια του Β' εξαμήνου να προστεθούν και άλλα θέματα που θα προκύψουν από αιτήματα τραπεζών ή θα επιβληθούν από την επικαιρότητα.

Ορισμένα από τα εξαγγελόμενα προγράμματα γίνονται σε συνεργασία με αξιόπιστους Φορείς της χώρας μας και του εξωτερικού, γεγονός που αυξάνει την προστιθέμενη αξία τους και αναβαθμίζει την ποιότητά τους (Π.ΚΕΚΧ.Υ., GLOBAL TRAINING, SWIFT, Ελεγκτικές Εταιρείες, REUTERS, κ.λπ.)

Αρκετά από τα αναφερόμενα προγράμματα απευθύνονται όχι μόνο σε τραπεζικά στελέχη, αλλά και σε στελέχη άλλων επιχειρήσεων. Αυτό σε μια προσπάθεια του ΕΤΙ να διευκολύνει την κατανόηση και τη συνεργασία των δύο συνεργαζομένων πλευρών, σε ό,τι αφορά την τραπεζική ορολογία και την αντίληψη άσκησης των τραπεζικών λειτουργιών, για την επίτευξη κοινών στόχων.

Βαρύνουσα θέση στην εκπαιδευτική δραστηριότητα του ΕΤΙ κατέχουν τα προγράμματα της εξ αποστάσεως κατάρτισης, όπου η συμμετοχή αυξάνεται συνεχώς. Στο Β' εξάμηνο 2003 θα συνεχιστεί, παράλληλα με το υφιστάμενο σύστημα, και η παράδοση μαθημάτων εξ αποστάσεως κατάρτισης μέσω του διαδικτύου (e-book) με στόχο την εξοικείωση των εκπαιδευομένων στη χρήση της τεχνολογίας για την αυτοεκπαίδευσή τους και την περαιτέρω μείωση του κόστους.

Για κάθε πρόγραμμα που αναφέρεται, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να ζητούν λεπτομερή ενημέρωση από τις υπηρεσίες του Ινστιτούτου, ή να ανατρέχουν στην ιστοσελίδα της ΕΕΤ, ενότητα ΕΤΙ. Θα αποστέλλεται, επίσης, εγκαίρως στις τράπεζες ανακοίνωση με όλη τη σχετική πληροφόρηση. Τα περισσότερα από τα προγράμματα διεξάγονται στις εγκαταστάσεις του Ελληνικού Τραπεζικού Ινστιτούτου στην Αθήνα, ενώ ειδική επισήμανση γίνεται για εκείνα που θα διεξαχθούν σε πόλεις της Περιφέρειας. Τα μαθήματα στην αίθουσα γίνονται κυρίως σε απογευματινές ώρες και Σάββατα, προκειμένου να διευκολύνεται η συμμετοχή των εργαζομένων.

Για δηλώσεις συμμετοχής οι ενδιαφερόμενοι τραπεζικοί παρακαλούνται να απευθύνονται στη Μονάδα Εκπαίδευσης της Τράπεζάς τους, ενώ όσοι δεν προέρχονται από τράπεζες, μπορούν να απευθύνονται στις Υπηρεσίες του ΕΤΙ, ή στην ηλεκτρονική του διεύθυνση.

Ι. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΕΛΕΧΩΝ

από θεσμικούς Φορείς της χώρας μας, ή αντίστοιχους Φορείς του εξωτερικού, διεθνούς κύρους:

1α. Προετοιμασία για την απόκτηση του επαγγελματικού τίτλου CFA

(Συνεργασία με την Global Training) Α' επίπεδο σπουδών

*1β. Β' επίπεδο σπουδών

2. Πωλητές Αμοιβαίων Κεφαλαίων (20 και 30 ώρες)

Β' Εξαμήνου 2003

II. ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

υψηλού επιπέδου και ικανής διάρκειας, που παρέχουν πληρότητα εξειδικευμένων γνώσεων σε συγκεκριμένες κατηγορίες εκπαιδευομένων:

1. Βασική εκπαίδευση νέων υπαλλήλων (88 ώρες)
2. Αγγλικά για στελέχη χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, 6 επίπεδα, 60 ώρες το καθένα (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ηράκλειο)

III. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

Και κατά το Β' εξάμηνο 2003 προσφέρονται όλα τα υφιστάμενα ήδη προγράμματα αυτής της μορφής, στα οποία τώρα προστίθεται και το υπ' αριθ. 9:

1. Αξιόγραφα
2. Η Μεθοδολογία των Χρηματοδοτήσεων στην Τραπεζική Πρακτική
3. Αρχές Μάρκετινγκ και τεχνικές πωλήσεων για τη δημιουργία ικανοποιημένων πελατών
4. Συνάλλαγμα
5. Εγγυητικές Επιστολές εσωτερικού-εξωτερικού
6. Τραπεζικό απόρρητο
7. Ξέπλυμα βρόμικου χρήματος
8. Γενική και Τραπεζική Λογιστική
9. * Καταθετικά Προϊόντα: Θεσμικό πλαίσιο - Τραπεζική τεχνική

Τα αντικείμενα "Εγγυητικές Επιστολές εσωτερικού-εξωτερικού" και "Ξέπλυμα βρόμικου χρήματος" θα διεξαχθούν τόσο με το υφιστάμενο σύστημα (μέσω 'εγχειριδίου') όσο και ηλεκτρονικά ('e-book').

IV. ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΒΡΑΧΕΙΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ

ανά ομοειδείς θεματικές ενότητες.

Στην κατηγορία αυτή α) επαναλαμβάνονται τα σεμινάρια που πραγματοποιούνται σε τακτική βάση, λόγω σταθερού ενδιαφέροντος, καθώς και τα νέα θέματα του προηγούμενου εξαμήνου, που συγκέντρωσαν μεγάλη συμμετοχή, β) προσφέρονται 22 νέα θέματα για πρώτη φορά. Συγκεκριμένα και ανά θεματική ενότητα προγραμματίζονται:

A. ΕΠΟΙΠΤΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ / ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

1. * Το κανονιστικό πλαίσιο της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων (6 ώρες) Χρ. Γκόρτσος, Κ. Τασάκος
2. Συστήματα Εγκαιρης Διάγνωσης και Διασφάλιση Πιστωτικού Κινδύνου (21 ώρες - Αθήνα, Ηράκλειο) Π. Μαλακός, Μ. Αγγελάκης
3. Επιχειρηματικές Χορηγήσεις: μια συνολική προσέγγιση στην αξιολόγηση και χειρισμό των πιστωτικών τους κινδύνων (20 ώρες - Αθήνα, 18 ώρες - Θεσσαλονίκη) Α. Καπερώνης
4. Σενάρια χρηματοοικονομικής εξυγίανσης των επιχειρήσεων (21 ώρες - Αθήνα, Θεσσαλονίκη) Π. Μαλακός, Μ. Αγγελάκης
5. * Διαχείριση λειτουργικού κινδύνου (8 ώρες) Αντ. Δραγγιώτης
6. * Τιτλοποίηση και Διαχείριση Ενεργητικού-Παθητικού (Χρηματοοικονομική και νομική προσέγγιση) (14 ώρες) Π. Αγγελόπουλος και στέλεχος Διεύθυνσης Νομικών Υπηρεσιών
7. * Εσωτερικός Έλεγχος Οικονομικών Υπηρεσιών Τραπεζών (24 ώρες) Γ. Φίλος

Ο Τ Υ Ο Τ Η Μ Ν

Προγράμματα Σεμιναρίων

Β. ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

1. * Το διεθνές και κοινοτικό Κανονιστικό πλαίσιο για την επίβλεψη των Συστημάτων Πληρωμών και Διακανονισμού – με διαρκή αναφορά στις συναφείς διατάξεις του ελληνικού δικαίου (4 ώρες) Κ. Τασάκος
2. Εκπαίδευση τραπεζικών στελεχών στο on line σύστημα της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ (4 ώρες - Ηράκλειο Κρήτης)
3. Σεμινάρια σε συνεργασία με το SWIFT
4. Σεμινάρια σε συνεργασία με το SWIFT μέσω διαδικτύου (4 αντικείμενα, 2 ώρες το καθένα)
5. Εισαγωγή στον έλεγχο συστημάτων πληροφορικής - IS AUDIT (20 ώρες) Ανάργ. Γαλανάκης
6. * Ασφάλεια Πληροφοριακών και Τηλεπικοινωνιακών Συστημάτων (21 ώρες) Αντ. Χατζηστεφανής
7. * Ηλεκτρονικό Εγκλημα και Διακυβέρνηση Πληροφορικής (4 ώρες) Ιωάν. Κυριαζόγλου

Γ. ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΕΣ – ΧΡΗΜΑΤΑΓΟΡΕΣ

1. * Η ενιαία ευρωπαϊκή κεφαλαιαγορά: Το ισχύον και υπό διαμόρφωση κανονιστικό πλαίσιο (4 ώρες) Χρ. Γκόρτσος, Χριστίνα Λιβαδά
2. Εξελίξεις στο χώρο των Αμοιβαίων Κεφαλαίων (16 ώρες) Ομάδα Εισηγητών του ΕΤΙ για τα Α/Κ
3. Σύγχρονα Επενδυτικά Χρηματοοικονομικά Προϊόντα και Υπηρεσίες (20 ώρες) Ε. Λινάρδου, Βασ. Μαστρόκαλος
4. Βασικές έννοιες χρηματιστηριακής αγοράς (24 ώρες) Ν. Κουτσοποδιώτης, Χ. Μερτζάνης, Γ. Μπερσής, Ν. Πορφύρης, Κ. Συριόπουλος, Λ. Φαράκλα
5. Διαχείριση Χαρτοφυλακίου (16 ώρες) Φ. Καλφάογλου
6. * Ασφαλιστικοί Οργανισμοί και Διαχείριση Κεφαλαίων (15 ώρες) Κ. Συριόπουλος, Γ. Ασημακόπουλος
7. * Αποτίμηση και διαχείριση Χαρτοφυλακίου Ομολόγων (20 ώρες) Θ. Πουφινάς

Δ. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

1. * Διοίκηση Εταιρικής Κουλτούρας (8 ώρες) Δημ. Μπουραντάς
2. * Εύρεση στοιχείων και Μέθοδοι διαχείρισης δεδομένων κατά την εκπόνηση Οικονομικών Αναλύσεων (16 ώρες) Ιωάν. Φαρσαρώτας, Ευάγγ. Γερανιώτακης
3. Γραπτή επικοινωνία και έκφραση - σύνταξη επαγγελματικών κειμένων (16 ώρες) Ε. Ανδρίτσου
4. * Το Διεθνές Πρότυπο καινοτομικής, τεχνολογικής διαχείρισης, χαρτών και ηλεκτρονικών τεκμηρίων αρχείων, αλληλογραφίας-επικοινωνιών, γραμματειακής στήριξης (21 ώρες) Ηλ. Τζαννής
5. * Τεχνολογίες αιχμής και αυτοματισμός γραφείου για αποτελεσματική διαχείριση του τομέα εργασιών, αλληλογραφίας, επικοινωνιών (15 ώρες) Ηλ. Τζαννής
6. * Διασταυρούμενες πωλήσεις τραπεζικών υπηρεσιών (20 ώρες) Ε. Αλυφαντής, Δ. Παυλάκης, Μ. Μυζήθρα, Ν. Κοντονής

Ε. ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. * Χρηματοδότηση διεθνών συναλλαγών - Trade Finance (24 ώρες) Θεμ. Ρούζιος
2. Καθυστερήσεις Χορηγήσεων (Εμπλοκές) (21 ώρες - Αθήνα, Θεσσαλονίκη) Μ. Αγγελάκης, Δ. Δεμέστιχας, Ιωάν. Λογγάκης
3. * Ο πλήρης κύκλος της Καταναλωτικής Πίστης (14 ώρες - Αθήνα, Θεσσαλονίκη) Μ. Αγγελάκης, Μ. Σαββοπούλου
4. Επιχειρήσεις και τραπεζικές Χρηματοδοτήσεις στο νέο χρηματοοικονομικό περιβάλλον (24 ώρες) Π. Αγγελόπουλος
5. * Χρηματοδότηση Επιχειρήσεων με Venture Capital: Μεθοδολογικό πλαίσιο αξιολόγησης (15 ώρες) Μ. Ζοπουνίδης και στέλεχος της Εμπορικής Κεφαλαίου
6. * Αξιολόγηση Ναυτιλιακών Δανείων (36 ώρες) Γ. Κόκκινος
7. * Επενδύσεις και δάνεια σε Ακίνητη Περιουσία (24 ώρες) Κ. Γαλιάτσος

Β' Εξαμήνου 2003

ΣΤ. ΝΟΜΙΚΑ – ΘΕΣΜΙΚΑ

1. * Η νέα αρχιτεκτονική του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος (4 ώρες) Χρ. Γκόρτσος
2. * Το θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο της ΟΝΕ (8 ώρες) Χρ. Γκόρτσος, Φίλ. Σαχινίδης
3. * Νομικά θέματα Παραγώνων με βάση το ευρωπαϊκό και το διεθνές κανονιστικό πλαίσιο (4 ώρες) Π. Δασμάνογλου
4. * Νομικά θέματα Διασυνورياκού (διεθνούς) τραπεζικού δανεισμού (4 ώρες) Π. Δασμάνογλου

Ζ. ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

1. Τραπεζικές Υπηρεσίες και προστασία του καταναλωτή (7 ώρες - Αθήνα, Θεσσαλονίκη) Μ. Σαββοπούλου
2. * Στεγαστική Πίστη - Εθελοντικός Κώδικας συμπεριφοράς κατά την προσυμβατική ενημέρωση (4 ώρες) Κ. Παναγόπουλος

Η. ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ – ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ

1. Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (16 και 40 ώρες) Grant Thornton/εξωτ. συνεργάτες
2. Αποτίμηση Εταιρειών (20 ώρες) Γ. Δάμαλος, Η. Κουτσογιαννόπουλος, Δ. Ντζανάτος
3. Αντιμετώπιση χρηματοδοτικών αιτημάτων - Επίλυση προβλημάτων ρευστότητας (24 ώρες - Αθήνα, Θεσσαλονίκη) Μ. Αγγελάκης Κ. Χατζηαντωνιάδης
4. Χρηματοοικονομική Ανάλυση Λογιστικών Καταστάσεων (24 ώρες) Ι. Πελετίδης, Αικ. Πεταλίδου, Η. Πολυζωγόπουλος

*Θ. MICROSOFT OFFICE AUTOMATION

1. Λειτουργικό Σύστημα Windows (6 ώρες)	Μ. Κουτσομπτόπουλος
2. Επεξεργασία κειμένου Word (10 ώρες)	»
3. Λογιστικά φύλλα Excel (12 ώρες)	»
4. Διαχείριση Βάσεων Δεδομένων Access (12 ώρες)	»
5. Παρουσιάσεις PowerPoint (9 ώρες)	»
6. Internet & E-mail (7 ώρες)	»

ΟΤΥΟΤΗΜΝΖ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΤΙΤΛΟΥ
CHARTERED FINANCIAL ANALYST (CFA®)

ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ:

Το πρόγραμμα Chartered Financial Analyst (CFA) προσφέρεται από το Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών σε συνεργασία με τον πολυεθνικό εκπαιδευτικό οργανισμό Intercollege Globaltraining, προκειμένου να εκπαιδευτούν στελέχη, που θα διαθέτουν πιστοποιημένα προσόντα με ιδιαίτερη αξία για τους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς. Στόχος των συνεργαζόμενων εκπαιδευτικών φορέων είναι η συμβολή στη δημιουργία στελεχών, τα οποία με *επίσημα πιστοποιημένες ικανότητες* σε θέματα *ανάλυσης και διαχείρισης χαρτοφυλακίων ιδιωτών και επιχειρήσεων*, θα ανταποκριθούν επάξια στην αυξανόμενη ζήτηση της αγοράς εργασίας.

ΣΕ ΠΟΙΟΥΣ ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΚΑΙ ΠΟΣΟ ΔΙΑΡΚΕΙ:

Το επαγγελματικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα CFA του ΕΤΙ απευθύνεται σε υπαλλήλους και στελέχη των ελληνικών τραπεζών και των εταιρειών των ομίλων τους. Είναι σχεδιασμένο για εργαζομένους που απασχολούνται με πλήρες ωράριο και γι' αυτό διαρκεί τρία χρόνια.

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ:

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα προετοιμάζει για τις διεθνείς εξετάσεις πιστοποίησης τριών διαδοχικών επιπέδων, που διενεργεί το AIMR (Association for Investment Management and Research) των ΗΠΑ. Ο τίτλος του CFA, που απονέμεται στους επιτυχόντες των εξετάσεων αυτών, είναι διεθνώς αναγνωρισμένος και παρέχει πιστοποίηση παγκόσμιου κύρους και αποδοχής στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ:

- (α) Σχέση εξαρτημένης εργασίας με τράπεζα που είναι μέλος της ΕΕΤ ή με θυγατρική εταιρεία των τραπεζών αυτών.
- (β) Πτυχίο ΑΕΙ/ΤΕΙ ή εναλλακτικά προϋπηρεσία τουλάχιστον 4 ετών σε θέσεις με χρηματοοικονομικό αντικείμενο.
- (γ) Καλή γνώση της αγγλικής γλώσσας.

- Τα μαθήματα, τόσο του Β' επιπέδου του τμήματος που ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2002, όσο και του νέου τμήματος (Α' επίπεδο), θα ξεκινήσουν τον Οκτώβριο του 2003.

Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να απευθυνθείτε στα τηλέφωνα:
210.3386.407 • 210.3386.574 • 210.3386.400

ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΙΑΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ (ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ)

Περίληψη

Στο επίκεντρο των σκέψεων που αναπτύχθηκαν στο πρώτο μέρος αυτού του άρθρου – το οποίο δημοσιεύθηκε στο προηγούμενο τεύχος του Δελτίου, βρίσκεται η ιδέα ότι η τραπεζική πρακτική είναι εντάσεως γνώσεων και επομένως αποτέλεσμα του τρόπου διαμόρφωσης γνώσεων, δεξιοτήτων, καθώς και στοιχείων νοοτροπίας. Επομένως η τραπεζική εκπαίδευση είναι ίσως ο σημαντικότερος μοχλός των οργανωσιακών μεταβολών και της λειτουργικής αναδιοργάνωσης των τραπεζών. Τα ζητήματα της αναδιοργάνωσης των τραπεζών και των οργανωσιακών μεταβολών που εμφανίζονται ως συνέπεια της ραγδαίας μεταβολής του οικονομικού και κοινωνικού περιβάλλοντος συζητούνται με βάση αναφορές σε σχετικές μελέτες, προερχόμενες κυρίως από το ερευνητικό πεδίο της οικονομικής κοινωνιολογίας. Στο τελευταίο κεφάλαιο του πρώτου μέρους η έμφαση τίθεται στις διαστάσεις της οργανωσιακής μεταβολής στον τραπεζικό τομέα, που επιδρούν άμεσα στις διαδικασίες ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού. Εντοπίζονται επιπτώσεις στη διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού, όπως επίσης και τύποι μετακινήσεων και μεταβολών του προσωπικού που αφορούν άμεσα τις ενδοεπιχειρησιακές εκπαιδευτικές στρατηγικές.

Στο δεύτερο μέρος, που δημοσιεύεται σε αυτό το τεύχος, η έμφαση δίδεται περισσότερο στη σχέση αυτών των μεταβολών με ζητήματα διαχείρισης κινδύνων. Επισημαίνεται η σχέση της τραπεζικής εκπαίδευσης με την αποτελεσματική διαχείριση κινδύνων, καθώς επίσης και με την ανάγκη σύνδεσης της εκπαιδευτικής στρατηγικής με την εσωτερική κοινωνική οργάνωση των τραπεζών. Η νέα τραπεζι-

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ-ΑΝΔΡΕΑ ΚΥΡΤΣΗ

Αναπληρωτή Καθηγητή Κοινωνιολογίας
στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών,
Αντιπρόεδρου της Εκτελεστικής Επιτροπής
του Ελληνικού Τραπεζικού Ινστιτούτου

κή δημιουργεί αυξημένες ανάγκες σε αυτή την κατεύθυνση, κυρίως λόγω της όλο και πιο δυναμικής σχέσης μεταξύ εξωτερικών και εσωτερικών οργανωσιακών περιβαλλόντων, που προκύπτουν ως συνέπεια της επίδρασης δυναμικών και κοινωνικά διαφοροποιημένων αγορών χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών πάνω στα πρότυπα τραπεζικής οργάνωσης.

4. Νέα τραπεζική, διαχείριση κινδύνων και το στρατηγικό πλαίσιο της ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού

Για τις τράπεζες, όπως και γενικότερα για τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες τίθεται μετά την απορύθμιση των αγορών και ένα επιπλέον ζήτημα: αυτό της διαχείρισης κινδύνων σε όλα τα επίπεδα της οργάνωσης. Η ποιότητα των εργασιών στις τράπεζες συναρτάται συνήθως με επικοινωνιακά ζητήματα καθώς και με ζητήματα αποφυγής συναισθημάτων αποτυχίας που δημιουργούνται στους πελάτες ως αποτέλεσμα λειτουργικών ανεπαρκειών. Στην πραγματικότητα όμως τα επικοινωνιακά και λειτουργικά πλεονεκτήματα που προσλαμβάνει ο πελάτης και επηρεάζουν την ψυχολογική του προδιάθεση προς μια τράπεζα συναρτώνται με ζητήματα διαχείρισης τραπεζικών κινδύνων. Εάν ο τρό-

πος με τον οποίο παρέχονται οι τραπεζικές υπηρεσίες και τα προϊόντα συμβάλλει στη δημιουργία ηθικού κινδύνου ή επισφαλειών με το να παρασύρει τους πελάτες σε συμπεριφορές που υποβαθμίζουν τα χαρτοφυλάκιά τους και δευτερογενώς σε εξωκανονιστικές συμπεριφορές, τότε ακόμη και μια πρόσκαιρη ικανοποίηση από τις παρεχόμενες υπηρεσίες μπορεί να μεταστραφεί σε δυσαρέσκεια (Arrow, 1982. DiMaggio, 2002). Συγχρόνως το πρόβλημα του πελάτη υποβαθμίζει και τα τραπεζικά χαρτοφυλάκια. Τα καλύμματα κάτω από αυτές τις συνθήκες δεν μπορούν συνήθως να αντισταθμίσουν τις συσσωρευόμενες ζημιές. Επομένως ποιότητα τραπεζικών εργασιών δεν μπορεί να υπάρξει στις περιπτώσεις που επιβάλλεται σχετική επιχειρησιακή αυτονομία των σημείων πώλησης, χωρίς αποτελεσματική διαχείριση κινδύνων στην πρώτη γραμμή. Οι ενέργειες των διαχειριστών των κεντρικών τραπεζικών χαρτοφυλακίων όλο και περισσότερο εξαρτώνται από τις ενέργειες στα σημεία πώλησης ή στα σημεία διαμόρφωσης και παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Αυτό ισχύει τόσο πιο πολύ, όσο περισσότερο τα κέρδη των χρηματοοικονομικών οργανισμών εξαρτώνται από προμήθειες και όχι από αποδόσεις που προέρχονται από το περιθώριο επιτοκίων.

Εδώ θα πρέπει να διευκρινισθεί ο μηχανισμός. Τα περισσότερα προϊόντα και οι υπηρεσίες που φέρνουν έσοδα από προμήθειες χαρακτηρίζονται από υψηλότερη πολυπλοκότητα και προϋποθέτουν υψηλό βαθμό επικοινωνίας με την πελατεία. Παρέχονται επίσης πάρα πολύ συχνά στο πλαίσιο σταυροειδών πωλήσεων. Συνήθως δεν στηρίζονται σε προδιαμορφωμένες ανάγκες της πελατείας, αλλά σε ανάγκες που συνειδητοποιούνται, αφού εξηγηθεί η διαδικασία εξυπηρέτησης και το όφελος της επένδυσης ή της ανάληψης υποχρεώσεων. Η συμβολή επομένως στα έσοδα της τράπεζας εξαρτάται από την ικανότητα των σχεδιαστών προϊόντων και υπηρεσιών, των πωλητών, καθώς και των υποστηρικτών των σχετικών διαδικασιών εξυπηρέτησης και λογιστικής διαχείρισης να κατανοήσουν τις ανά-

γκες και τη συμπεριφορά της πελατείας και να εισδύσουν σε επιμέρους κοινωνικές κατηγορίες των οικονομικώς δρώντων και να καλλιεργήσουν τις σχέσεις με αυτές. Κάτω από αυτές τις συνθήκες δημιουργείται και ένα άλλο ζήτημα, το οποίο συνήθως κατανοείται περισσότερο στο επίπεδο των εποπτικών αρχών και λιγότερο στο επίπεδο του επιχειρηματικού σχεδιασμού των ίδιων των τραπεζών. Πρόκειται για το ζήτημα, κατά πόσον οι προσπάθειες του τραπεζικού marketing και των πωλήσεων τείνουν να δημιουργήσουν ανάγκες για τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες που τελικά οδηγούν στην υποβάθμιση των χαρτοφυλακίων των πελατών. Ανάλογα με τον τύπο των πελατών και των επισφαλειών που δημιουργούν οι υποχρεώσεις από την αγορά τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών, είναι δυνατόν να υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις στα τραπεζικά χαρτοφυλάκια. Τι είδους ικανότητες και γνώσεις μπορούν να συμβάλουν στην αποφυγή τέτοιων μηχανισμών; Τι είδους εσωτερική επικοινωνία και διαπραγμάτευση μεταξύ στελεχών που κατέχουν διαφορετικούς λειτουργικούς ρόλους και ιεραρχικές θέσεις απαιτείται για την αποφυγή ή πάντως ελαχιστοποίηση τέτοιων προβλημάτων; Εφόσον οι διαδικασίες διαμόρφωσης προϊόντων και υπηρεσιών δεν ακολουθούν σταθερούς κανόνες προερχόμενους από κεντρικές ρυθμιστικές αρχές, η διαχείριση ρευστών και συχνά πολύπλοκων σχέσεων μεταξύ τραπεζών και πελατείας προϋποθέτουν τη σχετική αυτονομία των χειριστών των διαδικασιών πώλησης στην πρώτη γραμμή, καθώς και της σύναψης τυπικών ή άτυπων συμβάσεων από πληθώρα διαφορετικών λειτουργικών μονάδων, επιχειρησιακών τομέων ή θυγατρικών εταιρειών των τραπεζών⁽⁹⁾. Η διαχείριση

⁽⁹⁾ Χαρακτηριστική είναι εδώ η περίπτωση των ασφαλιστικών εταιρειών θυγατρικών των τραπεζών που χρησιμοποιούν εκτεταμένα δίκτυα ασφαλιστικών πρακτόρων, των οποίων η εκπαίδευση αλλά και η σχέση με ζητήματα διαχείρισης κινδύνων παρουσιάζει ιδιοτυπίες, μια και οι ασφαλιστικοί πράκτορες ούτε υπόκεινται στην οργανωσιακή πειθαρχία που ισχύει για το προσωπικό των τραπεζών, ούτε εκπαιδεύονται με αντίστοιχο τρόπο.

των κινδύνων που προκύπτουν από την έλλιπή κατανόηση των προϊόντων και των υπηρεσιών και από τη σύναψη σχέσεων μεταξύ τράπεζας και πελάτη μόνο εν μέρει μπορεί να αντιμετωπιστεί με άνωθεν εντολές. Προϋποθέτει επιπρόσθετα την ανάλογη νοοτροπία και συγκεκριμένη γνώση του προσωπικού, το οποίο αναλαμβάνει πλέον ευθύνες που κατανέμονται σε πολλά σημεία τόσο της πρώτης γραμμής όσο και των κεντρικών υπηρεσιών και των 'back offices', αλλά και των εταιρειών των τραπεζικών ομίλων. Ο συνδυασμός τόσο του μακροπρόθεσμου όσο και του βραχυπρόθεσμου προσανατολισμού της τραπεζικής εκπαίδευσης με ζητήματα διαχείρισης τραπεζικών κινδύνων απαιτούν συγχρόνως την ικανότητα του προσωπικού για προσαρμογή σε συνεχώς αναπροσδιοριζόμενα τραπεζικά δεδομένα. Η απόκτηση και καλλιέργεια αυτής της ικανότητας αποτελεί όλο και περισσότερο μόνιμο μέλημα της τραπεζικής εκπαίδευσης. Συγχρόνως αυτός ο τρόπος αντιμετώπισης νέων προκλήσεων και λειτουργικών δεδομένων με τη δημιουργία κατάλληλης νοοτροπίας και την απόκτηση γνώσεων σημαίνει την αλλαγή οργανωσιακών δεδομένων, μια και οι καθετοποιημένες διαδικασίες ελέγχου σταδιακά αντικαθίστανται από μορφές οριζόντιας επικοινωνίας και κατανομής τόσο της γνώσης όσο και των ευθυνών⁽¹⁰⁾. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση των εργασιών χορηγήσεων επιχειρηματικών δανείων. Τα στελέχη που αναλαμβάνουν τέτοιες εργασίες δεν μπορούν πλέον να εξασφαλίσουν αποτελεσματικότητα και ποιότητα εργασιών, χωρίς να αποδεσμευθούν από τη λογική της εξασφάλισης με καλύμματα. Θα πρέπει να μάθουν να αναλαμβάνουν την ευθύνη της διαχείρισης τουλάχιστον μέρους του κινδύνου στον οποίο εισέρχεται η τράπεζα για την οποία δουλεύουν. Διαφορετικά θα είναι πολύ δύσκολο να παραμετροποιήσουν τις υπηρεσίες που προσφέρει η τράπεζά τους, προκειμένου να εξυπηρετήσουν καινοτόμα τμήματα της εταιρικής πελατείας που επιχειρούν σε δυναμικές αγορές⁽¹¹⁾.

Εδώ δεν έχουμε να κάνουμε με κάποιο στοιχείο

απογειωμένης φαντασίας των θεωρητικών του management, αλλά με ανάγκες λήψης μέτρων που απορρέουν άμεσα από δομικές πιέσεις του οικονομικού περιβάλλοντος. Ενα ζήτημα το οποίο θα πρέπει να θεωρηθεί ουσιαστικό από τη στιγμή που εγκαταλείπεται η κεντρική ρύθμιση της τραπεζικής αγοράς, καθώς και τα υψηλά περιθώρια επιτοκίου, είναι ότι η ποιότητα των εργασιών κρίνεται πλέον με όρους επάρκειας όλων των κατηγοριών και επιπέδων του προσωπικού ως προς την ικανότητα διαχείρισης κινδύνων, που προέρχονται τόσο από τις διαδικασίες διαμόρφωσης των προϊόντων και των υπηρεσιών, όσο και από τον τρόπο πώλησής τους⁽¹²⁾. Επομένως και η διαμόρφωση γνώσεων και δεξιοτήτων μπορεί να αξιολογηθεί με βάση κριτήρια αποφυγής των τραπεζικών κινδύνων αυτής της κατηγορίας. Εδώ βεβαίως υπεισέρχονται παράγοντες με στρατηγική σημασία. Τονίσθηκε το γεγονός ότι εμφανίζονται πολύ συχνά τραπεζικές στοχεύσεις βραχυπρόθεσμου ορίζοντα που στηρίζονται στην ετοιμότητα ανάληψης επισφαλειών από την πρόσκαιρη υποβάθμιση τόσο ατομικών όσο και εταιρικών χαρτοφυλακίων ως συνέπεια αλόγιστης ανάληψης κινδύνων από την πλευρά της πελατείας. Εμφανίζονται όμως και ζητήματα εσωστρέφειας, ιδίως όταν επικρατεί η λογική της διαχείρισης των διαθέσιμων κεφαλαίων των τραπεζών, που δημιουργούν διαφορετικού τύπου προβλήματα ως προς την αντιμετώπιση του ανθρώπινου παράγοντα.

⁽¹⁰⁾ Σύμφωνα με ορισμένες θεωρητικές προσεγγίσεις υπάρχει μια άμεση σχέση μεταξύ της δυνατότητας κατανομής της γνώσης και της αξιοποίησης της κατανεμημένης γνώσης με την επιχειρησιακή αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα (Aoki, 1990. Lamberton, 1992. Edmondson / Moingeon, 1996).

⁽¹¹⁾ Για τη χρηματοδότηση καινοτομιών πέρα από καλύμματα, βλ. Kyrtis, 2003.

⁽¹²⁾ Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν θα πρέπει να υπάρχει κεντρική εσωτερική εποπτεία και έλεγχος ως προς τα ζητήματα διαχείρισης κινδύνων. Αλλωστε ο άνωθεν έλεγχος και η συμμετοχή της διοίκησης αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο της διαχείρισης κινδύνων. Η αποκέντρωση της ευθύνης που μπορεί εν μέρει να επιτευχθεί με την κατάλληλη εκπαίδευση και τη δημιουργία νοοτροπίας διαχείρισης κινδύνων στην πρώτη γραμμή δεν μπορεί δυστυχώς να καταστήσει περιττό τον εσωτερικό έλεγχο ή την τραπεζική εποπτεία.

Η νέα τραπεζική απαιτεί όμως εξωστρέφεια και συνεχή αποτελεσματική αντιμετώπιση των προκλήσεων που δημιουργούν οι αγορές. Θα πρέπει σε αυτή τη συνάφεια να τονίσουμε ότι νέα τραπεζική δεν σημαίνει κυρίως τιτλοποίηση και χρηματιστηριοποίηση των λειτουργιών. Βεβαίως, όσες τράπεζες διαθέτουν αξιόλογα κεφάλαια προς διαχείριση, εντείνουν τις προσπάθειές τους σε αυτή την κατεύθυνση. Η αποκλειστική όμως επικέντρωση σε αυτή την πλευρά της διαχείρισης των τραπεζικών χαρτοφυλακίων μειώνει αντίστοιχα την προσπάθεια εσωτερικής οργάνωσης και υιοθέτησης διαδικασιών και ελέγχων που μπορούν να εξασφαλίσουν ποιότητα των εργασιών. Το πρώτο και βασικό σύμπτωμα αυτής της αντιμετώπισης είναι η παραμέληση της ποιοτικής αναβάθμισης του ανθρώπινου δυναμικού τους και επομένως της ανάπτυξης και διαχείρισης γνώσεων. Αυτό σχεδόν ποτέ δεν σημαίνει ότι παραμελούν την πολιτική προσωπικού. Αυτή όμως περιορίζεται περισσότερο στο επίπεδο της παραδοσιακής διαχείρισης προσωπικού και λιγότερο στην κατεύθυνση της ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού. Σημαίνει κυρίως ότι δεν αναπτύσσουν τις κατάλληλες πολιτικές προσωπικού και δεν τις μετεξελιίσουν έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στις ποιοτικές απαιτήσεις της παραγωγής και της παροχής υπηρεσιών, που ζητεί μια όλο και πιο δυναμική και εξεζητημένη πελατεία, μια και επιδιώκεται η αντιστάθμιση της ελλειπούς διείσδυσης σε αγορές από μεταβολές των θέσεων των κεντρικών χαρτοφυλακίων. (Τότε η διαχείριση κινδύνων τείνει να αποσυνδεθεί από την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και κυρίως από την εκπαιδευτική της διάσταση.) Σε ό,τι αφορά τους πελάτες, οι τράπεζες στο μέλλον, προκειμένου να επιβιώσουν, θα πρέπει να κατανοήσουν καλύτερα τις ατομικές ανάγκες και τις κινήσεις της αγοράς χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και αυτό δεν μπορεί να ξεκινήσει παρά μόνο στο επίπεδο των εργασιών που προϋποθέτουν επαφή με τους πελάτες.

Το τοπίο αυτό δεν κάνει την επένδυση σε ανθρώπινο δυναμικό και τη δημιουργία ανταγωνιστι-

κών ικανοτήτων μια απλή υπόθεση. Ενα βασικό πρόβλημα των τραπεζών είναι ότι το προσωπικό τους κατά κανόνα δεν είναι ούτε από την προηγούμενη εμπειρία, ούτε από προηγούμενες σπουδές προετοιμασμένο να ανταποκριθεί σε αρκετά πολύπλευρα καθήκοντα που προϋποθέτουν προσόντα υψηλών προδιαγραφών, κυρίως σε ό,τι αφορά την ικανότητα προσαρμογής. Ο χαμηλός βαθμός δυνατότητας τυποποίησης των δεξιοτήτων και των εργασιακών συμπεριφορών μετά την αποκατανομοποίηση, μειώνει τη δυνατότητα αντικατάστασης και γρήγορης ενσωμάτωσης του προσωπικού, εάν δεν προέρχεται από παρεμφερείς τραπεζικές λειτουργίες. Αυτό μάλιστα ισχύει ανεξαρτήτως των ενδεχομένων νομικών και θεσμικών εμποδίων ή των ενδεχομένων εργασιακών συγκρούσεων. Και αυτό γιατί όσο πιο μικρός ο βαθμός τυποποίησης, τόσο πιο σύνθετα γίνονται τα ζητήματα οργανωσιακής ένταξης – ιδιαίτερα στα μεσαία και κατώτερα ιεραρχικά επίπεδα.

Εδώ βέβαια υπάρχει η δυνατότητα υιοθέτησης οργανωτικών και διαδικαστικών επιλογών, με βάση τις οποίες μπορεί να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της υποστρωμάτωσης στο σώμα του προσωπικού μιας τράπεζας, κατ'αντιστοιχία προς την υποστρωμάτωση της πελατείας: Οι τυποποιημένες τραπεζικές εργασίες και αυτές που συνεπάγονται μικρότερο συναλλακτικό κόστος μπορούν να διαχωριστούν από τις πιο εξεζητημένες (π.χ. asset management) και να δημιουργηθούν οι μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις. Και σε αυτή την περίπτωση όμως, παρά το γεγονός ότι ίσως μπορέσει να διασωθεί το προσωπικό χαμηλών προδιαγραφών, το πρόβλημα μεταφέρεται σε εξελιγμένα κέντρα υποστήριξης των εργασιών της πρώτης γραμμής (back offices) και σε ειδικού τύπου επιχειρησιακούς τομείς (business units).

Η ανάγκη αλλαγής των ιεραρχιών και των σταδιοδρομιών θα πρέπει να θεωρηθεί επομένως ως δεδομένη ακόμη και σ' αυτή την περίπτωση, προκειμένου να επιτευχθεί ποιότητα εξυπηρέτησης. Όπως τονίζουν οι Keltner / Finegold (1996: 58), εί-

ναι δυνατές κυρίως δύο κατευθύνσεις καινοτόμων στρατηγικών ως προς την ανάπτυξη του ανθρωπίνου δυναμικού στις τράπεζες:

A. Βελτίωση των γνώσεων και των δεξιοτήτων των συνεργατών της τράπεζας με παράλληλη σταθεροποίηση του προσωπικού (βλ. επίσης Acemoglu / Pischke, 1998). Το τελευταίο μπορεί να επιτευχθεί μόνο όταν δημιουργούνται κίνητρα που μειώνουν την κινητικότητα του προσωπικού μεταξύ των τραπεζών. Σε αυτή την κατεύθυνση θα μπορούσαμε να προωθήσουμε μέτρα ανάπτυξης σταδιοδρομιών και εκπαίδευσης του προσωπικού, σε συνδυασμό όμως με μέτρα οργανωτικής ανάπτυξης που διευκολύνουν την ένταξη και την ανάδειξη της προσωπικότητας των στελεχών. Διαδικασίες εσωτερικής στρατολόγησης και ανάπτυξης εσωτερικής αγοράς εργασίας που εξασφαλίζει την εσωτερική κινητικότητα.

B. Ανάπτυξη συγκοινωνούντων δοχείων μεταξύ τραπεζών και εκπαιδευτικών οργανισμών, έτσι ώστε να αυξάνεται η δυνατότητα επιρροής των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στη διαμόρφωση της αγοράς εργασίας και της άντλησης από αυτή των κατάλληλων ανθρωπίνων πόρων.

Και στις δύο περιπτώσεις όμως η επιτυχία εξαρτάται από τη δημιουργία των οργανωσιακών δυνατοτήτων της υποδοχής σε λειτουργικούς ρόλους όσων μετατρέπουν τις γνώσεις τους στην κατεύθυνση της καλύτερης κατανόησης των προϊόντων, των υπηρεσιών, των τρόπων αναγνώρισης των χαρακτηριστικών της πελατείας και των σχετικών διαδικασιών εξυπηρέτησης. Η κριτική ικανότητα των στελεχών και το αίσθημα ευθύνης, τα χαρακτηριστικά δηλαδή κάθε στελέχους που είναι ικανό τόσο να σταθμίσει, όσο και ν' αναλάβει κινδύνους δεν μπορούν να γονιμοποιηθούν εάν η ένταξη σε λειτουργικούς ρόλους δεσμεύεται πέραν του δέοντος από ελεγκτικές διαδικασίες. Τα στελέχη χρειάζονται αυτονομία που συναρτάται με την εκπαίδευσή τους σε θέματα προληπτικού ελέγχου των ιδίων των δικών τους ενεργειών.

5. Το κοινωνιολογικό πλαίσιο του εκπαιδευτικού σχεδιασμού στις τράπεζες

Το κοινωνιολογικό πλαίσιο του εκπαιδευτικού σχεδιασμού στις τράπεζες αφορά κυρίως την ανάλυση κοινωνικών δομών και διαδικασιών, χωρίς τις οποίες δεν είναι δυνατόν να γίνει κατανοητή η τμηματοποίηση και η δυναμική των αγορών, και επομένως και η ζήτηση τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών στη βάση συστημάτων προτιμήσεων. Η τμηματοποίηση και η δυναμική των αγορών συνδέεται με διαδικασίες διαμόρφωσης εργασιακών λειτουργικών ρόλων και κατ' επέκταση κοινωνικών ρόλων και μορφών κοινωνικής οργάνωσης στο εσωτερικό των χρηματοοικονομικών οργανισμών. Επίσης η λειτουργία και ο θεσμικός ρόλος του χρήματος επηρεάζουν τις εργασίες διαμόρφωσης χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών, όπως και τις εργασίες εξυπηρέτησης της πελατείας, και επομένως τους εργασιακούς ρόλους και την εσωτερική κοινωνική οργάνωση των τραπεζών. Η τραπεζική εκπαίδευση, ως διαδικασία που συμβάλλει στη διαμόρφωση λειτουργικών αλλά και συγχρόνως κοινωνικών ρόλων που καθορίζονται από τις σχέσεις με συνεργάτες, προϊσταμένους αλλά και με τους πελάτες, θα πρέπει να ανταποκριθεί σε αυτές τις αλλαγές. Στο πλαίσιο αυτών των αλλαγών οι σχεδιαστικές ενέργειες, καθώς και οι ενέργειες υλοποίησης εκπαιδευτικών δράσεων προϋποθέτουν νέες δέσμες γνώσεων.

Οι νέες αυτές γνωστικές απαιτήσεις αποκτούν κεντρική σημασία κάτω από συνθήκες διαμόρφωσης αγορών σύνθετων προϊόντων και υπηρεσιών, τα οποία είναι υψηλής εντάσεως γνώσης, καθώς επίσης και εξαιρετικά ευαίσθητα ως προς τη διαχείριση κινδύνων. Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση των εκπαιδευτικών δράσεων στο πλαίσιο μιας εκπαιδευτικής στρατηγικής που θα αναπτύσσει το προσωπικό, ώστε να ανταποκριθεί σε αυτές τις νέες προκλήσεις, προϋποθέτουν κριτήρια και μεθοδολογική επάρκεια που είναι δύσκολο να υπάρξουν χωρίς την κριτική επεξεργασία εναλλακτικών

θεωρητικών παραδοχών. Οι θεωρητικές αυτές παραδοχές και τα συστήματα εννοιών είναι δυνατόν στην περίπτωση των σύγχρονων χρηματοοικονομικών οργανισμών να προέρχονται από ένα αρκετά μεγάλο φάσμα πρακτικών και επιστημονικών πεδίων (Kyrtsis, 2000). Συνήθως όμως αυτά τα πρακτικά και επιστημονικά πεδία παραμένουν ασύνδετα μεταξύ τους. Ο λόγος που συμβαίνει αυτό είναι πρακτικός και η στάση των χειριστών του κάθε τραπεζικού αντικειμένου απόλυτα δικαιολογημένη. Η εμβάθυνση σε όλα τα αντικείμενα στη βάση μιας πολυεπιστημοσύνης δεν είναι μόνο ανέφικτη κάτω από συνθήκες χρονικής πίεσης που επιβάλλουν οι οργανωσιακές λειτουργίες, αλλά και αδόκιμη ως τρόπος συγκρότησης γνώσης. Αντ' αυτού όμως είναι δυνατόν να υιοθετήσουμε μια διεπιστημονική σκοπιά, η οποία εκκινεί από μια μεθόδευση που οδηγεί στη συνεκτική σύνδεση επιμέρους γνωστικών αντικειμένων. Τέτοιες μεθοδεύσεις έχουν πρακτική σημασία κατά το σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση επιχειρησιακά προσανατολισμένων εκπαιδευτικών δράσεων. Για να είναι όμως επιτυχείς θα πρέπει να στηρίζονται στη συγκρότηση κεντρικών εννοιολογικών πλαισίων, που προέρχονται από θεωρητικούς πυρήνες με διαφανή καταβολή σε ένα ή πάντως λίγα συγγενή μεταξύ τους επιστημονικά πεδία. Η κατανόηση τέτοιων θεωρητικών καταβολών μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στη δημιουργία μιας κεντρικής μήτρας υποδοχής και συστηματοποίησης των πολύπλευρων εισροών γνώσεων, που απαιτούνται για τη γνωστική συγκρότηση πεδίων συγκεκριμένης δράσης, και επομένως στην αυξημένη ικανότητα αξιοποίησης και χειρισμού γνώσεων και δεξιοτήτων, χωρίς την άκριτη υποταγή σε επιφανειακές τυποποιημένες απόψεις, που πάντα μειώνουν την επιχειρησιακή αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών δράσεων και της διαχείρισης γνώσης. Οι θεωρητικές επιλογές δεν μπορεί όμως να είναι αυθαίρετες. Δεσμεύονται από πραγματολογικά πεδία, τα οποία έχουν κεντρική σημασία για κάθε αντικείμενο και θα πρέπει να εντοπιστούν. Η οικονομική κοινωνιολο-

γία προσφέρει τέτοια θεωρητικά πλαίσια που δεσμεύονται από τη δόκιμη επιλογή πραγματολογικών πεδίων.

Το πρώτο βασικό στοιχείο της οικονομικής κοινωνιολογίας που μας ενδιαφέρει εδώ είναι η ρητή προσέγγιση των ζητημάτων που αφορούν το χρήμα ως συγκροτησιακό παράγοντα, όχι μόνο της οικονομίας, αλλά και της κοινωνίας και των πολιτισμικών μορφωμάτων. Η προσέγγιση αυτή – που συνδέθηκε με το όνομα του Georg Simmel – χαρακτηρίζει τις θεωρητικές συζητήσεις γύρω από θέματα οικονομίας και χρήματος ήδη από τη φάση της διαμόρφωσης της κλασικής κοινωνιολογίας. Η προβληματική του Simmel έχει αξία να αναφερθεί, όχι για λόγους αναδρομής στην ιστορία της κοινωνιολογικής σκέψης, αλλά γιατί η υπέρβαση των απόψεών του μέσα από πρόσφατες κριτικές της παραδοσιακής κοινωνιολογικής θεωρίας του χρήματος μας βοηθάει να κατανοήσουμε τη διαμόρφωση των σύγχρονων χρηματοοικονομικών αγορών, το ρόλο των τραπεζών, τις λειτουργικές απαιτήσεις της παρουσίας τους και κατ' επέκταση των απαιτήσεων προς τους εργαζομένους σε αυτές. Το βασικό πολιτισμικό στοιχείο που συνέδεσε ο Simmel με το χρήμα είναι οι ανώνυμες και εργαλειακές μορφές της κοινωνικής αλληλόδρασης, που αποτελούν τόσο αιτία, όσο και αποτέλεσμα του εκχρηματισμού της οικονομίας και της κοινωνίας. Το χρήμα επεκτείνει και πολλαπλασιάζει τις γραφειοκρατικές μορφές ρύθμισης των οικονομικών και κοινωνικών σχέσεων, τις τυποποιεί, αλλά και τις κάνει πιο ελεύθερες, μια και αφαιρεί στοιχεία ελέγχου μέσω της αντικειμενικοποίησής τους και της αποσύνδεσής τους από συστήματα κοινωνικών υποχρεώσεων, προτάσσοντας το στοιχείο των γραφειοκρατικά καθορισμένων νομικών υποχρεώσεων. Οι πρόσφατες συζητήσεις για το κοινωνικό νόημα του χρήματος (με πιο σημαντική αυτή της Viviana Zeliger, 1994) και η αντιστοίχιση επιμέρους οροθετημένων τρόπων χρήσης του χρήματος με τύπους κοινωνικών σχέσεων και κοινωνικών γεγονότων μας οδηγούν σε διαφορετικές κατευθύνσεις, που ίσως είναι πιο δόκιμες σε μια εποχή κατά

την οποία η διαχείριση χαρτοφυλακίων ιδιωτών και η εκτεταμένη χρήση των πιστωτικών καρτών, σε συνδυασμό με το στοιχείο της διαπραγμάτευσης και το στοιχείο της γνώσης, που ενσωματώνονται στις τραπεζικές συναλλαγές, δημιουργούν νέες δυνατότητες κοινωνικού, αλλά και κρατικού ελέγχου της συμπεριφοράς των προσώπων. Οι κοινωνικές και πολιτισμικές αυτές πλευρές της λειτουργίας του χρήματος, που εξετάζει η οικονομική κοινωνιολογία, είναι ιδιαίτερα σημαντικές προκειμένου να κατανοήσουμε τη λειτουργία των χρηματοοικονομικών αγορών, ιδίως τις διαδικασίες αλληλεπίδρασης μεταξύ των συμπεριφορών των αγοραστών και των παροχών προϊόντων και υπηρεσιών. Σε αντίθεση προς την κρατούσα άποψη, σε πολλούς κύκλους οικονομολόγων του κυρίαρχου ρεύματος, οι εκπρόσωποι της οικονομικής κοινωνιολογίας δεν δυσκολεύονται να στηριχθούν στην παραδοχή ότι οι αγορές είναι ατελείς. Οι προμηθευτές πρέπει να μοχθούν συνεχώς προκειμένου να κατανοήσουν τι ζητούν ή τι θα μπορούσαν ενδεχομένως να ζητήσουν οι αγοραστές. Οι αγοραστές δεν είναι συνήθως επαρκώς ενημερωμένοι για προϊόντα και υπηρεσίες που ενδεχομένως θα μπορούσαν να επανακαθορίσουν τη συμπεριφορά τους και τη δράση τους, αλλά ούτε και για τις δυνατότητες επιλογής, ενώ και όταν ακόμη έχουν απόψεις για τα δύο προηγούμενα ζητήματα, μπορούν συνήθως κάτω από προϋποθέσεις να μεταπεισθούν. Η αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων, ιδίως όταν υπεισέρχεται το στοιχείο της τιμηματοποίησης των αγορών ως προς συστήματα προτιμήσεων ή ως προς κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά, δημιουργεί για τις τράπεζες τόσο λειτουργικές-οργανωσιακές απαιτήσεις, όσο και απαιτήσεις που αφορούν τις γνώσεις και τις δεξιότητες των κατηγοριών του προσωπικού που θα χειριστούν τα αντίστοιχα ζητήματα.

Τα ζητήματα αυτά και η ανάλυσή τους δεν αφορούν μόνο τη συσχέτιση των οργανωσιακών μέτρων (που λαμβάνονται προκειμένου οι τράπεζες να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις που δημιουργούν οι δυναμικές των αγορών) με συστήματα γνώσεων και

δεξιότητων. Τα συστήματα γνώσεων και δεξιότητων υπόκεινται σε μετασχηματισμούς, οι τροχιές των οποίων απορρέουν από συστήματα επιχειρησιακών στόχων, και επομένως αυτές οι οργανωσιακές στοχοθεσίες διαμορφώνουν και συστήματα τροχιών σταδιοδρομιών. Δημιουργείται δηλαδή μια σχέση μεταξύ δυναμικής των χρηματοοικονομικών αγορών, των λειτουργικών και οργανωσιακών απαιτήσεων των τραπεζών και της εσωτερικής αγοράς εργασίας μέσα στους χρηματοοικονομικούς ομίλους. Όσο περισσότερο επικρατούν σχεδιαστικά και τυπικά κριτήρια κατά τη διαμόρφωση τέτοιων σχέσεων, τόσο περισσότερο οι σχετικοί μετασχηματισμοί συνδέονται με την τυπική διάδοση και εμφύτευση γνώσεων και δεξιότητων, μέσω σχεδιασμένων ενεργειών εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης και ενημέρωσης (Granovetter, 1992).

Ενα άλλο βασικό ζήτημα, που έχει αποκτήσει ιδιαίτερα σημαντική θέση στο πλαίσιο τόσο των θεωρητικών όσο και των πραγματολογικών αναζητήσεων της νεότερης οικονομικής κοινωνιολογίας, αφορά τη διαμόρφωση δικτύων δρώντων που καθορίζουν τη σημασία λήψης οικονομικών αποφάσεων, καθώς και τη διεκπεραίωση των έργων και των εργασιών που προκύπτουν από κατευθύνσεις οικονομικής δράσης⁽¹³⁾. Η προβληματική των δικτύων συναντά την προβληματική της οργάνωσης όταν αυτά συγκροτούνται στη βάση τυπικών κριτηρίων. Το πιο βασικό όμως στοιχείο, που προκύπτει από τη δομική προσέγγιση της θεωρίας των δικτύων, είναι ότι η θέση ενός δρώντος μέσα σε κοινωνικές δικτυακές σχέσεις μπορεί να δημιουργεί κοινωνικά ή λειτουργικά πλεονεκτήματα ή αντίστοιχα μειονεκτήματα⁽¹⁴⁾. Αυτό το στοιχείο έχει με-

⁽¹³⁾ Η σημασία της κοινωνιολογικής θεωρίας των οικονομικών δικτύων για την ανάλυση τραπεζικών δικτύων θα πρέπει να θεωρείται προφανής. Για το θεωρητικό πλαίσιο, χωρίς όμως προτάσεις εφαρμογής σε τραπεζικά δίκτυα, βλ. White, 2002.

⁽¹⁴⁾ Αυτά τα πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα συναρτώνται με πόρους και κοινωνικό κεφάλαιο. Και τα δύο μπορεί να είναι περαιτέρω συνάρτηση των σχέσεων εισροών-εκροών, στις οποίες υπόκειται ο κάθε δρών (Burt, 2002).

γάλη σημασία, τόσο για την κατανόηση των τρόπων με τους οποίους αποκτάται και αξιοποιείται η γνώση για την πλήρωση των οργανωσιακών λειτουργικών απαιτήσεων, όσο και για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η γνώση και οι δεξιότητες αξιοποιούνται για τη διαμόρφωση σταδιοδρομιών. Το κεντρικό στοιχείο όμως παραμένει πάντα η οργανωσιακή διάσταση της ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού.

Η σχέση της ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού και της εκπαίδευσης στο χώρο των τραπεζών αποκτά κάτω από αυτές τις συνθήκες ριζικά διαφορετικό ρόλο. Ως προς αυτό τίθενται μια σειρά από μικροκοινωνιολογικά ζητήματα, που αφορούν τη διαμόρφωση και το μετασχηματισμό των ρόλων των μελών του προσωπικού των χρηματοοικονομικών οργανισμών. Τίθενται επίσης μικροκοινωνιολογικά ζητήματα που αφορούν σχέσεις δύναμης και εξουσίας, τόσο μεταξύ ιεραρχικών επιπέδων, όσο και μεταξύ λειτουργικών μονάδων, των οποίων οι αρμοδιότητες βρίσκονται σε αλληλεπίδραση – ζητήματα με τα οποία ασχολείται η κοινωνιολογία των οργανώσεων. Τι σημαίνει το να μπορούν οι άνθρωποι να κάνουν αυτό που πρέπει τη σωστή στιγμή; Ποιος ορίζει τα κανονιστικά πλαίσια και τα κριτήρια αξιολόγησης και με ποιο τρόπο επιβάλλεται η εκπλήρωσή τους ή οι κυρώσεις προς αυτούς που αποκλίνουν από τους στόχους; Η δημιουργία κανονιστικών πλαισίων και οργανωσιακών μέτρων που εξυπηρετούν την αξιοποίησή τους, σημαίνει συγχρόνως την ανάγκη ύπαρξης γνώσεων, δεξιοτήτων, ρόλων, κινήτρων, νοημάτων κ.λπ., αλλά και υποστήριξη, παροχή πόρων και τεχνολογίας. Αυτά τα στοιχεία θα πρέπει να διατάσσονται βάσει σχεδίων και συστημάτων, τα οποία ανάλογα με τις λειτουργίες, στην υλοποίηση των οποίων στοχεύουν, επιβάλλουν διαφορετικούς κάθε φορά τρόπους διαχείρισης του χρόνου και της τοποθέτησης των δράσεων και των πόρων στο χώρο. Στο βαθμό που οι πόροι αυτοί είναι άνθρωποι, οι μετακινήσεις στο χρόνο και στο φυσικό χώρο συμπληρώνονται και από μετακινήσεις πάνω σε τροχιές που ορίζο-

νται σε έναν πολυδιάστατο χώρο οι συντεταγμένες του οποίου καθορίζονται από τις ιδιότητες και γενικότερα τα χαρακτηριστικά των ατόμων και των ομάδων που συνθέτουν το ανθρώπινο δυναμικό.

Αυτές οι μεταβολές ως προς τα χαρακτηριστικά και τους ρόλους που κατανέμονται μεταξύ του ανθρώπινου δυναμικού δεν είναι όμως δυνατόν να επιβληθούν με αυταρχικό τρόπο ούτε είναι δυνατόν να υπόκεινται σε διαχείριση με βάση μηχανιστικές αντιλήψεις. Οι σύγχρονες αντιλήψεις περί διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού υιοθετούν, σε αντιδιαστολή προς τις συμβατικές αντιλήψεις περί διοίκησης προσωπικού, μια πιο στρατηγική προσέγγιση, που είναι από οργανωσιακής απόψεως συγχρόνως και πιο δυναμική. Εάν θέλουμε να αντιδαστείουμε τη διαχείριση των ανθρώπινων πόρων και την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού προς τη συμβατική διοίκηση προσωπικού, τότε μπορούμε να πούμε ότι η πρώτη στηρίζεται στο συνολικό και συνεκτικό, ολοκληρωμένο και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, αλλά και στις βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες ενέργειες που εντάσσονται σε αυτή την προοπτική, και που αφορούν στο σχεδιασμό, την υλοποίηση, παρακολούθηση και αξιολόγηση των προσπαθειών βέλτιστης ανάπτυξης τόσο των ατομικών, όσο και ομαδικών χαρακτηριστικών των ανθρώπων που διαθέτει ή προτίθεται να αποκτήσει μια επιχείρηση. Οι προσπάθειες αυτές θα πρέπει να βρίσκονται σε αρμονία και να προωθούν τους κεντρικούς επιχειρησιακούς στόχους και την αποστολή του οργανισμού και να είναι προσανατολισμένες στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας σε κάθε λειτουργική μονάδα, σε κάθε ιεραρχικό επίπεδο και σε κάθε χρονική στιγμή. Υπ' αυτή την έννοια η διαχείριση των ανθρώπινων πόρων αποβλέπει στην ενίσχυση της ευελιξίας, της υπευθυνότητας, της συμμετοχής στην επιδίωξη των στόχων, καθώς και στη δημιουργία κινήτρων και ανταμοιβών της απόδοσης. Η δημιουργία της αναλογικής νοοτροπίας, των γνωστικών και συναισθηματικών προσανατολισμών, καθώς και των πρακτικών δεξιοτήτων και η συνύφανσή τους σε πλαίσια

ενδοεπιχειρησιακής ζωής και στη βάση νοηματοδοσίας αποτελεί βασικό συστατικό της δημιουργικής και προσανατολισμένης στη δημιουργία ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων διαχείρισης των ανθρωπίνων πόρων. Ο εμπλουτισμός των ρόλων, της κοινωνικής και προσωπικής ταυτότητας των μελών του προσωπικού και η δημιουργική σύμπλεξη των σχεδίων ζωής και σταδιοδρομίας των συνεργατών με τα επιχειρησιακά σχέδια αυτών που ελέγχουν την επιχείρηση – στη βάση θεσμικών συμβιβασμών που εμποδίζουν το πνεύμα της ενδοεπιχειρησιακής κοινότητας, παρά τις όποιες αντιθέσεις και συγκρούσεις – αποτελεί επίσης κεντρικό στοιχείο κάθε επεξεργασμένης σύγχρονης πρακτικής διαχείρισης ανθρωπίνων πόρων. Η λογική αυτή, όπως είναι αυτονόητο, δεν μπορεί να ευδοκιμήσει χωρίς την ανάδειξη λανθανόντων δυναμικών (latent potentials) ή άτυπων στοιχείων που, ενώ δεν προβλέπονται ρητώς από τον οργανωτικό σχεδιασμό, αποτελούν την ουσία του πνεύματος και των δημιουργικών δυνάμεων κάθε μορφής οργανωμένης δράσης. Αποτελεί κοινοτοπία το να πούμε ότι κάθε μορφή οργάνωσης συνεπάγεται διαδικασίες πειθάρχησης. Το να μην προσθέσουμε όμως κριτικούς προβληματισμούς σε αυτή τη διαπίστωση αποτελεί επίσης πρόβλημα, γιατί είναι σαν να αποδεχόμαστε την υποβάθμιση των δημιουργικών δυνάμεων που απορρέουν από τις ατομικές, ακόμη και ομαδικές προθέσεις στα πλαίσια των οργανισμών που επιδεικνύουν υψηλό βαθμό πολυπλοκότητας. Κάθε σύστημα δυνάμει ή πραγματικών κοινωνικών ή λειτουργικών ρόλων, που δημιουργείται από ενέργειες ανάπτυξης ανθρωπίνου δυναμικού, δημιουργεί συνακόλουθες αντιδράσεις και προθέσεις των ενεργών υποκειμένων. Όσο μάλλον στα πιο ζωντανά και επομένως σημαντικοί για την επιχείρηση είναι οι συνεργάτες, τόσο περισσότερο συμβαίνει κάτι τέτοιο. Τέτοιες προθέσεις των μελών του προσωπικού αποτελούν όχι μόνο πλούτο, αλλά και λειτουργική προϋπόθεση, κυρίως εκεί όπου ζητείται προσανατολισμός στην ποιότητα, στη βάση της πειθαρχημένης πρωτοβουλίας και της δη-

μιουργικής και καινοτόμου αυτενέργειας – όπως συμβαίνει στην περίπτωση της νέας τραπεζικής. Επομένως θα πρέπει να προβλέπονται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στο σχεδιασμό της ανάπτυξης του ανθρωπίνου δυναμικού.

Η λογική της τραπεζικής εκπαίδευσης που παρουσιάστηκε στις προηγούμενες γραμμές του κειμένου συνεπάγεται και ουσιαστικές αλλαγές ως προς τα οργανωτικά σχήματα και τις συνέργειες μεταξύ λειτουργικών μονάδων, λόγω της αλλαγής και αναβάθμισης του ρόλου των τραπεζικών διευθύνσεων εκπαίδευσης. Το στοιχείο που αναφέρουμε εδώ είναι η αλλαγή της σχέσης των μονάδων εκπαίδευσης με τις μονάδες προσωπικού και ανάπτυξης ανθρωπίνου δυναμικού. Ο αναπροσδιορισμός της κατανομής των ρόλων μεταξύ αυτών των λειτουργικών μονάδων οφείλεται κατά κύριο λόγο στη συμμετοχή των διευθύνσεων εκπαίδευσης, κάτω από τις συνθήκες που περιγράψαμε παραπάνω, στην ανάλυση μακροαναγκών που προκύπτουν από στόχους οργανωσιακής μεταβολής. Αλλά και ο χαρακτηρισμός των ατομικών προφίλ είναι δύσκολο να αποσυνδεθεί από την ανάλυση διαδικασιών μακρομεταβολής των οργανωσιακών δομών. Εάν λάβουμε υπόψη την άμεση συμμετοχή των διευθύνσεων εκπαίδευσης των τραπεζών κάτω από συνθήκες νέας τραπεζικής στην προετοιμασία και στην ίδια την υλοποίηση των τραπεζικών εργασιών, αλλά επίσης εάν λάβουμε υπόψη τη σύνδεση της εκπαίδευσης των εργαζομένων στις τράπεζες με την εκπαίδευση των πελατών και το μάρκετινγκ, τότε θα δούμε ότι αυτές οι λειτουργικές μονάδες μετατρέπονται όλο και περισσότερο σε παραγωγικές και επομένως σε κέντρα συμμετοχής στη διαμόρφωση του κέρδους – ακόμη και εάν αυτό το κέρδος δεν προέρχεται από άμεση παροχή υπηρεσιών προς εξωτερικούς πελάτες. Αυτό σημαίνει ότι και ο πήχης σε ό,τι αφορά τις απαιτήσεις και τις προδιαγραφές των τραπεζικών διευθύνσεων εκπαίδευσης ανεβαίνει πάρα πολύ. Τα στελέχη τους πρέπει να έχουν ευρύτατη και σε βάθος αντίληψη των τραπεζικών ζητημάτων, εάν θέλουν πράγματι να προσα-

νατολίσουν την εκπαιδευτική δράση προς την ποιότητα των εργασιών. Θα πρέπει επίσης να χειρίζονται εγχειρηματική και όχι απλώς κατηγορική γνώση. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να έχουν αρμοδιότητες που είναι τόσο πιο δύσκολο να εκχωρηθούν, όσο πιο λίγο αναφέρονται άμεσα στην κορυφή της οργάνωσης. Το βιωματικό πλαίσιο του εκπαιδευτή και η αφηγηματική επεξεργασία των μηνυμάτων που προσλαμβάνει και μεταδίδει αλλάζει έτσι ριζικά. Αυτή η αλλαγή σημαίνει και ουσιαστικές μεταβολές ως προς τους ρόλους και τα απαιτούμενα προσόντα των στελεχών των διευθύνσεων εκπαίδευσης των τραπεζών που έφερε η απορύθμιση και αποκανονικοποίηση των χρηματοοικονομικών αγορών. Μετά από αυτή την τομή στην ιστορία των τραπεζών και αντίστοιχα της τραπεζικής εκπαίδευσης, τα στελέχη των διευθύνσεων εκπαίδευσης δεν θα είναι εύκολο να προσαρμόζουν τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό στις επιχειρησιακές ανάγκες των τραπεζών και στις μεταβαλλόμενες συνθήκες διαχείρισης ενεργητικού-παθητικού, εάν παραβλέπουν τις στρατηγικές διαστάσεις του ανθρωπίνου δυναμικού, αλλά και τις συνεχώς αναπροσδιοριζόμενες βραχυπρόθεσμες ανάγκες προσαρμογής των διαδικασιών διαμόρφωσης γνώσεων και δεξιοτήτων στις μεταβολές ρευστών αγορών. Επιπλέον κάτω από αυτές τις συνθήκες ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός ως ιδιαίτερη πλευρά της ανάπτυξης ανθρωπίνου δυναμικού θα βρίσκεται συνεχώς υπό την πίεση πρόσληψης του τρόπου, με τον οποίο οι κινήσεις της αγοράς χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών μετατρέπονται σε οργανωτικά μέτρα και διαδικασίες, που αναπροσδιορίζουν και τους λειτουργικούς ρόλους στο εσωτερικό των τραπεζών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Acemoglu, D. / Pischke, S. (1998), "Why do Firms Train? Theory and Evidence". *Quarterly Journal of Economics*, 113, 79-119.
- Allen, P.H. (1997), *Reengineering the Bank. A Blueprint for*

Survival and Success. New York: McGraw-Hill.

Anderson, R. (2001), *Security engineering. A Guide to Building Dependable Distributed Systems*. New York: John Wiley & Sons.

Aoki, M. (1990), "The Participatory Generation of Information Rents and the Theory of the Firm". In: Aoki, M. / Gustafson B. / Williamson, O.E. (eds.), *The Firm as a Nexus of Treaties*. London: Sage. pp. 26-52.

Arrow, K.J. (1982), "Risk Perception in Psychology and Economics". *Economic Inquiry*, Vol. XX, No. 1, pp. 1-9.

Bresnahan, T.F. / Brynjolfsson, E. / Hitt, L.M. (2001), "Information Technology, Workplace Organization and the Demand for Skilled Labor: Firm Level Evidence". *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 4. (<http://ebusiness.mit.edu/erik/ITW-final.html>)

Burt, R.S. (2002), "The Social Capital and Structural Holes". In: Guillén, M. et al. (eds.), pp. 148-190.

DiMaggio, P. (2002), "Endogenizing 'Animal Spirits': Toward a Sociology of Collective Response to Uncertainty and Risk". In: Guillén, M. et al. (eds.), pp. 79-100.

Edmondson, A. / Moingeon, B. (1996), "When to Learn How and When to Learn Why: Appropriate Organizational Learning Processes as a Source of Competitive Advantage", in: Moingeon B. / Edmondson, A. (eds.), *Organizational Learning and Competitive Advantage*. London: Sage. pp. 17-37.

Fligstein, N. (2002), "Agreements, Disagreements, and Opportunities in the 'New Sociology of the Markets' ". In: Guillén, M. et al. (eds.), pp. 61-78.

Frenzen, J. / Hirsch, P.M. / Zerrillo, Ph. (1994), "Consumption, Preferences, and Changing Lifestyles". In: Smelser, N.J. / Swedberg, R. (eds.), pp. 403-425.

Friedman, J.P. / Terzuoli, F. (1995), "Operating Risk in Financial Services", in: Beaver, W.H. / Parker, G. (eds.), *Risk Management. Problems & Solutions*. New York: McGraw-Hill. pp. 219-238.

Gandy, A. (1999), *Banking Strategies and Beyond 2000*. Chicago: Glenlake.

Granovetter, M. (1992), "The Sociological and Economic Approaches to Labor Market Analysis: A Social Structural View". In: Granovetter, M. / Swedberg, R. (eds.), pp. 233-263.

Granovetter, M. / Swedberg, R. (eds.) (1992), *The Sociology of Economic Life*. Boulder – San Francisco – Oxford: Westview Press.

- Guillén, M. et al. (eds.) (2002a), *The New Economic Sociology. Developments in an Emerging Field*. New York: Russell Sage Foundation.
- Guillén, M. et al. (2002b), "The Revival of Economic Sociology". In: Guillén, M. et al. (eds.), pp. 1-32.
- Hyman, J. / Mason, B. (1995), *Managing Employee Involvement and Participation*. London: Sage.
- Kanellopoulos, K. / Tsatiris, G. / Mitrakos, Th. (1999), *Structural Change and Banking Employment*. Athens: Hellenic Bank Association.
- Keltner, B. / Finegold, D. (1996), "Adding Value in Banking: Human Resource Innovations for Service Firms", *Sloan Management Review*, Vol. 38, Fall, pp. 57-68.
- Kyrtsis, A.-A. / Koulaïdis, V. / Kouzelis, G. (1998), "The cultural background of quantitative research on public understanding of science and technology", in: Dierkes, M. / von Grote, Cl. (Eds.) *Public Opinion and Public Debates*. Berlin: WZB-Publications. 3-22.
- Kyrtsis, A.-A. (2000), "Transdisciplinarity and Innovation in Banking", in: Scholz, R.W. et al. (eds.) *Transdisciplinarity: Joint Problem-Solving among Science, Technology and Society*. Zurich: Haffmans Sachbuch Verlag, Vol. II, 65-69.
- Kyrtsis, A.-A. (2003), "Space, Information and Social Networks of Innovation Finance", *Frankfurter Wirtschafts- und Sozialgeographische Schriften* (Forthcoming).
- Lamberton, D. (1992), "Information economics. 'threatened wreckage' or new paradigm?". In: Himmelstrand, U. (ed.), *Interfaces in Economic and Social Analysis*. London and New York: Routledge. pp. 113-139.
- Mayer, M. (1997), *The Bankers, the Next Generation. The New Worlds of Money, Credit and Banking in an Electronic Age*. New York: Truman Talley Books / Plume.
- Meier, H. / Schindler, U. (1996), *Human Resources Management in Banken*. Wiesbaden: Betriebswirtschaftlicher Verlag.
- Meyer, M.W. (1994), "Measuring Performance in Economic Organizations". In: Smelser, N.J. / Swedberg, R. (eds.), pp. 556-578.
- Mizruchi, M.S. / Stearns, L.B. (1994), "Money, Banking and Financial Markets". In: Smelser, N.J. / Swedberg, R. (eds.), pp. 313-341.
- Morgan, G. / Sturdy, A. (2000), *Beyond Organizational Change. Structure, Discourse and Power in UK Financial Services*. London: Macmillan.
- Nohria, N. / Gulati, R. (1994), "Firms and Their Environments". In: Smelser, N.J. / Swedberg, R. (eds.), pp. 529-555.
- Πρωτόπαπας, Χ. (1997), *Τράπεζες και ποιότητα. Προποβουλίες βελτίωσης ποιότητας υπηρεσιών και αξιοποίηση ανθρωπίνων πόρων*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Regini, M. / Kitay, J. / Baethge, M. (eds.) (1999), *From Tellers to Sellers. Changing Employment Relations in Banks*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Rubinson, R. / Browne, I. (1994), "Education and the Economy". In: Smelser, N.J. / Swedberg, R. (eds.), pp. 581-599.
- Simmel, G. (1989 [1900]), *Philosophie des Geldes*. Frankfurt a.M.: Suhrkamp.
- Smelser, N.J. / Swedberg, R. (eds.) (1994), *The Handbook of Economic Sociology*. Princeton: Princeton University Press.
- White, H.C. (2002), "Markets and Firms: Notes Toward the Future of Economic Sociology". In: Guillén, M. et al. (eds.), pp. 129-147.
- Zeliger, V.A. (1997), *The Social Meaning of Money*. Princeton: Princeton University Press.

GEORGE PAGOULATOS

**GREECE'S NEW POLITICAL ECONOMY.
STATE, FINANCE AND GROWTH FROM POSTWAR TO EMU**

*London and New York: Palgrave Macmillan,
2003, σελ. 271*

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ: ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΛ. ΓΚΟΡΤΣΟΣ

Το βιβλίο του Γιώργου Παγουλάτου, Επίκουρου Καθηγητή Συγκριτικής Πολιτικής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, είναι μια εξαιρετική ανάλυση της μεταπολεμικής ελληνικής οικονομίας από τη δεκαετία του 1950 και μέχρι την ένταξη στην ΟΝΕ.

Η μελέτη αυτή παρουσιάζει ορισμένα χαρακτηριστικά που τη διαφοροποιούν από οποιοδήποτε άλλο σχετικό έργο. Πρώτον, η μελέτη του Παγουλάτου έχει ως ουσιαστικό αντικείμενο ανάλυσης την πολιτική οικονομία της σχέσης κράτους-χρηματοπιστωτικού συστήματος. Δεύτερον, εμπίπτει στην κατηγορία των καθαρά διεπιστημονικών μελετών, συνδυάζοντας τα αναλυτικά εργαλεία της οικονομικής επιστήμης με εκείνα της πολιτικής επιστήμης και της κοινωνιολογίας. Τρίτον, είναι μια μελέτη που εντάσσεται πλήρως στο πεδίο της συγκριτικής πολιτικής οικονομίας, τοποθετώντας την ανάλυση της ελληνικής περίπτωσης σε ένα διεθνές συγκριτικό πλαίσιο.

Πράγματι, ο συγγραφέας αναλύει την πορεία της ελληνικής οικονομίας, πολιτικής, και χρηματοπιστωτικών θεσμών, καταγράφοντας ομοιότητες και διαφορές με ένα ευρύ φάσμα άλλων αναπτυσσόμενων (για τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες) και ευρωπαϊκών χωρών. Διακρίνονται τέσσερις διαδικασίες, που αντιστοιχούν σε αντίστοιχες περιόδους αλλά και συγκριτικά θεωρητικά πλαίσια. Μεταπολεμική ανάπτυξη, κοινωνικοπολιτικός εκδημοκρατισμός, θεσμικός εξευρωπαϊσμός και οικονομική παγκοσμιοποίηση. Το επιχείρημα του συγγραφέα είναι ότι η σχέση κράτους-χρηματοπιστωτικού συστήματος εξυπηρέτησε με τρόπο κρίσιμο τις κυρίαρχες προτεραιότητες της πολιτικής οι-

κονομίας και κυβερνητικής πολιτικής κατά την κάθε περίοδο.

Το βιβλίο εξετάζει την πολιτική οικονομία του χρηματοπιστωτικού παρεμβατισμού και απελευθέρωσης, το πολιτικό πλαίσιο που περιβάλλει τη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος, τις σχέσεις της κυβέρνησης με την Τράπεζα της Ελλάδος, την οργάνωση των ομάδων συμφερόντων, τους κερδισμένους και χαμένους της χρηματοπιστωτικής απελευθέρωσης και μεταρρύθμισης, τις οικονομικές και κοινωνικοπολιτικές συνέπειες της ΟΝΕ και της παγκοσμιοποίησης και το νέο οικονομικό ρόλο του κράτους στο πλαίσιο της ΟΝΕ. Εξετάζονται οι συνέπειες της αυξημένης κινητικότητας του κεφαλαίου και της χρηματοοικονομικής “βάθυνσης” για την παγκόσμια κατανομή ισχύος, την εθνική οικονομία και το χρηματοπιστωτικό σύστημα, τη σχέση κεφαλαίου-εργασίας, την κομματική ιδεολογία και πολιτική και τις πολιτικές προτιμήσεις του κοινού.

Το βιβλίο έχει ήδη δεχθεί επαινετικές κριτικές από διεθνείς πανεπιστημιακούς. Όπως επισημαίνει στο εξώφυλλο η Καθηγήτρια Nancy Bermeo του Πανεπιστημίου Princeton, το βιβλίο “προσφέρει μια κομψή ιστορία 50 ετών ελληνικής πολιτικής οικονομίας και ένα ισχυρό θεωρητικό επιχείρημα για τους παράγοντες που ευθύνονται για τις αλλαγές και συνέχειες στη λήψη οικονομικών αποφάσεων παντού”. Σύμφωνα με τον Καθηγητή Kevin Featherstone, του London School of Economics, “πρόκειται για ένα έργο του υψηλότερου επιπέδου ακαδημαϊκής ποιότητας, καινοτόμο και επίκαιρο”.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Α. ΚΑΤΕΡΙΝΑΚΗΣ

Ο ΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ - ECONOMIST LOGION

Εκδόσεις "Ι. Σιδέρης"

Μάρτιος 2003

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΑΝΙΑΤΗ

Ο λόγος που εκφώνησε ο Ξενοφών Ζολώτας στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, με ελληνικούς όρους στην αγγλική γλώσσα, στο τέλος της δεκαετίας του 1950 είναι ένας λόγος για να παρακολουθούμε την οικονομία, τα πορίσματα της επιστήμης, αλλά και την ίδια τη γλώσσα ως μέσο συνεννόησης και διάδοσης απόψεων. Το βιβλίο *Ο Λόγος στην Οικονομία - Economist Logion* αναλύει με ενδελεχή τρόπο τους λόγους του Ξεν. Ζολώτα στο ΔΝΤ, με τη χρήση μόνο ελληνογενών όρων της αγγλικής γλώσσας.

Η τρέχουσα περίοδος της τελικής φάσης της προετοιμασίας της χώρας για τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 και η πραγματοποίηση της ελληνικής προεδρίας στην υπό διεύρυνση Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν αποκαλύψει – τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό – την πολλαπλή συμβολή της Ελλάδας και στη σύγχρονη πραγματικότητα της διεθνούς σκηνής. Η συμβολή αυτή είναι καθοριστική και αναντίρρητη μέσα από τη γλώσσα μας, που αποτελεί ουσιώδες συστατικό της παγκόσμιας επιστημονικής και κοινωνικής σκέψης. Σημειώνεται ότι:

- Το βιβλίο είναι επαρκώς βραχύλογο, καθώς έχει προσαρμοστεί στα όρια μιας μονογραφίας (160 σελίδες).
- Το κείμενό του είναι δίγλωσσο.
- Περιέχει τη σύσταση του καθηγητή Ζολώτα και την επιστημονική κάλυψη της Ελληνικής Εταιρείας Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ), καθώς και δύο σημαντικά άρθρα τεκμηρίωσης και έρευνας.
- Εξηγεί σε βάθος το χρονικό, τη σημασία και τις

συνθήκες εκφώνησης των δύο ομιλιών του καθηγητή Ζολώτα – με την ιδιότητα του καθηγητή πανεπιστημίου, του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, του ακαδημαϊκού, του πρώην πρωθυπουργού και του φορέα μιας διακεκριμένης προσωπικότητας, με διεθνή αναγνώριση.

- Αποτελεί, δίχως άλλο, μια παρακαταθήκη για την οικουμενικότητα της ελληνικής γλώσσας ως εργαλείου διεθνούς συνεννόησης και επιστημολογίας.

Η παράθεση του κειμένου στα ελληνικά και τα αγγλικά καθιστούν τη μονογραφία αυτή σημείο αναφοράς για φοιτητές γλώσσας και οικονομίας, για επιστήμονες του λόγου, γλωσσομαθείς και μεταφραστές, επαγγελματίες της επικοινωνίας και της ηλεκτρονικής πληροφορίας, αλλά και κάθε συνειδητό πολίτη της χώρας και Έλληνα της διασποράς.

□

ΗΡΩ ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ-ΣΤΕΦΑΝΟΥ

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΦΑΡΜΑΚΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ Ο ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Εκδόσεις Παπαζήση,
Αθήνα, 2002

Η πολιτική φαρμάκου αποτελεί αντικείμενο έντονου προβληματισμού τα τελευταία χρόνια λόγω των ανισορροπιών που έχουν παρατηρηθεί στη λειτουργία της αγοράς, καθώς και της δραστηκής αύξησης των δαπανών της φαρμακευτικής περίθαλψης, ιδιαίτερα στην Ελλάδα.

Από τη σκοπιά της δημόσιας πολιτικής, η Ελλάδα ως χώρα εισαγωγής φαρμάκων, ακολουθεί πολιτική που την τοποθετεί μεταξύ αναπτυγμένης και αναπτυσσόμενης χώρας, παρέχοντας πλήρη προστασία στις φαρμακευτικές εφευρέσεις, όπως το πράττουν οι αναπτυγμένες χώρες και εφαρμόζοντας ταυτόχρονα σύστημα διοικητικού καθορισμού τιμών αναπτυσσόμενης χώρας.

Η μελέτη επιδιώκει να τεκμηριώσει τις παραπάνω αντιφάσεις και να συμβάλει στον εκσυγχρονισμό της ακολουθούμενης πολιτικής και του υφιστάμενου ρυθμιστικού πλαισίου. Το πλαίσιο εξάλλου που διέπει την κυκλοφορία των φαρμάκων και την προστασία των αντίστοιχων εφευρέσεων σταδιακά ενοποιείται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ο δε ο ρόλος των εθνικών αρχών μεταλλάσσεται: ο ρόλος τους στην έγκριση νέων ιδιοσκευασμάτων μειώνεται μέχρι μηδενισμού, ενώ ενισχύεται ο ρόλος τους στην εποπτεία της κυκλοφορίας τους.

Από την άλλη πλευρά, το εργαλείο του προληπτικού ελέγχου των τιμών των φαρμάκων προσαρμόζεται στην πραγματικότητα του διεθνούς ανταγωνισμού, κάτω από την πίεση του παράλληλου εμπορίου, ενώ παρατηρείται και σύγκλιση των συστημάτων ασφαλιστικής κάλυψης της φαρμακευτικής περίθαλψης. Τέλος, το παράλληλο εμπόριο λειτουργεί ως μηχανισμός αυτορύθμισης της αγοράς, τιμωρώντας τόσο τις φαρμακοβιομηχανίες που εφαρμόζουν τεχνητά υψηλές τιμές στις χώρες όπου υφίσταται καθεστώς ελευθερίας, όσο και τις ρυθμιστικές αρχές στις χώρες όπου προβλέπονται έλεγχοι τιμών, όταν οι αρχές αυτές ορίζουν υπερβολικά χαμηλές τιμές.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, η πρακτική των χαμηλών τιμών οδήγησε σε ελλείψεις φαρμάκων και σε τερματισμό των αδειών παραγωγής, από φόβο των παράλληλων εξαγωγών. Στη μελέτη εξετάζονται διάφορες εναλλακτικές λύσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκύπτουν από τις αποκλίσεις των τιμών των φαρμάκων.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, η πρακτική των χαμηλών τιμών οδήγησε σε ελλείψεις φαρμάκων και σε τερματισμό των αδειών παραγωγής, από φόβο των παράλληλων εξαγωγών. Στη μελέτη εξετάζονται διάφορες εναλλακτικές λύσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκύπτουν από τις αποκλίσεις των τιμών των φαρμάκων.

Εισαγωγή

Το πρώτο εξάμηνο του 2003 σημειώθηκε αύξηση των τηλεφωνικών κλήσεων κατά 20,5% και των γραπτών παραπόνων κατά 12,2% έναντι του αντίστοιχου εξαμήνου του 2002. Τα αντίστοιχα αριθμητικά μεγέθη του έτους 2003 είναι 3.102 για τις τηλεφωνικές κλήσεις και 442 για τα γραπτά παράπονα.

Το πλαστικό χρήμα βρίσκεται στην πρώτη θέση τόσο στις τηλεφωνικές κλήσεις (43,5%) όσο και στα γραπτά παράπονα (56,8%). Τα δάνεια κατέχουν τη δεύτερη θέση με ποσοστό 41,3% και 23,1% αντίστοιχα. Οι καταθέσεις έπονται με 9,3% για τις τηλεφωνικές κλήσεις και 16,0% για τα γραπτά παράπονα.

Στην κατηγορία των διασυνωριακών κυριαρχούν τα παράπονα για κάρτες που αντιπροσωπεύουν το 62% στις τηλεφωνικές κλήσεις και το 87% στις γραπτές υποθέσεις.

Α. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Ι. Τηλεφωνικές κλήσεις

α) Στον **Πίνακα 1** εμφανίζεται το σύνολο των τηλεφωνικών κλήσεων κατά κατηγορίες.

Οι τηλεφωνικές κλήσεις του α' εξαμήνου 2003

αυξήθηκαν έναντι του αντίστοιχου διαστήματος του έτους 2002 κατά 20,5%.

β) Στον **Πίνακα 2** (στην επόμενη σελίδα) αναλύονται οι εκτός κανονισμού τηλεφωνικές κλήσεις, κατά αιτία εξαίρεσης.

Από τις 107 λοιπές περιπτώσεις, 30 αφορούν υποθέσεις που αποτελούν αντικείμενο διαδικασιών ενώπιον των Δικαστηρίων, 25 αφορούν τράπεζα που δεν συμμετέχει στο θεσμό, πρόκειται συνήθως για τις συνεταιριστικές τράπεζες, και 12 εί-

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Κατηγορίες	Αριθμητικά στοιχεία α' εξαμήνου		Σύνθεση %	
	2003	2002	2003	2002
Τραπεζικά θέματα				
Εντός Κανον. Λειτουργίας (Κ.Λ.)	1.843	1.680	59,4	65,3
Εκτός Κ.Λ.	1.139	681	36,7	26,4
Άλλα θέματα (πληροφορίες για άλλους θεσμούς)	120	214	3,9	8,3
Σύνολο	3.102	2.575	100,0	100,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 2				
Κατηγορίες	Αριθμητικά στοιχεία α' εξαμήνου		Σύνθεση %	
	2003	2002	2003	2002
Εμπορική ή επιχειρηματική πολιτική των τραπεζών ή γενικές πληροφορίες για τράπεζες	657	329	57,9	48,3
Δεν αφορά τράπεζα ή τραπεζική συναλλαγή	117	104	10,3	15,3
Υποθέσεις ιδιωτών επαγγελματιών και νομικών προσώπων	253	170	22,3	25,0
Λοιπές περιπτώσεις	107	78	9,5	11,4
Σύνολο	1.134	681	100,0	100,0

ναι παράπονα που αναφέρονται σε εφαρμογή νόμων και κανονισμών.

Οι 657 κλήσεις που αφορούν στην εμπορική ή επιχειρηματική πολιτική των τραπεζών ή σε γενικές πληροφορίες για τις τράπεζες, αναφέρονται κυρίως σε θέματα ρύθμισης χρεών, απόρριψης αιτήσεων δανείων και ύψους επιτοκίων και διαφόρων επιβαρύνσεων.

γ) Στον **Πίνακα 3** παρουσιάζεται η κατανομή των εντός κανονισμού τηλεφωνικών κλήσεων κατά κατηγορία προϊόντων/υπηρεσιών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3				
Κατηγορίες	Αριθμητικά στοιχεία α' εξαμήνου		Σύνθεση %	
	2003	2002	2003	2002
Μέσα πληρωμών	652	514	43,5	40,2
Δάνεια	620	450	41,3	35,2
Καταθέσεις	140	171	9,3	13,4
Κινητές αξίες	25	32	1,7	2,5
Λοιπά	63	111	4,2	8,7
Σύνολο	1.500	1.278	100,0	100,0

δ) Στον **Πίνακα 4** εμφανίζεται η κατανομή των εντός κανονισμού κλήσεων κατά κατηγορία παραπόνων.

Από τις 679 περιπτώσεις που τα αίτιά τους ανήκουν στην κατηγορία “ποιότητα υπηρεσιών”, οι 404 αφορούν ελλιπή ενημέρωση και οι 73 καθυστερήσεις.

II. Γραπτά παράπονα

Ο αριθμός των γραπτών παραπόνων, κατά το α' εξάμηνο 2003, ανήλθε σε 442 και είναι κατά 12,2% αυξημένος σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του έτους 2002. Από το σύνολο των γραπτών παραπόνων τα 363 (82,1%) ήταν εντός της αρμοδιότητας του Γραφείου του Τραπεζικού Μεσολαβητή και 79 (17,9%) εκτός.

α) Οι κύριες κατηγορίες των εκτός αρμοδιότητας του Τραπεζικού Μεσολαβητή υποθέσεων εμφανίζονται στον **Πίνακα 5**.

Από τις 34 περιπτώσεις της κατηγορίας “Λοιπά”, οι 18 αφορούν υποθέσεις που αποτελούν αντικείμενο διαδικασιών ενώπιον των Δικαστηρίων και οι 10 δεν αφορούν τράπεζα ή τραπεζική συναλλαγή.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Κατηγορίες	Αριθμητικά στοιχεία α' εξαμήνου		Σύνθεση %	
	2003	2002	2003	2002
Συναλλαγές/υπολογισμοί	449	500	30,7	39,1
Ποιότητα υπηρεσιών	679	602	46,4	47,1
Τραπεζική πρακτική	263	159	18,0	12,4
Λοιπά	71	18	4,9	1,4
Σύνολο	1.462	1.279	100,0	100,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Κατηγορίες	Αριθμητικά στοιχεία α' εξαμήνου		Σύνθεση %	
	2003	2002	2003	2002
Επαγγελματικές συναλλαγές	22	22	27,8	27,5
Εμπορική-επιχειρημ. πολιτική των τραπεζών	16	20	20,3	25,0
Γεγονότα εκτός προθεσμιών	7	11	8,9	13,8
Λοιπά	34	27	43,0	33,7
Σύνολο	79	80	100,0	100,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Κατηγορίες	Αριθμητικά στοιχεία α' εξαμήνου		Σύνθεση %	
	2003	2002	2003	2002
Μέσα πληρωμών	206	183	56,8	58,3
Δάνεια	84	77	23,1	24,5
Καταθέσεις	58	38	16,0	12,1
Κινητές αξίες	11	7	3,0	2,2
Λοιπά	4	9	1,1	2,9
Σύνολο	363	314	100,0	100,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Κατηγορίες	Αριθμητικά στοιχεία α' εξαμήνου		Σύνθεση %	
	2003	2002	2003	2002
Συναλλαγές/ υπολογισμοί	166	166	45,7	52,9
Ποιότητα υπηρεσιών	138	107	38,0	34,1
Τραπεζική πρακτική	45	38	12,4	12,1
Λοιπά	14	3	3,9	0,9
Σύνολο	363	314	100,0	100,0

β) Τα στοιχεία του *Πίνακα 6* αφορούν στην κατανομή των εντός κανονισμού υποθέσεων κατά προϊόν.

Τα στοιχεία του *Πίνακα 7* παρουσιάζουν την κατανομή κατά κατηγορία παραπόνων.

Στα διασυννοριακά η κατανομή κατά προϊόν/υπηρεσία και αιτία παραπόνων έχει ως ακολούθως:

Καταθέσεις	1	Τραπεζική πρακτική	1
Μέσα πληρωμών	14	Συναλλαγές/υπολογισμοί	9
Κινητές αξίες	1	Ποιότητα υπηρεσιών	6
Σύνολο	16	Σύνολο	16

Β. ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Στο διάστημα του α' εξαμήνου 2003 περατώθηκε η εξέταση 263 υποθέσεων από τις οποίες 10 μετά από παραίτηση των ενδιαφερομένων. Επίσης, δόθηκαν απαντήσεις σε 67 από τις 79 εκτός κανονισμού υποθέσεις.

Η κατανομή των εντός κανονισμού 249 (δεν περιλαμβάνονται οι 4 διασυννοριακές) υποθέσεων που έκλεισαν στο διάστημα 1.1-31.6.2003, ανάλογα με το φορέα επίλυσης της υπόθεσης και την κατάληξή της, διαμορφώνεται στον παρακάτω πίνακα.

Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι το 86% των υποθέσεων, συμπεριλαμβανομένων και όσων επιλύθηκαν συμβιβαστικά, έκλεισαν υπέρ των συναλλασσομένων. Επίσης, το 67% διευθετήθηκαν από τις ίδιες τις τράπεζες.

Γ. ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΣΣΟΜΕΝΩΝ

Κάρτες

□ Στη διάρκεια του β' τριμήνου του 2003 σημειώθηκε αύξηση του αριθμού παραπόνων-διαμαρτυριών για έκδοση και αποστολή καρτών χωρίς αίτηση ή προηγούμενη ενημέρωση των δικαιούχων. Σε ερωτήματα των ενδιαφερομένων πώς να ενεργήσουν για την επιστροφή των καρτών τους συνιστούσαμε:

- Να επισκεφθούν οποιοδήποτε κατάστημα της εκδότριας τράπεζας και να ζητήσουν την ακύρωση και
- Να ζητήσουν αντίγραφο του πρωτοκόλλου καταστροφής της κάρτας.

□ Συνεχίστηκαν τα παράπονα για χρεώσεις από έκδοση καρτών με κλεμμένες ταυτότητες και πλαστογραφημένες δηλώσεις εισοδήματος ή εκκαθαριστικά Εφορίας.

Η σύστασή μας προς όσους χάνουν την ταυτότητά τους είναι να δηλώνουν την απώλεια ή κλοπή και στην ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ.

□ Εξακολούθησαν τα παράπονα για την παράλειψη ή τον ανεπαρκή έλεγχο ταυτοπροσωπίας από τους υπαλλήλους των καταστημάτων που δέχονται τις κάρτες ως μέσο πληρωμής.

Δάνεια

□ Εξακολούθησαν τα ερωτήματα σχετικά με την αντιμετώπιση χρεών σε καθυστέρηση, στις περι-

Κατάληξη				
Φορέας	Υπέρ του συναλλασσομένου	Υπέρ της τράπεζας	Συμβιβαστική λύση	Σύνολο
Τράπεζες μετά παρέμβαση ΤΜ	166	–	–	166
Το Γραφείο του ΤΜ	6	34	43	83
Σύνολο	172	34	43	249

πτώσεις δανείων και καρτών από περισσότερες της μιας τράπεζες.

□ Παράπονα διατυπώνονται και για την επιλογή της ασφαλιστικής εταιρείας στην οποία ασφαλιζεται το ενυπόθηκο ακίνητο ή το αυτοκίνητο που έχει αγοραστεί με καταναλωτικό δάνειο. Σημειώνεται ότι οι δανειολήπτες έχουν δικαίωμα να επιλέξουν την εταιρεία της προτίμησής τους, υπό την προϋπόθεση ότι θα περιλαμβάνεται στον κατάλογο των φερέγγων εταιρειών του Υπουργείου Ανάπτυξης, το δε ασφαλιστήριο συμβόλαιο θα καλύπτει τους κινδύνους που υποδεικνύει η τράπεζα.

Καταθέσεις

Αύξηση παραπόνων με αιτία τις επιβαρύνσεις που επιβλήθηκαν από τις τράπεζες για διάφορες συναλλαγές στους καταθετικούς λογαριασμούς. Οι τράπεζες έχουν δικαίωμα να επιβάλλουν επιβαρύνσεις για κάλυψη εξόδων υπό την προϋπόθεση ότι θα προαναγγέλουν αυτές με μέσα όπως:

- Ο Τύπος
- Οι ατομικές επιστολές
- Οι ανακοινώσεις σε εμφανή σημεία των καταστημάτων.

Οι ενδιαφερόμενοι έχουν δικαίωμα εντός μηνός να δηλώσουν ότι δεν δέχονται τη μονομερή μεταβολή και να προχωρήσουν σε καταγγελία των σχετικών συμβάσεων (ΠΔ/ΤΕ 2501/2002 παράγρ. Γ1ε).

Συμβεβλημένες επιχειρήσεις

- Προβλήματα κατά την άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης από συμβάσεις με συμβεβλημένες επιχειρήσεις, ιδιαίτερα ινστιτούτα αδυνατίσματος.
- Μεσολάβηση των συμβεβλημένων επιχειρήσεων προς τις τράπεζες για χορήγηση δανείων ή καρτών σε άτομα χωρίς ίδιο εισόδημα ή και λοιπές προϋποθέσεις.

Νομική Βιβλιοθήκη

Αθήνα 2002, Μαυρομηχάλη 23, τηλ.: 210.3678.800 • fax: 210.3636.422

Η επιχειρηματικότητα αποτελεί κεντρικό πυρήνα για την ανάπτυξη της οικονομίας. Η βελτίωση του περιβάλλοντος που λειτουργούν σήμερα οι επιχειρήσεις είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στη χώρα μας. Η προαγωγή της φιλοσοφίας του “επιχειρείν” και η ενθάρρυνση νέων ανθρώπων να αναλάβουν το ρίσκο της επιχειρηματικής δράσης είναι κρίσιμοι στόχοι, τους οποίους πρέπει να πετύχουμε.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) είναι ο κορμός της ελληνικής – όπως και της ευρωπαϊκής – οικονομίας και η στήριξή τους είναι αναγκαία για

την ανάπτυξη. Η επισήμανση των προβλημάτων που απασχολούν τις ΜΜΕ, καθώς και η διατύπωση ρεαλιστικών προτάσεων συμβάλλουν τόσο στην ανάδειξη της προβληματικής όσο και στην άσκηση πίεσης για τη βελτίωση της κατάστασης. Ο ΣΕΒ πιστεύει ότι η εθνική οικονομία έχει απόλυτη ανάγκη από περισσότερες και ευημερούσες μικρομεσαίες εταιρείες και, ως εκ τούτου, θεωρεί ότι πρέπει όλοι, κράτος και ιδιωτικός τομέας, να δώσουν ιδιαίτερο βάρος σε μια ευνοϊκότερη και αποτελεσματικότερη πολιτική υπέρ των ΜΜΕ.

Στο πλαίσιο των εκδηλώσεών του κατά την Ελληνική Προεδρία, ο ΣΕΒ οργάνωσε ημερίδα με τη συνεργασία του Συνδέσμου Βιομηχανιών και Εργοδοτών Ολλανδίας και της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος για να συζητηθούν ορισμένα από τα σημαντικά ζητήματα που επηρεάζουν τη λειτουργία των ΜΜΕ, όπως η καινοτομία, η διοικητική απλοποίηση, η χρηματοδότηση, η αγορά εργασίας. Τα θέματα αυτά απασχόλησαν επίσης αντίστοιχη συνάντηση που οργάνωσε το ίδιο διάστημα ο ΣΕΒ μαζί με τους άλλους Ευρωπαϊκούς Βιομηχανικούς και Εργοδοτικούς Συνδέσμους που συμμετέχουν στην Επιτροπή Μικρομεσαίων που λειτουργεί στην UNICE.

Τα συμπεράσματα από τις συζητήσεις παρουσιάζονται σε αυτή την ειδική έκδοση, την οποία επιμελήθηκε ο ΣΕΒ με την υποστήριξη της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, με τη φιλοδοξία να συμβάλει με κωδικοποιημένες διαπιστώσεις και προτάσεις στην υιοθέτηση των κατάλληλων επιλογών που θα δώσουν ώθηση στις μικρομεσαίες να κάνουν ένα βήμα μπροστά.

Α. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι ολοένα αυξανόμενες απαιτήσεις των τραπεζών για ακριβή πληροφόρηση κατά την τελευταία δεκαετία οδήγησαν στην ταχεία ανάπτυξη της Τειρεσίας. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την ανάγκη διασφάλισης της εμπιστευτικότητας των ευαίσθητων δεδομένων που διαχειρίζεται η εταιρεία, ενίσχυσαν την ανάγκη ανάπτυξης και λειτουργίας συστημάτων διαχείρισης ποιότητας.

Για τους λόγους αυτούς κρίθηκε αναγκαία η προετοιμασία της εταιρείας ώστε να καταστεί δυνατή η πιστοποίησή της κατά ISO 9001:2000, το οποίο αφορά στην ανάπτυξη ενός Συστήματος Ολικής Ποιότητας (ΣΟΠ), οι αρχές του οποίου αποτελούν εργαλείο για τη διοίκηση ενός οργανισμού με σκοπό τη βελτίωση της απόδοσής του.

Τα οφέλη από την εφαρμογή ενός Συστήματος Διαχείρισης Ποιότητας κατά ISO 9001:2000 σε μία εταιρεία περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων τα εξής:

- ❑ Εφαρμογή ενός ευέλικτου πλαισίου που επιτρέπει την ανάπτυξη τεχνικών διαχείρισης της ποιότητας και είναι προσαρμοσμένο στις λειτουργίες του Οργανισμού.
- ❑ Διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας μέσω:
 - Ανάπτυξης φιλοσοφίας πρόληψης αντί διορθωτικής επέμβασης
 - Σαφή διαχωρισμού αρμοδιοτήτων και υπευθυνοτήτων
 - Δομημένης ροής εργασίας μεταξύ των τμημάτων του Οργανισμού
 - Παρακολούθησης της εξέλιξης της ποιότητας, της αξιοπιστίας και του κόστους προϊόντων/υπηρεσιών

➢ Αξιοποίηση των αποτελεσμάτων από την εφαρμογή των διαδικασιών ποιότητας με σκοπό τη βελτίωση της απόδοσης

2. Το Πρότυπο ISO 9001:2000

2.1 Παρουσίαση του προτύπου

Η ποιότητα προϊόντος ή υπηρεσίας αφορά στο βαθμό συμμόρφωσής τους ως προς καθορισμένα χαρακτηριστικά και προδιαγραφές για την προσδοκώμενη χρήση τους.

Ετσι βάσει του προτύπου ISO 9001:2000 προδιαγράφεται ένα σύστημα διαχείρισης (management) ποιότητας το οποίο δεν εφαρμόζεται στα προϊόντα ή τις υπηρεσίες, αλλά στις διεργασίες που υλοποιούνται για την παραγωγή ή την παροχή αυτών. Για να είναι δυνατή η γενική εφαρμογή του το συγκεκριμένο πρότυπο δεν επιβάλλει μεθόδους, πρακτικές ή συγκεκριμένες τεχνικές, αλλά, αντίθετα, δίνει έμφαση σε αρχές, σκοπούς και στόχους, εστιάζοντας στην κάλυψη των απαιτήσεων, των αναγκών και των προσδοκιών των πελατών των επιχειρήσεων και οργανισμών.

2.2 Αρχές διαχείρισης ποιότητας κατά το πρότυπο ISO 9001:2000

Οι οκτώ αρχές οι οποίες πλαισιώνουν την ανάπτυξη ενός συστήματος Διαχείρισης Ποιότητας κατά το πρότυπο ISO 9001:2000 είναι οι ακόλουθες:

- ❑ Προσήλωση στον πελάτη/αποδέκτη της παρεχόμενης υπηρεσίας (Customer Focus)
- ❑ Συμμετοχή της ανώτατης διοίκησης στην εφαρμογή του συστήματος ποιότητας (leadership)

□ Ενεργός συμμετοχή του προσωπικού (involvement of people)

□ Προσέγγιση διεργασιών (process approach)

Διεργασία θεωρείται κάθε δραστηριότητα που χρησιμοποιεί πόρους και καθιστά δυνατή τη μετατροπή εισροών σε εκροές. Η αποτελεσματική λειτουργία της εταιρείας, βασίζεται στον προσδιορισμό, το συντονισμό και τη διαχείριση ενός αριθμού συνδεδεμένων δραστηριοτήτων που αναφέρεται ως προσέγγιση διεργασιών.

□ Συστημική προσέγγιση διοίκησης (system approach to management)

Με βάση τη συστημική προσέγγιση διοίκησης, η εταιρεία εστιάζεται στη δομημένη συνεργασία και αρμονική, μεταξύ των τμημάτων, επικοινωνία ώστε να παράγεται μία συντονισμένη και οργανωμένη προσπάθεια για την επίτευξη των στόχων ποιότητας που έχουν τεθεί.

□ Συνεχής βελτίωση (continual improvement)

Η συνεχής βελτίωση της λειτουργίας της εταιρείας αφορά στη βελτίωση της ανταπόκρισης στον πελάτη και της εισαγωγής νέων προϊ-

όντων και υπηρεσιών. Για την επίτευξη του στόχου αυτού απαιτείται σημαντική απλοποίηση των διαδικασιών εργασίας και ταυτόχρονα βελτίωση στην ποιότητα και παραγωγικότητα.

Με δεδομένη την αλληλοσυσχέτισή τους, ο χρόνος ανταπόκρισης, η ποιότητα και η παραγωγικότητα αποτελούν στόχους που θα πρέπει να λαμβάνονται ταυτόχρονα υπόψη από τη διοίκηση.

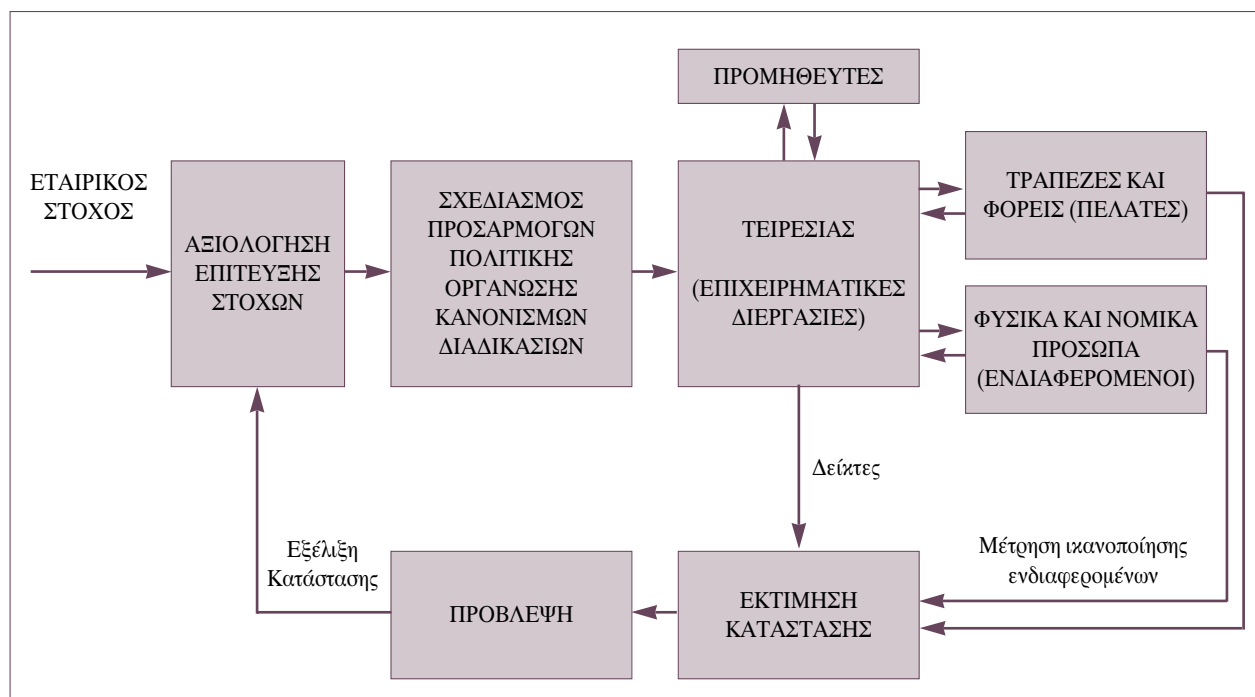
□ Διαδικασία λήψης αποφάσεων με βάση αντικειμενικά στοιχεία (factual approach to decision making)

Για τη λήψη αποφάσεων με βάση αντικειμενικά στοιχεία, η εταιρεία πρέπει να μετρά τα αποτελέσματα των διεργασιών της και να αναλύει τα δεδομένα ούτως ώστε τα σχέδια δράσης που αναπτύσσονται να βασίζονται στην αντικειμενική πληροφόρηση.

Για το λόγο αυτό κρίνεται απαραίτητη η ενσωμάτωση δεικτών (οικονομικών και μη) στα τρία επίπεδα απόδοσης:

➤ της εταιρείας (δείκτες αποδοτικότητας-κερδοφορία, ρευστότητα της επιχείρησης

Διάγραμμα 1: Συνεχείς Προσαρμογές βάσει Μετρήσεων Ποιότητας

κ.ά. – δείκτες αποτελεσματικότητας – π.χ. αριθμός νέων προϊόντων κ.ά.).

➤ των διεργασιών (δείκτες παραγωγικότητας, ευελιξίας και ικανοποίησης πελατών) των επιμέρους δραστηριοτήτων (tasks) (δείκτες απώλειας (waste) κύκλου παραγωγής, ποιότητας, παράδοσης κ.ά.).

□ Αμοιβαία ωφέλιμες σχέσεις συνεργασίας με προμηθευτές (mutually beneficial supplier relationships)

Η εταιρεία πρέπει να αξιολογεί και να επιλέγει τους συνεργάτες της με βάση την ικανότητά τους να προμηθεύσουν τις πληροφορίες, τα προϊόντα/υπηρεσίες τους σε πλήρη συμμόρφωση με τις προδιαγραφές που έχει θέσει. Τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων διαβιβάζονται στους προμηθευτές για την ανάληψη δράσεων βελτίωσης. Παράλληλα, επανεξετάζονται η πολιτική, οι διαδικασίες και οι δραστηριότητες προμηθειών.

Η Τειρεσίας για τη συγκέντρωση στοιχείων από τράπεζες, δικαστήρια και υποθηκοφυλακεία έχει αναπτύξει ένα οργανωμένο δίκτυο συλλογής πληροφοριών το οποίο διαχειρίζεται βάσει ειδικής πολιτικής, διαδικασιών και ελέγχων, προκειμένου να διασφαλιστούν τα ανωτέρω.

3. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Στο πλαίσιο του έργου ανάπτυξης και εφαρμογής του Συστήματος Ποιότητας καθορίστηκαν οι κύριες και υποστηρικτικές διεργασίες που χαρακτηρίζουν το επιχειρηματικό περιβάλλον της Τειρεσίας και αναλύθηκαν οι αλληλοσχετίσεις τους και ο τρόπος εξυπηρέτησης των επιχειρησιακών στόχων.

Ως “Κύριες” ορίζονται οι διεργασίες εκείνες που σχετίζονται με την παραγωγή/διάθεση προϊόντων ή την παροχή υπηρεσιών, καθώς και εκείνες που εξυπηρετούν τους τελικούς αποδέκτες των προϊόντων ή των υπηρεσιών. “Υποστηρικτικές” χαρακτηρίζονται οι λοιπές διαδικασίες που είναι απαραίτητες για την αποτελεσματική εκτέλεση των κύριων διεργασιών.

Η διάκριση των διεργασιών δεν συμβαδί-

ζει αναγκαστικά με τη διάκριση σε οργανωτικές μονάδες, δεδομένου ότι η έννοια της διεργασίας χαρακτηρίζεται συχνά από διατμηματικές εργασίες.

Στο επιχειρησιακό περιβάλλον της Τειρεσίας η διάκριση των διεργασιών σε “Κύριες” και “Δευτερεύουσες” έχει ως εξής:

Κύριες διεργασίες

□ Συλλογή στοιχείων: παραλαβές εντύπων, διαχείριση αρχείου πρωτογενών παραστατικών, διαχείριση δικτύου συνεργατών

□ Υπηρεσίες συμπλήρωσης στοιχείων (back office): έλεγχος πληροφοριών και καταχώρηση στοιχείων, ποιοτικός έλεγχος και βελτίωση αρχείου, απαντήσεις αιτήσεων

□ Εξυπηρέτηση κοινού (front office): παραλαβές αιτήσεων, παραπόνων και ενημέρωση κοινού

□ Ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών

□ Ερευνα αγοράς και ικανοποίησης πελατών

□ Διοίκηση έργων

□ Σχεδιασμός, ανάπτυξη και συντήρηση συστημάτων πληροφορικής (μηχανογραφικές υπηρεσίες)

□ Παροχή υπηρεσιών (υπηρεσίες σύνδεσης με βάσεις δεδομένων και τιμολόγηση) (μηχανογραφικές υπηρεσίες)

□ Υποστήριξη εξωτερικών χρηστών (μηχανογραφικές υπηρεσίες)

Υποστηρικτικές διεργασίες

□ Παροχή νομικής στήριξης (διοίκηση)

□ Διαχείριση συστημάτων και δικτύων (μηχανογραφικές υπηρεσίες)

□ Οικονομική διαχείριση-προϋπολογισμός (οικονομικές υπηρεσίες)

□ Διαχείριση ανθρώπινων πόρων (διοικητικές υπηρεσίες)

□ Διαχείριση συμβάσεων και προμηθειών (διοικητικές υπηρεσίες)

□ Υποστήριξη εσωτερικών χρηστών (μηχανογραφικές υπηρεσίες)

□ Προστασία προϊόντων (προστασία συστημάτων, διαχείριση κινδύνων πληροφορικής) (μηχανογραφικές υπηρεσίες)

□ Διαχείριση υποδομής και περιβάλλοντος εργασίας (διοικητικές υπηρεσίες)

Διεργασίες διαχείρισης συστήματος ποιότητας

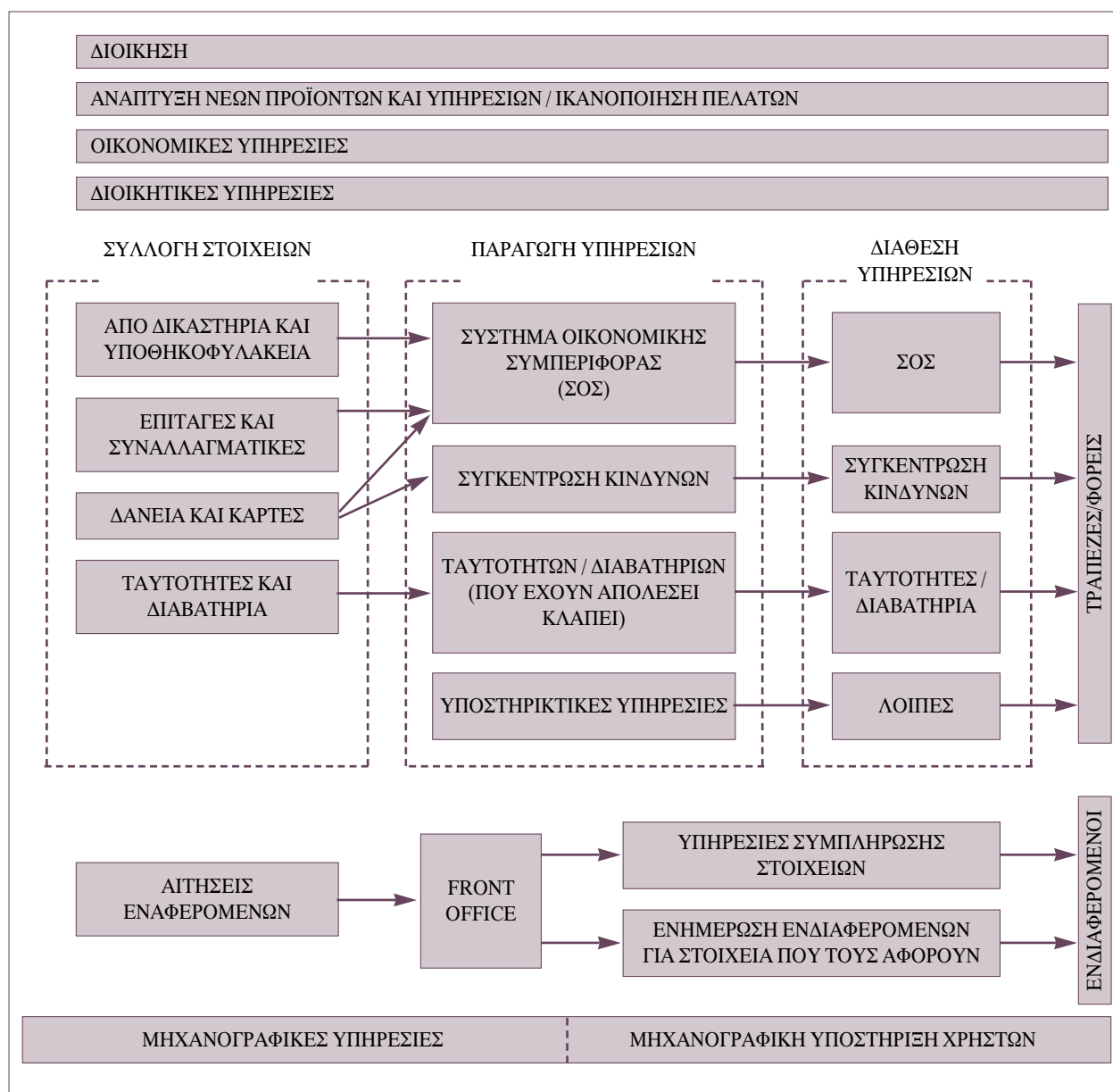
- Έλεγχος εγγράφων και δεδομένων
- Αρχειοθέτηση (τήρηση και έλεγχος αρχείων ποιότητας)
- Σχεδίαση συστήματος διαχείρισης ποιότητας (ανάπτυξη αντικειμενικών σκοπών ποιότητας για όλες τις κύριες και υποστηρικτικές διεργασίες που περιλαμβάνονται στο σύστημα)
- Εσωτερικός έλεγχος (διενέργεια εσωτερικών επιθεωρήσεων)

- Επισκόπηση από τη διοίκηση της αποτελεσματικότητας και καταλληλότητας του συστήματος ποιότητας

- Έλεγχος και παρακολούθηση αποτελεσμάτων από τη διενέργεια επιθεωρήσεων ποιότητας, των δεικτών απόδοσης, της ανασκόπησης του συστήματος ποιότητας και παρακολούθηση των αποτελεσμάτων των δράσεων

- Διαχείριση αστοχιών και καθορισμός διαρθρωτικών και προληπτικών ενεργειών

Διάγραμμα 2 : Απεικόνιση Επιχειρηματικού Μοντέλου Τειρεσίας

4. ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

4.1 Σχεδιασμός συστήματος ποιότητας

Το Σύστημα Ποιότητας της Τειρεσίας προδιαγράφηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να καλύπτει το σύνολο των λειτουργιών των οργανωτικών μονάδων της εταιρείας δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις διαδικασίες συλλογής, καταχώρησης, επεξεργασίας και παροχής πληροφοριών, τις πολιτικές και διαδικασίες που τηρούνται στη Δ/ση Μηχανογράφησης, τις πολιτικές και διαδικασίες που εφαρμόζονται στα γραφεία διαχείρισης αιτημάτων του κοινού.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται ο αριθμός των διαδικασιών που κατεγράφησαν ανά Διεύθυνση.

Πίνακας 1: Διαδικασίες Τειρεσίας	
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ
Ανάπτυξης	22*
Μηχανογράφησης	15
Οικονομικών Υπηρεσιών	13
Πληροφοριών	12
Διοικητικών Υπηρεσιών	12
*Σημείωση: Στις Διαδικασίες της Διεύθυνσης Ανάπτυξης συμπεριλαμβάνονται και οι Διαδικασίες Ολικής Ποιότητας	

Με δεδομένο ότι για την αποτελεσματική λειτουργία οποιουδήποτε οργανισμού απαραίτητος είναι ο “έλεγχος”, κρίθηκε αναγκαία η σύνταξη της διαδικασίας “Μέτρηση Ικανοποίησης Πελάτη”, στόχος της οποίας είναι η διασφάλιση της συστηματικής παρακολούθησης της ικανοποίησης των πελατών της Τειρεσίας.

Η συγκεκριμένη διαδικασία αποτελεί ένα

“σύστημα ελέγχου”, το οποίο εξασφαλίζει ότι επιτυγχάνονται οι στόχοι κάνοντας χρήση πληροφοριών που προκύπτουν από την ίδια διαδικασία εκτέλεσης. Οι πληροφορίες που συλλέγονται βάσει κάποιου μέσου αξιολόγησης επιδόσεων που καθορίζεται από τη διαδικασία, συγκρίνονται με τα προσδοκώμενα πρότυπα και το αποτέλεσμα της σύγκρισης καθορίζει τις περαιτέρω αποφάσεις και ενέργειες.

Επιπρόσθετα, στα πλαίσια της διαδικασίας “Εξυπηρέτηση Κοινού” προβλέπεται η κατά τακτά χρονικά διαστήματα μέτρηση της ικανοποίησης εξυπηρέτησης των ενδιαφερομένων από το Γραφείο Εξυπηρέτησης Κοινού της Τειρεσίας, μέσω χρήσης προδιαγεγραμμένων ερωτηματολογίων.

4.2 Υλοποίηση συστήματος ποιότητας

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι φάσεις υλοποίησης του συστήματος ποιότητας της Τειρεσίας από τον Οκτώβριο του 2002 μέχρι το τέλος του 2003.

Πίνακας 2: Χρονοδιάγραμμα						
Α/Α	ΦΑΣΕΙΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	2002	2003			
		Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1.	Αποτύπωση και αξιολόγηση της παρούσας κατάστασης					
2.	Σχεδιασμός συστήματος ποιότητας					
3.	Ανάπτυξη τεκμηρίωσης συστήματος ποιότητας					
4.	Εκπαίδευση και εφαρμογή συστήματος ποιότητας					
5.	Έλεγχος και βελτίωση συστήματος ποιότητας					
6.	Προαξιολόγηση και πιστοποίηση					

Β. ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ - ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Πίνακας 1 :Πελάτες της Τειρεσίας- Σύνδεση στο On Line Σύστημα

ΦΟΡΕΑΣ	ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΧΡΗΣΤΩΝ
Τράπεζες	35	11.397
Εταιρείες έκδοσης και διαχείρισης καρτών	4	41
Εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring)	1	15
Εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing)	2	20
ΣΥΝΟΛΟ	42	11.380

Πίνακας 2 : Δοσοληψίες On Line Συστήματος

ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΟΣΟΛΗΨΙΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ					
1998	1999	2000	2001	2002	2003 (Εκτίμηση)
19.127.755	33.108.990	62.514.516	76.788.035	81.221.190	87.000.000

Η πιστοποίηση της Τειρεσίας κατά το πρότυπο ISO 9000:2001 είχε σαν βασικό στόχο τη βελτίωση της εξυπηρέτησης των πελατών της.

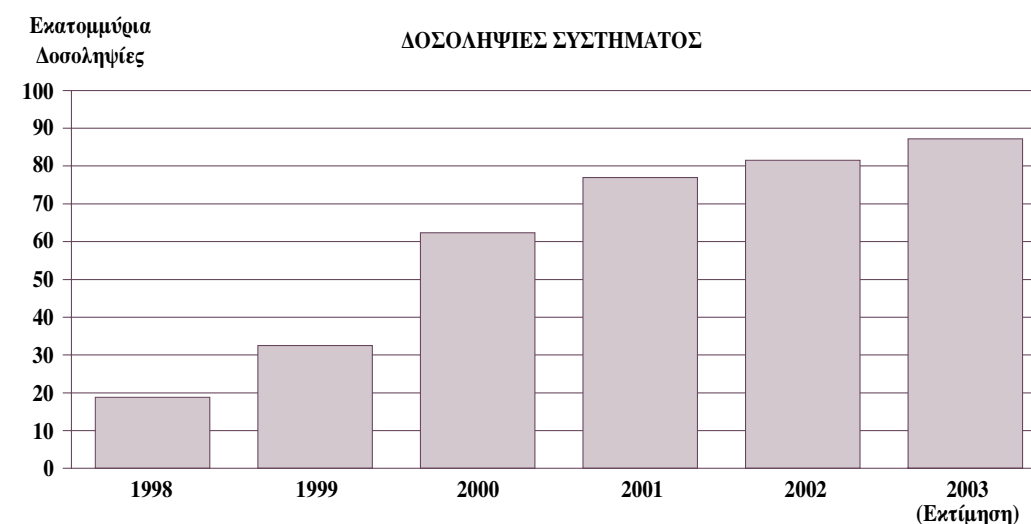
Στους παραπλεύρως πίνακες παρατίθενται στοιχεία ενδεικτικά των μεγεθών των πελατών που εξυπηρετεί η Τειρεσίας.

2. ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ

Πελάτες της εταιρείας θεωρούνται επίσης και οι πολίτες/ενδιαφερόμενοι που απευθύνονται στην Τειρεσίας προκειμένου είτε για να ενημερωθούν για την τήρηση στοιχείων οικονομικής συμπεριφοράς (ΣΟΣ) που τους αφορούν, είτε για να υποβάλουν αίτηση συμπλήρωσης ή διαγραφής δεδομένων που τηρούνται στο Αρχείο και τους αφορούν.

Στον πίνακα 3 που ακολουθεί παρατίθενται ορισμένα στοιχεία ενδεικτικά των μεγεθών των πολιτών που εξυπηρετεί η Τειρεσίας.

Διάγραμμα 1: Δοσοληψίες Συστήματος Τειρεσίας

Σημείωση: Για την εκτίμηση του αριθμού των δοσοληψιών για το έτος 2003 δεν υπολογίστηκαν αυτές που αναμένεται να πραγματοποιηθούν για το Σύστημα Συγκέντρωσης Κινδύνων (ΣΣΚ).

<i>Πίνακας 3: Εξυπηρέτηση Κοινού από 1.4.2002-31.5.2003</i>	
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	
1. ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΚΟΙΝΟΥ	
Αιτήσεις παροχής ΣΟΣ	4.451
Αιτήσεις συμπλήρωσης ΣΟΣ	39.139
Αιτήσεις μέσω τραπεζών	12.088
ΣΥΝΟΛΟ	55.678
2. ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ	
Αλαμάνας 1	17.059
Μασσαλίας	33.166
ΣΥΝΟΛΟ	50.225
3. ΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ	148.740
4. ΕΞΕΡΧΟΜΕΝΗ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ	
Απαντήσεις αιτήσεων παροχής ΣΟΣ	4.638
Απαντήσεις αιτήσεων συμπλήρωσης ΣΟΣ *	40.092
ΣΥΝΟΛΟ	44.730
<i>*Σημείωση: Δεν συμπεριλαμβάνονται οι αιτήσεις μέσω τραπεζών</i>	

Σημειώνεται πως οι “Αιτήσεις παροχής ΣΟΣ” αφορούν σε αιτήσεις πολιτών που ζητούν να ενημερωθούν σχετικά με τα στοιχεία οικονομικής συμπεριφοράς που υπάρχουν στο Αρχείο της Τειρεσίας και τους αφορούν.

Οι “Αιτήσεις συμπλήρωσης” αφορούν σε αιτήσεις πολιτών οι οποίοι, μετά την προσκό-

μιση των απαραίτητων δικαιολογητικών, ζητούν είτε τη διαγραφή είτε τη συμπλήρωση του Αρχείου με κάποιο νέο στοιχείο οικονομικής συμπεριφοράς που τους αφορά. Οι “Αιτήσεις μέσω τραπεζών” αφορούν σε αιτήσεις συμπλήρωσης δεδομένων για τις οποίες δεν αποστέλλονται απαντητικές επιστολές.

3. ΔΟΜΗ ΑΡΧΕΙΟΥ ΣΟΣ ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

<i>Πίνακας 4 : Δομή Αρχείου Τειρεσίας - Αριθμός ΟΜ - 31.5.2003</i>		
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΟΜ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΣΥΝΟΛΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ
ΦΥΣΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ	5.901.744	92,31%
ΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ	491.307	7,69%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΡΧΕΙΟΥ	6.393.051	
<i>Σημείωση: 1) ΟΜ: Οικονομική Μονάδα - Φυσικό ή Νομικό Πρόσωπο 2) ΣΟΣ: Σύστημα Οικονομικής Συμπεριφοράς</i>		

Πίνακας 5: Δομή Αρχείου Τειρεσίας-Στοιχεία ΣΟΣ - 31.12.2002- Σύνολο αρχείου 6.047.062 Πληροφορίες

ΠΗΓΗ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ (%)
ΤΡΑΠΕΖΕΣ	ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΕΣ	3.199.639	52,91%
	ΕΠΙΤΑΓΕΣ	1.031.559	17,06%
	ΔΑΝΕΙΑ	84.225	1,39%
	ΚΑΡΤΕΣ	43.798	0,72%
	ΣΥΝΟΛΟ	4.359.221	72,09%
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΕΙΑ	ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΠΤΩΧΕΥΣΕΩΝ	16.727	0,28%
	ΚΗΡΥΧΘΕΙΣΕΣ ΠΤΩΧΕΥΣΕΙΣ	9.063	0,15%
	ΔΙΑΤΑΓΕΣ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	716.013	11,84%
	ΠΛΕΙΣΤΗΡΙΑΣΜΟΙ ΑΚΙΝΗΤΩΝ	193.997	3,21%
	ΠΛΕΙΣΤΗΡΙΑΣΜΟΙ ΚΙΝΗΤΩΝ	95.393	1,58%
	ΥΠΟΘΗΚΕΣ	507.559	8,39%
	ΤΡΟΠΕΣ ΠΡΟΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ	3.094	0,05%
	ΚΑΤΑΣΧΕΣΕΙΣ ΕΠΙΤΑΓΩΝ	145.995	2,41%
	ΣΥΝΟΛΟ	1.686.857	27,91%

4. ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

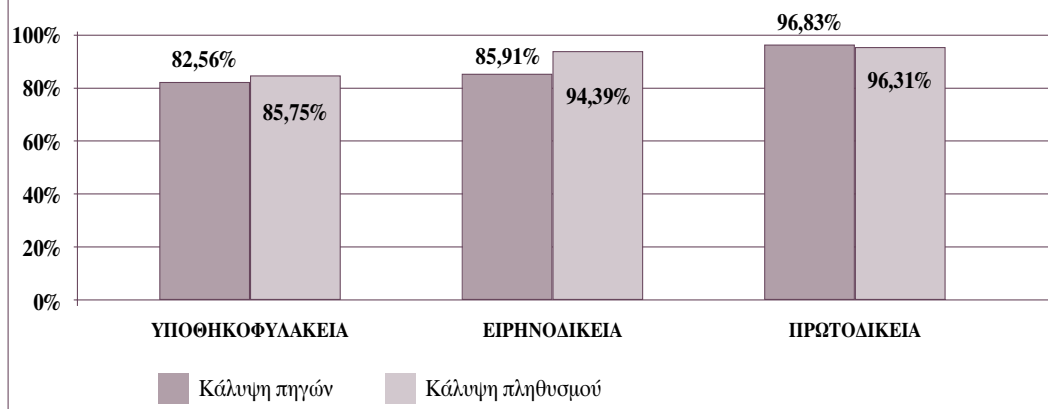
Πίνακας 6 : Πηγές-31.5.2003

ΠΗΓΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΚΑΛΥΜΜΕΝΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΕΙΑ	390	322	82,56%
ΕΙΡΗΝΟΔΙΚΕΙΑ	298	256	85,91%
ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΑ	63	61	96,83%
ΣΥΝΟΛΟ	751	639	85,08%

Πίνακας 7: Κάλυψη Πληθυσμού-βάσει της απογραφής 1991 από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία

Πληθυσμός σε:	ΣΥΝΟΛΟ	ΚΑΛΥΜΜΕΝΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΕΙΑ	10.258.364	8.796.693	85,75%
ΕΙΡΗΝΟΔΙΚΕΙΑ		9.682.909	94,39%
ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΑ		9.879.697	96,31%

Διάγραμμα 2: Κάλυψη Πηγών

ΝΟΜΙΣΜΑ & ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Νομισματική σταθεροποίηση και πολιτικός μετασχηματισμός Ενα σχόλιο για την περίοδο του μεσοπολέμου

ΕΡΕΥΝΑ – ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
Δρ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΜΠΡΕΓΙΑΝΝΗ
Ιστορικός

Η οικονομική ύφεση που ακολουθεί τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο διαθλάται σε ευρωπαϊκό επίπεδο με κύριες εκφάνσεις τα έντονα πληθωριστικά φαινόμενα και τη νομισματική αστάθεια⁽¹⁾. Η προσπάθεια των ευρωπαϊκών κρατών για επαναφορά στη νομισματική κανονικότητα συνάδει με την εκ νέου φιλελεύθερη στροφή των δυτικών οικονομιών και συνεπάγεται τη δημιουργία του μεσοπολεμικού συστήματος του Gold Exchange Standard, της έμμεσης δηλαδή σύνδεσης των εθνικών νομισμάτων με το χρυσό μέσω της σταθερής ισοτιμίας τους με ένα ισχυρό νόμισμα (κατ' αρχήν τη στερλίνα, αργότερα το δολάριο). Η σταδιακή εξάρτηση της ευρωπαϊκής οικονομίας από τα αμερικανικά κεφάλαια, η οικονομική δυσπραγία της ηττημένης Γερμανίας, αλλά κυρίως η κρίση του 1929 θα ανακόψουν τη φιλελεύθερη στροφή της δεκαετίας του 1920 και θα εισάγουν τους όρους του γεωγραφικά διευρυνμένου κρατικού παρεμβατισμού.

Ας δούμε πώς αντανακλά στην Ελλάδα η παραπάνω γενικευτική εικόνα. Όπως διαπιστώθηκε ήδη σε προηγούμενο κείμενο, στην Ελλάδα η διεύρυνση της νομισματικής κυκλοφορίας που δεν καλυπτόταν από αντίστοιχα μεταλλικά αποθέματα, ιδιαίτερα μετά το 1919, προκλήθηκε αφενός από τη διατάραξη

της παγκόσμιας νομισματικής ισορροπίας – ως συνέπειας του πολέμου – και αφετέρου από τη χρηματοδότηση των πολεμικών επιχειρήσεων με ακάλυπτες εκδόσεις τραπεζογραμματίων⁽²⁾. Επιπλέον, στην Ελλάδα πρόσθετες δημοσιονομικές δυσχέρειες κατά τη δεκαετία του 1920 θα προκαλέσει το εγχείρημα της εγκατάστασης περίπου 1.500.000 προσφύγων που εισρέουν στη χώρα, κυρίως μετά την κατάρρευση του Μικρασιατικού Μετώπου⁽³⁾. Παρά τη συγκυριακά αρνητική παράμετρο, αυτός ο πληθυσμός θα αποτελέσει το φορέα μιας νέας κοινωνικής και οικονομικής δυναμικής: νεωτερικές νοοτροπίες, δυναμική επιχειρηματικότητα, αλλά και φθηνά εργατικά χέρια εμφίλοχωρούν στην ελληνική πραγματικότητα δίνοντάς της νέο – περισσότερο εξωστρεφή – προσανατολισμό.

Συνεπώς το σύστημα που είχε εισαχθεί με το Νόμο ΓΧΜΒ' (1910) – και που συνέδεε έμμεσα τη δραχμή με το χρυσό – αποσταθεροποιήθηκε σημαντικά, για να καταλυθεί τελικά με τη σύναψη των αναγκαστικών δανείων του 1922⁽⁴⁾ και του 1926. Όπως είναι αναμενόμενο, έντονα πληθωριστικά φαινόμενα έπληξαν ευρέα στρώματα του πληθυσμού, ενώ η γενικευμένη κρίση είχε αρνητικά αποτελέσματα όσον αφορά τα κρατικά έσοδα, παρά την αύξηση της έμμεσης και άμεσης φορολογίας⁽⁵⁾. Το 1926, η κοπή χαλκονικέλινων πλέον δραχμών και διδράχμων αντανάκλα με τον πλέον ρεαλιστικό τρόπο την απαξίωση της ελληνικής νομισματικής μονάδας: η δραχμή κατά τη διάρκεια της νομισματικής κρίσης που ακολουθεί την πτώση του μικρασιατικού μετώπου υποτιμάται, ενώ η τιμή της αγγλικής λίρας το Μάρτιο του 1923 έχει φθάσει στην ελληνική αγορά τις 426 δραχμές⁽⁶⁾. Ωστόσο, η ίδια νομισματική σειρά του 1926 θα αναπαραστήσει τα σύμβολα της νεογέννητης Ελληνικής Δημοκρατίας.

I. Προσπάθειες δημοσιονομικής εξυγίανσης

Η ελάττωση της πίστης της χώρας στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου, το εγχείρημα εγκατάστασης των προσφύγων και η γενικότερη δυσμενής οικονομική κατάσταση οδηγούν την Ελλάδα να απευθυνθεί στην Κοινωνία των Εθνών. Η εδρεύουσα στη Γενεύη Δημοσιονομική Επιτροπή της ΚΤΕ συγκροτήθηκε αμέσως μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο με στόχο τη νομισματική και δημοσιονομική ανασυγκρότηση των κρατών⁽⁷⁾. Επομένως, ο εποπτικός και γνωμοδοτικός της ρόλος στις προσπάθειες οικονομικής εξυγίανσης του ελληνικού κράτους, καθ' όλη τη δεκαετία του 1920, υπήρξε παραπάνω από ουσιαστικός. Για πρώτη φορά η Ελλάδα απευθύνεται στην Κοινωνία των Εθνών τον Φεβρουά-

ΝΟΜΙΣΜΑ & ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ριο του 1923, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το καίριο πρόβλημα της προσφυγικής εγκατάστασης⁽⁸⁾. Η Δημοσιονομική Επιτροπή επεξεργάστηκε ένα προσχέδιο διαχείρισης της προσφυγικής εγκατάστασης, πράγμα που αποτέλεσε και το αντικείμενο του Πρωτοκόλλου της Γενεύης, το οποίο υπογράφεται στις 29 Σεπτεμβρίου 1923. Σύμφωνα με τους όρους του Πρωτοκόλλου προβλέπεται η έκδοση εξωτερικού δανείου και η ίδρυση διεθνούς – όσον αφορά τη σύνθεσή του, καθώς μόνο δύο από τα πέντε μέλη του ορίζονται από την ελληνική κυβέρνηση – νομικού οργανισμού, ανεξάρτητου από την ελληνική αρχή. Πρόκειται για την Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων, που αρχίζει τις εργασίες της το 1923 και διαλύεται το 1930. Η ΕΑΠ αναλαμβάνει το έργο της προσφυγικής εγκατάστασης, και “προικοδοτείται”, εκτός από τα διεθνή κεφάλαια, και με γαίες που της παραχωρούνται από την ελληνική κυβέρνηση στο ευρύτερο πλαίσιο της αγροτικής μεταρρύθμισης⁽⁹⁾. Το λεγόμενο “προσφυγικό” δάνειο, ονομαστικής αξίας 12.300.000 λιρών στερλινών και καθαρού προϊόντος 81%, εκδίδεται τελικά τον Φεβρουάριο του 1924 με πραγματικό επιτόκιο 8,64%⁽¹⁰⁾.

Για δεύτερη φορά η Ελλάδα απευθύνεται στην Κοινωνία των Εθνών το 1927 καθώς οι πόροι του προσφυγικού δανείου δεν επαρκούν για την ολοκλήρωση της προσφυγικής εγκατάστασης. Τον Μάρτιο του ίδιου χρόνου η ΕΑΠ ενημερώνει τη Δημοσιονομική Επιτροπή για τις επιπρόσθετες ταμειακές της ανάγκες, ανερχόμενες σε 5.000.000 λίρες στερλίνες. Στο πλαίσιο της βαλκανικής αποστολής του αναπληρωτή Γενικού Γραμματέα της ΚΤΕ Avenol, εξετάζεται η δημοσιονομική κατάσταση της Ελλάδας, προκειμένου να δοθεί η έγκριση της ΚΤΕ για τη χορήγηση νέου δανείου. Τον Ιούλιο του 1927 ο Υπουργός Οικονομικών της Κυβέρνησης Συνασπισμού Γ. Καφαντάρης μεταβαίνει – συνοδευόμενος μεταξύ άλλων και από τον Υποδιοικητή της Εθνικής Τράπεζας Εμ. Τσουδερό – στη Γενεύη. Εκεί ζητά επισήμως από την Κοινωνία των Εθνών τη συγκατάθεσή της προκειμένου να χορηγηθεί στην Ελλάδα δάνειο ύψους 9 εκατομμυρίων στερλινών για την κάλυψη των αναγκών της προσφυγικής εγκατάστασης, αλλά και για τη δημοσιονομική εξυγίανση της χώρας. Λίγες μέρες αργότερα, η Δημοσιονομική Επιτροπή της ΚΤΕ καθορίζει στην απαντητική Εκθεσή της ότι κρίθηκε αναγκαία η τραπεζική μεταρρύθμιση, καθώς μια αμιγώς εκδοτική τράπεζα όφειλε να αναλάβει την ευθύνη της σταθεροποίησης του ελληνικού νομίσματος⁽¹¹⁾. Όπως και ει-

Ο Αλέξανδρος Διομήδης, ο οποίος διετέλεσε μεταξύ άλλων και Διοικητής της Εθνικής Τράπεζας από το 1923 έως το 1928, καθώς και πρώτος Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος από το 1928 έως το 1931.

σαγωγικά σημειώθηκε, μετά το τέλος του Μεγάλου Πολέμου οι ευρωπαϊκές οικονομίες προσπάθησαν να επαναφέρουν τη μετατρεψιμότητα των νομισμάτων τους σε χρυσό. Στην περίπτωση της Αγγλίας μάλιστα, η σταθεροποίηση του νομίσματος δεν μετέβαλε την προπολεμική ισοτιμία της στερλίνας με το χρυσό. Στη σύνοδο της Gênes (Μάρτιος/Απρίλιος 1922) επισημοποιήθηκε η γενίκευση του χρυσού κανόνα, με τη μορφή του κανόνα χρυσού συναλλάγματος⁽¹²⁾. Στη συγκεκριμένη λοιπόν νομισματική νομιμότητα καλείται να συμμετάσχει και η Ελλάδα, της οποίας η οικονομία είναι κατά μεγάλο μέρος εξαρτημένη από τα διεθνή κεφάλαια. Αμεσο παρεπόμενο της νομισματικής σταθεροποίησης ήταν η ανάγκη εξειδίκευσης των λειτουργιών του τραπεζικού της συστήματος.

Η υπό σχεδιασμό εκδοτική τράπεζα, σύμφωνα με τις προτάσεις της Δημοσιονομικής Επιτροπής, διατηρεί το αποκλειστικό εκδοτικό προνόμιο, ενώ παράλληλα είναι κεντρική και ανεξάρτητη. Ο εξορθολογισμός του τραπεζικού συστήματος και η ίδρυση κεντρικής τράπεζας επιβλήθηκε – θα λέγαμε – από τα πράγματα. Ήταν κατά κάποιο τρόπο αίτημα της αγοράς και όχι αμιγώς κρατικό δημιούργημα, ενώ εντάσσεται στις διεθνείς κανονικότητες του Μεσοπολέμου⁽¹³⁾. Η ίδρυση άλλωστε του εκδοτικού ιδρύματος καταγράφει τη μετάβαση από το πεδίο της οικονομικής θεωρίας στην πρακτική εφαρμογή της, μέσω της προσαρμογής της νομισματικής πολιτικής και της γένεσης νέων θεσμών. Από την άλλη πλευρά, πρόκειται για τη μετακένωση του δυτικοευρωπαϊκού (και ειδικότερα του βρετανικού) νομισματικού ορθολογισμού, που οδηγεί στη δημιουργία των νέων οικονομικών θεσμών⁽¹⁴⁾.

Το 1927 η ΕΤΕ ήταν εμπορική τράπεζα ενώ παράλληλα διατηρούσε αποκλειστικό εκδοτικό προνόμιο, το οποίο όμως στο παρελθόν είχε μοιραστεί – σε τοπική μόνο εμβέλεια – με την Τράπεζα Ηπειροθεσσαλίας κατά την περίοδο από το 1882 έως το 1899, με την Τράπεζα Κρήτης από το 1900 έως το 1918 και με την Ιονική Τράπεζα από το 1864 έως το 1920. Κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων της Γενεύης μοιάζει αρχικά να προκρίνεται η λύση αναδιοργάνωσης της ΕΤΕ σε αποκλειστικά εκδοτική τράπεζα. Αμεσα, ο Διοικητής της Αλέξανδρος Διομήδης θα εκδηλώσει την αντίθεσή του στη συζητούμενη απαγόρευση της λειτουργίας της ΕΤΕ ως τράπεζας καταθέσεων. Αποδέχεται πάντως την παύση των μακροπρόθεσμων χορηγήσεων από πλευράς της τράπεζας. Μετά την αντίδραση της

Ο Εμμ. Τσουδερός διετέλεσε Υποδιοικητής της Εθνικής Τράπεζας (1925-1928). Στην Τράπεζα της Ελλάδος θητεύει ως Υποδιοικητής και στη συνέχεια (από το 1931) ως Διοικητής.

ΝΟΜΙΣΜΑ & ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΤΕ και μπροστά στον κίνδυνο ολοκληρωτικής απάλειψης των εμπορικών δραστηριοτήτων της, ο υποδιοικητής της Εμ. Τσουδερός, ο οποίος θεωρεί αναγκαία την τραπεζική μεταρρύθμιση, διαπραγματεύεται στη Γενεύη με τη Δημοσιονομική Επιτροπή ένα νέο σχέδιο, αυτό της ίδρυσης νέας, αμιγώς εκδοτικής τράπεζας⁽¹⁵⁾. Η απόσπαση του εκδοτικού προνομίου από την ΕΤΕ, κατά καμία βέβαια έννοια δεν συνεπάγεται τον υποβιβασμό της σε μια συνηθισμένη τράπεζα εμπορικού χαρακτήρα, δεδομένων και των δεσμών που υπήρχαν μεταξύ της ΕΤΕ και του κρατικού μηχανισμού⁽¹⁶⁾. Παρ' όλα αυτά, η αντίδραση του Λαϊκού Κόμματος στη δρομολογημένη πλέον λύση του ζητήματος οδηγεί στην παραίτηση Τσαλδάρη από την κυβέρνηση συνασπισμού, και στο σχηματισμό – τον Αύγουστο του 1927 – νέου κυβερνητικού σχήματος υπό την προεδρία του Αλ. Ζαΐμη και χωρίς τη συμμετοχή του Λαϊκού Κόμματος⁽¹⁷⁾.

Η διευθέτηση του ζητήματος της κεντρικής τράπεζας οδηγεί τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους στην υπογραφή του Πρωτοκόλλου της Γενεύης, το οποίο επιτρέπει την έκδοση δανείου ύψους 9.000.000 στερλινών με στόχο τη νομισματική σταθεροποίηση, υπό την αιγίδα της ΚΤΕ. Σύμφωνα με τους όρους του Πρωτοκόλλου το 1/3 του δανείου επρόκειτο να διατεθεί για την εξόφληση μέρους του δημοσίου χρέους, ενώ άλλα 3 εκατομμύρια διατίθενται για τις ανάγκες της προσφυγικής εγκατάστασης. Το δάνειο εκδίδεται τον Φεβρουάριο του 1928 με τη συμμετοχή διαφόρων τραπεζών, μεταξύ των οποίων η Hambros, η National City Bank Of New York κ.λπ. Το πραγματικό επιτόκιο του δανείου ανέρχεται σε 6,97% και είναι διάρκειας 40 ετών. Σε γενικές γραμμές, οι όροι του νέου δανείου είναι καλύτεροι από αυτούς του δανείου του 1924, πράγμα που καταγράφει τη βελτίωση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας. Ένας από τους όρους του υπογραφέντος Πρωτοκόλλου είναι και η ίδρυση νέας τράπεζας, με την ονομασία “Τράπεζα της Ελλάδος”.

Η αποκλειστική δραστηριότητα της νέας τράπεζας είναι η έκδοση νομίσματος και η διατήρηση καλύμματος της νομισματικής κυκλοφορίας με αποθεματικό σε χρυσά νομίσματα ή αυτούσιο χρυσό ή εξωτερικό συνάλλαγμα χρυσής βάσεως. Το κάλυμμα θα έπρεπε να υπερβαίνει το 40% των κυκλοφορούντων τραπεζογραμματίων. Σύμφωνα με το Καταστατικό της, το οποίο επικυρώθηκε με το Νόμο 3424 της 7ης Δεκεμβρίου 1927, η Τράπεζα είναι Ανώνυμη Εταιρεία και διαθέτει κεφάλαιο 400.000.000 δραχμών κατανομημένο σε 80.000 μετοχές⁽¹⁸⁾. Ως ημερομηνία έναρξης των εργασιών της Τραπεζής της Ελλάδος ορίστηκε η 14η Μαΐου 1928. Για την ίδια ημερομηνία ορίζεται επίσης η έναρξη της εφαρμογής του νέου νομισματικού συστήματος. Με νομοθετική πράξη⁽¹⁹⁾ η Ελλάδα απομακρύνεται και τυπικά από το διμεταλλισμό και αποδέχεται τον κανόνα χρυσού συναλλάγματος. Καθορίζεται η ισοτιμία σε χρυσό της νέας νομισματικής μονάδας: “δεν δημιουργείται νέο μεταλλικόν νόμισμα,

αλλά παραμένει νομισματική μονάς η δραχμή η καθορισθείσα δια του Νόμου ΣΔ' του έτους 1867 με ηλαττωμένην όμως ανταλλακτικήν αξίαν έναντι του χρυσού ίσην περίπου προς το 1/15 της παλαιάς ήτοι η νέα αυτή σημερινή δραχμή εξεταζόμενη από απόψεως της εις χρυσόν περιεκτικότητος αυτής είναι επί έλασσον κατά το 1/15 της παλαιάς⁽²⁰⁾. Με άλλα λόγια, η παλαιά δραχμή είχε περιεκτικότητα 0,290322 γραμμάρια καθαρού χρυσού, ενώ η νέα ισούται με 0,01952634 γραμμάρια του πολυτίμου μετάλλου. Με το ίδιο Διάταγμα καθιερώνεται ως εξωτερικό συνάλλαγμα χρυσής βάσεως η αγγλική λίρα, με σταθερή ισοτιμία τις 375 δραχμές. Η Τράπεζα της Ελλάδος υποχρεούται να ανταλλάσσει τα τραπεζογραμμάτιά της ή τα ήδη κυκλοφορούντα τραπεζογραμμάτια της Εθνικής με εξωτερικό συνάλλαγμα χρυσής βάσεως. Ωστόσο η συγκεκριμένη υποχρέωση της Τράπεζας αφορούσε ποσά άνω των 10.000.000 δραχμών⁽²¹⁾.

Ηδη από τη μεσοπολεμική περίοδο, η κεντρική Τράπεζα κατάφερε σταδιακά να αναδειχθεί σε καταλύτη της εθνικής οικονομίας και κύριο άξονα της οικονομικής ανάπτυξης⁽²²⁾. Ενδεικτικό, ωστόσο, για τις αλληλεξαρτήσεις που διέπουν κατά την υπό εξέταση περίοδο το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, αλλά και για τον κυρίαρχο ρόλο της Εθνικής, αποτελεί το γεγονός ότι – παρά την αρχική αντίδραση κύκλων της ΕΤΕ στην ίδρυση αμιγώς εκδοτικής τράπεζας – Διοικητής και Υποδιοικητής του νέου ιδρύματος αναλαμβάνουν τον Μάιο του 1928 ο Αλέξανδρος Διομήδης και ο Εμμανουήλ Τσουδερός αντίστοιχα, ενώ η

Κάτοψη του κεντρικού καταστήματος της Τράπεζας της Ελλάδος το 1938.

ΝΟΜΙΣΜΑ & ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τράπεζα στελεχώνεται από προσωπικό που ήδη υπηρετούσε στην Εθνική⁽²³⁾. Στο ίδιο πνεύμα, ο σχεδιασμός του κεντρικού κτηρίου της Τ.Ε. εκπονείται από τους αρχιτέκτονες Ζουμπουλίδη και Παπαδάκη, οι οποίοι επίσης προέρχονταν από το Τμήμα Τεχνικών Υπηρεσιών της Εθνικής⁽²⁴⁾. Στην πραγματικότητα οι δεσμοί που υπάρχουν μεταξύ των τραπεζιτών και μεταξύ των τραπεζών⁽²⁵⁾ επιτρέπουν τη σύνδεση των δύο τραπεζικών οργανισμών μέσω αυτής της διοικητικής – και όχι μόνο – μετακένωσης.

Για να ολοκληρωθεί η αναφορά στις συνθήκες που πλαισίωσαν την τραπεζική μεταρρύθμιση του 1928, θα πρέπει να γίνει μνεία στο ζήτημα του καλύμματος που είχε η ΕΤΕ στη διάθεσή της προκειμένου να ανταποκριθεί στην εκδοτική της λειτουργία. Με την ίδρυση νέου εκδοτικού ιδρύματος καθορίζεται, στις αρχές του 1928 από την κυβέρνηση συνασπισμού, η αποζημίωση της Εθνικής με 1.200.000.000 δραχμές που ανταποκρίνονται στην υπεραξία του καλύμματος, το οποίο είχε μεταβιβάσει στη νεοσύστατη Τράπεζα Ελλάδος και το οποίο ήταν εγγεγραμμένο στο λογιστικό της σύστημα σε σταθερή αξία παλαιών χρυσών δραχμών. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος, διαφωνώντας με την παραπάνω διευθέτηση αλλά και με τον τότε Διοικητή της Εθνικής Αλεξ. Διομήδη, επιδίωξε την αναθεώρηση της σχετικής Σύμβασης που είχε ήδη υπογραφεί μεταξύ της Εθνικής και του Κράτους με το σκεπτικό ότι η υπεραξία του καλύμματος δεν ανήκει στην ΕΤΕ αλλά στο Δημόσιο⁽²⁶⁾. Πράγματι, μετά την άνοδό του στην εξουσία, την 19η Αυγούστου 1928, δρομολόγησε τη νέα ρύθμιση του ζητήματος. Με τη Σύμβαση της 3ης Ιουνίου 1929⁽²⁷⁾ καθορίζεται η χορήγηση από μέρους της ΕΤΕ 560.000.000 τα οποία αντιστοιχούν στην υπεραξία των καλυμμάτων και τα οποία θα διοχετευθούν στην εξυπηρέτηση της αγροτικής πίστης. Το υπόλοιπο παραμένει στην ΕΤΕ ως αποζημίωση για την πρόωξη άρση του εκδοτικού της προνομίου. Επιπλέον, η Εθνική υποχρεούται να χορηγήσει – σε διάστημα 10 ετών – προς τη νεοσύστατη Αγροτική Τράπεζα πιστώσεις ύψους 850.000.000 δραχμών. Τέλος, το Κράτος δεσμεύεται να μην επιβάλει φορολογία ούτε στο υπερτίμημα της σταθεροποίησης, ούτε επί της αποζημιώσεως που χορηγείται στην ΕΤΕ για τη διακοπή της εκδοτικής της λειτουργίας.

Ο νομισματικός “εκσυγχρονισμός” αποτελεί μέρος του μετασχηματισμού της ελληνικής κοινωνίας. Το 1928 σχηματίζεται η μακροβιότερη κυβέρνηση των Φιλελευθέρων. Η βενιζελική τετραετία, από το 1928 έως το 1932, χαρακτηρίζεται ως εκσυγχρονιστική: η οριστικοποίηση των ελληνικών συνόρων και ο δυτικός προσανατολισμός της χώρας προσδιορίζουν την ανάγκη ανάπτυξης των παραγωγικών της δυνάμεων καθώς και το ανάπτυγμα της εγχώριας αγοράς στα διεθνή κεφάλαια. Ωστόσο, η διεθνής οικονομική κρίση του 1929 θα επιβάλει την αναδιαμόρφωση της ελληνικής οικονομικής και νομισματικής πολιτικής.

II. Η διεθνής κρίση του 1929 και η άρση της νομισματικής σταθεροποίησης

Η μεγάλη κρίση της δεκαετίας του 1930 θα δώσει τέλος στην ελεύθερη μετατρεψιμότητα των νομισμάτων σύμφωνα με μια σταθερή ισοτιμία. Ο κανόνας του χρυσού συναλλάγματος δεν στάθηκε δυνατό να επιβιώσει σε ένα διεθνές περιβάλλον όπου οι ανταγωνισμοί μεταξύ των κρατών οξύνονταν. Κάθε χώρα προσπαθεί πλέον να προστατέψει το νόμισμά της είτε με συναλλαγματικούς ελέγχους, είτε με υποτιμήσεις της αξίας του. Τη θέση της στερλίνας ως νόμισμα διεθνών αποθεματικών καταλαμβάνει το δολάριο, μετά την υποτίμησή του το 1934.

Όπως σημειώθηκε και παραπάνω, η δραχμή σταθεροποιούμενη ακολούθησε το παράδειγμα πολλών εθνικών νομισμάτων που συνδέθηκαν με το χρυσό με ενδιάμεσο την αγγλική λίρα. Έτσι, η Βρετανία κατέστη διεθνές νομισματικό κέντρο, πράγμα που εδράζεται στη βρετανική επιδίωξη να διατηρηθούν στην αγορά του Λονδίνου τα συναλλαγματικά αποθεματικά των άλλων κρατών. Η διαδοχική ένταξη των εθνικών νομισμάτων στον κανόνα χρυσού συναλλάγματος δημιούργησε δεσμούς αλληλεξάρτησης στις επιμέρους οικονομίες, και κυρίως τις ενέταξε στο περιβάλλον της στερλίνας. Η υποτίμηση του αγγλικού νομίσματος το Σεπτέμβριο του 1931 προκάλεσε αντιδράσεις πανικού στις ευρωπαϊκές κεντρικές τράπεζες⁽²⁸⁾. Για την Ελλάδα ανατρέπονται οι αισιόδοξες “αναγνώσεις” τραπεζικών κύκλων, που κατά τα έτη 1929 και 1930 διέβλεπαν μια ικανοποιητική αντίδραση της εγχώριας οικονομίας στα διεθνή φαινόμενα ύφεσης⁽²⁹⁾. “Θύμα” άλλωστε της αγγλικής κρίσης, και ο Αλ. Διομήδης, ο οποίος εξαναγκάζεται από τον Πρωθυπουργό Ελ. Βενιζέλο σε παραίτηση, διότι η Τράπεζα της Ελλάδος δεν είχε καταφέρει να προβλέψει την κρίση της στερλίνας και να μετατρέψει το σύνολο των συναλλαγματικών αποθεμάτων σε δολάρια. Σε γενικότερο επίπεδο και πέρα από συγκυριακές τοποθετήσεις, οι έλληνες οικονομολόγοι της εποχής ανέλυσαν το φαινόμενο της Μεγάλης Κρίσης περισσότερο υπό το πρίσμα των διακυμάνσεων του χρυσού κανόνα – ως φαινόμενο δηλαδή νομισματικό – και λιγότερο ως δομική ανισορροπία, αποτέλεσμα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου⁽³⁰⁾. Πιο πρόσφατες μελέτες συνδέουν την παγίωση της κρίσης με τη μείωση των συναλλαγματικών αποθεμάτων των κεντρικών τραπεζών και γενικότερα με τις μεταπτώσεις του κανόνα χρυσού συναλλάγματος⁽³¹⁾.

Μετά την υποτίμηση της στερλίνας, λαμβάνονται, στα τέλη Σεπτεμβρίου 1931, τα πρώτα νομοθετικά μέτρα για την προστασία του ελληνικού νομίσματος.

ΝΟΜΙΣΜΑ & ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η αναγκαστική νομοθεσία της περιόδου επιβάλλει αυστηρούς περιορισμούς στην αγορά και πώληση συναλλάγματος, ενώ η Τράπεζα της Ελλάδος αναλαμβάνει μονοπωλιακά τη διεκπεραίωση των συναλλαγματικών ελέγχων⁽³²⁾. Περιορισμοί επιβάλλονται επίσης στις εισαγωγές ορισμένων προϊόντων. Δημιουργείται επομένως ένα “θεραπευτικό” προστατευτικό πλαίσιο, με στόχο την ενίσχυση του εθνικού νομίσματος και την αποτροπή του κινδύνου μαζικής διαφυγής των ελληνικών κεφαλαίων στις ξένες αγορές. Από την άλλη πλευρά, το ελληνικό νόμισμα, παρά την υποτίμηση της στερλίνας, δεν αποσυνδέεται από τον κανόνα χρυσού συναλλάγματος και παραμένει επομένως στην ατμόσφαιρα του οικονομικού φιλελευθερισμού που δεν αναιρείται από τα συγκυριακά προστατευτικά μέτρα⁽³³⁾. Αλλωστε, σύμφωνα με μια άποψη⁽³⁴⁾, η Τράπεζα της Ελλάδος είχε κατορθώσει να μειώσει μερικώς τις συνέπειες από την αγγλική κρίση, μειώνοντας κατά 1,5 εκατομμύριο τα αποθεματικά που διατηρούσε σε στερλίνες. Έτσι η δραχμή, παραμένοντας στον κανόνα χρυσού συναλλάγματος συνδέεται με το δολάριο: στις 21 Σεπτεμβρίου 1931 η Τράπεζα της Ελλάδος ορίζει νέα ισοτιμία του ελληνικού νομίσματος (1 δολάριο = 77,05 δραχμές).

Για εννέα περίπου μήνες η δραχμή συνεχίζει να συνδέεται με το χρυσό: πρόκειται για μια περίοδο αγωνίας για την ελληνική οικονομική και πολιτική ζωή⁽³⁵⁾. Είναι προφανές ότι, δεδομένης της υποτίμησης της στερλίνας, το ελληνικό νόμισμα θα ήταν πολύ δύσκολο να συνεχίσει συνδεδεμένο με το χρυσό, καθώς είχε πλέον κλείσει για την εθνική οικονομία η σημαντική αγορά κεφαλαίων που αντιπροσώπευε το Λονδίνο. Παράλληλα, τα προστατευτικά μέτρα που λήφθηκαν τον Σεπτέμβριο του 1931 δεν εμπόδισαν τη συνεχή μείωση των συναλλαγματικών αποθεμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος. Έτσι, παρόλο που η νόμιμη ισοτιμία του δολαρίου παρέμενε σταθερή, στην ανεπίσημη αγορά η τιμή του αμερικανικού νομίσματος συνεχώς αυξανόταν για να φθάσει τις 120 δραχμές τον Απρίλιο του 1932⁽³⁶⁾. Επομένως, η σύνδεση της δραχμής με το χρυσό καθίστατο ουτοπία, καθώς η νομισματική σταθεροποίηση είχε από τα πράγματα ανατραπεί. Τον Απρίλιο του 1932, η Κοινωνία των Εθνών αρνείται τη χορήγηση νέου δανείου στην Ελλάδα⁽³⁷⁾: Η διατήρηση της ισοτιμίας του νομίσματος καθίσταται και πρακτικά αδύνατη και πλέον χωρίς αντικείμενο, καθώς η σταθεροποίηση – μετά τα περιοριστικά μέτρα του Σεπτεμβρίου 1931 – ουσιαστικά αποτελούσε ένα εχέγγυο της πιστοληπτικής ικανότητας του κράτους. Έτσι, θεσμοθετείται ένα νέο νομοθετικό πλαίσιο με πολύ πιο έντονα προστατευτικά χαρακτηριστικά⁽³⁸⁾. Στις 26 Απριλίου 1932⁽³⁹⁾ διακόπτεται η υποχρέωση της Τράπεζας της Ελλάδος να ανταλλάσσει τα τραπεζογραμμάτιά της σε ξένο συνάλλαγμα χρυσής βάσεως: η σύνδεση της δραχμής με το χρυσό αίρεται και η Ελλάδα επανέρχεται στο καθεστώς αναγκαστικής κυκλοφορίας των τραπεζογραμμάτων. Τον Μάιο του 1932, διακόπτεται η εξυπηρέτηση του εξω-

τερικού δημοσίου χρέους (μετά και την αποτυχία σύναψης νέου εξωτερικού δανείου) και τον Ιούλιο του ίδιου έτους επιβάλλεται νομοθετικά η υποχρεωτική μετατροπή σε δραχμές των χρεών που είχαν συναφθεί σε εξωτερικό συναλλάγμα⁽⁴⁰⁾. Σύμφωνα με το Ανώτατο Οικονομικό Συμβούλιο, η σχετική με το νόμισμα νομοθεσία της περιόδου δημιουργεί ένα πολύ ισχυρό προστατευτικό πλαίσιο καθώς – εκτός από τη μονοπωλιακή διαχείριση των συναλλαγματικών αποθεμάτων – το Κράτος απαγόρευσε την εξαγωγή συναλλάγματος για την αποπληρωμή εμπορικών υποχρεώσεων αλλά και επέβαλε αυστηρούς περιορισμούς στις αναλήψεις από λογαριασμούς ξένου συναλλάγματος που διατηρούνταν σε ελληνικές τράπεζες⁽⁴¹⁾. Με άξονα το προστατευτικό οπλοστάσιο του 1932, η Τράπεζα της Ελλάδος δεν λειτουργεί πλέον απλώς ως φορέας της κρατικής πολιτικής αλλά ουσιαστικά διαμορφώνει τη συνολική εικόνα της ελληνικής οικονομίας, καθώς τίθενται υπό τον έλεγχό της – έμμεσο ή άμεσο – τόσο το εξωτερικό εμπόριο όσο και ο τομέας της πίστης⁽⁴²⁾.

Η προστασία της ελληνικής οικονομίας ενισχύθηκε φυσικά από δασμολογικά μέτρα ενώ, σε αυτό το πεδίο, σημαντικός είναι ο ρόλος της διεξαγωγής του εξωτερικού εμπορίου βάσει διμερών συμφωνιών εμπορικού συμψηφισμού (clearing). Πράγματι, το 1936 το 76,5% των εξαγωγών και το 51,8% των εισαγωγών συνομολογήθηκαν στα Γραφεία Συμψηφισμών. Ο προστατευτισμός και μάλιστα – κατά τα ύστερα έτη της δεκαετίας του 1930 – στη διευρυμένη μορφή του, αυτή της “διευθυνόμενης οικονομίας”, αποτέλεσε τον κύριο άξονα της οικονομικής πολιτικής του ελληνικού Κράτους, έως το ξέσπασμα του Β’ Παγκοσμίου Πολέμου. Η διακυβέρνηση της χώρας από το Λαϊκό Κόμμα κατά την περίοδο 1932-1935 ακολουθεί τις ίδιες αρχές, καθώς ο Πρωθυπουργός Π. Τσαλδάρης είχε τοποθετηθεί θετικά όσον αφορά τον παρεμβατικό ρόλο του Κράτους, ήδη από την εποχή που διατελούσε αρχηγός της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης⁽⁴³⁾. Πέρα από τις πολιτικές της εκφάνσεις, τα θετικά αποτελέσματα της προστατευτικής οικονομικής πολιτικής θα διαφανούν – σε επίπεδο αριθμών – ήδη από το 1933⁽⁴⁴⁾, όπως θα επισημανθεί από τις σχετικές Εκθέσεις του Ανώτατου Οικονομικού Συμβουλίου αλλά και τους Απολογισμούς των Τραπεζών Εθνικής, Αγροτικής και Ελλάδος. Ας σημειωθεί επιγραμματικά ότι η δασμολογική προστασία της βιομηχανίας⁽⁴⁵⁾, αλλά και ο ευρύτερος κρατικός παρεμβατισμός στο χώρο της αγροτικής οικονομίας δημιούργησαν ευνοϊκές συνθήκες για την εγχώρια παραγωγή⁽⁴⁶⁾.

Η σταδιακή διεύρυνση του οικονομικού ρόλου του κράτους θα μεταβληθεί κατά τη διάρκεια της μεταξικής δικτατορίας σε μια τάση επιδιωκόμενης οικονομικής αντάρκειας της χώρας. Η άνοδος, άλλωστε, των αυταρχικών και ολοκληρωτικών καθεστώτων του ευρωπαϊκού μεσοπολέμου συμπλέει με τις συνθήκες οικονομικού εθνικισμού.

ΝΟΜΙΣΜΑ & ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

III. Νομισματικές κοπές της περιόδου 1928-1939

Ως συνέπεια της νομισματικής σταθεροποίησης του 1928 διενεργήθηκαν οι νομισματικές κοπές του 1930: σύμφωνα με το Νόμο 4502 (Απριλίου 1930) επιτράπηκε στο Δημόσιο η κοπή και κυκλοφορία μέσω της Τράπεζας της Ελλάδος αργυρών (καθαρότητας 50%) εικοσαδράχμων και δεκαδράχμων, νικελινων πεντάδραχμων, χαλκονικελίνης δραχμής και χαλκονικελίνου κέρματος των 0,50 δραχμών. Πράγματι, το ίδιο έτος κόβονται στο Νομισματοκοπείο του Λονδίνου 11.500.000 εικοσάδραχμα – ονομαστικής αξίας 230.000.000 δραχμών –, 7.500.000 δεκάδραχμα – ονομαστικής αξίας 75.000.000 δραχμών – και 25.000.000 πεντάδραχμα – ονομαστικής αξίας 125.000.000 δραχμών⁽⁴⁷⁾. Στο Νομισματοκοπείο της Βιέννης κόβονται, επίσης το ίδιο έτος, 20.000.000 δραχμές και 20.000.000 κέρματα των 0,50 δραχμών. Οι κοπές της Βιέννης είναι πανομοιότυπες με τις προηγηθείσες κοπές των ιδίων κερμάτων το 1926⁽⁴⁸⁾. Χρησιμοποιήθηκαν οι πρωτότυπες μήτρες και η μόνη διαφορά με τα προηγούμενα είναι η χάραξη του γράμματος Β πάνω από τη χρονολογία 1926, ώστε να δηλωθεί η νέα κοπή. Όλα τα παραπάνω νομίσματα και κέρματα τίθενται στην κυκλοφορία τον Αύγουστο του 1930⁽⁴⁹⁾. Όλη η σειρά των νομισμάτων μικρών αξιών που κόπηκε το 1926 και το 1930 στο Νομισματοκοπείο της Βιέννης χαράχτηκε από τον E. Gillieron.

Περισσότερο επιτυχημένες και εμπνευσμένες είναι οι νέες εκδόσεις του 1930. Τις νομισματικές παραστάσεις σχεδίασε ο Μιχάλης Αξελός, ενώ τη χάραξη των σφραγίδων ανέλαβαν οι χαράκτες του Νομισματοκοπείου του Λονδίνου Percy Metcalfe, Langford Jones και Georges Kruger. Την εργασία τους επόπτευσε ο διάσημος νομισματολόγος Sir Georges Francis Hill, ο οποίος λίγο αργότερα ανέλαβε τη Διεύθυνση του Νομισματοκοπείου του Λονδίνου⁽⁵⁰⁾.

Και τα νέα κέρματα αντλούν τη θεματική τους – αλλά και τα νομισματικά τους πρότυπα – από την κλασική και ύστερη αρχαιότητα. Οι μνήμες του παρελθόντος είναι τα εν δυνάμει σύμβολα της Α' Ελληνικής Δημοκρατίας, αντικαθιστώντας τα “σημεία” της βασιλικής εξουσίας και τη δυναμική του βασιλικού θεσμού. Το ασημένιο εικοσάδραχμο αντιγράφει, και στις δύο όψεις, ένα τετράδραχμο του Αντιγόνου Γονατά, βασιλιά της Μακεδονίας από το 277 έως το 239 π.Χ. Είναι πιθανό ότι το πρότυπο μακεδονικό τετράδραχμο κόπηκε σε ανάμνηση νικηφόρας ναυμαχίας ενάντια στο στόλο του Αιγυπτίου Πτολεμαίου Β'⁽⁵¹⁾. Η προτομή του Ποσειδώνα στην πρόσθια όψη και η τριήρης της πίσω όψεως δεν εί-

Το χαλκονικέλινο πεντάδραχμο του 1930, χαράχτηκε από τον Μ. Αξελό. Η παράσταση του Φοίνικα παραπέμπει στην αναγέννηση του έθνους ανακαλώντας το καποδιστριακό νόμισμα.

ναι δύσκολο να συνδεθούν με τη δυναμική της ελληνικής ναυτιλίας, ενός από τους βασικούς παραγωγικούς τομείς και κατά τη μεσοπολεμική περίοδο. Οι ίδιοι συνειρμοί ισχύουν και για τις αναπαράστάσεις του δεκαδράχμου, το οποίο αντιγράφει στην εμπρόσθια όψη ένα σπάνιο στατήρα της Δελφικής Αμφικτιονίας (κόπηκε μεταξύ 336-334)⁽⁵²⁾. Το στάχυ της πίσω όψεως αναπαράγεται από στατήρα του 4ου αιώνα π.Χ. του Μεταποντίου, ελληνικής αποικίας της Κάτω Ιταλίας⁽⁵³⁾. Τόσο η Δήμητρα της πρόσθιας όψης όσο και το στάχυ δεν μπορεί παρά να συνδεθούν με την αναπαράσταση της γεωργίας, στην οποία κυρίως “επενδύει” το μεσοπολεμικό ελληνικό Κράτος. Θα μπορούσε, λοιπόν, να διατυπωθεί η άποψη ότι τα νομίσματα της Α’ Ελληνικής Δημοκρατίας αποτυπώνουν τους στόχους της οικονομικής πολιτικής. Πιο αυθεντικό και “νεοελληνικό” χαρακτήρα έχει το χαλκονικέλινο πεντάδραχμο. Κυκλοφορώντας σε μια περίοδο όπου γιορτάστηκε ευρέως η εκατονταετηρίδα του ελληνικού κράτους, το νόμισμα αντιγράφει τον καποδιστριακό φοίνικα ανακαλώντας το σύμβολο αναγέννησης του έθνους. Το νόμισμα είναι χαρακτηριστικό της τεχνολογίας του Μ. Αξελού, φέρει – θα λέγαμε – τη σφραγίδα του. Η ιδιοτυπία του έγκειται στο γεγονός ότι κυκλοφόρησε κανονικά, αν και η κοπή του είχε και επετειακό χαρακτήρα.

Παρά τη βασιλική παλινόρθωση και την επιβολή της μεταξικής δικτατορίας, δεν διενεργήθηκαν στα επόμενα μεσοπολεμικά έτη κοπές, που να φέρουν τα σύμβολα του νέου καθεστώτος. Ετσι, τα νομίσματα της Δημοκρατίας συνέχισαν να κυκλοφορούν κανονικά. Στα τέλη της δεκαετίας του ’30 αποσύρθηκαν το ασημένιο δεκάδραχμο και εικοσάδραχμο, καθώς η εσωτερική τους αξία είχε ξεπεράσει την ονομαστική τους. Τα χάλκινα και χαλκονικέλινα κέρματα συνέχισαν να κυκλοφορούν και κατά τη διάρκεια της Κατοχής⁽⁵⁴⁾.

Ιστορική και όχι νομισματική είναι η αξία των αναμνηστικών, χρυσών και ασημένιων, νομισμάτων του 1940, που παραγγέλθηκαν στο Λονδίνο το 1939 για την πέμπτη επέτειο της βασιλικής παλινόρθωσης. Λόγω της επικείμενης ενάρξεως του Β’ Παγκοσμίου Πολέμου, τα νομίσματα αυτά κόβονται σε πολύ μικρές ποσότητες και δεν τίθενται σε κυκλοφορία. Αλλωστε η ονομαστική τους αξία υπερβαίνει κατά πολύ την εσωτερική.

Αργυρά νομίσματα, ονομαστικής αξίας 20 και 10 δραχμών κοπής 1930.

ΝΟΜΙΣΜΑ & ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

IV. Έκδοση τραπεζογραμμάτων από την Τράπεζα της Ελλάδος

Σύμφωνα με τον ιδρυτικό της Νόμο, στην Τράπεζα της Ελλάδος παραχωρείται το 1927 το αποκλειστικό προνόμιο της έκδοσης τραπεζογραμμάτων. Με την έναρξη των εργασιών της Τ.τ.Ε. το 1928, προσλαμβάνεται ο Μιχάλης Αξελός, ο οποίος εργαζόταν στην Εθνική με αντικείμενο το σχεδιασμό τραπεζογραμμάτων. Συστήνεται επίσης το ειδικό Τμήμα Καταρτισμού Τύπου Τραπεζογραμμάτων με Τμηματάρχη τον Αξελό. Με απόφαση του Γενικού Συμβουλίου της Τράπεζας της Ελλάδος ανατίθεται στον καλλιτέχνη ο σχεδιασμός τραπεζογραμμάτων, καθώς και οι λοιπές συγγενικές εργασίες (σχεδιασμός εμβλήματος της τράπεζας, σχεδιασμός μετοχών, επιταγών κ.λπ.)⁽⁵⁵⁾.

Κατά την περίοδο 1928-1932 δεν κυκλοφορούν από την Τράπεζα της Ελλάδος νέες εκδόσεις. Σε κυκλοφορία συνεχίζουν να βρίσκονται τα τραπεζογραμμάτια της Εθνικής, με την επισήμανση όμως “Τράπεζα της Ελλάδος”. Το 1933 τίθενται σε κυκλοφορία τα πρώτα τραπεζογραμμάτια που εκδίδονται από τη νέα εκδοτική τράπεζα: πρόκειται για τραπεζογραμμάτια αξίας 5.000 και 500 δραχμών, τα οποία σχεδιάζει ο Αξελός σε αρχαιοπρεπή μοτίβα. Είναι και εδώ έκδηλη η πρόθεση σύνδεσης με το παρελθόν. Τα τραπεζογραμμάτια αυτά τυπώνονται από την American Note Com-

Τα πρώτα τραπεζογραμμάτια της Τράπεζας της Ελλάδος (αξίας 5.000 και 500 δραχμών) κυκλοφορούν το 1933, με χρονολογία έκδοσης το 1932.

pany. Η δεύτερη σειρά εκδόσεως της Τράπεζας της Ελλάδος κυκλοφορεί το 1936 με χρονολογία έκδοσης το έτος 1935. Πρόκειται για τραπεζογραμμάτια αξίας 1.000, 100 και 50 δραχμών τα οποία τυπώνονται στη Γαλλία και αντλούν τη θεματική τους από το εμπόριο, τη ναυτιλία και τον αγροτικό χώρο. Παρατηρούμε, επομένως, μια πρόθεση ανάδειξης των συγκριτικά πλεονεκτούντων τομέων της ελληνικής οικονομίας. Τέλος, νέα τραπεζογραμμάτια κυκλοφορούν το 1939. Το τραπεζογραμμάτιο αξίας 50 δραχμών τυπώνεται από το γαλλικό οίκο De La Rue House. Αυτά αξίας 100, 500 και 1.000 δραχμών τυπώνονται στην Αγγλία από τον οίκο BWC. Είναι χαρακτηριστικό, για τις πληθωριστικές τάσεις της εποχής, το γεγονός ότι το τραπεζογραμμάτιο των 100 δραχμών επισημάνθηκε και κυκλοφόρησε στις αρχές του 1941 ως τραπεζογραμμάτιο 1.000 δραχμών. Τα θέματα των παραπάνω τραπεζογραμματίων αντλούν τόσο από την αρχαία όσο και από τη νέα Ελλάδα.

Οπως σημειώθηκε, όλες οι εκδόσεις της δεκαετίας του 1930, τυπώνονται στο εξωτερικό καθώς ακόμη δεν έχει ιδρυθεί το Ιδρυμα Εκτυπώσεως Τραπεζογραμματίων, η σύσταση του οποίου αποφασίζεται επί διοικήσεως Εμ. Τσουδερού. Οι παραγγελίες υλικού αρχίζουν το 1939, ενώ ανώτερα στελέχη της Τ.τ.Ε. στέλνονται για εκπαίδευση στο Νομισματοκοπείο της Βιέννης. Με την έκρηξη όμως του Β' Παγκοσμίου Πολέμου αναστέλλονται οι εργασίες για την αποπεράτωσή του⁽⁵⁶⁾.

Η δεύτερη σειρά τραπεζογραμματίων της Τράπεζας της Ελλάδος κυκλοφορεί το 1936, με χρονολογία έκδοσης το έτος 1935.

ΝΟΜΙΣΜΑ & ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Υποσημειώσεις

(¹) J. K. Galbraith, *Το χρήμα*, ελλ. μτφ., Αθήνα, Παπαζήσης, β' εκδ. 1978, σ. 155-165.

(²) Για περισσότερα στοιχεία, βλ. C.-J. Damiris, *Le système monétaire et le change*, Παρίσι, M. Giard, 1920, τ. 2, κεφ. 2 : Les causes de la baisse de la drachme depuis le milieu de 1919, σ. 66-85. Όπως είδαμε στο προηγούμενο κείμενο οι εκδόσεις τραπεζογραμματίων από την ΕΤΕ καλύπτονταν, από το 1917 έως το 1919, από τις συμμαχικές πιστώσεις οι οποίες μεταφέρθηκαν από την τράπεζα στο ενεργητικό του λογαριασμού του Νόμου ΓΧΜΒ'. Βλ. Em. Tsouderos, *Le relèvement économique de la Grèce*, Παρίσι, Berger-Levrault, 1919, σ. 79.

(³) Για τις δημογραφικές επιπτώσεις του Α' Παγκοσμίου Πολέμου στην Ελλάδα, βλ.: A. A. Pallis, *Les effets de la guerre sur la population de la Grèce*, στο: A. Andreades (διευθ.), *Les effets économiques et sociaux de la guerre en Grèce*, Παρίσι/New Have, PUF, σ. 131-137.

(⁴) Η απαξίωση της δραχμής κατοπτρίζεται επίσης και στην εξέλιξη της κοπής αποκλειστικά χαλκονικελίνων κερμάτων 0,50 και 0,10 δραχμών το 1922. Τα κέρματα των 0,50 δεν τίθενται σε κυκλοφορία, καθώς η υποτίμηση της δραχμής είχε ως αποτέλεσμα την υπέρβαση της ονομαστικής τους αξίας από την εσωτερική αξία του μετάλλου. Όπως έχουμε ήδη σημειώσει, μετά τις ασημένιες κοπές του 1910 και έως την κοπή χαλκονικελίνων διδράχμων και δραχμών το 1926 δεν κόβονται παρά κέρματα. Βλ. J. P. Divo, *Modern Greek Coins*, 1928-1968, Ζυρίχη/Αμστερνταμ, 1969.

(⁵) Βλ. P. Dertilis, *La reconstruction financière de la Grèce et la Société des Nations*, Παρίσι, Rousseau, 1929, σ. 102-104. Για τη σχεδιαζόμενη λήψη φορολογικών μέτρων από την Κυβέρνηση Προτοπαπαδάκη, βλ. Α. Ανδρεάδης, *Εργα*, Αθήνα, Νομική Σχολή, 1939, τ. 2, σ. 614-615.

(⁶) Ανδρεάδης, στο ίδιο, σ. 618.

(⁷) Dertilis, *La reconstruction ... οπ. π.*, σ. 129-130.

(⁸) Επιγραμματικά αναφέρουμε ότι κατά τη μεσοπολεμική περίοδο διενεργείται η αγροτική και η αστική εγκατάσταση του προσφυγικού πληθυσμού με χρηματοδότηση κυρίως διεθνών κεφαλαίων και με τη διαμεσολάβηση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Την υπηρεσία των προσφυγικών χρεών που προέκυψαν από την αγροτική εγκατάσταση αναλαμβάνουν κατ' αρχήν η Εθνική και αργότερα η Αγροτική Τράπεζα. Αν και η προέλευση των προσφύγων είναι κατά το μεγαλύτερο μέρος αστική, τμήμα και του αστικού προσφυγικού πληθυσμού θα εγκατασταθεί στην ύπαιθρο, κυρίως στα γεωγραφικά διαμερίσματα της Μακεδονίας και της Θράκης. [βλ. Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Στατιστικά αποτελέσματα της απογραφής του πληθυσμού της Ελλάδος της 15-16 Μαΐου 1928*. Τ. III, *Επαγγέλματα*, Αθήνα, Εθνικόν Τυπογραφείον, 1931, κεφ. Ε', Τα επαγγέλματα των προσφύγων, σ. 394 και εξής]. Για την αγροτική εγκατάσταση ειδικά στη Μακεδονία βλ. El. Kontogiorgi, *The rural settlement of Greek Refugees in Macedonia: 1923-1930*, Διδακτορική Διατριβή στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, 1987, υπό δημοσίευση.

(⁹) Για την αγροτική μεταρρύθμιση, που ολοκληρώνεται στα τέλη της δεκαετίας του 1920 και περιλαμβάνει τόσο την αποκατάσταση των ακτημόνων χωρικών, όσο και την αγροτική εγκατάσταση των προσφύγων, βλ. B. Alivizatos, *La réforme agraire en Grèce au point de vue économique et sociale*, Παρίσι, 1932. Επίσης, για τα συνολικά κεφάλαια που επενδύονται, τόσο από την ίδια την ελληνική κυβέρνηση όσο και από τη διεθνή αγορά κεφαλαίων, στο εγχείρημα της προσφυγικής εγκατάστασης, βλ. Em. Tsouderos, *L'indemnisation des réfugiés grecs*, Librairie du Recueil Sirey, 1928.

(¹⁰) Tsouderos, *L'indemnisation ... οπ. π.*, σ. 25, Dertilis, *La reconstruction ... οπ. π.*, σ. 132-133. Βλ. επίσης, Ν. Δ. της 12ης Μαΐου 1925, ΦΕΚ 118, σχετικά με την κύρωση Συμβάσεων μεταξύ της ελληνικής Κυβερνήσεως και της Hambros Bank.

(¹¹) Η. Βενέζης, *Χρονικόν της Τραπεζής της Ελλάδος*, προλ. Ξ. Ζολώτα, Αθήνα, 1955, σ. 24.

(¹²) J.-P. Patat, *Histoire de l'Europe monétaire*, Παρίσι, La découverte, 1998, σ. 15.

- (13) Βλ. σχετικά και: Κ. Κωστή, *Οι τράπεζες και η κρίση, 1929-1932*, Αθήνα, Ιστορικό Αρχείο/Εμπορική Τράπεζα, 1986, σ. 43.
- (14) Για τη διαπραγμάτευση του θέματος υπό αυτήν την οπτική, βλ.: Ι. Pepelasis Minoglou, *Transplanting institutions: The case of the Greek Central Bank*, *Greek Economic Review*, vol. 19, 1, σ. 33-64.
- (15) Βενέζης, *Χρονικόν ... οπ. π.*, σ. 41-43. Επίσης: Στ. Σπηλιωτόπουλος, *Ιστορία της Εθνικής Τραπεζής της Ελλάδος*, προλ. Αλ. Διομήδης, β' εκδ., Αθήνα, Ικαρος, 1949, σ. 111.
- (16) Επ. Κ. Στασινόπουλος, *Η ιστορία της Εθνικής Τραπεζής Ελλάδος, 1841-1966*, Αθήνα, 1966, σ. 130.
- (17) Για την αντίδραση του Λαϊκού Κόμματος στο σχέδιο ίδρυσης αποκλειστικά εκδοτικής τράπεζας, βλ.: Γρ. Δαφνής, *Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων, 1923-1940*, Αθήνα, Κάκτος, 1997, α' έκδοση: Ικαρος, 1955, σ. 358-359.
- (18) Για τα παραπάνω στοιχεία, βλ. μεταξύ άλλων: Βενέζης, *Χρονικόν ... οπ. π.*, σ. 47-49, Δαφνής, *Η Ελλάς ... οπ. π.*, σ. 367-368, Τράπεζα της Ελλάδος, *Τα πρώτα πενήντα χρόνια της Τραπεζής της Ελλάδος, 1828-1978*, Αθήνα, 1978, σ. 74-85.
- (19) Διάταγμα της 12ης Μαΐου 1928, ΦΕΚ 79, περί προσδιορισμού της εις καθαρών χρυσόν περιεκτικότητας της δραχμής και περί ενάρξεως των εργασιών της Τραπεζής της Ελλάδος.
- (20) Υπουργείον Οικονομικών, Γενική Διεύθυνσις Λογιστικού, *Τα ελληνικά νομίσματα*, Αθήνα, Εθνικόν Τυπογραφείον, 1932, σ. 90.
- (21) Για τα παραπάνω: Γ. Α. Πυρσός, *Συμβολή εις την Ιστορίαν της Τραπεζής της Ελλάδος*, τ. 2, Αθήνα, 1946, σ. 24-25.
- (22) Η λήψη μέτρων για την προστασία του εθνικού νομίσματος θα ενισχύσει το συγκεκριμένο ρόλο της κεντρικής τράπεζας, όπως θα δούμε και παρακάτω. Βλ. Ν. Ιγγλέσης, *Οδηγός των Ανωνύμων Εταιρειών*, Τ. 2, *Αι Ελληνικαί Τράπεζαι*, Αθήνα, 1939, σ. 12.
- (23) Πβ. τις σχετικές εγκυκλίους που εκδίδονται από την Τράπεζα της Ελλάδος κατά το πρώτο έτος της λειτουργίας της.
- (24) Βλ. *Η Τράπεζα της Ελλάδος, 1828-1938*, Αθήνα, Πυρσός, 1938, σ. 38.
- (25) J. Bouvier, *Banque*, στο: A. Burguière (διευθ.), *Dictionnaire des sciences historiques*, Παρίσι, PUF, 1986, σ. 78.
- (26) Ενδιαφέρον παρουσιάζει η άποψη του Αλ. Παπαναστασίου σχετικά με το ζήτημα των καλυμμάτων. Ο αρχηγός της Δημοκρατικής Ενώσεως υποστηρίζει ότι η αξία του καλύμματος προέρχεται από την έκδοση των τραπεζογραμμάτων, καθώς το εν κυκλοφορία ποσό τους υπερβαίνει την αξία των αποθεμάτων. Επομένως ανήκει στο κοινό ή αλλιώς στους κατόχους των τραπεζογραμμάτων και τελικά στο ίδιο το Κράτος, στο οποίο περιέχεται και η υπεραξία των καλυμμάτων. Βλ. Αλ. Παπαναστασίον, *Πολιτικά Κείμενα (Μελέτες-Λόγοι-Αρθρα)*, επιμ. Ξ. Λευκοπαρίδης, Αθήνα, Μπάϊρον, χχ [1957], τ. Β', σ. 618-628 (Αγόρευση στη Βουλή, 13η Ιουλίου 1929).
- (27) *Σύμβαισις της 3ης Ιουνίου 1929, περί διακανονισμού σχέσεων μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της Εθνικής Τραπεζής της Ελλάδος*.
- (28) Για τις ευρωπαϊκές αντιδράσεις μετά την υποτίμηση της στερλίνας, βλ.: B. Eichengreen, *Golden fetters. The Gold Standard and the Great Depression, 1919-1939*, Νέα Υόρκη/Οξφόρδη, Oxford University Press, 1992, σ. 203.
- (29) Για παράδειγμα, το 1930 στην ετήσια Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος διατυπώνεται η άποψη ότι οι επιπτώσεις της – ήδη σταθερής και διαρκούς – διεθνούς οικονομικής κρίσεως έχουν στην Ελλάδα περιορισμένη έκταση [Τράπεζα της Ελλάδος, *Εκθεσις επί του Ισολογισμού* (31.12.1930), Αθήνα, 1931]. Σύμφωνα, άλλωστε, με τον Διοικητή της Εθνικής Τράπεζας Ιω. Δροσόπουλο, η κρίση έπληξε την Ελλάδα λιγότερο από ό,τι άλλες χώρες. [Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, *Εκθεσις του Διοικητού Ιωάννη Δροσόπουλου επί του Απολογισμού του έτους 1930*, Αθήνα, 1931]. Τόσο ο Διομήδης, όσο και ο Δροσόπουλος συμφωνούν ότι περισσότερο επικίνδυνη είναι η κατάσταση για τον τραπεζικό τομέα της χώρας, καθώς οι πιστώσεις προς τον επιχειρηματικό τομέα είναι εξαιρετικά διευρυμένες, λόγω της προγενέστερης καλής οικονομικής κατά-

ΝΟΜΙΣΜΑ & ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

στασης της χώρας. Λίγους μήνες μετά, μια περισσότερο ρεαλιστική αντιμετώπιση των συνθηκών της κρίσης, θα οδηγήσει τον Υπουργό Οικονομικών Γ. Μαρή να διαπιστώσει ότι η Ελλάδα δεν μπορεί να εξαιρεθεί από τη διεθνή κρίση καθώς οι εθνικές οικονομίες βρίσκονται σε σχέση αλληλεξάρτησης [Βουλή των Ελλήνων, Επίσημη Εφημερίς των Συζητήσεων, Αγόρευση του Υπουργού Οικονομικών Γ. Μαρή, επί του Προϋπολογισμού οικονομικού έτους 1931-1932, Συνεδρίαση της 22.11.1931].

⁽³⁰⁾ Για την κυρίαρχη, κατά τη μεσοπολεμική περίοδο, άποψη ότι η Μεγάλη Κρίση οφείλεται σε δομικές ανισορροπίες και κυρίως σε μια σειρά παραγόντων που προϋπήρχαν του 1929, βλ.: G. M. Henry, *La crise de 1929*, Παρίσι, A. Colin, 2000, σ. 27-28.

⁽³¹⁾ Βλ.: B. Bernanke, H. James, *The Gold Standard, deflation, and financial crisis in the Great Depression: An international comparison*, στο: G. Hubbard (διευθ.), *Financial markets and financial crisis*, Σικάγο/Λονδίνο, The University of Chicago Press, 1991, σ. 35-64, Eichengreen, *Golden fetters ... οπ. π.* Από την άλλη πλευρά, ο J. K. Galbraith μοιάζει να εστιάζει την προσοχή του – όσον αφορά τα αίτια της Μεγάλης Κρίσης – σε παράγοντες όπως η ανισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης, ο κατακερματισμός του τραπεζικού συστήματος κατά τη δεκαετία του 1920, που προκάλεσε την αθρόα ανάληψη των καταθέσεων τη στιγμή της κρίσης, αλλά και οι διευρυνμένες αμερικανικές επενδύσεις στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου [J. K. Galbraith, *La crise économique de 1929, Anatomie d'une catastrophe financière*, γαλ. μτφ., Παρίσι, Payot, β' εκδ. 1989, σ. 196-211]. Είναι εύλογο ότι οι διαφορετικές προσεγγίσεις της κρίσης εδράζονται στις θεωρητικές καταβολές των μελετητών ενώ απηχούν και τις κυρίαρχες αντιλήψεις τις εποχής κατά την οποία γράφονται τα κείμενα.

⁽³²⁾ Βλ. Αναγκαστικός Νόμος της 28ης Σεπτεμβρίου 1931, ΦΕΚ 335, *περί προστασίας του εθνικού νομίσματος*, Διάταγμα της 8ης Οκτωβρίου 1931, *περί συμπληρώσεως διατάξεων του Αναγκαστικού Νόμου της 28ης Σεπτεμβρίου περί προστασίας του εθνικού νομίσματος*.

⁽³³⁾ Βλ. τις σχετικές απόψεις, όπως εκφράζονται από τον Εμ. Τσουδερό: Τράπεζα της Ελλάδος, *Εκθεσις επί του Ισολογισμού*, 31 Δεκεμβρίου 1931, Αθήνα, 1932, *Εισήγησης του Διοικητού Εμ. Τσουδερού επί της Εκθέσεως των Πεπραγμένων*, σ. iv-xii.

⁽³⁴⁾ Χ. Ζολώτας, *Η αγγλική κρίσις και η δραχμή*, *Εργασία*, 26.9.1931, 91, σ. 1.017-1.018.

⁽³⁵⁾ Μ. Ψαλιδόπουλος, *Η κρίση του 1929 και οι Έλληνες οικονομολόγοι*, Αθήνα, Ιδρυμα Ερευνας και Παιδείας της Εμπορικής Τράπεζας, 1989, σ. 70.

⁽³⁶⁾ Τράπεζα της Ελλάδος, *Εκθεσις επί του Ισολογισμού*, 31 Δεκεμβρίου 1932, Αθήνα, 1933, σ. ix.

⁽³⁷⁾ Για την αδυναμία εξεύρεσης νέου εξωτερικού δανείου από την Κυβέρνηση Βενιζέλου, βλ. Κωστής, *Οι τράπεζες ... οπ. π.*, σ. 101-104.

⁽³⁸⁾ Νόμος 5406 της 21ης Απριλίου 1932, *Περί κυρώσεως του από 28 Σεπτεμβρίου 1931 “περί προστασίας του εθνικού νομίσματος και του από 8 Οκτωβρίου 1931 περί συμπληρώσεως του από 28 Σεπτεμβρίου 1931 “περί προστασίας του Εθνικού Νομίσματος αναγκαστικών νόμων”, ως και του Νομοθετικού Διατάγματος της 1ης Φεβρουαρίου 1932 “περί συμπληρώσεως και τροποποίησης των περί προστασίας της δραχμής μέτρων”*.

⁽³⁹⁾ Νόμος 5422, *Περί αναστολής της υποχρεώσεως της Τραπέζης της Ελλάδος προς εξαγύρωσιν των τραπεζικών γραμματίων αυτής και περί ρυθμίσεως της αγοράς και πωλήσεως συναλλάγματος*, ΦΕΚ 133, 26 Απριλίου 1932.

⁽⁴⁰⁾ Αναγκαστικό Διάταγμα της 29ης Ιουλίου 1932, ΦΕΚ 244.

⁽⁴¹⁾ Βλ. Ανώτατον Οικονομικόν Συμβούλιον, *Το εξωτερικόν μας εμπόριο και οι συμβάσεις ανταλλαγής εμπορευμάτων*, Αθήνα, Εθνικόν Τυπογραφείον, 1932.

⁽⁴²⁾ Βλ. και: Κ. Βεργόπουλος, *Εθνισμός και οικονομική ανάπτυξη*, Αθήνα, Εξάντας, 1978, σ. 61.

⁽⁴³⁾ Βλ. Π. Τσαλδάρης, *Η καλλιτέρα οργάνωσις του εξαγωγικού μας εμπορίου*, *Εργασία*, 6.2.1932, σ. 145-146. Για τις απόψεις του Τσαλδάρη όσον αφορά την οικονομική πολιτική της Κυβέρνησης Βενιζέλου, βλ. επίσης: [Γ. Βούρου], *Παναγής Τσαλδάρης, 1867-1936*, Αθήνα, χχ. [1955], σ. 196-198.

⁽⁴⁴⁾ Βλ. Ανώτατον Οικονομικόν Συμβούλιον, *Οι δείκται της οικονομικής δραστηριότητας της Ελλάδος κατά τα έτη 1928-1934*, Αθήνα, Εθνικόν Τυπογραφείον, 1935.

(45) Βλ. ενδεικτικά: Γ. Αναστασιάδης, *Ιστορία της ελληνικής βιομηχανίας, 1840-1940*, Αθήνα, 1947, τ. 3, σ. 1931-1932.

(46) Ευρύτερα, για την ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας κατά την περίοδο 1933-1936, βλ. Μ. Mazower, *Η Ελλάδα και η οικονομική κρίση του Μεσοπολέμου*, Αθήνα, ΜΙΕΤ, 2002, σ. 309-350. Για μια θεωρητική διαπραγμάτευση της έννοιας του οικονομικού εθνικισμού, βλ. Ε. Πρόντζας, *Οικονομικός Εθνικισμός. Δοκίμιο στη νεοελληνική ιστορία*, Θεσ/νίκη, University Studio Press, 1999.

(47) Υπουργείον Οικονομικών, Γενική Διεύθυνσις Λογιστικού, *Τα ελληνικά νομίσματα*, Αθήνα, Εθνικόν Τυπογραφείον, 1932, σ. 91. Από τα πεντάδραχμα, 1.500.000 τεμάχια κόπηκαν στο Νομισματοκοπείο των Βρυξελλών με εσωτερική εντολή από το Νομισματοκοπείο του Λονδίνου.

(48) Βλ. Κ. Μπρέγιαννη, *Οικονομικός εκσυγχρονισμός, πολεμική συγκυρία και πολιτική μετάβαση, 1910-1926*, *Δελτίον ΕΕΤ*, τχ. 31, Οκτώβρ.-Νοέμβ. 2002, σ. 193.

(49) Διάταγμα της 7ης Αυγούστου 1930, *περί εκδόσεως αργυρών κερμάτων των δραχμών είκοσι και δέκα, νικελίνων κερμάτων των δραχμών πέντε και χαλκονικελίνων κερμάτων της μιας δραχμής και των πενήντα λεπτών και καθορισμού των κυρίων γνωρισμάτων αυτών*.

(50) Υπουργείον Οικονομικών, Γενική Διεύθυνσις Λογιστικού, *Τα ελληνικά νομίσματα ...οπ. π.*, σ. 93.

(51) Α. Π. Τζαμαλής, *Τα νομίσματα της νεώτερης Ελλάδος, 1828-1979*, Αθήνα, σ. 163.

(52) Γ. Γεωργιόπουλος, *Το νεοελληνικό νόμισμα από την ανεξαρτησία μέχρι σήμερα, στο: Η ιστορική διαδρομή της νομισματικής μονάδας στην Ελλάδα*, Αθήνα, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, 2002, σ. 156.

(53) J. P. Divo, *Modern Greek Coins, 1928-1968*, Ζυρίχη/Αμστερνταμ, 1969, σ. 76.

(54) Τζαμαλής, *Τα νομίσματα ...οπ. π.*, σ. 163.

(55) Απόφαση 15 του Γενικού Συμβουλίου Τ.Ε., της 10ης Δεκεμβρίου 1928: *Καταρτισμός τύπου νέων τραπεζογραμμάτων της Τράπεζης*.

(56) Τα στοιχεία αναφορικά με την έκδοση τραπεζογραμμάτων κατά τη δεκαετία του 1930 προέρχονται από το αρχείο της Υπηρεσίας Μουσείου και Νομισματικών Σειρών της Τράπεζας της Ελλάδος.

Οι φωτογραφίες των νομισμάτων προέρχονται από τα βιβλία:

Η Τράπεζα της Ελλάδος, 1928-1938, Αθήνα, Πυρσός, 1938.

Τα χαρτονομίσματα της Ελλάδος, Alpha Τράπεζα Πίστεως, Αθήνα 1994.

Ο. Τσουνάκος, Δραχμούλα μου καλό σου ταξίδι..., Αθήνα 2001.

Τραπεζικές εργασίες κατά τη δεκαετία 1930.

ΕΝΩΣΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΔΕΛΤΙΟΝ ΕΕΤ • Β' ΔΕΚΑΕΤΙΑ • 1995-2003

**ΙΔΡΥΜΑ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ. ΚΑΨΑΣΚΗΣ**
Κοινωνικός Ιδρυμα Πνευματικό με Προεδρικό Διάταγμα (ΦΕΚ 056/Β/20-11-1995)
ΙΔΡΥΤΗΣ: ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 19, 106 71 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.3660.780, 210.3625.932

Το Ιδρυμα 'Κωνσταντίνος Σ. Καψάσκης',
στα πλαίσια των πολιτιστικών του δραστηριοτήτων,
αθλοθετεί τρία βραβεία (6.000 ευρώ, 4.000 ευρώ και 2.000 ευρώ)
για τη συγγραφή μελετών με γενικό θέμα:

***Προτάσεις προσαρμογής του τραπεζικού συστήματος στις ιδιαιτερότητες αναγκών
της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας σήμερα***

Ελάχιστος αριθμός δακτυλογραφημένων σελίδων: πενήντα (50)

Από τις εργασίες που θα υποβληθούν, θα βραβευθούν
οι τρεις επιτυχέστερες με τα παραπάνω χρηματικά έπαθλα και
θα δημοσιευθούν οι πέντε πρώτες σε αυτοτελή τεύχη.

Λήξη προθεσμίας υποβολής εργασιών: 31 Οκτωβρίου 2003

Πληροφορίες και αποστολή δακτυλογράφων ή δισκέτας
Βουκουρεστίου 19, 106 71 Αθήνα, τηλ.: 210 3660.780

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΚΑΝΟΝΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗΣ

Το Δελτίον της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών δέχεται ανέκδοτα άρθρα προς δημοσίευση εφόσον είναι επώνυμα, σχετίζονται με επίκαιρα ή διαχρονικά ζητήματα του τραπεζικού τομέα και παρουσιάζουν το θέμα τους με σαφή, αναλυτικό και επιστημονικό τρόπο. Τα κείμενα πρέπει να αποστέλλονται δακτυλογραφημένα σε διπλό διάστημα σε τρία τυπωμένα αντίγραφα και σε δισκέτα 3,5 ιντσών, σε μορφή Word. Η έκτασή τους δεν πρέπει να υπερβαίνει τις 4.000-4.500 λέξεις και είναι απαραίτητο να συνοδεύονται από περίληψη (έως 100 λέξεις). Είναι επιθυμητή η παράθεση Βιβλιογραφίας.

Για να δημοσιευτεί ένα κείμενο, πρέπει να εγκριθεί από τη Συντακτική Επιτροπή. Οι αρνητικές αποφάσεις δεν αιτιολογούνται. Το περιοδικό και η ΕΕΤ δεν δεσμεύονται σε καμία περίπτωση από τις απόψεις των συγγραφέων. Η μερική ή ολική αναπαραγωγή κειμένων του περιοδικού επιτρέπεται μόνο με την άδεια του Εκδότη.

Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επικοινωνούν
με την κα Α. Μανιάτη, τηλ. 210 3386.532, fax 210 3615.324
e-mail: amaniati@hba.gr

ΣΥΣΤΑΣΗ

Προκειμένου να διασφαλιστεί
η απρόσκοπτη παράδοση του ΔΕΛΤΙΟΥ σε κάθε αποδέκτη
παρακαλούμε σε περίπτωση αλλαγής
της υπηρεσιακής θέσης ή της ταχυδρομικής σας διεύθυνσης
να ειδοποιείται ο Υπεύθυνος Διανομής
κ. Δημήτρης Λαμπρόπουλος
τηλ.: 210 3386.547, fax: 210 3386.596
e-mail: dlambrop@hba.gr

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ Ε.Ε.Τ.

Σόλωνος & Μασσαλίας 1 • 106 80 Αθήνα
Τηλ. Κέντρο 210.3386.500 • Fax: 210.3386.596
E-mail: hba@hba.gr

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ: Τηλ.: 210.3386.400
Fax: 210.3618.714 / 210.3613.842 • E-mail: eti@hba.gr